

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Josip Lasić

**ONOMASTIČKI OPIS SPLITSKE
HODONIMIJE**

DOKTORSKI RAD

Zagreb, 2017.

University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences

Josip Lasić

**ONOMASTIC DESCRIPTION OF SPLIT
HODONYMY**

DOCTORAL THESIS

Zagreb, 2017

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Josip Lasić

**ONOMASTIČKI OPIS SPLITSKE
HODONIMIJE**

DOKTORSKI RAD

Mentor:
prof. dr. sc. Anđela Frančić

Zagreb, 2017.

University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences

Josip Lasić

**ONOMASTIC DESCRIPTION OF SPLIT
HODONYMY**

DOCTORAL THESIS

Supervisor:
Anđela Frančić, PhD, Full Professor

Zagreb, 2017

PODATCI O MENTORU

Anđela Frančić rođena je u Prelogu (Međimurje). Osnovnu je školu završila u Svetoj Mariji, a srednju u Zagrebu. Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirala je (1985.), magistrirala (1992.) i doktorirala (1999.). Nakon završetka studija radila je u Zavodu za hrvatski jezik (danas Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje), a od 2002. zaposlena je na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (Odsjek za kroatistiku, Katedra za dijalektologiju i povijest hrvatskoga jezika). Vanjska je suradnica na Veleučilištu Baltazar Zaprešić. U zvanju je redovite profesorice u trajnome zvanju. Predaje povijesnojezične, onomastičke i standardnojezične kolegije. Sudjelovala je na brojnim znanstvenim skupovima u Hrvatskoj i u inozemstvu. Članica je suradnica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, predsjednica Odbora za onomastiku Razreda za filološke znanosti HAZU te glavna i odgovorna urednica Akademijina časopisa *Folia onomastica Croatica*. Članica je Savjeta za jezik i govor Hrvatske radiotelevizije.

Bibliografija (izbor)

Knjige

Frančić Anđela; Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2005. *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Bičanić, Ante; Frančić, Anđela; Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2013. *Pregled povijesti, gramatike i pravopisa hrvatskoga jezika*. Zagreb: Društvo za promicanje hrvatske kulture i znanosti Croatica.

Poglavlja u knjigama

Frančić, Anđela. 2009. Onomastička svjedočenja o hrvatskome jeziku. U: *Povijest hrvatskoga jezika*, 1. knjiga: srednji vijek. Zagreb: Društvo za promicanje hrvatske kulture i znanosti Croatica, 221–259.

Frančić, Anđela. 2013. Hrvatska imena u 17. i 18. stoljeću. U: *Povijest hrvatskoga jezika*, 3. knjiga: 17. i 18. stoljeće. Zagreb: Društvo za promicanje hrvatske kulture i znanosti Croatica, 461–509.

Frančić, Anđela. 2015. Hrvatska imena u 19. stoljeću. U: *Povijest hrvatskoga jezika*, 4. knjiga: 19. stoljeće. Zagreb: Društvo za promicanje hrvatske kulture i znanosti Croatica, 509–547.

Radovi u časopisima i zbornicima

Frančić, Anđela. 2006. Što je osobno ime?. *Folia onomastica Croatica*, 15, Zagreb, 71–80.

Frančić, Anđela. 2006. Proučavanje antroponimije u 20. stoljeću. *Hrvatski jezik u XX. stoljeću*. Zagreb: Matica hrvatska, 405–421.

Frančić, Anđela; Petrović, Bernardina. 2010. Onomastičko nazivlje u suvremenim hrvatskim jednojezičnicima. *Riječki filološki dani*, 8, Rijeka, 525–535.

Frančić, Anđela; Pezelj, Tamara. 2013. Slavonija u imenima zagrebačkih ulica. *Šokačka rič*, 10., Vinkovci, 283–302.

SAŽETAK

U doktorskom se radu *Onomastički opis splitske hodonimije* pregledno prikazuju dosadašnja istraživanja vezana uz ime *Split*, prikazuju se i onomastički analiziraju imena gradskih četvrti i na kraju se (korpusno i analitički u skladu s metodama onomastičkih istraživanja) prikazuje povijesna, a potom se obrađuje i analizira suvremena splitska hodonimija. Jedan je od ciljeva ovoga rada bio ispuniti prazninu na toponomastičkoj karti Splita s pokušajem oblikovanja sinkronijskoga i dijakronijskoga prikaza suvremene splitske hodonimije. Međutim, kako na oblikovanje imena utječu jezični i nejezični čimbenici (zemljopisni, povijesni, sociološki, kulturološki i dr.) interdisciplinarnost je u ovome radu bila nužna pa raščlambi i analizi imena četvrti i hodonima prethodi povijesni razvoj otkonima Split s ciljem lakšega razumijevanja etiologije kod kasnijega postanka imena četvrti i hodonima.

Nakon onomastičkoga opisa imena splitskih četvrti u radu se dalje donosi onomastički opis splitske hodonimije (prema korpusu izrađenome 2013. godine). Najprije se osvrće na povijesni razvoj i prostorno širenje ove onomastičke skupine. Kako se o hodonimiji na hrvatskome jeziku najčešće pisalo s obzirom na ideološke razloge koji su poticali imenovanja i (još češće) preimenovanja, taj je aspekt kratko dotaknut i ostavljen za opširnije rasprave povjesničarima, sociolozima i politolozima. Središte je interesa na hodonimima kao onomastičkoj kategoriji te su oni analizirani s motivacijskoga, strukturnoga i tvorbenoga aspekta. Ovakvim se pristupom i metodologijom željelo obuhvatiti najvažnije aspekte splitske hodonimije (prikazujući njihovu motivaciju, tvorbu i strukturu njezinih sastavnica) iako pritom svjesni da je još podosta (ne)jezičnih pitanja vezanih uz splitsku hodonimiju ostalo načeto i bez konačnoga odgovora.

Ono što je posebno važno istaknuti jest da je ovaj rad dodatno potvrdio činjenicu da je u imenima četvrti i hodonimima sažeta povijesna istina o vremenu u kojemu su nastali i jeziku (jezicima) kojim(a) su oblikovani čime se u konačnici šalje jasna poruka da imena četvrti i hodonimi imaju puno veći značaj od „običnoga“ jezičnoga znaka za identifikaciju i snalaženje u gradskome prostoru.

Ključne riječi: grad Split, gradske četvrti, hodonimi, onomastički opis.

SUMMARY

The doctoral dissertation *Onomastic description of Split hodonymy* offers a clear overview of recent research related to the name of *Split*. It provides description and onomastic analysis of city district names, including corpus-based and analytical analysis (in accordance with onomastic research methods) of historical and contemporary hodonymy of Split. One of the aims of this thesis was to fill in the blank in the toponomastic map of Split and create description (based on motivation and structural formation) of contemporary hodonymy of Split. Considering the influence of linguistic and non-linguistic factors (geographical, historical, sociological, cultural) onto the creation of names, interdisciplinary approach was required in this thesis, therefore, analysis of names of city districts is preceded by historical development of the name Split, in order to understand more clearly the etiology of the later development of city district names and hodonyms.

The thesis presents onomastic description of the city district names, followed by the onomastic description of hodonymy of Split (in accordance with corpus developed in 2013). We are firstly introduced to the overview of historical development and spatial expansion of this onomastic group. Considering that in Croatian language, hodonymy was generally addressed in relation to ideological reasons, which encouraged naming and (even more often) renaming, that aspect was briefly addressed and left to be elaborated by the historians, sociologists and politologists. Centre of interest is placed on hodonyms as onomastic category, hence, they are analysed from the motivational, structural and formative aspect. This approach and methodology was used to comprehend the most important aspects of Split hodonymy (showing their motivation, formation and structure of its constituent units), although aware that many (socio)linguistic questions related to Split hodonymy remain open and unanswered.

The thesis comprises eleven inter-related chapters, where the central part is the seventh chapter entitled *Split hodonymy*. The introductory part (1st chapter) gives short description of the research topic: history of the name Split, city district names and in the end, hodonyms of the city of Split as central part of the research. Second chapter discusses at first the terminology doubts in linguistic area of hodonymy, followed by detailed description of recent onomastic research of hodonymy, firstly in Croatian and then in hodonastics of certain Slavic languages (Polish, Russian, Czech and Slovakian). Third chapter describes methodological procedures and course of research, including a detailed list of used sources from which the material for research and onomastic analysis was collected. Fourth chapter

deals with the name of the city of Split, including description of name changes from the first mention to the beginning of 20th century, presenting the results of scientific research on the origin and changes of the city name. That topic opens up the next chapter (5th chapter), giving a brief description of contemporary Split dialect. It depicts phonological, morphological, formational, syntactic and lexical characteristics of contemporary Split dialect. Voluminous sixth chapter, entitled *Split city district names*, offers heretofore the most complete description of listed and official names of Split city districts. City district names are described and analysed according to given standards of similar onomastic research: 1. Motivational analysis, 2. Structural analysis, 3. Analysis of domestic and foreign elements in city district names. This chapter gives abecedarium of Split city district names with etymological interpretations of their origins. Seventh chapter deals with the most important part of research: Split hodonyms. It is opened with the historical overview of the origin of this toponomastic category, followed by historical description of individual hodonymy periods (from the Republic of Venice until final Croatian independence in 1992). Eighth chapter deals with onomastic analysis of contemporary Split hodonymy. Analysis is conducted on the basis of corpus containing five hundred thirty five (535) hodonyms, listed and verified in 2013. This is the first complete onomastic (and linguistic) description of hodonyms through motivational and structure-formative analysis in Croatian linguistic science. It is followed by the glossary of Split hodonyms with corresponding articles providing data on individual hodonyms (among others: other registered forms, name of the city district where it is used, age of hodonym, renaming and in the end, motivation of contemporary name). The thesis ends in conclusions (9th chapter), the list of consulted and used literature (10th chapter) and maps and city plans that served as basis for excerption and listing of Split hodonyms (11th chapter).

At the end of this summary, it is important to emphasise that this thesis has firmly confirmed the fact that the city district names and hodonyms concise the historical truth of the time from which they originate and the language (languages) by which they were formed. This sends a clear message that the city district names and hodonyms are much more significant than just a “plain” linguistic sign for identification and navigation in the city area.

Key words: city of Split, city districts (place names), hodonyms (street names), onomastic description.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA HODONIMIJE	3
2.1. Osvrt na hodonomastičku terminologiju	3
2.2. Osvrt na dosadašnja istraživanja hrvatske hodonimije	6
2.2.1. Jezikoslovna istraživanja	6
2.2.2. Nejezikoslovna istraživanja	8
2.3. Istraživanja hodonimije u drugim slavenskim jezicima	11
2.3.1. Poljska hodonomastika	11
2.3.2. Ruska hodonomastika	17
2.3.3. Češka hodonomastika	18
2.3.4. Slovačka hodonomastika	21
3. METODOLOGIJA	24
3.1. Slijed istraživanja	24
3.2. Vrela	24
3.3. Raščlamba i opis splitske hodonimije	25
4. IME GRADA OD POSTANKA DO DANAS	27
4.1. Od Spalatuma do Splita – prikaz povijesnoga razvoja grada i mijene njegova imena	27
4.2. Prijepori oko imena Split: od Tome Arhidakona preko Skoka do Šimunovića	29
4.3. Split, Spljet, a i Splet od kraja 19. do sredine 20. stoljeća	30
5. SUVREMENI SPLITSKI GOVOR	33
5.1. Značajke današnjega splitskoga govora	33
5.2. Fonološke značajke	34
5.2.1. Vokalizam	34
5.2.2. Konsonantizam	35
5.3. Morfološke značajke	38
5.4. Tvorbene i sintaktičke značajke	38
5.5. Leksičke značajke	39
6. SPLITSKE GRADSKJE ČETVRTI	42
6.1. Povijesni prikaz imenovanja naseljenih prostora splitskoga poluotoka ..	42

6.2.	Povijesni izvori i dokumenti za onomastička proučavanja današnjih imena četvrti	46
6.3.	Dosadašnja istraživanja splitske toponimije	66
6.4.	Abecedni popis imena splitskih gradskih četvrti	69
6.5.	Onomastička raščlamba imena gradskih četvrti Splita	92
6.5.1.	Motivacijska raščlamba	92
6.5.1.1.	Geomorfološke odlike tla	93
6.5.1.1.1.	Geomorfoški apelativ	93
6.5.1.1.2.	Hidronimijski apelativ	94
6.5.1.1.3.	Oronimijski apelativ	94
6.5.1.1.4.	Geomorfološka metafora	95
6.5.1.2.	Hidronim	95
6.5.1.3.	Prirodna pojava	95
6.5.1.4.	Nazivi biljaka	96
6.5.1.5.	Antroponim	96
6.5.1.6.	Ljudska djelatnost	98
6.5.1.7.	Ostalo	98
6.5.1.8.	Nejasno i višeznačno	98
6.5.1.9.	Pridjevski toponimi	99
6.5.2.	Strukturna i tvorbena raščlamba imena gradskih četvrti	99
6.5.2.1.	Jednorječna imena	99
6.5.2.2.	Dvorječna imena	101
6.5.3.	Kratak osvrt na jezične slojeve imena splitskih četvrti	102
7.	SPLITSKA HODONIMIJA	107
7.1.	Postanak splitske hodonimije (rimsko doba i transformacija Palače u grad)	108
7.2.	Od donošenja Statuta do uspostave Mletačke Republike	109
7.3.	Mletačka uprava (1420. – 1797.)	111
7.4.	Francuska uprava (1806. – 1813.) i Druga austrijska uprava (1813. – 1918.)	112
7.5.	Splitska hodonimija od 1913. do 1941. godine	116
7.6.	Splitska hodonimija od 1941. do 1943. godine	119

7.7.	Splitska hodonimija od kapitulacije Italije (1943.) do završetka 2. svjetskog rata (1945.)	122
7.8.	Splitska hodonimija od 1945. do 1990. godine	123
8.	ONOMASTIČKA ANALIZA SUVREMENE SPLITSKE HODONIMIJE	132
8.1.	Motivacijska raščlamba splitske hodonimije	132
8.1.1.	Hodonimi s antroponimskom sastavnicom (I)	132
8.1.2.	Hodonimi s toponimskom sastavnicom (II)	152
8.1.3.	Ostali hodonimi (III)	160
8.2.	Strukturna i tvorbena raščlamba splitskih hodonima	166
8.2.1.	Strukturna raščlamba	166
8.2.1.1.	Jednorječni hodonimi	167
8.2.1.2.	Dvorječni hodonimi	167
8.2.1.3.	Trorječni hodonimi	170
8.2.1.4.	Višerječni hodonimi	171
8.2.2.	Tvorbena raščlamba	176
8.3.	Pravopisna obilježja splitske hodonimije	179
8.3.1.	Hrvatski jezikoslovci o pravopisu, gramatici i sintagmatici u hodonimiji	180
8.4.	Abecedni popis splitskih hodonima	185
9.	ZAKLJUČAK	260
10.	LITERATURA	264
11.	DODATCI: MAPE I PLANOVI GRADA	280
	Životopis autora s popisom objavljenih djela	286

1. UVOD

U radu *Onomastički opis splitske hodonimije* s onomastičkoga se aspekta obrađuje ukupnost imena ulica i trgova suvremenoga Splita na temelju prikupljene i popisane imenske građe. Obradi imena ulica i trgova u razdoblju od 1913. godine do 2013. godine prethodi onomastički opis imena gradskih četvrti suvremenoga Splita, kojih su ta imena sastavnicom.

Splitska hodonimija do sada nije cjelovito i sustavno obrađivana s onomastičkoga aspekta. Znanstvena istraživanja hrvatske hodonimije i ostalih urbanih sredina malobrojna su te su uglavnom vezana uz povijesne promjene koje su uzrokovale promjene hodonima. U većini takvih istraživanja hodonimija je pomoćno sredstvo, a ne glavni predmet bavljenja. Hodonimiju se ovim radom stavlja u prvi plan – opisuje se motivacija postanka imena ulica i trgova, imena se tvorbeno i strukturno raščlanjuju te se osvrće na jezična raslojavanja vidljiva u njima. Takav je koncept razrade i analize hodonima usklađen sa znanstvenom metodologijom onomastičkih istraživanja. Propitani i postavljeni motivacijski, značenjski i tvorbeno-strukturni modeli iskoristivi su za buduća onomastička istraživanja hrvatske hodonimije.

Kao polazište u analizi prikupljene građe poslužili su radovi hrvatskih jezikoslovaca – ponajprije onomastičara Petra Skoka (1952), zatim Perislava Petrića (1984a, 1984b, 1985a, 1985b) te rad(ovi) Petra Šimunovića (1982–1983, 2008, 2009) – koji su se bavili splitskom toponimijom. Najprije Skok, a zatim Petrić i Šimunović svojim su „splitskim radovima“ otvorili prostor za istraživanja splitske hodonimije s onomastičkoga aspekta.

Rad je koncipiran tako da se na početku donosi prikaz najvažnijih radova, uglavnom iz znanstvenoga područja povijesti i geografije, na hrvatskome jeziku, u kojima su hodonimi iskorišteni kao pomoćno sredstvo u istraživanju. Slijedi prikaz važnijih radova o hrvatskoj hodonomastici te pregled hodonomastičkih radova pojedinih slavenskih (poljskih, čeških, slovačkih i ruskih) jezikoslovaca i onomastičara od početka šezdesetih godina prošloga stoljeća do danas, kojima smo se služili pri opisu i analizi splitske hodonimije.

Osvrt na obradu hodonimijske građe u ostalim slavenskim zemljama poslužio nam je i kao svojevrsni uvod u prikaz imena splitskih četvrti i hodonima u njima. Posebno smo se osvrnuli na raspravu o višegodišnjim znanstvenim prijedorima vezanima uz postanak ojkonima *Split*. Nesuglasja oko tumačenja postanka imena grada otvaraju sljedeće poglavlje rada u kojemu se opisuje splitski govor čije značajke nalazimo ugrađene u izraznu sastavnicu pojedinih imena splitskih ulica i trgova. Nakon opisa najvažnijih promjena koje su se u splitskome govoru događale tijekom proteklih stotinjak godina prelazi se na prikaz postanka

imena gradskih četvrti Splita unutar kojih se nalaze ulice sa svojim imenima. Imena splitskih gradskih četvrti analizirana su u skladu sa suvremenim toponomastičkim istraživanjima. U analizi smo se posebno osvrnuli na doimensko značenje, imensku tvorbu, strukturu i jezično raslojavanje vidljivo u njima. Opis imena gradskih četvrti pokazao se nužnim jer je kroza nj otvoren pristup središnjemu dijelu istraživanja – hodonimima u splitskim četvrtima u 20. i na početku 21. stoljeća. Hodonimi se, kao i imena gradskih četvrti, opisuju na nekoliko razina: motivacijskoj, strukturnoj, tvorbenoj te se donosi osvrt na jezično raslojavanje. Na osnovi opisa navedenih razina na kraju se donose zaključci o značajkama svake od njih.

2. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA HODONIMIJE

Hodonimi su važna sastavnica identiteta svakoga naselja. U njima se čuvaju tragovi povijesnih okolnosti, stalnosti i mijena, ukusa, ideoloških opredjeljenja, estetskih vrijednosti, civilizacijskih, kulturoloških, ali i potvrde jezičnih nadslojevna (Mataija 2014: 143). U dosadašnjim je jezikoslovnim i nejezikoslovnim istraživanjima očita terminološka neujednačenost kada je riječ o imenima ulica i trgova.

2.1. Osvrt na hodonomastičku terminologiju

Neujednačenost i nesklad u hrvatskoj onomastičkoj terminologiji više je puta spominjana i isticana kao „bolna točka“ onomastičkih opisa (usp. npr. Frančić 2006: 78; Brozović Rončević 2010: 37). Takva je situacija i kad je u pitanju hodonomastička terminologija. Uvidom u onomastičku terminologiju drugih jezika, pokazalo se da ni ondje nema potpune usuglašenosti i jedinstvenene terminologije (iako se, jednako kao i u hrvatskoj onomastici, stalno naglašava potreba za njom) kada je riječ o hodonomastici i predmetu njezina bavljenja. Slijede neki od primjera hodonomastičke sinonimije.

U poljskome se jeziku do prije dvadesetak godina koristio termin *nazwa ulic*, a danas se koristi termin *hodonim* ili *plateonim*, a za ukupnost hodonima rabe se termini *hodonimya* ili *plateonimya* (Handke 1992: 12).

U engleskome jeziku¹ ustaljeno je korištenje termina *street names* (Coates 2006: 332) a češki, slovački i poljski onomastičari koriste se terminom *nazva ulic*, odnosno – kad je o njihovoj ukupnosti riječ – *hodonimia* (Harvalik 2004: 31).

U knjizi *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika*, poredbenome popisu s definicijama i primjerima važnijih onomastičkih termina dvanaest slavenskih jezika i njemačkoga jezika (u kojemu je autorom hrvatskoga dijela Petar Šimunović) *hodonim* se opisuje unutar natuknice pod brojem 2134. U većini zastupljenih jezika rabi se termin *hodonim* (češki i slovački: *hodonimum*, poljski: *hodonim*, lužičkosrpski: *hodonym*, ukrajinski *годонім*, bjeloruski: *гадонім*, hrvatski: *hodonim*, srpski: *ходонім*, slovački: *hodonim*,

¹ Opis rječničke natuknice *street names* donosi prije Coatesa *The Vocabulary of English Place-Names* (ur. Parsons, D. i Styles, T. 1997: 122), a Coates u poglavlju *Names* (ur. Coates, R. 2006: 332) u knjizi *A history of the English Language* (ur. Hogg, R. M. i Denison, D).

makedonski: *ходоним*, njemački: *Hodonym*). Iznimkom su samo ruski (*дромоним*) i bugarski (*име за съобщителна мрежа // пътно име*). Uz navedeni termin (termine) dolazi definicija „Name eines Verkehrsweges (Strasse, Platz (nicht Sportplatz), Ufer, Mole, Autobahn, Landstrasse, Weg (Fussweg, Viehweg, Feldweg), Tunnel, Furt, Brücke, Steg, Fähre, Eisenbahnlinie, Drahtseilbahn etc.)² (*Osnoven sistem* 1983: 115). Iako bi se to očekivalo, s obzirom na koncepciju rječnika, uz definiciju izostaju primjeri.

U drugome izvoru, višejezičnome popisu temeljnih onomastičkih pojmova *List of Key Onomastic Terms*³ koji je 2008. godine izradila radna skupina unutar aktivnosti *Međunarodnoga vijeća za onomastičke znanosti (International Council of Onomastic Sciences – ICOS)*⁴ na inicijativu češkoga onomastičara Milana Harvalika (sudionicom te skupine bila je hrvatska onomastičarka Dunja Brozović Rončević), hodonim je definiran kao „route name (i.e. proper name of a street, square, motorway, country road, path, tunnel, ford, bridge, footbridge, railway line etc.) – e.g. *Portobello Road, Eurotunnel, Via Baltica, Marktgasse, DI.*“⁵

Petar Šimunović u svojim radovima rabi termine *hodonim* („vrsta urbonima, ime gradskih četvrti, ulica, trgova, prometnoga tkiva u naselju: *Zaprude, Ilica, Starčevićev trg ...*“) (Šimunović 2009: 77) i *urbonim / urbonimija* za „gradska i ulična imena“ (Šimunović 2009: 229). Smatramo da su *urbonim* i *urbonimija* puno širi pojmovi od *hodonim* i *hodonimija* te se u ovome radu nećemo njima služiti.

U *Kartografsko-geoinformatičkome rječniku* (1. faza) *hodonim* se definira kao ime prometnice pojašnjavajući da dolazi od grčke imenice *hodos* u značenju 'put' (2010: 24).

U dosadašnjim se istraživanjima (o kojima će poslije biti više riječi), u kojima je hodonimija pomoćno sredstvo ili glavni predmet bavljenja, nailazi na široki spektar

² Anm.: 1) Der russische Terminus *дромоним* wird nicht auf Namen von Objekten innerhalb des Wiechbildes einer Stadt, also von Strassen, Plätzen, Ufern und Molen, Brücken, Tunneln etc. Angewendet. 2) In deutschen gelten die Namen von Ufern, Molen, Fähren, Drahtseilbahnen nicht als Hodonyme. 3) Die Namen von Strassen und Plätzen in den geschlossenen Ortschaften können als Oikonyme betrachtet werden.

³ Usp. <<http://icosweb.net/drupal/terminology>> (zadnji pristup 24. svibnja 2015).

⁴ Radna skupina osnovana je 2005. godine s ciljem izrade popisa temeljnih onomastičkih pojmova i njihovim definiranjem na trima službenim jezicima ICOS-a (engleskome, njemačkome i francuskome) (Brozović Rončević 2010: 39).

⁵ Brozović Rončević (2010: 42–44), raspravljajući o uspostavljenome višejezičnome temeljnome popisu onomastičkih pojmova (*List of Key Onomastic Terms*), donosi definicije hodonima koje pronalazi na hrvatskome jeziku, a „kao polazište za hrvatsko nazivlje poslužiti ćemo se *Priručnim rječnikom hrvatskih onomastičkih termina* P. Šimunovića (PŠ) koje ćemo usporediti s toponomastičkim nazivljem obrađenim za Strunu u okviru projekta *Kartografsko-geoinformatički rječnik, 1. faza* (KGR) te predložena rješenja usporediti s popisom temeljnih onomastičkih naziva usklađenih u sklopu Međunarodnoga onomastičkog vijeća (ICOS) i UNGEGN-voim rječnikom naziva (UN) za standardizaciju zemljopisnih imena“. Prema navedenim izvorima (ICOS, UN i PŠ) hodonim je: 1. ime prometnice (vlastito ime ulice, trga, autoceste, puta, tunela, mosta, željezničke linije i sl.) (ICOS); 2. vlastito ime prometnice (UN); 3. vrsta urbonima, ime gradskih četvrti, ulica, trgova, prometnoga tkiva u naselju (PŠ).

(is)korištenih termina koje rabe autori tih radova kada govore o spomenutoj temi. Većina autora ne daje napomenu ili objašnjenje vezano uz terminologiju kojom se služi, što kod čitatelja ostavlja dojam da je uporaba određenoga termina sama po sebi jasna. Evo nekih od termina koji se sreću u spomenutim radovima: *nazivi ulica* (Stolac 1996), *hodonimija* (Gilić 2004, Mirošević 2011, Mataija 2014), *odonimija* (Begonja 2006), *nazivlje ulica i trgova* (Grgin 2007), *ulice* (Marjanović 2007), *gradska toponimija* (Crljenko 2007, 2008, Mirošević 2011), *ulično nazivlje* (Bertoša 2008, Krizmanić 2008), *urbonimija* (Šimunović 2009, Skračić 2011), *ime ulice i trga* (Mirošević 2011; Frančić i Pezelj 2013), *imena ulica* (Šimpraga 2011)... U nekim je radovima zamijećeno nerazlikovanje termina *ime* ('nomen proprium') s jedne i *naziv* ('nomen appellativum') s druge strane. Neki autori rabe termin *ime* za živo, a *naziv* za neživo (prema njima hodonim bi ulazio u skupinu *nomen appellativum*).

U nastavku definiramo osnovne termine kojima ćemo se služiti u opisu splitske hodonimije:

- za ime naseljene površine unutar grada i njegovih kotara koristit će se termin *ime gradske četvrti* (mn. *imena gradskih četvrti*)
- za ime ulice ili trga u gradskome prostoru koristit će se termin *hodonim* (mn. *hodonimi*) uz pripadajući pridjev *hodonimski* ('koji se odnosi na hodonim')
- za ukupnost hodonima koristit će se termin *hodonimija* uz pripadajući pridjev *hodonimijski* ('koji se odnosi na hodonimiju').

Pristupi u istraživanju hodonimije do sada su uglavnom bili interdisciplinarnoga karaktera. Povijesna historiografija i urbana geografija najzastupljenija su znanstvena područja koja uzimaju hodonime kao glavne ili kao pomoćne predmete u svojim istraživanjima. Postoji tek nekoliko znanstvenih radova čiji autori istražuju i analiziraju hodonime kao jezičnu, odnosno onomastičku kategoriju. Razlog slaboj zastupljenosti hodonimije u jezičnim i, uže, onomastičkim istraživanjima možda leži u činjenici da do sada nije bilo većih projekata vezanih uz hodonimiju i hodonomastiku ni važnijih znanstvenih prikaza hodonomastike kao onomastičke discipline. Kako su za istraživanje splitske hodonimije od iznimna značenja bili radovi koji nisu izravno vezani uz jezikoslovlje i, uže, onomastiku, važno ih je istaknuti jer su u pojedinim dijelovima pomogli u osvjetljavanju onomastičke slike splitske hodonimije.

2.2. Osvrt na dosadašnja istraživanja hrvatske hodonimije

U suvremenim hrvatskim društvenim i humanističkim istraživanjima o hodonimima i hodonimiji raspravlja se s različitih aspekata (etničkoga, političkoga, kulturnoga, sociološkoga, geografskoga, povijesnoga, a najmanjim dijelom jezičnoga te onomastičkoga) opisujući postanak (ili gašenje) pojedinoga hodonima u određenoj, gotovo isključivo, gradskoj sredini (Bertoša 2008, Stanić i sur. 2009, Marjanović 2010, Jelaska Marjan 2014 i dr.).

2.2.1. Jezikoslovna istraživanja

Za bavljenje hodonimijom s onomastičkoga aspekta neizostavno je poglavlje *Urbonimija (gradska i ulična imena, urbonimi)* u knjizi *Uvod u hrvatsko imenoslovlje* Petra Šimunovića (2009: 229–264). U tome se poglavlju imena ulica i trgova obrađuju zajedno s imenima gradova i naseljenih gradskih površina, a sve ih se zajedno obuhvaća terminom *urbonimija*. Polazi se od konstatacije da se za imena naseljenih gradskih površina (imena gradskih četvrti) s jedne strane te za imena ulica i trgova s druge strane mogu koristiti isti, zajednički kriteriji imenovanja (Šimunović 2009: 263).⁶ Uz kratak pregled hrvatske urbonimije, Šimunović predlaže istraživanje koje uključuje semantičku tipologiju i tvorbenu strukturu s neizostavnim uzimanjem u obzir povijesnih okolnosti vezanih uz nastanak urbonima. U ponuđenim obrascima naglašava probleme koji mogu otežati onomastički rad na istraživanju urbonimije, a koji su vezani uz:

- preustroj gradskih općina i česte administrativne podjele ovisne o promjeni vlasti
- učestalo priključivanje i isključivanje pojedinih imenovanih četvrti s pripajanjima novim četvrtima, u koje su uključena i imena ulica i trgova
- smjene država, ideologije i politički prevrati koji dovode do izmjena i brisanja starih i pojave novih urbonima unutar pojedine gradske četvrti ili čak u cijelome gradu (Šimunović 2009: 264).

⁶ Preklapanja imena četvrti i hodonima izražena su na planu tvorbe (strukture) i jezičnoga raslojavanja. Na planu semantike preklapanja su slabije izražena, ponajprije zbog razlika u procesu motivacije postanja imena unutar ovih dviju skupina.

Promatrajući povijesni aspekt, zaključuje se da se hrvatska hodonimija nije razvijala usporedno s hodonimijom u ostalim europskim gradovima.⁷ Tako primjerice za imenovanje zagrebačkih ulica Šimunović (2009: 261) izdvaja tri razdoblja u proteklim stoljećima:

- razdoblje nadijevanja ulicama topografskih imena, imena objekata i sl. (do druge polovice 18. stoljeća)
- razdoblje spontanoga stvaranja imena ulica koja dobivaju ustaljeni lik i službeni status (od kraja 18. stoljeća do sredine 19. stoljeća)
- razdoblje u kojemu ulice počinju dobivati honorifikacijska imena po „znamenitim i zaslužnim ljudima iz nacionalne povijesti“ (od kraja 19. i početka 20. stoljeća).

Osim Petra Šimunovića teorijskim pitanjima vezanima uz imena gradskih četvrti i ulica u njima bavio se i onomastičar Vladimir Skračić u svojoj knjizi *Toponomastička početnica* (2011). Skračić hodonime (od grč. *hodos* 'ulica') definira kao osobitu skupinu toponima „kojima je sadržaj neki dio veće izgrađene cjeline, obično gradska četvrt ili ulica“ (Skračić 2011: 119). Dakle, on, kao i Šimunović, među hodonime ubraja i imena gradskih četvrti. Smatramo da to nije dobro rješenje jer je riječ o dvama različitim modelima podjele naselja. Te se dvije skupine imena razlikuju i po vremenu pojavnosti – imena (gradskih) četvrti u pravilu vremenski prethode imenima ulica u njima, a uglavnom su i tipovi imena kojima se imenuju ta dva referenta (četvrt i ulica u njoj) različiti (strukturno, tvorbeno, motivacijski). Skračić zaključuje kako su hodonimi uglavnom nastali od antroponima jer su ulice najčešće nazvane po uglednim pojedincima.⁸

Zanimljiva su dva rada o riječkoj hodonimiji. Jedan od njih (Stolac 1996: 235–242) tematizira povijesnu i suvremenu riječku hodonimiju, donosi prikaz promjena u hodonimiji od 1945. do 1992. godine, raspravlja o ideološkoj motivaciji imena riječkih ulica te donosi popis imenovanih i poslije preimenovanih riječkih ulica.

Drugi je rad (Gilić 2004: 149–167) također posvećen riječkoj hodonimiji (to je ujedno i prvi rad na hrvatskome jeziku u kojemu se za ime ulice i trga koristi termin *hodonim*).

⁷ Hrvatska hodonimija „kasni“ za europskom zbog toga što se stvaranje urbanih središta na teritoriju današnje Hrvatske odvijalo znatno kasnije nego što je to bilo u drugim, razvijenijim srednjoeuropskim državama (Austrija, Njemačka, Poljska) u kojima organizirana gradska središta funkcioniraju od početka 14. stoljeća. Formiranje gradskih površina u mnogim hrvatskim gradovima događat će se tek krajem 19. i početkom 20. stoljeća.

⁸ Skračić (2011: 119–120) navodi primjere honorifikacijskoga imenovanja ulica prema „varljivoj kategoriji zaslužnih pojedinaca“ te oprimjeruje često „nepoštivanje“ službenih hodonima u neslužbenoj, svakodnevnoj komunikaciji na primjeru „starih“ (*Kalelarga*) i „novih“ hodonima (*Široka ulica*) u gradu Zadru. Autor ne spominje brojne skupine hodonima, već se osvrće samo na jednu skupinu – hodonime s antroponimijском sastavnicom.

Analiza riječke hodonimije u tome radu provedena je na nekoliko razina te se iznose rezultati istraživanja o zastupljenosti „starih“ i „novih“ hodonima. To je jedan od rijetkih radova koji donosi, doduše nepotpunu ali vrijednu, podjelu hodonima s obzirom na motivaciju vidljivu u postupku imenovanja.

Posljednjih desetak godina objavljeno je nekoliko radova u kojima se hodonimi istražuju kao zasebna onomastička kategorija. Takav je, primjerice, rad o hodonimiji grada Đurđevca u kojemu je opisana struktura hodonima toga kontinentalnoga hrvatskog grada (Piškorec 2008: 121–132).

Autorice Anđela Frančić i Tamara Pezelj (2013: 283–302) analiziraju zagrebačke hodonime motivirane horonimom *Slavonija* i slavonskim ojkonimima. Donose strukturnu i tvorbenu raščlambu tih hodonima te ističu dominaciju dvorječnih imena čija je prva sastavnica sufiksalna pridjevna izvedenica od imena naselja (npr. *Erdutski put*, *Ernestinovačka ulica*, *Blanjske stube*).

Istraživanjem gospićke hodonimije bavio se Ilica Mataija (2014: 143–158). Autor dokumentira imenovanje i preimenovanje gospićkih ulica koje promatra kroz povijesni i politički kontekst u kojemu su se ti procesi odvijali.

2.2.2. Nejezikoslovna⁹ istraživanja hrvatske hodonimije

Radovi čiji se autori hodonimijom bave primjenjujući koji od nejezikoslovnih (neonomastičkih) pristupa ili više njih, nastali su u proteklim dvama desetljećima. U gotovo svima neizostavan je prikaz političke motivacije u imenovanju.¹⁰ Njihovi autori raspravljaju uglavnom o poslijeratnoj hodonimiji (Rihtman Auguštin 2000).¹¹

Politička ideologija najčešći je kriterij rasprave o imenovanju ulica i trgova. Iako ti radovi nisu onomastički, umnogome pomažu kao relevantni izvori u razumijevanju kreiranja dijela hrvatske hodonimije u najnovijemu razdoblju. Hodonimi su u tim radovima pomoćno sredstvo, a ne glavni predmet istraživanja.

Radovi iz područja povijesti zanimljivi su jer prikazuju uglavnom ideološke manifestacije kroz, primjerice, sumaran prikaz zadarskih hodonima (Begonja 2006: 703–720)

⁹ Pod *nejezikoslovnim* podrazumijevamo povijesna, sociološka, geografska i antropološka istraživanja.

¹⁰ U radovima nastalim od druge polovice devedesetih godina prošloga stoljeća hodonimi su pomoćno sredstvo istraživanja, a u kontekstu njihovih promjena uvjetovanih raspadom bivše države i ratnim stradavanjima od 1991. do 1995. godine.

¹¹ U knjizi *Ulice moga grada* autorica kroz dvanaest izabranih tekstova nastalih u posljednjemu desetljeću 20. stoljeća promatra hodonime u njihovome odnosu na tradiciju. Tumači ih kao: a. političke rituale; b. simboličke repertoare i c. režimski preferirane simbole.

ili, primjerice, komparativnu analizu hodonima deset najvećih hrvatskih gradova s imenima srednjovjekovnih vladara kao sastavnicom (Grgin 2007: 283–295). Također su s povijesnoga aspekta prikazani zagrebački hodonimi u monografiji *Zagrebačke ulice* (1994) autora Zorana Gregla. Obuhvaća korpus od tisuću i sto (1100) zagrebačkih imena četvrti i hodonima od Dubrave do Susedgrada i od Sljemena do Novoga Zagreba, a glavni se dio odnosi na životopise zaslužnih pojedinaca (preko osamsto životopisa). Time se pridaje značaj samo jednoj skupini u hodonimiji – onoj skupini u čijoj su osnovi ime i prezime zaslužne osobe. Jedan je dio posvećen i valu velikoga preimenovanja od 1990. do 1994. godine. Greglove *Zagrebačke ulice* donose temeljit povijesni prikaz razvoja i promjena u hodonimiji glavnoga grada Republike Hrvatske i zbog toga zauzimaju važno mjesto u interdisciplinarnome pristupanju hrvatskoj hodonomastici.

Zanimljiv je rad, također o zagrebačkoj hodonimiji, iz prošloga desetljeća u kojemu autor hodonime koristi kao pomoćno sredstvo u sociološkome istraživanju odnosa vlasti i poveznih promjena u hodonimiji (Marjanović 2007: 105–127).

Prikazom povijesnoga razvoja pulske hodonimije, opisom civilizacijskih slojeva i tragova identiteta sadržanih u hodonimima bavio se Bertoša (2008: 5–29), a Krizmanić (2008) opisuje osobnu kartu Pule kroz imena njezinih ulica.

Povjesničarka Zdravka Jelaska Marjan, jedna od najboljih poznavateljica splitske povijesti prve polovice 20. stoljeća,¹² analizira službena imenovanja i preimenovanja ulica u gradu Splitu u razdoblju od 1912. do 1928. godine (2014: 229–252).¹³ Taj je rad od iznimne važnosti za promatranje splitske hodonimije jer se u njemu prvi put donosi kronološki prikaz službenoga imenovanja ulica u gradu Splitu, a koji je započeo 1913. godine. U radu su iscrpno analizirane povijesne prilike i okolnosti koje su u velikoj mjeri utjecale na imenovanje.

Srpski povjesničar Srđan Radović (2014: 117–132) istražuje preimenovanje ulica kao političko-identitetsku praksu koja je u državama bivše Jugoslavije započela devedesetih godina 20. stoljeća. Uspoređuje proces preimenovanja u državama bivše Jugoslavije sa sličnim procesima u drugim europskim bivšim socijalističkim državama. Prema sadržaju i

¹² V. *Grad i ljudi: Split 1918. – 1941.* (2009).

¹³ Jelaska Marijan (2014: 229–252) u radu donosi prvo sustavno imenovanje splitskih ulica (službeno započeto 1912. godine) te preimenovanja i imenovanja novih ulica u razdoblju od 1918. do 1928. godine, koje se podudara s posljednjim godinama postojanja Austro-Ugarske Monarhije i s dobom Kraljevine SHS. Iz imena ulica iščitavaju se izvanjezični čimbenici koji su utjecali na imenovanje. Imenovanje ulica 1912. godine uz bogato povijesno nasljeđe grada odražava i politička stajališta stranaka članovi kojih su bili tadašnji vijećnici. Posebno je uočljivo isticanje važnosti domaćih pučkih obitelji, kao i ignoriranje austrijske vlasti pri nadijevanju imena. Nova imena ulica odražavaju činjenicu da je predratno općinsko vijeće, koje je nastavilo djelovati i nakon završetka 2. svjetskoga rata, podržavalo uspostavu prve jugoslavenske države.

opsegu intervencija u simbolički javni prostor, autor izdvaja tri dominantna obrasca (pre)imenovanja ulica u postjugoslavenskim državama (politika prostora, politika identiteta i kolektivno pamćenje) te ih primjerima potkrepljuje (što doprinosi i razumijevanju (pre)imenovanja suvremenoga splitskoga inventara imena ulica početkom devedesetih prošloga stoljeća).

Hodonimija je zastupljena i u geografskim istraživanjima u proteklome desetljeću. Dva su zanimljiva rada Ivane Crljenko: prvi o hodonimima kao važnome korpusu za geografska istraživanja (2007: 57–72) i drugi njezin rad u kojemu su hodonimi izabrani kao pomoćno sredstvo za prikaz individualnih i kolektivnih gradskih identiteta (2008: 67–90).

Propitivanjem identiteta (bilo lokalnoga, regionalnoga ili nacionalnoga) kroz analizu hodonima bavi se u svojim istraživanjima i Lena Mirošević (2010, 2011, 2014). U prvome radu (suautorstvo s Vukosav, B.), analizirajući i kategorizirajući hodonime četiriju paških općinskih središta, propituje najprije lokalni, a zatim regionalni i nacionalni identitet (2010: 81–108). U drugome pak radu analizira hodonime s prostora historijsko-geografske regije Dalmacije¹⁴ kao odraz zajedničkoga kulturno-povijesnoga nasljeđa te kao nezaobilazan dio u promatranju promjena u strukturiranju kolektivnoga identiteta (2011: 56–71). Treći rad iste autorice (u koautorstvu s Borzić, M.) (2014: 187–201) razmatra kroz suvremenu uličnu nomenklaturu Splita odraze političkih i kulturnih promjena u posljednjih dvadesetak godina u najvećemu dalmatinskome gradskome središtu.

Grad Zagreb, a kao glavni grad Republike Hrvatske, dobio je 2008 godine monografiju o svojim ulicama i trgovima. Poznati radijski voditelj i novinar Branimir Špoljarić, a na temelju ranijih kratkih priča – *štikleca*, objavljuje monografiju *Stari Zagreb od vugla do vugla* u kojoj kroz izabranih sto pedeset ulica i trgova zagrebačkoga Griča, Kaptola i Donjega grada donosi zanimljiv i dinamičan povijesni pregled razvoja grada.

Godinu dana kasnije imena zagrebačkih ulica i trgova poslužila su kao osnovica u antropološkome istraživanju o političkome omjeru pozicija *lijevih* i *desnih* s obzirom na preimenovanja koja su se u Zagrebu događala krajem prošloga stoljeća (Stanić, Šakaja, Slavuj 2009: 89–124).

O poznatim osobama stranoga podrijetla u zagrebačkim hodonimima govori Saša Šimpraga u poglavlju knjige *Zagreb, javni prostor*. U zanimljivoj studiji o zastupljenosti „stranaca“ u hrvatskoj hodonimiji naglašava da se kroz takve hodonime istodobno može mjeriti kultura i civilizacijski standard prema njima imenovanoga prostora (2011: 467–479).

¹⁴ Za prikaz prostora koji je tradicionalno *dalmatinski* autorica izabire suvremenu uličnu nomenklaturu priobalnih gradova Splita, Zadra, Šibenika i Dubronika te hodonimiju grada Sinja.

Reprezentativan rad zasnovan na interdisciplinarnosti u istraživanju hodonimije jest rad u kojemu je predmet istraživanja *Petrinjska ulica* u Zagrebu. U radu se prikazuju, kroz povijesni razvoj te ulice, arhitektonsko-urbanistički slojevi toga dijela Zagreba od druge polovice 18. do kraja 20. stoljeća. Uz Petrinjsku ulicu analizom se starih mapa i planova grada prikazuju etape razvoja, otkrivaju svekolike preobrazbe i analiziraju društveni odnosi iskazani hodonimima na zagrebačkome donjogradskome prostoru (Marić, Jakšić 2011: 322–335).

U posljednjih dvadesetak godina povećao se broj tiskanih monografija o gradskim područjima u kojima su hodonimi poslužili kao okosnica u raspravi o povijesnome i kulturnome razvoju gradova. Prvu takvu monografiju u novijemu razdoblju potpisuju Andrija Zirdum sa suradnicima Ivanom Ćurićem i Petrom Matanovićem – u njoj je opisan povijesni razvoj hodonima Slavnskoga Broda (1989). Poslije su uslijedile monografije u kojima su hodonimi pomoćno sredstvo za opisivanje društvenih i kulturnih posebitosti u razvoju Zadra (Jelić 1993), Zagreba (Šentija i Zadro 1994), Osijeka (Sršan 2001), Metkovića (Jurić 2006), Ludbrega (Novak 2007) i Samobora (Čebušnik 2012).

Nakon kratkoga prikaza dosadašnjih radova o hodonimiji u Republici Hrvatskoj vidljivo je da je to područje još uvijek nedovoljno istraženo za razliku od većine slavenskih zemalja u kojima je hodonimija vrlo zastupljena u brojnim jezikoslovnim i nejezikoslovnim istraživanjima.

2.3. Istraživanja hodonimije u drugim slavenskim jezicima

2.3.1. Poljska hodonomastika

Istraživanje hodonimije u poljskome jezikoslovlju ima dugu tradiciju. Brojni poljski gradovi mogu se pohvaliti monografijom o imenima svojih ulica i trgova.¹⁵ Građa u tim monografijama nije samo skup imena prošlih i sadašnjih imenovanih objekata unutar promatranoga grada već je u mnogima opisan njihov postanak, proces sustavnoga stvaranja imena unutar gradskoga prostora, funkcioniranje imena u vremenu i prostoru, promjene, gašenje starih imena, pojavnost novih i sl. Uz navedene teme, autori tih radova često se bave i

¹⁵ Handke u predgovoru knjizi *Semantički i strukturalni tipovi hodonima Varšave* (1970: 5–17) navodi značaj ranije prakse tiskanja monografija poljskih urbanih središta u kojima su zastupljeni hodonimi. Izdvaja najznačajnije monografije (Buczyński (1962, 1966) koji je opisao grad Lublin; Antkowiak (1970) grad Wrocław; te sama Handke (1970) grad Warszawu). Uz njih, monografije s istom tematikom iz novijih vremena potpisuju Belchnerowska i Białecki (1987) u kojoj je opisan grad Szczecin; Supranowicz (1995) grad Krakow; Kopertowska (2001) grad Kielce te Górny (2006, 2008) koja monografiju posvećuje gradu Rzeszowu.

usustavljanjem hodonomastičke terminologije.¹⁶ Poljska istraživanja pokazuju da je sustav imenovanja uglavnom stabilan od samih početaka formiranja gradskih sredina, čvrsto je ukorijenjen na europskoj kulturi¹⁷ i rezultat je višestoljetne evolucije gradske toponimije.

Sustavno proučavanje hodonimije kao izdvojene onomastičke kategorije u poljskome jezikoslovlju može se pratiti od početka sedamdesetih godina prošloga stoljeća. Poljska lingvistica Kwiryna Handke 1970. godine objavljuje monografiju *Semantički i strukturalni tipovi hodonima Varšave* [*Semantyczne i strukturalne typy nazw ulic Warszawy*] koja će utjecati na mnoga istraživanja što će uslijediti. Handke jasno, jednoznačno i nedvosmisleno određuje hodonime kao jezičnu, a ne kao povijesnu kategoriju dajući pritom i prvu sustavnu onomastičku podjelu hodonimije. I druga knjiga iste autorice – *Poljsko gradsko nazivlje* [*Polskie nazewnictwo miejskie*] (1992) – neizostavan je izvor za proučavanje i istraživanje poljske hodonimije. U njoj autorica donosi prikaz suvremenih pristupa i promišljanja o gradskoj toponimiji.

U poljskome se jeziku, za razliku od hrvatskoga, od samih početaka koristi termin *nazwa* 'ime'¹⁸. Za *ime grada* koristi se *nazwa miejsc*, a za *ime ulice* od prvih objavljenih radova koristi se *nazwa ulic*. Hodonimima su se u počecima znanstveno bavili uglavnom povjesničari.

Monografije i radovi nastali u prvim desetljećima 20. stoljeća naglasak stavljaju na povijesne datosti: uglavnom se opisuje ulična nomenklatura većih gradova te se s pozicije povijesnih okolnosti predstavlja ime promatrane ulice. Etimološka tumačenja navode se ukratko.¹⁹ Ti radovi poslužit će poslije, tijekom pedesetih i šezdesetih godina 20. stoljeća, za prva velika onomastička istraživanja hodonimije.

Važan prinos proučavanju hodonima kao ponajprije onomastičke činjenice daje jezikoslovac Andrzej Siudut (1959) svojim referatom *Slavenska imena ulica* [*Słowiańskie*

¹⁶ Počevši od Górnicz (1964) i kasnije Buczyński (1966); Handke (1970); Kopertowska (2001: 292); Kosyl (2001: 50–55) i Rzetelska Feleszko (2006). Bogatu bibliografiju o definiranju hodonimije u poljskoj onomastici donosi Handke (1998, 2002) i Kopertowska (2001).

¹⁷ Sintagma „ukorijenjenost u europskoj kulturi“ podrazumijeva sličnu (kadšto i identičnu) motivaciju u postupcima imenovanja europskih gradskih prostora u kojima su hodonimi najbrojniji element.

¹⁸ U radovima hrvatskih istraživača, ponajprije neonomastičara, nerijetko se rabe sinonimni termini *naziv* i *ime*, dok poljski istraživači, bez obzira na to kojim se znanstvenim područjem bavili rabe isključivo termin *nazwa* u značenju 'ime'.

¹⁹ Kwiryna Handke (1970: 5–9) izdvaja najvažnije radove iz područja povijesti u kojima je ime ulice iskorišteno kao pomoćno sredstvo za prezentaciju povijesnih promjena u gradskim sredinama. Ističe kako su sva povijesna istraživanja hodonima koncentrirana oko urbanih središta, a grad je Varšava najzastupljeniji u većini radova. Među prvim poznatim autorima koji hodonim koriste u svojem istraživanju jesu povjesničari M. Sobieszcański (1858. objavljuje studiju *Ulica Miodowa*) i A. Wejnert (1862. godine objavljuje rad *Ulica i wojna Kokosza w Warszawie*). W. Gomulicki sustavno od 1916. do 1960. godine objavljuje radove o starim varšavskim ulicama, a najznačajnija je njegova monografija *Pripovijesti o Staroj Varšavi* [*Opowiadania o Starej Warszawie*] iz 1950. godine u kojoj kroz opis varšavske hodonimije opisuje povijesne promjene.

nazwy ulic] prezentiranim na 1. međunarodnoj slavističkoj onomastičkoj konferenciji održanoj u Krakovu 1959. godine. U tome je referatu, koji, nažalost, kasnije nije objavljen u pisanome obliku, predstavljena okvirna shema moguće semantičke podjele na uzorku hodonima iz deset slavenskih gradova među koje je uvršten i hrvatski *Dubrovnik*. Handke (1970: 7) ističe da je Siudutov referat vrijedan i temeljit jer „daje važnu podjelu u problemskome istraživanju hodonima, koja bi se trebala kretati u dvama smjerovima“:

1. geografsko širenje različitih tipova hodonima
2. povijesno-jezična analiza hodonima.²⁰

Desetak godina prije Siudutova izlaganja povjesničar jezika, dijalektolog i onomastičar Witold Taszycki²¹ (1948) objavljuje članak *Imena wroclawskich četvrti i predgrađa* [*Nazwy wroclawskich dzielnic i przedmieści*] u kojemu sažeto opisuje hodonime toga vremena u wroclavskim četvrtima i predgrađima. Taszycki je nekoliko godina kasnije u knjizi *Patronimska gradska imena na Mazovšu* [*Patronimiczne nazwy miejscowe na Mazowszu*] (1951) ponudio model semantičke raščlambe hodonima kojima stvara okvire za daljnja istraživanja hodonimije u suvremenoj poljskoj onomastičkoj znanosti.

Hubert Górniewicz (1964), onomastičar i dijalektolog s gdanjske polonistike, radom *Gdinjska toponimija* [*Toponimia Gdyni*] postavlja svojevrstne metodološke temelje onomastičkom proučavanju hodonima²² na koje se oslanja Handke svojom raščlambom hodonima.

²⁰ Izvorni tekst glasi: [...] „Na nowo i szerzej temat nazw ulic podjął A. Siudut w referacie wygłoszonym na I. Międzynarodowej Slawistycznej Konferencji w Krakowie w 1959 r., przedstawiając ogólny schemat typologii semantycznej nazw ulic wybranych 10 miast słowiańskich oraz zarys wartej podjęcia problematyki, a to: 1. geograficzne rozprzestrzenienie typów nazw ulic, i, 2. wartość poszczególnych nazw jakko przykładów dla historii słownictwa.“ Autorica također navodi kako je velika šteta za onomastičku znanost to što Siudutov referat nikada nije objavljen u pisanome obliku u zborniku radova s krakovske 1. međunarodne slavističke onomastičke konferencije (Handke 1970: 7–8, 52–53).

²¹ Taszycki, jedan od najznačajnijih poljskih onomastičara 20. stoljeća, objavio je mnoge radove iz područja toponomastike u kojima izlaže rezultate istraživanja vezane uz imena ulica (npr. *Imena wroclawskich gradskih četvrti i predgrađa* [*Nazwy wroclawskich dzielnic i przedmieści*] 1948.; poglavlja u knjizi *Patronimska imena na Mazovšu* [*Patronimiczne nazwy miejscowe na Mazowszu*] (1951); poglavlje u komparativnoj poljsko-njemačkoj studiji *Dosadašnja stanja i perspektive u istraživanju života njemačke manjine na području Poljske (područje toponomastike)* [*Dotychczasowy stan badań nad pobytom drużyn germańskich na ziemiach polskich (w świetle toponomastyki)*] (1951).

²² Górniewicz predlaže raščlambu hodonima na primjeru hodonima grada Gdynie, a koju Handke (1970: 51–52) obrazlaže na sljedeći način: [...] „Z podobnych założeń metodologicznych wyszedł H. Górniewicz, który przeprowadził bardzo drobiazgową klasyfikację nazw ulic i placów Gdyni, dzieląc materiał na liczne grupy znaczeniowe, jednocześnie wprowadzając element strukturalno-syntaktyczny (przy każdej grupie nazw podana jest ich forma gramatyczna i funkcja w zdaniu): 1) od imion i nazwisk zasłużonych ludzi, 2) od imion świętych, 3) od postaci literackich i fantastycznych, 4) od wydarzeń historycznych, 5) od dat historycznych, 6) od zasłużonych formacji wojskowych i zbiorowych bohaterów wydarzeń historycznych, 7) od nazw zawodów, 8) od rodzajów wojska, 9) od nazw miejscowości, 10) o treści etnicznej i regionalnej, 11) od nazw nabrzeży portowych i nazwy analogiczne, 12) od nazw ptaków, 13) topograficzne, 14) kulturalne, 15) o treści okrętowej, morskiej i rybackiej, 16) od kolorów, 18) nastrojowe, 19) o charakterze pamiątkowe, 20) pozostałe nazwy które nie tworze żadnych większych klas znaczeniowych i nie mieszczą się w żadnej z dotąd omówionych.“

*Etimološki rječnik gradova i mjesta PRL-a*²³ [*Słownik etymologiczny miast i gmin PRL*] (1984) Stanisława Rosponda velika je pomoć onomastičaru jer nudi strukturalnu klasifikaciju i antroponima i toponima u poljskoj onomastici.²⁴

Uz Rosponda, modelima raščlambe hodonima bavili su se u novijim razdobljima Karpluk (1992), Chludiński (1999), Nosowicz (1999), Rutkiewicz (1999), Urbanczyk (1999), Jędrzejko (2000), Sagan Bielawa (2000), Borysiak (2001), Breza (2001), Kosyl (2001), Romanow (2001)²⁵ i dr. U njihovim radovima hodonimi se opisuju ili u kontekstu imena četvrti pojedinoga grada ili se uzimaju u promatranje kao sastavni dijelovi toponimije urbanoga prostora. U tim se radovima koristi dvorječni termin *ime ulice*.

Onomastičar Kazimierz Rymut baštinik je načela starijih kolega Taszyckoga i Rosponda u propitivanju stvaranja jedinstvene razredbe, a svoja stajališta u podjeli urbanih i neurbanih toponima opisao je u knjizi objavljenoj 1971. godine *Patronimska gradska imena u malopoljskoj oblasti* [*Patronimiczne nazwy miejscowe w Małopolsce*], a poslije i u knjizi *Imena poljskih gradova* [*Nazwy miast Polski*] (1980).

Stanisław Urbańczyk, mada po znanstvenim interesima povjesničar jezika, dijalektolog i leksikograf, ostavio je značajan trag i u području onomastike. Neposredno nakon 2. svjetskoga rata sudjelovao je kao utemeljitelj, a poslije i kao prvi predsjednik tadašnjega *Središnjega povjerenstva za usustavljivanje imena gradova i okolnih fiziografskih objekata*.²⁶ Sa suradnicima iz *Povjerenstva* tijekom kasnijih godina modificirao je ranije izrađenu semantičku klasifikaciju Taszyckoga, a u kasnijim razdobljima djelovanja istoga *Povjerenstva* koristio se i Rymutovom strukturalno-gramatičkom klasifikacijom.

²³ PRL je akronim za ime današnje Poljske koja je od 1945. do 1990. nosila službeno ime *Polska Rzeczpospolita Ludowa* [*Narodna (Pučka) Republika Poljska*].

²⁴ Rospond je važnost strukturalne analize toponima (među koje uvrštava i hodonime) iznio u više svojih radova, a sustavan prikaz daje u dvjema knjigama u kojima iznosi stajalište kako je za poznavanje i analizu antroponima nužno prije toga istražiti toponime kako bi se razumjeli antroponimi određenoga područja: *Prezimana Ślezijanaca* [*Nazwiska Ślęzaków*] (1960) i *Patronimski gradski toponimi u Śleziji* [*Patronimiczne nazwy miejscowe na Ślęsku*] (1964).

²⁵ Navedeni autori i autorice navode se u kontekstu bavljenja problematikom klasifikacije u gradskoj toponimiji pa se o rezultatima njihovih istraživanja neće detaljno raspravljati, a u bibliografiji se donosi popis njihovih radova o hodonimiji.

²⁶ Povjerenstvo koje je osnovao poljski državni parlament imalo je ulogu predlaganja i donošenja naputaka za korištenje imena u urbanim sredinama, najčešće se odlučivalo o promjenama u imenima ulica. Izvorni naziv Povjerenstva jest *Główna Komisja Ustalenia Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych*. Nismo pronašli podatak o službenome ustroju, postojanju i djelovanju takvih povjerenstava na području bivše Jugoslavije po završetku 2. svjetskoga rata.

Godine 1976. iz tiska izlazi monografija Władysława Dzikowskoga i Danute Kopertowske u kojoj autori nude podjelu hodonima s obzirom na motivaciju u postupcima nastajanja imena.²⁷

Na rad Stanisława Urbańczyka oslanja se i nova razredba s dopunama koja je detaljno razrađena u knjizi *Stara slavenska imena gradova šćećinskoga primorja* [*Dawne Słowiańskie Nazwy Miejscowe Pomorza Szczecińskiego*] (1991) autora Ewe Rzetelske Feleszko i Jerzyja Dume u kojoj prikazuje toponime primorskoga dijela Poljske u gradu Szczecinu i njegovoj okolini.

Onomastičarka Maria Biolik u radu *Semantički tipovi suvremenih imena ulica i trgova Olsztyna* [*Typy semantyczne współczesnych nazw ulic i placów Olsztyna*] (1982) hodonime svrstava u skupinu s ostalim gradskim toponimima definirajući *gradski toponim* kao „urbonim, plateonim ili hodonim u gradskome prostoru“, s naglaskom da se u taj naziv nužno moraju uključiti i drugi imenovani objekti kojima se opisuju primjerice trg, četvrt, ime crkve, ime gradskih vrata i zidina i sl. U istome radu koristi termin *hodonim* za ime ulice i predlaže ga kao univerzalni termin, pa se od toga vremena u poljskoj onomastici uglavnom ustaljuje termin *hodonim* umjesto dotadašnjega *ime ulice* ili *plateonim*.

Godine 2000. Magdalena Czachorowska i Łucja Maria Szewczyk uređuju i izdaju zbornik radova posvećen profesoru Witoldu Taszyckom²⁸ *Poljska onomastika u novim jezikoslovnim smjerovima* [*Onomastyka polska a nowe kierunki językoznawcze*].²⁹ U zborniku je niz radova u kojima se raspravlja o znanstvenome utemeljenju novih smjerova i novih predmeta istraživanja u suvremenoj poljskoj onomastici. Izdvajaju se tri rada – Cieślíkowa (2000: 21–31), Mrózek (2000: 32–41) i Rutkowski (2000: 65–75) – čiji autori raspravljaju o hodonimiji. Katarzyna Szczygieł u knjizi *Mikrotoponimija malopoljskoga grada Świątniki Górne* [*Mikrotoponimia miasta Świątniki Górne w wojewódstwie małopolskim*] (2002) raspravlja o semantičkoj razredbi hodonima. U uvodu naglašava da je u dosadašnjoj praksi *mikrotoponimija* sinonim *urbonimiji* (9–11) te ističe da *urbonimija* uključuje imena objekata u gradskoj sredini, a *mikrotoponimija* imena objekata izvan gradske sredine.³⁰

Korpusna istraživanja hodonima pojavljuju se u poljskome jezikoslovlju tek u posljednjih petnaestak godina. Godine 2000. Iwona Żuraszek Ryś među prvima je prezentirala

²⁷ Monografija u prijevodu na hrvatski *Toponimija grada Kielce: imena dijelova grada i imena fiziografskih objekata ulica i trgova* [*Toponimia Kielc: nazwy części miasta i obiektów fizjograficznych oraz nazwy ulic i placów*] (1976).

²⁸ Witold Taszycki (1898–1979) poljski povjesničar jezika, istaknuti onomastičar i dijalektolog.

²⁹ Prev. *Poljska onomastika i novi jezikoslovni pravci (smjerovi)*.

³⁰ Szczygieł ne koristi termine *hodonim* i *hodonimija* već *ime ulice* i *mikrotoponimija* (za imenovane objekte izvan gradskih sredina) te termin *gradska toponimija* (za imenovane objekte unutar gradske sredine).

istraživački korpus hodonima³¹ nazvavši ga *O imenima ulica u Zielenoj Górze* [*O nazwach ulic w Zielonej Górze*]. Taj korpus sadrži oko četiri stotine imena ulica, aleja, parkova, cestovnih čvorišta i kružnih tokova poljskoga grada Zielona Góra.³² Korpus je razrađen prema podjeli koju je ranije ponudila Kwiryna Handke (1992: 53–63).

Teorijom hodonimije bavi se Małgorzata Rutkiewicz Hanczewska. U razdoblju od 1999. do 2008. godine objavila je četiri važna rada u kojima propituje i predlaže teorije vezane najprije uz podjelu i uz analizu hodonima kao značajne, a slabo i nedovoljno opisane onomastičke kategorije u toponimiji.³³

Za najnovija istraživanja hodonimije od iznimne je važnosti i rad lingvistice Agnieszke Myszka. Godine 2011. u suautorstvu s Piotrom Wiszem objavljuje monografiju *Imena ulica grada Rzeszowa i suvremenost* [*Nazwy ulic Rzeszowa. Historia i współczesność*] – opis i pregled povijesnoga razvoja hodonimije poljskoga grada Rzeszowa. Godinu dana ranije Myszka objavljuje znanstveni prikaz³⁴ (u kojemu je također riječ o važnosti motivacije u procesu nastanka hodonima) hodonima iz podkarpatske regije u Poljskoj. Ta dva rada donose strukturiranu i jasnu podjelu hodonima s obzirom na prostorne i sve ostale uvjetovanosti koje su izravno utjecale na motiviranost postanka pojedinoga hodonima.

Prikaz reprezentativnih poljskih radova o hodonimiji pokazuje da su istraživanja hodonimije vrlo bogata i da imaju svoj kontinuitet u poljskoj onomastici. Iako su prva istraživanja bila usko povezana s povijesnim datostima u imenovanju, posljednjih četrdesetak godina poljska se hodonimija promatra i obrađuje ponajprije kao onomastička kategorija. Unatoč činjenici da je i danas vidljiv problem neujednačene terminologije, radovi u kojima se tematizira poljska hodonimija od druge polovice prošloga stoljeća do danas bogat su izvor za komparativno i kontrastivno proučavanje slavenskih hodonimija.

³¹ Korpus i klasifikaciju hodonima Zielene Gore autorica je predstavila u referatu na konferenciji *Leksyka w komunikacji językowej II* održanoj u Gdanjsku i Stawiski u organizaciji gdanjskoga Instituta Filologii Słowianskiej (Zakłada Dydaktyki Języka Rosyjskiego i Kościerskiej Fundacji Nauki i Kultury) od 7. do 12. rujna 2001. godine.

³² Analizirani je korpus tiskan 2009. godine u monografiji *Nazwy miejscowe powiatu zielonogórskiego*.

³³ V. Typy motywacyjne i strukturalne nazw dróg w miejscowościach zachodniej Wielkopolski (Sémantická analýza názvů drog) (1999); Nazwa własna jako tekst (2006); The Intertextual Dimension of Polish Urban Nomenclature (2007); Intertekstualny dyskurs nazewniczy we współczesnej przestrzeni miejskiej (2008).

³⁴ V. Ewolucja motywacji współczesnych nazw ulic województwa podkarpackiego. *Jednotlivé a všeobecné v onomastiké* (ur. M. Ološtiak). Preszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Preszowskiego, Preszów, 251–262.

2.3.2. Ruska hodonomastika

Radovi i objavljene monografije o ruskoj hodonimiji nastali od druge polovice prošloga stoljeća promatraju hodonim ponajprije kao povijesnu, a tek potom kao jezikoslovnu kategoriju. Najčešće se koristi termin *ime ulice*.

Monografija iz 1958. godine (koja je 2014. objavljena kao audio knjiga) autora Petra Vasileviča Sytina naslovljena *Iz povijesti moskovskih imena ulica* [*Из истории московских уличных имен*] pokazuje da su suvremena istraživanja hodonimije u ruskoj jezikoslovnoj znanosti počela nakon završetka 2. svjetskoga rata. Isti je autor objavio i povijesno-jezičnu monografiju *Prošlost Moskve u imenima ulica* [*Прошлое Москвы в названиях улиц*] u kojoj pojašnjava povijesne okolnosti koje su dovele do stvaranja imena moskovskih ulica i trgova.³⁵

U novijemu razdoblju na Sytinova istraživanja moskovskih hodonima oslanja se Galina Petrovna Smolickaja koja 1982. godine objavljuje monografiju *Toponimija Moskve* [*Топонимия Москвы*], a 1998. monografiju *Imena moskovskih ulica* [*Названия московских улиц*]. Hodonime u drugoj knjizi analizira po prostornome, a ne po povijesnome kriteriju.

Ruska onomastičarka Aleksandra V. Superanskaja u radu *Imenovanje i preimenovanje gradova* [*Наименования и переименования в городах*] (1966) daje zanimljivu podjelu moskovskih hodonima s obzirom na dihotomiju nastalu nakon imenovanja. Hodonime promatra unutar dviju skupina:

- a. imenovani [*наименовани*]: hodonimi koji se prvi put pojavljuju
- b. preimenovani [*переименовани*]: hodonimi koji se otprije postojali, ali se u novim okolnostima mijenjaju.

Naglašava da većina moskovskih hodonima iz starijega razdoblja imenovanja pripada prvoj skupini (*наименовани*), a noviji hodonimi pripadaju drugoj skupini (*переименовани*) jer su se i nekoliko puta u novijoj povijesti mijenjali. Međutim, ta podjela nije zaživjela kod ostalih istraživača (Handke 1970: 57) ponajprije zato što su podjelom obuhvaćeni samo oni hodonimi koji su nastali od imena ili prezimena poznatih osoba, a ostale skupine nisu zastupljene.

Valja spomenuti i monografiju *Imena moskovskih ulica* [*Имена московских улиц*] (ur. A. M. Pegov) iz 1975. godine, u kojoj se na više od pet stotina stranica prikazuje povijest imena moskovskih ulica od postanka grada pa do kraja šezdesetih godina 20. stoljeća. I tu je, kao i u većini ostalih ruskih izvora, naglasak na povijesnim činjenicama koje su uvjetovale postanak i gašenje imena pojedine moskovske ulice.

³⁵ Velik dio Sytinove bibliografije o hodonimiji dostupan je na: <<http://www.worldcat.org/identities/lccn-no94-6878/>> (zadnji pristup 9. travnja 2016).

U razdoblju razvijenoga sovjetskoga komunizma objavljena je knjiga *Ulice govore* [*Улицы рассказывают*] autora Konstantina Sarkisoviča Sarkisjana (1968). Drugo izdanje izlazi u suautorstvu s Michailom F. Stavincerom (1973). U toj su knjizi izneseni različiti politički konteksti u postupku nastanka hodonima u gradu Odessi u današnjoj Ukrajini. Pokazuje se ne baš demokratska stvarnost u kojoj je nastajala onodobna hodonimijska nomenklatura Odesse kroz ideologiju tadašnjega Sovjetskog Saveza.³⁶

Knjiga *Mikrotoponimija* [*МИКРОТОПОНИМЫ*] koju potpisuju Achmanova, Belenkaja i Nikonov³⁷ iz 1967. godine prikazuje hodonime (rabe termin *ime ulice*) kao neizostavne elemente u istraživanjima suvremene toponimije, a uz to je i iznimno vrijedan izvor metodoloških pristupa u proučavanju hodonimije.

Istraživanja ruske hodonimije od sredine prošloga stoljeća do danas uglavnom su vezana uz promatranje hodonima i njihova razvoja unutar velikih urbanih područja, u prvome redu grada Moskve. U većini se radova naglašava ideologija kao najvažniji pokretač u postanku suvremene ruske urbane hodonimije.

2.3.3. Češka hodonomastika

Istraživanja češke hodonimije mogu se pratiti od kraja pedesetih godina prošloga stoljeća. Iako to razdoblje karakterizira suživot dviju nacija u jednoj državi, bivšoj Čehoslovačkoj, istraživanja hodonimije uglavnom je u usredotočeno na češko jezično područje.

Monografija skupine urednika (J. Čarek, V. Hlavsa, J. Janáček i V. Lim) iz 1958. godine *Ulicama grada Praga od 14. stoljeća do danas* [*Ulicemi města Prahy od 14. století do dneška*] važan je izvor koji na gotovo šest stotina stranica donosi temeljit prikaz praške hodonimije. Kroz povijesni kontekst opisani su praški hodonimi (koristi se termin *ime ulice*) od njihova prvoga pojavljivanja krajem 14. stoljeća do zaključno 1955. godine. Prati se razvoj hodonima, analiziraju se prva i komentiraju nova imenovanja. Češkom se hodonimijom već šezdesetih bavi Šmilauer (1963) te kasnije tijekom sedamdesetih i osamdesetih godina Roubík (1972), Sánka (1983) i Pletzer (1983).

³⁶ Slične povijesne okolnosti utjecale su na stvaranje splitske hodonimije (zasnovane na ideologiji) u razdoblju od završetka 2. svjetskoga rata do demokratskih promjena početkom devedesetih godina prošloga stoljeća.

³⁷ Nikonov i u ranijim radovima ističe važnost proučavanja svih imenovanih objekata u vanjskome prostoru (v. *Vvedenie v toponimiku* (1965)), a kasnije to isto naglašava i u knjizi *Antroponimika* (1970) (suautorstvo s Aleksandrom V. Superanskajom).

Češki povjesničar František Roubík godine 1972. u radu *Popis označenih kuća u praškim četvrtima* [*Soupis označení domů v pražských městech*] (pozivajući se na prije opisane praške ulice u monografiji Čareka i suradnika) daje popis i kratak opis, zabilježenih hodonima Praga iz novijega razdoblja.³⁸ Autor je usredotočen na povijesnu zbiljnost i povijesne događaje kao glavnu motivaciju praških hodonima.

Problematikom hodonomastičke terminologije bavi se Vladimír Šmilauer u uvodnome poglavlju knjige *Vodič kroz naša imena* [*Průvodce našimi jmény*]³⁹, gdje iznosi mišljenje da osnova kvalitetnih istraživanja u onomastici leži u dobro razrađenoj terminologiji. Navodi kako je u dosadašnjoj češkoj onomastičkoj praksi bilo nesuglasja oko korištenja jedinstvene terminologije. Naglašava nužnost usustavljanja hodonomastičke terminologije jer urbonimija postaje sve zanimljivija onomastičarima, ali i stručnjacima drugih znanstvenih područja.

Godine 1999. iz tiska izlazi knjiga *Uvod u opću onomastiku* [*Úvod do obecné onomastiky*]. Glavni urednik Rudolf Šrámek⁴⁰ oslanja se u uvodnome poglavlju na Šmilauerove ranije iznesene stavove o potrebi jedinstvene terminologije. Služi se terminom *ime ulice*.

Henrik Saňka objavljuje 1983. godine rad *Imena ulica grada Brna* [*Názvy brněnských ulic*] u kojemu, uz ostalo, naglašava važnost izučavanja hodonima kao bogatoga izvora obavijesti o prošlosti i sadašnjosti gradskih sredina. Na njegov se rad oslanja Milena Flodrová u knjizi iz 2009. naslovljenoj *Názvy brněnských ulic, náměstí a jiných prostranství v proměnách času* koja donosi suvremeni popis i opis ulica i trgova češkoga grada Brna.

Godine 1983. povjesničar Karel Pletzer objavljuje rad *Razvoj imena ulica grada České Budějovice* [*Vývoj názvu českobudějovických ulic*] u kojemu, uz ostalo, navodi kako je hodonimija najpromjenjivija kategorija u onomastici, što je jedan od najvećih razloga podzastupljenosti hodonomastičkih istraživanja u odnosu na ostala područja u toponomastici.

Onomastičar Milan Harvalík godine 2004. objavljuje knjigu *Sinkronijski i dijakronijski aspekti češke onimije* [*Synchronní a diachronní aspekty české onymie*] u kojoj su izneseni rezultati istraživanja o utjecaju onomastičkih tema na druge srodne ili nesrodne

³⁸ Novije razdoblje u češkoj hodonimiji, kako ga prikazuje Roubík, označava razdoblje nakon završetka 2. svjetskoga rata. Mada je Roubíkov rad nastao nakon povijesne 1968. godine koja je donijela niz promjena u češkome društvu, taj se podatak nigdje u radu ne navodi.

³⁹ Prvo izdanje *Průvodce našimi jmény* u obliku sveučilišnoga priručnika za potrebe studenta bohemistike na praškome Sveučilištu tiskano je 1974. godine. Drugo izdanje uredio je i objavio s nadopunama František Kopečný 1991. godine.

⁴⁰ Šrámek u suautorstvu s Naděždom Bayerovom objavljuje desetak godina ranije zanimljiv rad naslovljen *Podíl onomastiky při standardizování urbanonymie* (1988: 10–20) u kojemu su naznačeni novi pravci u istraživanju toponimije urbanih područja.

znanstvene discipline i područja. U poglavlju *Ulična nomenklatura i socijalni čimbenici [Uliční názvoslovi a společenské faktory]* (29–34) sažeto prikazuje utjecaj političkih i društvenih čimbenika tijekom 20. stoljeća na češku urbonimiju⁴¹, odnosno na hodonimiju čeških gradova. Harvalík navodi da su hodonimi imenska skupina najpodložnija promjenama uvjetovanim izvanjezičnim čimbenicima te predlaže moguće smjernice kojima bi se davatelji imena trebali voditi pri imenovanjima na razini jednoga grada. Ističe i važnost jezične kodifikacije pri odabiru i standardizaciji hodonima, što, kako zaključuje, nije samo češki problem.

Problematikom dvojezične hodonimije bavi se Lenka Kaluskova *Problematika dvojezičnih češko-njemačkih hodonima [Problematika dvojjazyčných česko-německých hodonym]* (2007). Autorica iznosi negativne aspekte dvojezične hodonimije. Za primjer daje povijesni prikaz stvaranja dvojezičnih češko-njemačkih hodonima u nekim češkim gradovima. Smatra kako dvojezični hodonimi nemaju u potpunosti, kako to često mnogi žele prikazati, samo politički motiviran kontekst već češće svojom dubletnošću dvojezična imena stvaraju probleme u svakodnevnoj komunikaciji. Naglašava kako zakonodavac nije jasno razradio pravila o dvojezičnim hodonimima, pa je to problemsko pitanje osnova budućih pristupa u istraživanjima dvojezičnim, ne samo češkim, hodonimima.

Žaneta Dvořáková u radu *Pekarska ulica, Dijagonalna aleja i Ulica majstorske mudrosti – tri narativne vrste urbanonima i njihovo funkcioniranje [Baker Street, Diagon Alley and Street of Cunning Artificers – three Sorts of Urbanonyms in Narrative and their Function]* (2009: 80–87) donosi nov, zanimljiv pristup u promatranju hodonimije suvremenih gradskih sredina. Govori o ne baš razumljivim motivacijama pri nastanku „novih“ hodonima. Zaključuje kako su onomastička istraživanja u hodonimiji nužna ponajprije zbog stalnih promjena hodonima.

Temeljito opisana stara i nova hodonimija grada Opave objavljena je u radu *Povijesna imena ulica i četvrti grada Opave [Historické názvy ulic a náměstí v Opavě]* autorice Magdaléne Bartkove (2009). Povijesne okolnosti, a time i društvene promjene, kako autorica u uvodu tvrdi, temeljna su odrednica u postupcima imenovanja i preimenovanja ulica i trgova. Hodonime češkoga grada Opave opisuje i analizira s obzirom na motive imenovanja te donosi statističke podatke o zastupljenosti pojedine motivacijske skupine u hodonimiji. Autorica zaključuje da su povijesne datosti, uz morfologiju prostora koji imenuje hodonim, najčešći poticaji postanka većine opavskih hodonima. Naglašava potrebu daljnjih komparativnih

⁴¹ Harvalík koristi termin *ime ulice* smještajući ga u jednu od mnogobrojnih skupina unutar područja urbonimije.

istraživanja (dvaju ili više gradova s približno istim brojem stanovnika i približno istim brojem hodonima) kako bi se stvorila jasnija slika promjena hodonima.

I istraživanja češke hodonimije dobar su pokazatelj da je hodonimija područje koje će i u budućnosti buditi zanimanje onomastičara. Jednako je tako u istraživanjima vidljiva i težnja za usklađenijom hodonomastičkom terminologijom.

2.3.4. Slovačka hodonomastika

Istraživanja slovačke hodonimije moguće je promotriti kroz tri razdoblja uz koja se vezuju i imena njezinih triju najznačajnijih istraživača. Najprije su to od sedamdesetih godina prošloga stoljeća istraživanja Milana Majtána (1974, 1979), zatim nešto kasnije niz istraživanja istočnoslovačke hodonimije Michala Bliche (1976a, 1976b, 1980a, 1980b, 1981) te u novome stoljeću istraživanja Pavola Odaloša (2004, 2005a, 2005b, 2005c, 2006).

Prvi važniji rad o slovačkoj hodonimiji objavio je Milan Majtán 1974. godine – *Imena ulica i drugih javnih prostora [Názvy ulíc a iných priestranstiev]*. Ostali proučavatelji hodonima velikim se dijelom oslanjaju na Majtána. U tim prvim radovima hodonimi nisu obrađeni kao primarno jezična kategorija već se promatraju kao odslik izvanjezičnih čimbenika u razvoju gradskih središta. Promjene koje ih zahvaćaju nisu uzrokovane, kako Majtán tumači, jezičnim, već povijesnim i društvenim promjenama.

Prvi pokušaj jezičnoga opisa hodonima (koji se nazivaju *urbanonimi*) jest rad *Iz urbanonimije grada Krupine [Z urbanonymie mesta Krupiny]*, objavljen 1979. godine.

Jezikoslovac Michal Blicha rođen je na sjeveroistoku Slovačke, uz granicu s Poljskom i Ukrajinom. To je područje u kojemu se i danas, uz službeni slovački, može čuti i poljski te ukrajinski pa se ta višejezičnosti odrazila i u hodonimima. Godine 1976. objavljuje rad *Imena ulica grada Prešova [Názvy ulíc mesta Prešova]* u kojemu, uz ostalo, opisuje povijesne okolnosti nastanka pojedinoga hodonima kao i utjecaje okolnih jezika i kultura na njihovo oblikovanje. Iste godine objavljuje i rad *Odras izvanjezičnih aspekata u imenima ulica: iz hodonimije gradskih središta istočnoslovačkoga prostora [Odras mimojazykových aspektov v názvoch ulíc: z hodonymie okresných miest Východoslovenského kraja]*, u kojemu istražuje izvanjezične čimbenike koji utječu na hodonimiju. Zaključuje da strani kulturološki dodiri, kao nejezične datosti, umnogome doprinose hodonimiji kao jezičnoj kategoriji na području istočnoslovačkoga prostora. Četiri godine poslije (1980) Blicha svoje znanstvene stavove o izvanjezičnim čimbenicima koji utječu na postanje hodonima potvrđuje u radu *Izvanjezični*

aspekt i imena ulica [*Mimojazykový aspekt i názva ulíc*]. I u tomu se radu osvrće na dva aspekta u postanju hodonima: a) kulturološki aspekt kao dominantan, i b) jezični aspekt kao “prateći” motivator kulturološkome. Blichin rad iz iste godine *Imenovanje ulica prema imenima slavnih osoba* [*Pomenúvanie ulíc podľa osobností*] opis je hodonima kao svojevrsnih pisanih spomenika slavnim i zaslužnim pojedincima. Autor zapaža da je ta kategorija hodonima najpodložnija promjenama te naglašava da joj u istraživanjima treba istodobno pristupiti s povijesnoga, kulturološkoga i jezičnoga aspekta. Isti autor u radu *Iz hodonimije izabranih gradova istočnoslovačkoga prostora* [*Z hodonymie okresných miest Východoslovenského kraja*] (1981) raspravlja o hodonimiji kao slabo i nedostatno istraženome području u toponimiji, donosi moguće pristupe hodonimima na primjeru hodonimije istočnoslovačkih gradova Košica, Michalovca i Prešova te predlaže jezično-povijesni pristup hodonimiji. Posebno je zanimljivo istaknuti da u potonjemu radu koristi termin *hodonim*, a u prijašnjim *ime ulice*.

Na 2. češkoj onomastičkoj konferenciji, održanoj u Pragu 1979. godine, povjesničar Štefan Krištof održao je referat *Nacionalističke tendencije u imenovanju ulica* [*Nacionalistické tendencie pri pomenúvaní ulíc*], u kojemu je analitički promatrao utjecaj nacionaliz(a)ma na postanje hodonima. Navodi primjere iz 2. svjetskoga rata, kada se s izrazitim nacionalističkim motivima pristupalo imenovanju i preimenovanju ulica u velikim gradovima istočne i jugoistočne Europe koji su bili pod njemačkom okupacijom.

Među najvažnije istraživače slovačke, a u velikoj mjeri i suvremene slavenske hodonimije, ubraja se onomastičar novije generacije Pavol Odaloš. On je 2003. pokrenuo znanstveni projekt *Sociálny kontext onymie* na Sveučilištu Mateja Bela (Fakultet humanističkih znanosti) u Banskjoj Bistrici. U sklopu projekta nastali su možda najznačajniji radovi u posljednjih petnaestak godina o teoriji hodonimije u kontekstu suvremenih pristupa onomastici. Odaloš u dvije godine, koliko je projekt trajao, objavljuje pet radova od iznimne važnosti za proučavanje hodonimije. U njima raspravlja o konotativnosti hodonima (2004), o funkcionalnome raslojavanju hodonima (2005a), o semantičkome raslojavanju hodonima (2005b), o (ne)sustavnosti u postupku nastajanja hodonima (2005c) te o dinamici preimenovanja u hodonimiji (2006).

Dosadašnja hodonomastička istraživanja,⁴² a prikazana na izabranim slavenskim jezicima (poljski, ruski, češki i slovački) pokazuju značajan doprinos općeslavenskoj

⁴² Pregled najvažnijih istraživanja hodonimije u nekim drugim neslavenskim europskim zemljama donosi vodeći onomastički časopis *Onoma* (vol. 42, 2007) u tematskome broju o toponimiji unutar gradskih prostora.

hodonimiji. U radovima pojedinih onomastičara raspravljalo se o hodonomastici najčešće kao o novome području u onomastici, pokušavala se ujednačiti hodonomastička terminologija, a većina je radova donijela nove spoznaje o hodonomastici kao ravnopravnoj onomastičkoj disciplini. Sam pregled istraživanja hodonimije u pojedinim slavenskim zemljama omogućio je bolje sagledavanje hodonimije hrvatskoga urbanoga prostora. Međutim, valja istaknuti i razlike u povijesnome razvoju hrvatske od drugih slavenskih hodonomatika. Povijesne okolnosti pod kojima su nastajala urbana središta (a s njima i mreža hodonima) na teritoriju današnje Republike Hrvatske razlikuju se od okolnosti pod kojima je nastajala većina gradova kontinentalne Europe: dužobalni gradovi današnje Hrvatske (od Pule pa do Cavtata) postaju od vremena staroga Rima dok gradovi u unutrašnjosti postaju u kasnijim vremenima. Šimunović (2009: 261) promatra hrvatski razvoj hodonomastičke mreže i u priobalju i u kontinentalnome dijelu kroz tri razdoblja te naglašava kako do druge polovice 18. stoljeća ne nailazimo na imena ulica i trgova već su orijentiri u gradskome prostoru topografska imena i imena objekata. Pojavnost imena ulica i trgova može se pratiti tek od kraja 19. i početka 20. stoljeća kada nastaju i službeni popisi imenovanih ulica i trgova.⁴³

Na primjeru grada Splita, drugoga po veličini grada na prostoru Republike Hrvatske, a koji se svojim postankom vezuje uz rimsku dominaciju na istočnoj obali Jadrana, funkcioniranje mreže gradskih četvrti s pripadajućim hodonimima moguće je, i to ne baš sustavno, pratiti tek od završetka 1. svjetskoga rata. Do toga vremena nema jasnoga kontinuiteta u urbanome rastu i širenju grada izraženomu najprije kroz njegove organizirane i naseljene četvrti u kojima se kasnije isprepliću njegovi hodonimi.⁴⁴

⁴³ Imena ulica i trgova nastaju puno prije nego postanu dio službenoga popisa. Dobar je primjer toga „kašnjenja“ službenoga popisa za prvim imenovanjem poznata zagrebačka ulica *Ilica*. Spominje se još 1431. godine (Špoljarić 1994: 95), a službeno je zabilježena kao *Ilica* tek u drugoj polovici 19. stoljeća.

⁴⁴ Prvi službeni popis imena splitskih četvrti (okružja i okruga) i hodonima seže u 1913. godinu.

3. METODOLOGIJA

3.1. Slijed istraživanja

Raščlambi suvremene splitske hodonimije prethodi osvrt na postanak ojkonima *Split* i prikaz znanstvenih prijepora oko njegova tumačenja te zatim raščlamba imena splitskih gradskih četvrti u kojima se pojavljuju hodonimi. Nakon tih „predradnji“, u koje ulazi i prikaz najvažnijih značajki splitskoga govora od kojih su neke čitljive iz fonološke postave hodonimskoga lika, slijedi prikaz i raščlamba hodonimije kroz povijesni pregled od prvoga imenovanja hodonima do 2013. godine.

3.2. Vrela

Vrela kojima smo se služili pri prikazu povijesti ojkonima *Split* te povijesti imena splitskih gradskih četvrti (u kojima će se poslije pojaviti hodonimi), uglavnom su vezana uz istraživanja splitske povijesti. Najznačajniji je takvo vrelo trotomna monografija *Povijest Splita* povjesničara Grge Novaka o povijesnome prikazu postanka i razvoja grada Splita od podizanja palače do pada Mletačke Republike 1797. godine (¹1957, ²1978, ³2005). U njoj su naznačeni prostorni, vremenski i društveni okviri unutar kojih će u novijim razdobljima (s posebnim naglaskom na 20. stoljeće) nastajati, ali i nestajati, splitski hodonimi. Pokazuje se zato nužnost interdisciplinarnoga pristupa u proučavanju splitskih hodonima jer je upravo povijesna uvjetovanost uvelike utjecala na nastanak (i na nestanak) pojedinoga hodonima u pojedinome razdoblju povijesti Splita.

Uz monografiju Grge Novaka, vrela kojima smo se služili jesu administrativno-pravni dokumenti⁴⁵ tiskani od 1913. do 1948. godine koji se odnose na grad Split, a to su:

- *Splitski kašiput* (1913)
- *Elenco Ufficiale* (1942)
- *Plan Splita i okolice* (1948).

Prikupljeni podatci iz tih administrativno-pravnih vrela ovjereni su u dostupnim mapama i planovima grada u kojima su bilježeni splitski hodonimi u razdoblju od 1912. do 1953. godine. Riječ je o ovim mapama i planovima:

⁴⁵ Sva su tri dokumenta, iz kojih su ekscerpirani hodonimi za pojedino razdoblje, pravno-administrativne prirode i nastali su za potrebe administrativnoga uređenja grada.

- *Pianta della città di Spalato* (1912) (mjerilo 1: 4300, višejezično opisana karta kao *Tloris grada Splita – Plan de la ville de Spalato – Plan der Stadt Spalato*, autor litograf Justus Perthes Gothe, izdavač Knjižara Morpurgo)
- *Split i okolica* (1953) (mjerilo 1: 50 000, autor Juraj Majkopet, izdavač *Učila*, Zagreb)

Za potvrdu hodonima u razdoblju od početka osamdesetih godina prošloga stoljeća do 2008. godine poslužile su nam sljedeće mape:

- *Orientacioni plan grada Splita s popisom ulica* (1984) (mjerilo 1: 7500, autor A. Mehović, izdavač Turistički biro Split)
- *Plan grada Splita* (1994) (mjerilo 1: 5000, autor A. Mehović, izdavač Turistička zajednica Split)
- *Karta grada Splita* (1996) (mjerilo 1: 15 000, izdavač Geodetski zavod d.d. Split)
- *Split – planovi gradova iz edicije Trsat* (2008) (mjerilo 1: 10 000, autor Robert Župan, Geodetski fakultet u Zagreb).

U posljednjoj je fazi zaokruživanja istraživačkoga korpusa prikupljena građa ovjerena usporedbom s mrežnom interaktivnom mapom grada Splita iz 2013. godine.⁴⁶ Na taj je način konačno upotpunjen korpus. Iz njega će se izdvojiti te primjerenim metodama obraditi najprije imena splitskih četvrti (prva faza istraživanja) kako bi se dala jasna slika o imenovanome prostoru na kojemu postaju hodonimi, a potom se (u drugoj fazi istraživanja) suvremeni splitski hodonimi smješteni u splitskim četvrtima analiziraju primjerenim onomastičkim metodama (prema načinjenome popisu iz 2013. godine).

3.3. Raščlamba i opis splitske hodonimije

U raščlambi prikupljenoga korpusa splitske hodonimije uzimaju se u obzir istraživanja i prikazi rezultata domaćih (top)onomastičara (npr. Petra Šimunovića, Domagoja Vidovića) te stranih (mahom slavenskih) hodonomastičara. Raščlamba stranih stručnjaka (provedena na njihovu hodonimijskome korpusu) prilagođava se korpusu splitske hodonimije, a od hrvatskih se toponomastičara (jer se vrlo rijetko bave hodonimijom) preuzimaju kriteriji raščlambe primijenjeni u prikazu i obradbi toponimijske građe. U znatnoj smo se mjeri oslonili na raščlambu hodonima koju je osmislila poljska onomastičarka Kwiryna Handke (1970, 1992).

⁴⁶ Usp. <<http://www.modal.hr/plan/st.swf>> (zadnji pristup 20. lipnja 2015. godine)

Ona provodi najprije semantičku (motivacijsku), a potom strukturnu raščlambu.⁴⁷ Slijedeći takav pristup, korpus splitskih hodonima iz godine 2013. analizirali smo s ovih aspekata:

1. motivacija hodonima
2. struktura hodonima
3. jezično raslojavanje u hodonimima

Kako bi se splitska hodonimija prikazala sa svih triju navedenih aspekata (motivacija, struktura, jezično raslojavanje), a i zbog činjenice da hodonimi ulaze u treći sloj imenovanja urbanoga prostora (prethode im imenovanje samoga grada te pojedinih gradskih četvrti),⁴⁸ nužno je najprije opisati prva dva sloja. Stoga svoj opis splitske toponimije počinjemo od imena naselja (osvrćemo se na različita tumačenja njegova postanka te na polemike potaknute čuvanjem dijalektne značajke u ojkonimskome liku). Na potonju problematiku navezat ćemo se opisom važnijih značajki suvremenoga splitskoga govora. Nakon toga opisat ćemo i onomastički obraditi imena splitskih četvrti, a potom slijedi onomastička analiza suvremenih splitskih hodonima. Takvim slijedom istraživanja (ime grada + imena njegovih četvrti + imena njegovih ulica) zaokružiti ćemo onomastičku sliku suvremenoga Splita.

⁴⁷ Iako je korpus (imena gradskih ulica), na kojemu svoje istraživanje temelji Handke, s kraja šezdesetih godina prošloga stoljeća, i danas je relevantan u komparativnome proučavanju razvoja slavenske hodonimije.

⁴⁸ Van Langendonck (2007: 168) za onomastički opis triju navedenih slojeva u urbanome prostoru (1. ime grada, 2. ime četvrti, 3. hodonim) predlaže zasebne analize pojedinoga sloja – pragmatičku, semantičku i sintaktičku.

4. IME GRADA OD POSTANKA DO DANAS

4.1. Od *Spalatum* do *Splita* – prikaz povijesnoga razvoja grada i mijene njegova imena

Split je naselje s bogatom poviješću starijom od tisuću sedamsto godina i njegov postanak koincidira s dovršetkom izgradnje Dioklecijanove palače u 4. stoljeću. U brojnim je znanstvenim i stručnim radovima (Belamarić 1998; Kečkemet 2009; Novak ¹1957, ²1978, ³2005; Piplović 1999, 2006, 2008, 2015; Sardelić 2005 i dr.) opisana njegova bogata kultura i povijest kroz višestoljetni razvoj od nekadašnje carske palače do današnjega drugog po veličini grada u Republici Hrvatskoj.

Iako postanak Splita koincidira s godinom izgradnje Dioklecijanove palače⁴⁹, njegov urbani razvoj može se pratiti tek od druge polovice 7. stoljeća. Rani srednji vijek na splitskome poluotoku započinje padom Salone početkom ili sredinom 7. stoljeća, a za gornju granicu uzima se stvaranje autonomne komune na samome početku 12. stoljeća (Marasović 1997: 44–47). Split je tako rođen kao ranosrednjovjekovni grad u trenutku kada su palaču naselili Salonitanci iz porušene Salone koju napuštaju pred naletom ratobornih Avara i Slavena sredinom 7. stoljeća. Povlačenjem Avara stanovništvo naseljava okolicu današnjega Splita infiltrirajući se postupno i u sam grad. U takvome susjedstvu dolaze i romanski starosjedioci u bliži dodir s hrvatskim plemenima što pridonosi ulasku slavenskoga etničkoga elementa u grad. Razumljivo je stoga da je takav razvoj ostavio svoje tragove i u jezičnoj slici Splita.

Značajnije razvojne promjene Splita događat će se kasnije, tek početkom 12. stoljeća. Grad Split dobiva novi status autonomne komune podređene samo hrvatsko-ugarskome kralju, ali pri tome i vrlo samostalne po svojem upravno-političkome i ekonomskome položaju. Taj je položaj pozitivno utjecao na kulturni, gospodarski i graditeljski razvoj grada te je 13. stoljeće bilo zlatno doba ekonomskoga i kulturnoga života Splita. Grad je tada brojio nešto manje od 5 000 stanovnika, još uvijek se nalazio unutar zidina palače, ali je postupno razvijao i svoje zapadno predgrađe oko predromaničke crkve sv. Lovre.⁵⁰ Razvoj Splita u srednjemu vijeku obilježen je prenamjenom antičkih građevina u nove svrhe, novom gradnjom unutar same palače, izgradnjom zapadnih predgrađa uz palaču i izoliranih crkvenih građevina u okolnome Splitskome polju.

⁴⁹ Palača je izgrađena oko 300. godine. Podigao ju je rimski car Dioklecijan (lat. *Gaius Aurelius Valerius Diocletianus*) (245 – 316) koji je u njoj boravio nakon povlačenja s prijestolja 305. godine pa do smrti.

⁵⁰ Na mjestu na kojemu se danas nalazi *Narodni trg* poznatiji kao splitska *Pjaca*.

U 14. stoljeću predgrađe prerasta u dio grada opasan čvrstim zidovima, za razliku od prethodnoga razdoblja kada ga je branio suhozid, i postaje u organizaciji ravnopravnim staroj jezgri unutar palače. Srednjovjekovni se Split tada dijeli u nastanjene gradske četvrti imenovane po istaknutim gradskim crkvama u neposrednoj blizini⁵¹: *Sveti Dujam* (južni dio Dioklecijanove palače), *Sveti Martin* i *Sveti Petar* (sjeverni dio Palače), *Sveta Klara* i *Sveti Mihovil* (noviji dio u južnome dijelu grada), *Sveta Marija* i *Sveti Duh* (noviji dijelovi unutar sjevernoga dijela grada) (Petrić 1989: 272).

Ekonomski prosperitet iz razdoblja slobodne komune zadržao se i u prvim dvama stoljećima mletačke uprave koja je započela 1420. godine pa se prijelaz iz 15. u 16. stoljeće smatra drugim zlatnim dobom grada Splita. Usporedo s time nastavlja se i kulturni razvitak, koji u 15. stoljeću kulminira s pojavom splitskih humanista, umjetnika i graditelja. Broj stanovnika raste na nešto manje od 10 000 jer su se u gradska predgrađa⁵² sklonile izbjeglice pred Osmanlijama iz susjedne Bosne, Hercegovine i srednjodalmatinskoga zaleđa. Nedugo zatim u tim se predgrađima razvijaju i šire splitske težačke četvrti od kojih je jedna četvrt uz crkvu svetoga Roka na istočnoj strani grada, današnji *Lučac*, a druga je četvrt uz crkvu Svetoga Križa na zapadnoj strani grada, današnji *Vároš*.

U doba velikoga Kandijskoga rata s Osmanlijama (1645 – 1669), u drugoj polovici sedamnaestoga stoljeća naseljena su i druga dva težačka predgrađa koja će kasnije postati četvrti *Döbrī* i *Mānuš*.

Predgrađa su, odnosno prigradske četvrti, tek u 19. stoljeću dobila imena. Naime, od početka 15. pa do sredine 17. stoljeća sva su naseljena područja oko grada imenovana kao talijanski *Borgo* (< tal. *borgo* 'sav grad izvan zidina') (Vinja 1998: 59), odnosno hrvatski *Zagrađe* (< *za-grad-je*). Hrvatska je inačica imena sačuvana u matrikuli Bratovštine Sv. Križa iz 16. stoljeća zapisana kao *Zagradgie*. U 18. se stoljeću četvrt *Varoš* još uvijek naziva *Velo Zagrađe*, poslije se spominje i kao *Varoš svetoga Frane*. U vizitaciji nadbiskupa Cosmija iz godine 1682. aglomeracija nastala na istočnoj strani grada spominje se kao *predgrađe Lučac* („in suburbio uocato *Luzaz*”), ali i kao *predgrađe svetoga Dominika* („suburbium S. Dominici”) (Novak 1978: 1615).

⁵¹ Koncept imenovanja gradskih četvrti prema objektima iz neposredne blizine odrazit će se i na nadijeljena imena gradskih četvrti u prvoj polovici 20. stoljeća kada je tako imenovano njih gotovo 90 % (primjerice *Barutana*, *Sjeverna luka* ili *Istočna obala*).

⁵² Naseljavaju se na područja na kojima će poslije izrasti današnje četvrti *Radunica*, *Lučac* i *Vároš*. Od ovoga razdoblja valja promatrati i razvoj govora grada Splita jer doseljenjem izbjeglica s područja današnje Bosne i Hercegovine i s područja srednjodalmatinskoga zaleđa dolazi do unosa novih govora u dotadašnji splitski govor.

Tijekom povijesti nisu se mijenjala samo imena četvrti već se često mijenjalo i samo ime grada: od *Aspaláthos* preko *Spalatum*, *Spaletum* do *Splēt* i današnjega oblika *Split* (usp. Šimunović 2009: 231). Tek je od godine 1909. u službenoj uporabi današnji oblik imena. Za razliku od većine imena gradskih četvrti, objašnjenje postanka imena *Split* u onomastici još uvijek nije jednoznačno usuglašeno.

4.2. Prijepori oko imena *Split*: od Tome Arhidakona preko Skoka do Šimunovića

Mit o podrijetlu imena grada Splita uobličen je u zrelome srednjemu vijeku kada se ime *Spalatum* čvrsto vezalo uz predodžbu o carevoj palači. Tako Toma Arhidakon (1200 – 1268),⁵³ očito se oslanjajući na uvriježenu predaju, njegov etimološki korijen vidi u *S[patiosum] palatium* sa značenjem 'prostrana palača' (Basić 2012: 10). Ta je predaja ubrzo našla mjesto u službenim dokumentima slijedom čega su i gradski statut i komunalni pečat iz 1312. godine sadržavali formulu *Palatium laetum Spalatum Salonae quietum – Udobna palača, Spalatum Salone ugoda*.

Istu formulu spominje i splitski kroničar Miha Madijev de Barbezanis (oko 1284 – 1358) jer „nesumnjivo je da je Dioklecijanov *palatium*, građen oko 300. godine, dao povoda formuliranju etimoloških veza između *palatium* s jedne i *Spalatum* s druge strane te da je ta veza zaogrnila ime Splita svojevrsnim mitološko-etimološkim velom. Iz tih veza proizlazi da su se temelji splitskoga gradskoga identiteta tijekom zreloga srednjega vijeka uvelike oslanjali na priče iz davnih vremena, gotovo mitski gledanih iz perspektive toga doba“ (Basić 2012: 9). Kako bi se proniknulo u stvarno podrijetlo imena *Split*, potrebno je razastrti taj „mitološki“ veo srednjovjekovnoga doba, ali i istražiti podrijetlo predaje koja je njime urodila.

Prema objašnjenju Tome Arhidakona, ime grada nastalo je od latinske riječi za Dioklecijanovu palaču (*palatium* = *S-palatium*), a do danas su ostala zabilježene varijante imena *Spalatrūm*, *Spalathron*, *Spalantum*, *Spaleta*, *Spalat*, *Spalatro* (Šimunović 2009: 589). Suvremena su jezikoslovna istraživanja pokazala kako zakoni dinamike unutar glasovne promjene ne dopuštaju vezivanje imena *Spalatum* (u svim njegovim varijantama) uz apelativ *palatium* (Basić 2012: 11). Takva je kombinacija lingvistički neodrživa, a potiru ju i povijesni izvori koji toponim *Spalatum* datiraju i prije podizanja Dioklecijanove građevine. Stoga se opravdano postavlja pitanje odakle je ime uistinu poteklo.

⁵³ Postankom i analizom povijesne predaje o naseljavanju splitskoga poluotoka nakon razaranja Salone, a u kontekstu ranijih bilježenja u ostavštini Tome Arhidakona iscrpno piše Katičić (1987: 17–51).

U istraživanjima s početka pedesetih godina dvadesetoga stoljeća Petar Skok postavlja pitanje što se nekad nalazilo na terenu zvanom (*A*)*spalatum* na kojemu je Dioklecijan dao sagraditi svoju palaču. Zaključuje da se to pitanje ne da riješiti na osnovi starih povijesnih tekstova već smatra da na njega može odgovoriti samo toponomastički pristup analizi imena (Skok 1952: 19). Prema Skoku, niz je tumačenja postanka imena *Split*, od toga da se postanak imena grada vezuje uz ime biljke brnistre ili žuke (lat. *Calicotome villosa*) čiji je grčki naziv *aspalathos* (ασπάλαθος) pa do toga, kako Skok nadalje u svojem istraživanju navodi, da je na području današnjega središta grada još u antici postojalo naselje *Aspalathos/Spalatos*. U srednjovjekovnim se latinskim ispravama i u velikome broju dokumenata grad naziva latinskim imenom *Spalatum*, dok je talijanska izvedenica imena *Spalato*.

4.3. *Split, Spljet, a i Splet* od kraja 19. do sredine 20. stoljeća

Za suvremena tumačenja oblika imena *Split* važna je druga polovica 19. stoljeća jer tada dolazi do političkoga rivalstva u korištenju imenskih likova *Split* i *Spljet*.⁵⁴ Kod tadašnjega „učenoga svijeta“ sve više prodire oblik imena *Spljet* (< *Splěť*). To se ime uvriježilo osobito od 1860. godine kada je u Carevinskome vijeću zastupnik Ambroz Vranicani zatražio da se Dalmacija sjedini s ostalom Hrvatskom u kojoj je imenski lik *Spljet* službeno ušao u uporabu prihvaćanjem Daničićevih načela o književnome jeziku.⁵⁵ Istodobno je u Dalmaciji u to vrijeme Narodna stranka vodila političku borbu za pravo i prevlast hrvatskoga jezika nad talijanskim. Nakon što je 1870. godine dobila većinu na izborima za Dalmatinski sabor, nastaje prekretnica i u jezičnim pitanjima. Sabor je donio odluku po kojoj se hrvatski jezik izjednačuje s talijanskim u uredima i sudovima, ali tu odluku vlada nije poslala caru na ozakonjivanje.

Političko ozračje toga doba u Splitu dovelo je do polemika oko službenoga imena grada. Narodna stranka uvodila je hrvatski jezik kao službeni u svim općinama u kojima je stekla većinu. Godine 1872. izdana je naredba o uporabi zemaljskih jezika (Šimunović 1982 – 1983: 218), po kojoj su se uredi i sudovi trebali služiti onim jezikom kojim se služi stranka koja je na vlasti. Hrvatski se jezik tako koristio zajedno s talijanskim u institucijama, a školski su se predmeti mogli predavati na tim obama jezicima. Borba za općinsku upravu bila je od velike važnosti za ostvarivanje narodnjačkih ideala nakon njihove saborske pobjede. U Splitu se za program Narodne stranke ustrajno bori njegov prvak Gajo Bulat (1836. – 1900.), osobito od

⁵⁴ O rivalstvu imenskih likova *Split* i *Spljet* v. Šimunović (1982–1983: 215–230).

⁵⁵ O Daničićevim načelima v. Malić (1980–1981: 124–125).

1874. godine, kada ulazi u stranku i postaje njezin predstavnik (najprije u Dalmatinskome saboru u Zadru, a poslije i u Carevinskome vijeću u koje ulazi 1879. godine). Bulat se uspješno borio protiv jake Autonomaške stranke u Splitu na čijemu je čelu bio dugogodišnji splitski načelnik autonomaš i protivnik hrvatskoga preporoda Ante (Antonio) Bajamonti (1822. – 1891.) koji je uživao jaku podršku neukoga dijela stanovnika grada, pogotovo u gradskoj četvrti Varoš. Bulat je u svojem listu *Split* (koji je izlazio kao prilog *Narodnoga lista* od 1871. godine) vodio uspješnu izbornu agitaciju, što će dovesti 1882. godine do izravne pobjede narodnjaka u Splitu, a time i do pohrvaćivanja splitske općine. Autonomaški pokret od toga vremena gubi svako značenje i tada počinje rivalstvo u korištenju imenskih likova *Split* i *Spljet*. Splitsko općinsko vijeće uvelo je službeni lik *Split*, bečka ministarstva i dalje su rabila lik *Spljet*, ostali kulturni svijet rabi i jednu i drugu inačicu imena. Splitski „neuki“ puk sa svojim zavičajnim imenom *Split* našao se s jedne strane u procijepu između mnogih autonomaša, koji se služe talijanskim jezikom kao jezikom prestiža i rabe talijansko ime *Spalato*, i s druge strane učenih ljudi koji se povode za filozofima i govore *Spljet* da se ne ogriješe o norme književnoga jezika. Imenski lik *Split* podržava i „odabrana i neustrašiva mladost iz seljačkih, građanskih i radničkih slojeva koja je svoje duše i mišice posvetila uspjehu hrvatske stvari u Splitu“ (Šimunović 1982–1983: 219). Taj će lik imena rabiti većina građana, a konačno će se ozakoniti 1909. godine.

O imenu Split piše i istaknuti hrvatski filolog Milan Rešetar (1860. – 1942.) poznat inače po zastupanju ideologije o podjeli prema kojoj su svi govornici štokavskoga narječja etnički Srbi bez obzira na nacionalnu pripadnost. U tome smjeru ide i njegova studija objavljena 1887. godine u obliku knjižice⁵⁶ naslovljene *Ime grada Spljeta*. Navodeći povijesne promjene imena grada smatra da je samu etimologiju imena moguće tražiti i u imenu biljke *aspalathos* (brnistra) i u apelativu *pallatum* (palača). Međutim, Rešetarova je studija ponajprije važna jer postavlja pitanje kako valja zvati grad u novim okolnostima 19. stoljeća – *Split* ili *Spljet*? Grad se treba zvati Spljet i „nikako drugačije zbog toga jer se u imenu nalazi vokal *jat* pa ga tako zvali i pisahu jekavci“ (1887: 12). Kako bi taj stav o imenu Spljet bio održiv, a i zakonski uokviren, Rešetar na kraju studije ističe da imena mjesta valja „dotjeravati prema zakonima književnoga jezika“ pa i iz toga razloga valja ustaliti oblik *Spljet*, a ne oblik *Split*.

⁵⁶ U digitaliziranome obliku Rešetarova knjižica dostupna je u digitalnoj zbirici splitske Gradske knjižnice Marka Marulića, a na <https://issuu.com/gkmm/docs/ime_grada_spljeta> (zadnji pristup 12. lipnja 2015).

U skladu s različitim bilježenjima (i stavovima) o tomu koji je „najispravniji“ oblik imena grada (*Split*, *Spljet* ili *Splet*⁵⁷), različitost se očituje i na mnogim razinama u splitskome govoru u zadnjih stotinjak godina. Današnji je splitski govor najupečatljiviji po realizaciji ikavskoga refleksa jata, koji je potvrđen u samome imenu *Split*, a ne u imenima *Spljet* ili **Splet*.⁵⁸ Važna je stoga dijalekatsko-sinkronijska (supostojanje imena *Split* i *Spalato*) te povijesno-dijakronijska različitost (*Spálatau*⁵⁹ > *Spálate* > *Spéleti* > *Splět* > *Split* i *Spalaculo* > *Spalacuni*) (Šimunović 2005: 216 – 217)⁶⁰ u imenu grada kako bi se moglo proniknuti i u sinkronijsku i u dijakronijsku različitost najprije imenā četvrti, a potom i različitost vidljivu u splitskim hodonimima. Vidljivost promjena i odstupanja od standarda u govoru Splita tijekom 20. i na početku 21. stoljeća predikatori su jasnijega razumijevanja posebitosti vidljivih najprije u imenima četvrti, a potom i u hodonimima. Zato u nastavku najprije slijedi opis govora Splita u posljednjemu stoljeću na koji se naslanja najprije jezični opis imena gradskih četvrti potom i jezični opis hodonima.

⁵⁷ Skok navodi, a pozivajući se na ranije objavljena Jiračkova opažanja iz 1904. godine, da je ekavski oblik *Splet* zasigurno najstariji hrvatski oblik koji se iščitava još od davne 1240. godine kada se za ime luke Splitska na Braču iščitava oblik *in campo portus Spleciae* (Skok 1952: 25).

⁵⁸ Uoči 1. svjetskoga rata (1912) istaknuti srpski književni povjesničar i političar Jovan Skerlić proveo je anketu u kojoj se izjašnjavao o jezičnoj unifikaciji tako da Hrvati žrtvuju ijekavicu, a Srbi ćirilicu kako bi se dobio zajednički jezik (srpskohrvatski s ekavskim refleksom jata) i pismo (latinica). Ta epizoda vodila je u totalni jezični unitarizam. Bila je kratkoga daha i nije dirala u vlastita imena, tj. nije se izričito tražilo da *Split* ili *Spljet* postane *Splet* (Šimunović 2005: 217).

⁵⁹ Romanski oblik *Spalatu* prvi izvodi Žarko Muljačić i sugerira Šimunoviću prihvaćanje toga oblika (2008: 588). Po Muljačiću je oblik naglašen kao *Spalátu*. Prema tomu modelu naglašavanja ističe da se prvo /a/ izgubilo što je poslije dovelo do oblika *Spläte*, dakle, bez slavenske metateze.

⁶⁰ Uz Šimunovića, sličan slijed promjena današnjega imena Split donosi i Holzer u svojoj *Historijskoj gramatici hrvatskoga jezika* (2007: 132). Prema njegovu tumačanju slijed promjena imena glasi: *Spaleto* > *Sp'elei* > *Spelti* > hrv. *Speltu* > *Splētu* > *Splětü* > *Splětā*.

5. SUVREMENI SPLITSKI GOVOR

U prijašnjim je dijalektološkim istraživanjima govor grada Splita i njegove uže okolice (Finka, Moguš 1981: 49–58) opisivane najčešće unutar skupine južnočakavskih govora. I Ivana Kurtović Budja splitski govor također obrađuje u skupini južnočakavskih govora iako naglašava da su „kopneni dijelovi južnočakavskih govora već stoljećima u izravnome dodiru sa susjednim ikavskoštokavskim, a posljedice se toga dodira iščitavaju na svim razinama splitskoga govora“ (Kurtović Budja 2004: 349). Stoga današnji govor Splita nije moguće svrstati u jednu skupinu govora, već ga je potrebno promatrati i opisivati kao svojevrsni hibridni govor⁶¹ – govor s elementima južnočakavskoga i zapadnoštokavskoga dijalekta s očuvanim ikavskim refleksom jata.

5.1. Značajke današnjega splitskoga govora

Doseljavanje na područje današnjega Splita od 15. stoljeća, najprije iz Poljičke republike, a potom i iz ostalih dijelova okolnih kopnenih područja splitskoga zaleđa, na jezičnome je planu rezultiralo unosom štokavskih crta u izvornu splitsku čakavštinu te znatnim promjenama splitskoga idioma. Pritom valja napomenuti da su Donja i Srednja Poljica južnočakavska, dakle pripadaju istomu čakavskome dijalektu kao i izvorni splitski govor, a ne bi trebalo zanemariti ni utjecaj stanovništva srednjodalmatinskih otoka koje je dolazilo u Split i sa sobom donosilo južnočakavske govore.

Prema Josipu Lisacu, sva je „Dalmatinska zagora novoštokavska ikavska, a ikavci su novoštokavci mjestimice prodrli do mora ili su jako izmijenili postojeću čakavštinu pa u Splitu, nekad čakavskome gradu, danas izrazito dominiraju ikavci novoštokavci“ (Lisac 2012a: 122).

Sanja Vulić navodi da je govor grada Splita temeljno čakavski, ali su na nj svojim govorom utjecali doseljenici iz splitskoga zaleđa i zapadne Hercegovine. Staro se čakavsko pučanstvo iseljavalo, izumiralo i brojčano slabjelo, a broj se pridošlih novoštokavaca stalno povećavao. To je dovelo do postupne novoštokavizacije temeljno čakavskoga splitskoga govora (Vulić 2008: 330).

⁶¹ O splitskome govoru kao svojevrsnomu jezičnome hibridu južnočakavskoga i novoštokavskoga ikavskog v. Kurtović Budja (2004, 2010), Kapović (2004), Vulić (2008), Lukežić (2003), Menac i Menac-Mihalić (2011), Lisac (2003a, 2003b, 2010, 2012a, 2012b), Galović (2013) te u najnovije vrijeme Jutronić, Tomelić Ćurlin i Runjić-Stoilova (2016: 47–124). Ranije Jutronić (2010) navodi primjere dominacije čakavštine nad štokavštinom u splitskome govoru.

I Mate Kapović uočava velik utjecaj doseljeničkih, novoštokavskih ikavskih govora. Ti će govori postati dominantni od pedesetih godina 20. stoljeća te će znatno štokavizirati izvornu splitsku čakavštinu. Današnji je splitski govor spoj čakavskih i štokavskih značajki (Kapović 2004: 100).

Antica Menac i Mira Menac-Mihalić naglašavaju da karakteristike čakavskoga i štokavskoga u splitskome govoru valja promatrati i istraživati s obzirom na dob govornika jer je danas evidentna razlika u govoru između starijih i mlađih naraštaja Splitskana (Menac i Menac-Mihalić 2011: 9).

Razlažući čakavske i štokavske značajke u govoru suvremenoga Splita, Filip Galović donosi potvrde o snažnome preplitanju južnočakavskoga i novoštokavskoga ikavskoga sloja na gotovo svim jezičnim razinama (Galović 2013: 123).

Dunja Jutrović, Marijana Tomelić Ćurlin i Anita Runjić-Stoilova objavljuju 2016. godine monografiju *Libar o jeziku Marka Uvodića Splitskana*. Analizom jezika u književnome stvaralaštvu splitskoga novinara i pisca Marka Uvodića donose bogatu studiju o hibridnome splitskome govoru prve polovice prošloga stoljeća. Iscrpno analiziraju štokavsko-čakavski *splitski jezik* na razini fonologije, morfologije, sintakse i leksikologije (2016: 47 – 129).

Miješanje tih dvaju slojeva u nastavku rada prikazuje se na izdvojenim primjerima reprezentativnih fonoloških i manjim dijelom morfoloških, tvorbenih, sintaktičkih i leksičkih značajki koje su zabilježene kod današnjega splitskoga stanovništva, i onoga autohtonoga, „fektivoga“ i onoga „nefektivoga“, potomaka doseljenika iz splitskoga zaleđa i ostalih nečakavskih krajeva.

5.2. Fonološke značajke

5.2.1. Vokalizam

Vokalni se sustav sastoji od pet samoglasnika koji dolaze u dugim i kratkim slogovima (*ī, ū, ē, ō, ā, i, u, e, o, a*).⁶² Dugi i kratki samoglasnici kontinuantne su odgovarajućih

⁶² U nastavku se o splitskome naglasku neće iscrpno raspravljati zbog naglasne višestrukosti izražene u današnjemu govoru. Naglasak je u splitskome govoru danas nedosljedan i promjenjiv, a kako se u radu opisuje sadašnje stanje, analiza naglaske izostavljena je upravo zbog te višestrukosti i nedosljednosti u realizaciji. Može se reći da u današnjemu splitskom govoru supostoje dva naglasna sustava: tronaglasni čakavski i četveronaglasni štokavski. Oni međusobno interferiraju, pa osim tih dvaju sustava postoji i peteročlani naglasni sustav (kratkosilazni, kratkouzlazni, dugosilazni, dugouzlazni i u neznatnoj mjeri akut). Nekadašnji se akut u završnome slogu danas pomiče prema naprijed u riječi te je tako na prethodnome slogu kratkouzlazni naglasak, a na zadnjem dužina i to i kod imenica (*čestōm, gospōdār, zēmljē*), glagola (*čīnī*) i pridjeva (*gōlōj*). U brojnim se imenicama sa sufiksom *-un* čuva nekadašnji akut (*balūn, kantūn, lancūn, matūn, salbūn* i dr.).

samoglasnika u ishodišnome starohrvatskom sustavu (Menac i Menac-Mihalić 2011: 10). U nastavku se navode neke značajke vokalnoga sustava zabilježene u suvremenome splitskome govoru:

- u funkciji silabema pojavljuje se slogotvorno *ř* (*Vřboran, břk, křvca, sřce, zřno, škřt, zgřtat*)
- refleks je *jata* ikavski (*díte, mlíko, čòvik, mšsec, bèsida, lřpost, mřra, přsma, pòtriba, sřřtan, svřtlo, lřto, řilo*) uz pokoji ekavizam (*cèsta, zanovétat*); ikavizam je očit i u nekim imenima splitskih gradskih četvrti (*Bilice, Stìnice i Katàlinića brřg*)
- prednji nazalni samoglasnik *ę* redovito se ostvaruje kao *e* (*měso, pòčėt, žětva*)⁶³
- stražnji je nazalni samoglasnik *o* dao *u* (*můž, rúka*)
- slogotvorno se *l* reflektira kao *u* (*súnce, vúk, žút*)
- poluglas (*řva*) u jakome je položaju dao *a* (*dân, lâž* a u slabome je položaju uglavnom dao *ø*, osim u primjerima *pàsa, pàsu, pàsima* (Menac i Menac-Mihalić 2011: 10), gdje je riječ o analogiji prema nominativu jednine
- prefiks *və-* uglavnom daje *u* (*ùnuk, udóvac*), rijetko *v(a)* (*vă(v)řk*)
- prijelaz *ra > re* danas bilježe glagoli *rêst* i vrlo rijetko *krêst* te imenica *rėbac*
- imenica *grėb* pojavljuje se i u prijevornoj inačici *grėb*⁶⁴
- samoglasnici imaju slobodnu distribuciju i mogu stajati na početnim, središnjim ili završnim slogovima uza sve suglasnike, osim u danas rijetkim pozicijama gdje se pojavljuje protetsko *j* (*jòko i jůsta*) (Vulić 2008: 332)
- samoglasničke su skupine rijetke, a neke su uklonjene najčešće stezanjem (npr. *zâva, pòsâ, mògâ, rėkâ*)
- umetanje intervokalskoga *j*⁶⁵ kod brojeva *jedânâjst, dvânâjst*
- kod pojedinih je govornika zabilježeno slabljenje i otpadanje samoglasnika *i* u zanaglasnim slogovima (*čėtri, govórlj, rádli*). Pritom valja naglasiti da će *čėtri* reći svi, bez obzira na to kojim narječjem govorili, dok će zabilježene oblike *govorli* i *radli* imati uglavnom štokavci doseljenici i nerijetko njihovi potomci.

5.2.2. Konsonantizam

Od hrvatskoga se standardnoga jezika splitski konsonantizam razlikuje po nestabilnosti izgovora pojedinih suglasnika i po distribuciji pojedinih suglasničkih skupina:

⁶³ U Splitu je danas prava rijetkost tipični čakavski primjer prijelaza prednjega nazalnoga samoglasnika /ę/ u /a/ iza fonema /j/, /č/ i /ž/ (*jazik*).

⁶⁴ Kao i prijevorna inačica pridjeva *tòpal/těpal*

⁶⁵ O specifičnostima intervokalskoga *j* u hrvatskome jeziku v. Volenec (2013: 20 – 21).

- frikativ *f*: u pojedinim je pozicijama kod manjega dijela govornika zamijenjen s *v* (*vùrešti*, *vrâtar*) ili katkad s *p* (*prâtar* umjesto *frâtar*, osobno ime *Pilip* umjesto *Filip*); stabilnost je ovjerena u riječima (uglavnom u posuđenicama) poput *fâca*, *fâlî* 'nedostaje', *fâlše*, *frîgat*, *frîškîna*, *frîž*, ali često i u *fâla*. Zanimljivo je da je gotovo u potpunosti izgubljen nekadašnji oblik *kafâ* te je danas ustaljen oblik *káva/kàva*
- glas *h*: otpao je u većini pozicija bez supstitucije na početku riječi (*àjde*, *Ajdúk*, *îjada*, *îtnit*, *lâd*, *lâdit*, *òce*, *ódat*); u sredini je riječi supstituiran glasovima *v* ili *j* (*kàvat*, *mijūr*, *mùva*, *strâja*, *púvat*), na kraju je također supstituiran glasom *v* (*krîv*, ali redovito *dùh*) ili se se na njegovu mjestu pojavljuje glas *j* (*smîj*, *strâj*, *siròmaj* /uz *siròmak*, gdje je *h* zamijenjen s *k*)
- glas *ž*: strano *ž* > *ž* (*detèržent*, *žèp*); u domaćim se riječima ostvaruje kao *dž* (*nárudžba*, *svjèdodžba*)
- glas *đ* ostvaruje se na mjestu praslavenskoga **d'* (*mèđa*, *tùđî*, *žèđ*, *slàđè*, *svàđa*, *prèđa*) premda su zabilježeni i primjeri s glasom *j* (*slàjè*, *gòspojica*; u imenima gradskih četvrti refleks je *j* – *Mèje*, *Mejâši* – kao što je i očekivano u čakavskome narječju)
- afrikate *č* i *ć* su izjednačene te se izgovaraju kao srednje *č* (*čùt*, *òce*, *rèč*) (Menac i Menac-Mihalić 2011: 12)
- navezak *-n*: *pòslin*, *najpòslin*, *dòklèn*, *òklèn* i *òdaklen*, *nòktiman*, *òtlèn* i *òdatlèn*
- glas *ń*: stabilan je, premda je u nekim slučajevima depalataliziran (*dîtînstva*, *jàganac*); nerijetko se glas *ń* pojavljuje u skupini *gn* (*ghízdo* i *ghôj*)
- završno *-l*: primjeri čuvanja završnoga *-l* zabilježeni su i na završetku unutrašnjega sloga (*múlci*, *pâlcu*) i na završetku riječi (*jârbol*, *mûl*, *sòkòl*, *sòl*, *vâl*, *žâl*); u glagolskome pridjevu radnom završno je *-l* vokalizirano s ranije opisanima dvama prijelazima: *-l* > *-o* (*čùjo*, *govórijo*, *ùzejo*) i *-l* > *-a* (*čùja*, *govórija*, *ùzeja*)⁶⁶; u jednini muškoga roda glagolskoga pridjeva radnog otpada ili se vokalizira u *a* koje se steže s prethodnim (*dîgā*, *dòšā*, *glèdā*, *pítā*, *pròšā*, *rèkā*, *stā*, *ùšā*, *ùtekā*)
- u splitskome su govoru apokopirani infinitiv i glagolski prilog sadašnji (*spásit*, *ùbit*, *šétajuć*, *glèdajuć*)

⁶⁶ Realizacija prijelaza *-l* > *-o* i *-l* > *-a* zahtijeva posebno i samostalno istraživanje. Ta je realizacija izrazit razlikovni element u današnjemu govoru među Splićanima. Lisac navodi da je „u krajevima bližim moru u načelu dočeto *-l* u participima dalo *-a* (*čùja*, *govórija*, *ùzeja*), a u krajevima udaljenijima od mora dalo je *-o* (*čùjo*, *govórijo*, *ùzejo*)“ (Lisac 2012: 117). Prema takvoj podjeli valja promatrati današnji odraz *-l* > *-o* ili *-l* > *-a* u splitskome govoru jer je realizacija izravno vezana uz područje s kojega dolaze (odnosno potječu) govornici naseljeni danas u splitskim četvrtima.

- adrijatizam⁶⁷ *-m > -n*: u splitskome se govoru ostvaruje u gotovo svim promjenjivim vrstama riječi: u glagolima *bròjīn, rādīn, znān*; imenicama *krīžen, mrāvon, strānōn*; pridjevima *mūdrīn, tēškōn*; zamjenicama *in, nan, sòbōn, tēbōn*. Nalazimo ga i u nepromjenjivim riječima: brojevima *sēdan, òsan*; prilog *òsin* (usp. Menac-Mihalić, Celinić 2016: 323–333)
- disimilacija: *mn > vn* (*gúmno > gúvno*), *mnj > mlj* (*súmnnjat > súmljat, dīmnjāk > dīmljāk*), *gn > gn̄* (*gn̄ízdo, gn̄ôj*) i *čn > čm* (*pòčmēmo*)
- ispadanje suglasnika iz početne suglasničke skupine: *pt > t* (*tīca*), *tk > k* (*kò*), *gd > d* u (*dī*), *pč > č* (*čēla*), *kć > ć* (*ćēr*), *ps > s* (*sūjū*)
- premetanje početne skupine *vs* (< *vəs*) u *sv-*: *svā, svāk, svākī, svē, svēga, svēmu, svī*⁶⁸
- rotacizam: vidljiv je u primjeru *mōreš* u 2. l. jd. prez. i u primjeru *mōre* u 3. l. jd. prez. iako je u novije doba češća potvrda sa *ž* (*mōžeš, mōže*)
- asimiliranje distantnoga nepalatala u palatal (*čvrčak*) dok se drugdje promjena uglavnom ne ostvaruje (*òsūšimo, presūšile, sūša, sūšilo*)
- slabljenje napetosti suglasnika u zatvorenome slogu: *òčepīš, òmā, splīskōj*
- praslavensko **stj* ostvaruje se na sljedeće načine: *-šć* (*klišća, prīmīšćā, púšćat*), *-št* (*štāpon, vīštica*) te *-št/-šć* (*gūšterica/gūšćerica* i *vīštica/vīšćica*)
- skupine *šk-* i *šp-*: realiziraju se uglavnom u posuđenicama *škapulat, škīna, škūra, škārtoc, škātula, špīna, španjulet, špìgeta, špôrko*
- suglasnička skupina *čr-* zamjenjuje se skupinom *cr-*, kao u primjerima *cŕven, cŕnī, cŕv, cŕnica*
- oblici glagola izvedeni od *ici* rijetko ovjeravaju suglasničku skupinu *-jd*⁶⁹ (*dòjđēn, pròjđēn, dójdi*)
- početna suglasnička skupina *hv-* zamjenjuje se ili fonemom *f-* (*fála*) ili se gubi početni fonem *h-* (*vātān*).

⁶⁷ Pod pojmom se *adrijatizam* u današnjemu splitskome govoru rijetko, osim navedenoga prijelaza dočelnoga *m* u *n*, realizira prijelaz *l* u *j* (*júbav, júbit, kjûč, zēje*, ali je zato ustaljen oblik *Pòljud* za ime četvrti) te slabljenje šumnika *č* (*māškare, māška, tēžāškī*) (usp. Kurtović 2002: 349).

⁶⁸ U nominativu jednine muškoga roda zamjenice *sav*, što je ovjereno i kod novodoseljenih stanovnika, nije provedeno premetanje jer je *šva* u jakom položaju dalo *a* (*vās dān* i *vās òpāsan* te frazem *bīti vās u gòlōj vòdi*).

⁶⁹ Isključivo u govoru najstarijih, autohtonih Spliciāna (Vulić 2008: 332).

5.3. Morfološke značajke

Morfologija splitskoga govora ne razlikuje se znatnije od morfologije štokavskoga narječja i hrvatskoga standardnog jezika. Zabilježene su tek neke različitosti:

- kratka i duga množina:
 - kratka množina pojavljuje se u jednosložnih i dijelu dvosložnih imenica muškoga roda: *dvóri, kríži, gòlūbi*
 - pojedine se imenice imaju i kratku i dugu množinu (*žúlji* i *žùljevi, vrâzi* i *vrâgovi*)
 - neke jednosložne imenice muškoga roda pojavljuju se u nominativu množine u dvama oblicima *kùtovi* i *kùtevi, mrâzovi* i *mrâzevi, pùtovi* i *pùtevi, đīrovi* i *đīrevi*
- genitiv množine:
 - u svim trima rodovima uglavnom dolazi novoštokavski nastavak *-a*: *dánā, ferálā, strílā, bîdā*
 - nastavak *-ī* ostvaruje se rijetko, a najčešći je u primjerima u kojima dolazi i u standardnome jeziku (*júđī/ljúđī*)
 - oblici genitiva množine s nultim nastavkom ostvaruju se vrlo rijetko: *děvet gòđin*
- genitiv jednine zamjeničko-pridjevske deklinacije rijetko čuva tipični čakavski *-ega* umjesto tvorbenoga *-oga*: *jèdnēga, drüğēga, bìlega*⁷⁰
- završni *-du / -ju* i *-e / -u* u 3. l. mn. prezenta: *ìgradu* i *ìgrajū, gòvorē* i *gòvorū, rādē* i *rādū*
- zamjenica *ča* polako nestaje iz splitskoga govora.

5.4. Tvorbene i sintaktičke značajke

Tvorbene i sintaktičke značajke suvremenoga splitskoga govora ocrtavaju sljedeći reprezentativni primjeri:

- sintaktički kalkovi u konstrukcijama prijedloga *o(d)* + imenica u genitivu⁷¹ (u kojima dolazi do slabljenja napetosti te se prijedlog realizira kao *o*): *čòvik ò svita, vráta ò cr(ī)kvē, pràg ò kućē* i dr.

⁷⁰ Izrazito rijetko u uporabi u današnjemu splitskom govoru.

⁷¹ Šimunković naglašava kako se [...] „u talijanskome jeziku ova konstrukcija javlja s prijedlogom *di* (tal. *complemento di specificazione*), a u hrvatskome je ona izražena pomoću posesivnoga, gradivnoga ili

- sintaktički kalkovi konstrukcija prijedloga *s/sa*⁷² u instrumentalu u funkciji sredstva ili oruđa: *s jèdnīn pòtēzon, brīšē ústa s rukávon od jàkete, pīšē s dēsñōn rúkōn, mìsli sa svòjōn glávōn* i dr.
- oblici glagolskoga tvorbenoga morfema *-nu* i *-ni* od nekadašnjega *-nq*: *spoménut* i *spoménit, šùšnut* i *šùšnit*
- genitiv umjesto lokativa uz prijedlog *u*: *kùpujēn spīzu u Kònzuma, vīdija sàñ tū mājicu ù Prīmē*
- etički dativ: *nè trībā ti kùći dòlazit!*
- ne razlikuje se akuzativ uz glagole kretanja od lokativa uz glagole mirovanja: *Bija san na Mārjan.*
- sročni atribut u postpoziciji: *cùro mòja lípā, mùka je tō bila vèlikā, òdgojen u dùhu křšćanskōm, Góspē ti bláženē!, vīdija je òñ đāvla cřnōga* i dr.
- broj jedan u odnosu na imenicu: *bija je tō fīn jèdan čòvik*, a ponekad i u postpoziciji *tùka jèdna mi je svè krīvo rēkla*
- posvojna i povratno-posvojna zamjenica u postpoziciji: *māmicu ti tvòju, nè dīrāj knjīgu mòju, Ánte mōj mīlī i drāgī, glèdāj sliku svòju* i dr.
- imenica *māsa* u akuzativu u službi je priloga *puno*: *skùpilo se māsū ekípē, māsū dòbra šéma.*

5.5. Leksičke značajke

Zbog višestoljetnih društvenih i političkih dodira s drugim narodima i kulturama splitski leksik obiluje posuđenicama iz mnogih jezika. Najviše je romanizama⁷³ (*cùkar, grandèca*⁷⁴, *jèška, kalafât, kampànel, kužīna, líbar, mèštrovica, njök, pantagâna, peškàrija, pjàca, poteštât, procésija, pržùn, rīva, šémpja, šudâr, tèatar, grīntav, nervòžast, navigat* i

kvalitativnoga pridjeva iza kojega slijedi imenica u nominativu (prema tal. *la porta della cita* (vrata od grada) u hrvatskome je *gradska vrata*)“ (Šimunković 2009: 101).

⁷² Prema talijanskome modelu u kojemu imenice u funkciji dopune sredstva ili instrumentala (tal. *complemento di mezzo o strumento*) imaju obavezno prijedlog *con* (primjerice u hrvatskome se uglavnom upotrebljava konstrukcija *s* (jednim) *prstom* (*con un dito*) umjesto *prstom*) (Šimunković 2009: 103).

⁷³ U romanske utjecaje zabilježene u splitskome govoru ubrajaju se sljedeći dijalekatski slojevi: 1. venecijanski kao jezik prestiža, trgovine, civilizacije, tehnike, pomorstva, ribarstva i obrta; 2. tršćanski kao jedna od varijanti venetskoga govora; 3. talijanski standardni govor kao jezik civilizacije, administracije, škole i književnosti (Gačić 1979: 4).

⁷⁴ Reg. stil života mediteranskoga građanina odlikuje se smislom za uživanje u lijepome, rijetkome i skupocjenome, životom na visokoj nozi uglavnom u granicama svojih mogućnosti [*patiti od grandece*].

*navigávat*⁷⁵, *vižitat i vižitávat*⁷⁶). U splitskome se govoru sreću i turcizmi (*bója*⁷⁷, *budàla*, *dùcàn*, *Metèrize*), germanizmi (*špàker/špàker*) te rijetki hungarizmi (*Vároš*).⁷⁸ Najočuvaniji je, dakako, slavenski leksički fond.

Zbog velikih i brzih promjena u splitskome govoru dolazi do gubljenja mnogih romanizama koji su do polovice 20. stoljeća bili leksičkom sastavnicom splitskoga govora. U novije vrijeme očit je prodor anglicizama (*hàmburger*, *mìss*⁷⁹, *pîn*⁸⁰, *tèhno*⁸¹).

Stvaraju se prilagođenice⁸² koje imaju korijen u turskome – *bedèvija*,⁸³ talijanskome – *brùma*,⁸⁴ njemačkome – *cvíke*⁸⁵ ili latinskome jeziku – *dèbīl*.⁸⁶

Poseban leksički sloj jesu splitski žargonizami: (npr. *trìska*⁸⁷, *bràle*⁸⁸, *bàza*⁸⁹, *đīr*,⁹⁰ *đīkan*, *đīkača*⁹¹, *lùdilo*⁹², *blòkat/blokávat*⁹³, (*pro*)*šalabàzat*⁹⁴, *tramakávat se*⁹⁵, *màntat*⁹⁶, *ùbrat*⁹⁷, *pînku* 'malo, malčice'). Sreću se u svakodnevnoj komunikaciji bez obzira na dob.

⁷⁵ Reg. 'ploviti na dugim prugama'.

⁷⁶ Tal. *visitare* 'posjećivati koga, odlaziti u posjete'.

⁷⁷ Bilježi se i tal. *kolùra*.

⁷⁸ O značenju općih imenica *vároš* i *metèrize* više u poglavlju o imenima gradskih četvrti.

⁷⁹ Reg. *misica* 'titula koja se dodjeljuje pobjednici natjecanja u ljepoti' [*miss Hrvatske za miss svijeta*].

⁸⁰ Engl. *personal identification number*, krat. 'osobni identifikacijski broj'.

⁸¹ Engl. *techno*, glazeni. žanr popularne plesne glazbe utemeljen 80-ih godina prošloga stoljeća na elektroničkoj glazbi Detroita, *electrofunku* i *krautrocku*.

⁸² Prema rezultatima istraživanjima s kraja osamdesetih godina prošloga stoljeća (Vidović 1990: 56–59).

⁸³ Tur. *bedevî* ← arap. *bādāwiyy*: *beduin*; reg. **a.** kobila arapske pasmine i **b.** jak teretni konj; pren. iron. 'pretjerano visoka, koščata i snažna žena'; pren. 'bedak, glupan', *ibid.* 56.

⁸⁴ Tal. *bruma* 'varka, finta, podvala, izmišljotina'; *brumavat* 'vući koga za nos', 'zafrkavati', 'zezati' [*vàtat u đīr*].

⁸⁵ Njem. *Zwicker*, pl. tantum, 'naočale'.

⁸⁶ Pejor. žarg. 'glupan, kreten, idiot'.

⁸⁷ Reg. 'pljùska, ćuška, šamar'; prasl. 'trěskъ 'tresnuti, udariti'; oznaka zvuka izazvanoga padom čega oborenoga jakim udarcem. Opširnije v. *Trščènica*.

⁸⁸ Analogija s oblikom vokativa zabilježena u starijem splitskom govoru (*ibid.* 57) sredinom prošloga stoljeća kao 'kume', 'stari (moj)', 'lipi (moj)' i sl. [*brale, ka' ono, bilo je ludilo*].

⁸⁹ Reg. *bàza* zauzima vrlo široko semantičko polje jer se pojavljuje u brojnim kontekstima. To je druga riječ za šalu ili vic. Upotrebljava se umjesto riječi šala, manguparija, vic, štos, neobična usporedba, dosjetka, duhovit komentar i sl. najčešće kroz iskaz *Ala baze* (*ibid.* 55).

⁹⁰ Tal. *giro* 'zaokret, kružno putovanje, kratka šetnja'; reg. **a.** moda, ono što je moderno, način, stil, ponašanje, postupak, običaj [*ova je pisma u điru*]; **b.** pothvat, pokušaj, posao, rad [*velika je lova u điru*]; **c.** predmet razgovora, učiniti koga predmetom općeg zafrkavanja ili poruge [*vatat u đir*]; **d.** prošetati se [*učinit đir*].

⁹¹ Eksp. *đīkati* 'naglo rasti, izrastati, šiknuti u vis (o osobi u rastu, biljkama, žitaricama)'; pejor. *đīkača* 'prostakuša, divljakinja, primitivka, seljakuša, grezulja, peškaruša, vlačina'; isto *đīkan* za muškarca.

⁹² Uzvik u značenju 'predivno!', 'fenomenalno!', 'fantastično!' (*ibid.* 69).

⁹³ Reg. 'crknuti, puknuti, gušiti se od smijeha'; sinoniman je izraz (*za*)*cenit* [*blokat od smija*].

⁹⁴ Turcizam *šalabàzati*, 'vrljati, tentati' (Skok 1971: 379); reg. 'proskitati, prolutati, prolunjati, provrludati' [*amo prošalabazat malo po Jokeru*].

⁹⁵ U trščanskome *tramacar* 'pomaknuti, premjestiti' (Doria 1987: 912); u splitskome 'prenositi, razmicati' (Vinja 1998: 272); reg. 'vući se, potezati se, voziti se, skitati se, prevoziti se uz veliki napor i muku' [*pet uri se tramakajen buson do Zagreba*]; tal. *spostare*.

⁹⁶ Stand. *màntati se*: **a.** eksp. 'vrtjeti se u glavi, imati vrtoglavicu'; **b.** iron. 'ne biti pri sebi, ne govoriti razborito', 'biti zamantan' [*čini mi se da je malo zamantan*]; reg. 'lutati, tumarati, skitati se, besciljno se kretati' [*mantamo po gradu cilo popodne*].

U suvremenome splitskom govoru važno mjesto zauzimaju dvije prepoznatljive splitske kolokacije: prva je *Àj c`a* 'Odlazi odavde' / 'Gubi se s ovoga mjesta' i druga, kalkirani oblik iz engleskoga jezika 'like' u prijevodnome obliku, '*K`a òn`o*'.⁹⁸

Ekspresivno intoniranje samoglasnika evidentna je odlika u govoru svih naraštaja i svih društvenih slojeva. Samoglasnici iz registra standardnoga hrvatskoga jezika (*a, e, i, o* i *u*) u splitskome govoru poprimaju službu uzvika za iskazivanje različitih emocionalnih stanja počevši od iskazivanja raspoloženja preko osjećaja, mišljenja pa do iznošenja stavova uz različito intoniranje i realizaciju pojedinoga samoglasnika.⁹⁹

Usporedbom današnjega splitskoga govora sa splitskim govorom iz prve polovice prošloga stoljeća¹⁰⁰ uočava se njegova varijabilnost i dinamičnost. Današnji je splitski govor gramatički i leksički puno bliži štokavskom nego čakavskom narječju. Može ga se na kraju jednostavno kategorizirati kao „mješavinu svega i svačega“ (Vidović 1978: 68) što potvrđuje niz primjera navedenih u ovome poglavlju. Ono što se jasno i nedvosmileno uočava jest da su čakavske značajke malobrojne i ostvaruju ih danas uglavnom stariji govornici, potomci splitskih starosjedilaca.

⁹⁷ Stand. *ubrat(i)*: a. 'skinuti sa stabla, s grma ili s mjesta gdje raste' [*ubрати cvijet*]; b. *admin.* 'prikupiti, naplatiti' [*ubрати porez*]. U splitskome govoru *ùbrat(i)* u izmijenjenome značenju 'ugledati, spaziti, zapaziti, vidjeti, pogledati, primijetiti' [*uberi onu žensku*].

⁹⁸ Prepoznatljiva splitska kolokacija [*ka' ono ludilo (brale)*] najbolje ilustrira kalkirani engleski *like*, ali ju je moguće istodobno promatrati i kao diskursnu oznaku *ka' ono* (usp. Nigoević 2011: 121–145).

⁹⁹ U posljednje vrijeme raste zanimanje za prikupljanje korpusa riječi, izraza i sintagmi iz suvremenoga splitskoga govora na jednome mjestu (primjerice umrežena skupina mladih okupljenih na Facebooku kroz ideju nazvanu prema splitskome uzviku *Ae!* koja prikuplja „splitske lingvističke doskočice i vratolomije“).

¹⁰⁰ Valja pritom imati na umu važnu činjenicu da se u posljednjih stotinu godina broj govornika povećao za desetke tisuća novih stanovnika i njihovih potomaka s nizom novih (unesenih, prenesenih i usvojenih) jezičnih elemenata.

6. SPLITSKE GRADSKO ČETVRTI

Splitski se poluotok smjestio u središtu dinarskoga gorja, a glavni dio toga poluotoka zauzima srednjodalmatinski grad Split na prostoru između planina Kozjaka i Mosora. Na jugoistoku ga omeđuje rijeka Žrnovnica, a na sjeverozapadu rijeka Jadro. Prostor Splita zauzima otprilike 80 km², s južne ga strane okružuje more dok je sa sjeverne strane omeđen Kaštelanskim zaljevom (usp. Petrić 1984a: 5). Proteže se u širinu od deset kilometara u smjeru istoka prema zapadu te u dužini od oko sedam kilometara u smjeru sjevera prema jugu. Grad je danas, s blizu 180 000 stanovnika, organiziran kroz osamdeset i jednu (81) gradsku četvrt, a te četvrti administrativno čine dvadeset i sedam (27) kotareva.

6.1. Povijesni prikaz imenovanja naseljenih prostora splitskoga poluotoka

U prethodnim je poglavljima obrađena povijest grada te je naglašeno više puta kako ona počinje s izgradnjom Dioklecijanove palače oko tristote godine. Palača je podignuta pet kilometara jugozapadno od antičke Salone, tada glavnoga grada provincije Dalmacije. Upravo će ta blizina palače i grada Salone odrediti daljnji razvoj Splita. Naime, nakon što su Avari i Slaveni razorili Salonu, u prvoj polovici 7. stoljeća¹⁰¹, izbjeglice nalaze utočište u obližnjoj Dioklecijanovoj palači i Split tada preuzima ulogu Salone. Preživjelo stanovništvo Salone nastavlja organizaciju života po dolasku na novi prostor. Splitski poluotok, nekadašnji parcelirani *ager Salonitanus*, od toga vremena postaje *splitsko polje*. Tijekom druge polovice 7. stoljeća, nedugo nakon dolaska izbjeglica iz Salone, na prostor polja unutar poluotoka doseljavaju se i Slaveni (Hrvati) te dolazi do stvaranja nove etničke i kulturne situacije.¹⁰² U

¹⁰¹ Veliki je broj istraživača koji su pokušali proniknuti u točnu godinu razaranja Salone. Arheolog Bulić navodi Luciusa koji drži da je Salona razorena posljednjih godina vladanja cara Heraklija (610. – 641.). Farlati misli da je grad razoren 639. godine, a istoga je mišljenja i istraživač Dümmler. Engel zauzimanje Dalmacije i pad Salone stavlja u vrijeme između 610. i 620. godine. Francesco Carrara bliži je mišljenju Luciusa i Farlatija te spominje 639. godinu kao godinu razaranja grada. Florinnsky i Grot u raspravama o djelu Konstantina Porfirogeneta skloni su staviti pad Salone u 626. godinu. Za njima se poveo i Rački napustivši prijašnje mišljenje o razaranju grada godine 639. Toma Arhiđakon s nekolicinom autora navodi da su Dubrovnik osnovali izbjeglice iz Salone, a kako se 626. godina uzima za godinu osnutka Dubrovnika, znači da je Salona morala biti razorena te iste godine ili godinu dana prije (Marović 2006: 255).

¹⁰² Etničke (time i jezične) kao i kulturne situacije na prostoru koji danas pripada Splitu mijenjat će se mnogo puta tijekom povijesti. Grad je u svojoj bogatoj prošlosti bio pod mnogim vlastima: Bizant, hrvatski narodni vladari, hrvatsko-ugarski kraljevi, Mletačka Republika, Francuzi, Habsburgovci, Kraljevina Jugoslavija, za vrijeme 2. svjetskoga rata pod Talijanima, zatim kratko vrijeme pod upravom tadašnje NDH, zatim i pod njemačkom okupacijom. Partizanske snage oslobodile su Split 1945. godine kada ulazi u sastav komunističke Jugoslavije u kojoj je do 1991. godine i osamostaljenja Hrvatske. Od srpnja 2014. godine, kao i ostatak Hrvatske, u sastavu je Europske unije. Sve te etničke, kulturne, a i političke situacije tijekom povijesti uvelike će se odraziti najprije u starijim vremenima na planu imena četvrti, a poslije, u novijemu razdoblju i na planu imenovanja i preimenovanja u hodonimiji.

Dioklecijanovoj su palači uglavnom Romani, a po splitskome su se polju, odmah iza zidina Palače, naselili uglavnom Hrvati.¹⁰³ Već se tada ocrtavaju obrisi dvaju organiziranih gradskih naselja – jednoga unutar Palače i drugoga izvan nje. Od toga se vremena može pratiti i kontinuitet razvoja prema matrici svojstvenoj za sustav stvaranja gradskih sredina – počevši od sigurnoga utočišta preko svetišta pa do urbanoga trgovišta.

Povijest naseljavanja te organizaciju života na naseljenome prostoru današnjega Splita, kronološki je moguće pratiti tek od 10. stoljeća,¹⁰⁴ a imenovanje unutar splitskoga poluotoka dijeli se u tri razdoblja s obzirom na starost imenovanih objekata u prostoru:

1. razdoblje: imenovanje prirodnih objekata
2. razdoblje: imenovanje sagrađenih objekata
3. razdoblje: imenovanje parceliziranih polja.

Imenovanje naseljenoga prostora dogodit će se tek kao treći proces u organizaciji novoga života. Prvo se dogodio dolazak stanovnika na novi do tada nenaseljeni prostor i u Palači i izvan nje. Postupno se stvara zaokružena slika naseljenih prostornih jedinica koje će mnogo stoljeća poslije postati gradske četvrti. Potreba i težnja za stvaranjem reda povezanoga sa snalaženjem i orijentacijom u novome, organiziranome prostoru rezultira imenovanjima. Neka su se tada nadjevena imena zadržala do danas.¹⁰⁵

Iako je prvo hrvatsko ime, kao početak bilježenja imenovanoga prostora, upisano davne 950. godine u darovnici kralja Krešimira II,¹⁰⁶ u nastavku pregleda povijesnoga razvoja imena gradskih četvrti Splita polazimo od novijih vremena. Važno je, naime, najprije se usredotočiti, opisati i analizirati (naj)novije razdoblje – 20. stoljeće, osobito razdoblje od 1943. do 1952. godine. To je razdoblje rata i poraća, razdoblje kada se na području splitskoga

¹⁰³ Od ovoga razdoblja miješanja dviju kultura (slavenske i romanske) ogleda se i svekolika raznolikost u imenovanju prostora. U današnjim se splitskim imenima četvrti ogledaju tako najprije prežitelji ilirskoga i grčkoga postojanja (primjerice u imenu *Split*) koji su nastali prije dolaska i salonitanskih izbjeglica i Slavena, poslije i preko romansko-dalmatskoga (u imenima četvrti *Pojišan*, *Žnjan*, *Vrboran*, *Kman*), kasnijega slavenskoga (*Calamet* = *Trstenik*) pa onda mletačkoga jezika (*Sirobuja*, *Radunica*). Svi oni na kraju ulaze u zajednički hrvatski inventar imena koji se i danas koristi (usp. Petrić 1984a: 7 prema Skoku 1952: 61).

¹⁰⁴ Od Darovnice kralja Krešimira iz 950. godine u kojoj se navodi hrvatski oblik imena današnje četvrti *Mostine*, a kao *et alia terra iuxta Suqui mostoh* (Petrić 1984a: 9). U nastavku rada donosi se kronološki pregled pojavljivanja imena splitskih četvrti u sačuvanim dokumentima.

¹⁰⁵ U oporuci splitskoga priora Petra, jednoj od najstarijih privatnih isprava iz dalmatinskih gradova, koja datira iz razdoblja od otprilike 9. do 11. stoljeća (po nekima čak i u 8. stoljeće), zabilježeni su, tada kao privatna zemljišta (vinogradi (*uinea*) ili pašnjaci (*pastina*)), opisani i upisani u oporuci danas prepoznatljiva imena četvrti: *Lora* (*uinea de Calbarola / de Calbariola*), *Vrboran* (*pastina in Barbarana*), *Poljud* (*in Palude*), *Spinut* (*in Spinuto*), *Skalice* (*ad Scalle*) (usp. Petrić 1984a: 10–11).

¹⁰⁶ Petrić navodi kako je moguće da je najstarije zabilježeno hrvatsko (slavensko) ime naseljenoga prostora ono zapisano kao *et alia terra iuxta Suqui mostoh* u prijevodu kao „i druga zemlja blizu Suhog mosta“. U takvome je obliku navedeno u darovnici iz 950. godine kojom kralj Krešimir II poklanja devetorici zaslužnih i vjernih Hrvata otok Vranjic i neke zemljišne posjede u Solinu, među kojima i jedno u Splitu kod poznatoga Dioklecijanova akvedukta u predjelu današnje četvrti Mostine (Petrić 1984a: 9). Ime se poslije pojavljuje u romaniziranome obliku kao latinski oblik *ad pontem sicum* u reambulaciji dobara splitske crkve iz 1397. godine.

poluotoka događa najveće u njegovoj povijesti širenje (i naseljavanje) od osnutka samoga grada. Razdoblje je to kada se stvara današnja slika grada i njegovih imenovanih prostora koji će se naseljavanjem i organizacijom civilnoga života na njima preobraziti u gradske četvrti.

Sredinom 1943. godine, zbog bombardiranja najprije njemačkih zatim i savezničkih snaga¹⁰⁷, u potpunosti se mijenja slika prostora dotadašnjega Splita. Po završetku rata, u svibnju 1945. godine, u Splitu je četrdesetak posto nekada naseljenih površina unutar grada oko same Palače ostalo pod ruševinama. Prometna komunikacija bila je otežana pa su prve poslijeratne godine obilježene raščišćavanjem i obnovom cestovne infrastrukture bez planske obnove razorenih dijelova grada. Istodobno, na novim gradskim površinama, u dijelovima udaljenijima od Palače, dolazi do masovnoga naseljavanja iz okolnih, ratom i neimaštinom osiromašenih, područja splitskoga zaleđa i srednjodalmatinskih otoka. Tijekom sedam poslijeratnih godina (1945. – 1952.) broj stanovnika Splita porastao je s 38 400 na 60 268 stanovnika (v. Tablica 1).

Tablica 1. Rast broja stanovnika u gradu Splita u poratnim godinama
(iz Zapisniku XIII. sjednice Skupštine Splita održane 3. rujna 1952.)

Godina	1945.	1946.	1947.	1948.	1949.	1950.	1951.	1952.
Broj stan.	38 400	44 120	45 203	48 248	51 106	55 040	57 519	60 268

Širenje gradskih površina odvijalo se, gledano iz pozicije samoga središta grada – Dioklecijanove palače i središnjega trga u palači – prema svim stranama:

- prema zapadu i sjeverozapadu grad se proširuje na ranije imenovani prostor uglavnom splitskoga polja, a danas poznate četvrti *Lòvret*, *Spìnūt*, *Skàlice* i *Měje*
- prema sjeveru i sjeveroistoku u prostor današnjih četvrti *Bòl* i *Grìpe*
- prema istoku počevši od četvrti *Băčvice* prema prostoru četvrti *Fìrule* pa dalje prema četvrtima *Blätine*, *Škràpe*, *Trstènik* i *Visokā*.

Do masovnoga naseljavanja na novim, dotad nenaseljenim, područjima (zbog ubrzane industrijalizacije) dolazi i tijekom druge polovice šezdesetih godina 20. stoljeća. To je novi veliki val naseljavanja kroz drugu polovicu 20. stoljeća. Tada se naseljavaju nekadašnja splitska težačka polja, formiraju se nove gradske četvrti zadržavajući zatečeno ime prostora.

¹⁰⁷ Krajem rujna 1943. godine, nakon dvotjedne partizanske vlasti, njemačke vojne postrojbe ulaze u Split. Savezničko bombardiranje počelo je već od samoga dolaska Nijemaca, ali najveća razorna bombardiranja zabilježena su tijekom prve polovice prosinca u kojima je, među mnogobrojnim objektima, u potpunosti uništena i zgrada gradskoga arhiva s dokumentacijom o razvoju gradske infrastrukture (Karakaš Obradov 2008: 325 – 343).

Najprije dolazi do naseljavanja područja današnjih četvrti *Břda*, *Kmân*, *Köcunār* i *Rāvne nřive*, a nešto poslije (od početka sedamdesetih godina prošloga stoljeća) i prostora današnjih četvrti *Neslánovac*, *Mejáš*i i *Drågovode*.

U godinama koje će uslijediti stvara se nova slika grada s njegovim naseljenim četvrtima. Novije četvrti nastanjuju pripadnici radničke klase koji doseljavaju sa svojim obiteljima u Split zbog otvaranja velikoga broja novih radnih mjesta, ponajprije u splitskome brodogradilištu, a potom i u mnogobrojnim industrijskim postrojenjima nekadašnjega giganta *Jugoplastika*. Jedan dio stanovnika ostaje živjeti i dalje u četvrtima bliže Palači.¹⁰⁸ Novi se useljenici smještaju unutar četvrti koje se iz nekadašnjih polja preoblikuju u stambene komplekse iz sustava planske stanogradnje (četvrti *Ból*, *Plòkite* i *Lòkve*) ili pak nekadašnja polja postaju kompleksi od niza sagrađenih obiteljskih kuća (četvrti *Škràpe*, *Trstènik* i *Visoka*).

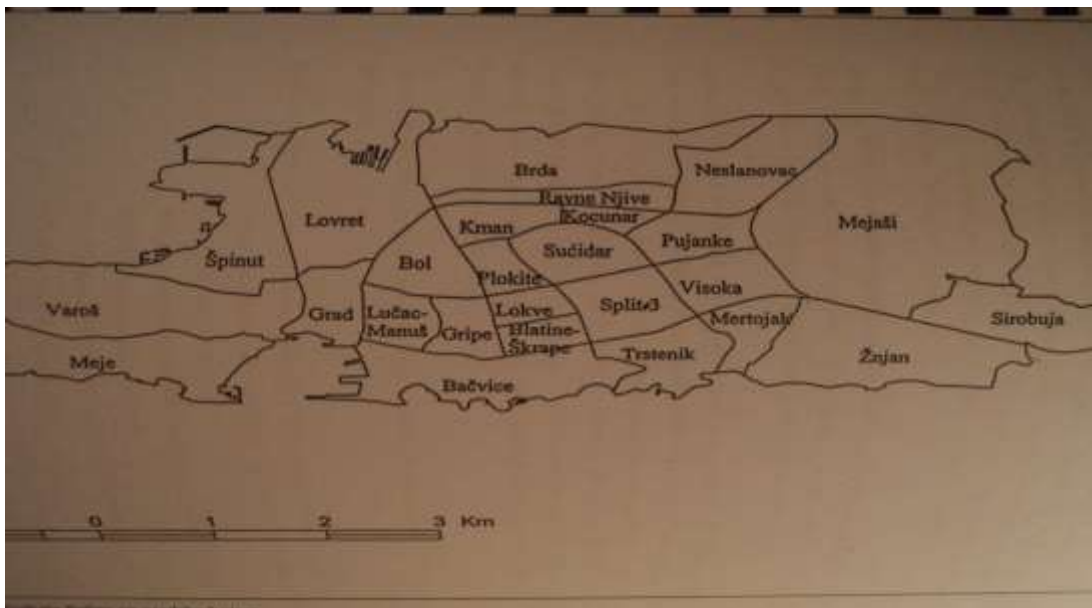
Tijekom druge polovice sedamdesetih, gradnjom velikoga broja novih stambenih zgrada, šire se prije naseljene četvrti *Skàlice*, *Suko(j)išān* i *Sùćidar*, krajem sedamdesetih počinje izrastati novoimenovana, velika stambena četvrt *Split tri*,¹⁰⁹ početkom osamdesetih niču stambeni kompleksi na prostorima današnjih četvrti *Blätine*, *Trstènik*, *Smrdèćac*, *Mèrtojāk* i *Pùjānke*, a krajem osamdesetih dolazi do velikoga procvata bespravne gradnje obiteljskih kuća na prostoru današnjih četvrti *Barutàna*, *Siròbuja*, *Šīne*, *Kāmēn* i *Kila*. Od početka do sredine devedesetih izrastaju novi, uglavnom neplanski, stambeni kompleksi na području četvrti *Radóševac*, *Pāzdigrād* i *Žnjān*. U najnovije vrijeme, u posljednjih desetak godina, grade se prodajni centri te se stvaraju industrijske i trgovačke zone u neposrednoj blizini gradskih četvrti na svim stranama grada, a najviše prema istoku i sjeveroistoku, uz današnje četvrti *Brnik*, *Brodarica*, *Dujmovača*, *Kopilica* i *Meterize*. Masovni turizam i apartmanizacija mijenjaju sliku grada – stare gradske četvrti *Grad*, *Dobri*, *Lućac*, *Manuš*, *Radunica* i *Varoš* danas imaju tri puta više apartmana i smještajnih jedinica nego stanovnika. Veliki broj starosjedilaca iselio se iz tih četvrti, a stambeni je prostor prenamijenjen u turističke svrhe.

Bez obzira na naglo i često nekontrolirano naseljavanje do tada slabo naseljenih prostora, uglavnom su se očuvali stariji oblici imena. Naime, stanovništvo koje naseljava

¹⁰⁸ Prostor geta unutar same Palače i porušeni prostor s uništenom infrastrukturom oko današnjega željezničkoga i autobusnoga kolodvora u samome središtu grada (u današnjoj četvrti *Grad*) naseljavaju siromašniji slojevi stanovništva. To će tijekom šezdesetih i sedamdesetih godina stvoriti negativnu sliku o stanovanju u najužemu središtu Splita. Ostale četvrti u neposrednoj blizini središta grada i same Palače, a koje nisu stradale tijekom bombardiranja, zbog poslijeratne nacionalizacije privatne imovine, naseljavaju u najvećoj mjeri povlašteni pojedinci sa svojim obiteljima (primjerice u četvrtima *Báčvice*, *Dòbrī*, *Mānuš* i *Měje*).

¹⁰⁹ To se ime čita *Split tri*, piše se arapskom brojkom (*Split 3*), a ne rimskom (*Split III*) kako je u nekim dokumentima (pogrešno) zapisano.

polja u gradskoj okolici zadržava imena tih polja pri imenovanju novonaseljenih dijelova. Tek je neznatan broj novih imena – ona uglavnom nastaju unutar pojedine četvrti,¹¹⁰ gdje katkad, što je vrlo zanimljivo, dolazi i do aktualizacije (revitalizacije) staroga imena u novim okolnostima.¹¹¹ Izgled grada mijenja se s porastom stanovništva u gradskim četvrtima. Slika Splita s današnjim četvrtima administrativno se zaokružuje tek 2002. godine – tada je Grad Split, odlukom Gradskoga vijeća, administrativno podijeljen na dvadeset i sedam kotareva¹¹² unutar kojih se smjestila osamdeset jedna gradska četvrt s više od pet stotina ulica i trgova.

Slika 1. Splitski poluotok s kotarevima¹¹³

6.2. Povijesni izvori i dokumenti za onomastička proučavanja današnjih imena četvrti

O bogatoj povijesti grada svjedoče do danas sačuvani brojni izvori i dokumenti koji se, izravno ili neizravno, dotiču imenovanih prostora današnjega Splita. Nemoguće je pregledati

¹¹⁰ U procesu širenja unutar same četvrti događaju se brojna nova imenovanja. Ona su uglavnom neslužbena, motivirana su najčešće zatečenim objektom u prostoru. Primjerice samo unutar četvrti *Dobri* tijekom vremena nastaje niz novih, doduše neslužbenih, ali većini stanovnika razumljivih, imena: *Staro rodilište, kraj Dalme, iza Prime, ...*

¹¹¹ Primjerice unutar današnje gradske četvrti *Mejaši* aktualizirat će se stara imena prostora (*Tršćenica, Kila, Brnik*) ili će doći do stvaranja novih inačica prijašnjih imena (*Dragovoda > Dragovode, Barboran > Vrboran*). U nekim slučajevima širenje unutar četvrti dovest će i do suprotnih situacija, primjerice *Plakaluša* se vremenom stopila u četvrti *Gripe*, a *Brnik* u četvrt *Kila*.

¹¹² Gradski kotarevi (2002) imaju pravnu i administrativnu uokvirenost sličnu nekadašnjim okruzima iz 1913. godine koje bilježi *Splitski kašiput*.

¹¹³ Sanja Klempić (2003: 96) autorica je karte Splita s podjelom na kotareve.

svaku ispravu, svaki tekst ili svaki nacrt jer su izvori razasuti po brojnim arhivima. Dio dokumenata nije sačuvan.

Jedan od najznačajnijih istraživača i popisivača izvora i dokumenata za proučavanje splitske toponimije jest Perislav Petrić (1920.–2014.). U nizu je opsežnih studija nastalih između 1984. i 1989. godine (1984a, 1984b, 1985a, 1985b, 1986, 1987, 1989) objavio kronološki popis svih do tada dostupnih izvora u kojima su bilježeni toponimi s područja splitskoga poluotoka.¹¹⁴ Uz svaki izvor koji navodi (a riječ je o više od trideset izvora koji obuhvaćaju razdoblje od 950. do 1793. godine) donosi i oblike zabilježenih imena u njima. Petrićeve studije neizostavna su „početnica“ za istraživanje, opis i analizu imena splitskih četvrti. Petrić je, uz povjesničara Grgu Novaka, jedan od najboljih poznavatelja Splita povezanoga s Palačom, ali i onoga Splita, mnogima manje poznatoga, a koji je izvan Palače.

Zemlje, vlasništva nad zemljom, opise zemalja, naslijeđena i dobivena dobra i prostore po splitskome poluotoku zapisivali su mnogi notari, popisivači i bilježnici. Ti su zapisivači uglavnom bili stranci te im nije uvijek bilo lako točno zabilježiti imena. Događalo se da jedan bilježnik točno zapiše ime, a sljedeći ga prepisivač nehotice izmijeni pri prepisivanju (Petrić 1984a: 8).

U nastavku se donosi popis dokumenata (izvora) kronološkim redom s navedenim vremenom nastanka (ako je poznato). Uz naziv se dokumenta (izvora) donosi njegov kratak opis i na kraju zapisan oblik imena (ili više njih) u kojima se prepoznaju imena današnjih splitskih četvrti (ta se današnja imena donose u zagradi):

– **Darovnica kralja Krešimira II iz godine 950.**

U Darovnici kralja Krešimira II iz 950. godine stoji da on poklanja devetorici zaslužnih i vjernih Hrvata otok Vranjic (stariji oblik imena otoka jest Duran) i neke zemljišne posjede u Solinu, a među kojima se našao i zemljišni posjed u Splitu kod poznatoga objekta Dioklecijanova akvedukta u predjelu na kojemu se danas nalazi gradska četvrt Mostine:

¹¹⁴ Petrić u uvodu prve studije (1984a: 5) nabraja izvore u kojima pronalazi oblike imena velikoga broja današnjih četvrti Splita. Izvore iz kojih ekscerpira korpus dijeli na tri skupine, i to na: a. institucije, b. časopise i c. istraživače. *Institucije* su: Historijski arhiv u Splitu, Historijski institut u Dubrovniku, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti; *časopisi*: Starohrvatska prosvjeta (Split), Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku (Split) i Starine JAZU (Zagreb); *istraživači* (koji u svojim radovima obrađuju, analiziraju ili se dotiču dokumenata u kojima se spominju neka imena današnjih splitskih četvrti): J. Stipišić i M. Šamšalović (1967) analiziraju Diplomatički zbornik (C.D. I), T. Smičiklas (1904) analizira Diplomatički zbornik II (C.D. II), D. Farlati (1765), kao jedan od najdetaljnijih opisivača, donosi popis imenovanih zemalja iz splitskoga polja u poznatom djelu *Illyricum sacrum*, don Lovre Katić u trima člancima spominje neka splitska imena – u radu o darovnicama Zvonimira i Stjepana II koludricama sv. Benedikta u Splitu (1928), zatim u radu Oporuke – iz knjiga oporuka splitskoga kaptola (1959) i u radu Reambulacija dobara splitskoga nadbiskupa 1397. godine (1956), Grga Novak (1957) u prvoj knjizi monografije *Povijest Splita*, Viktor Novak i Petar Skok (1952) opisuju i analiziraju Supetarski kartular, Ivo Ostojić najprije u poglavlju Benediktinci u Hrvatskoj (1964) i zatim u tekstu Metropolitanski kaptol (1975). Najvažnija su ipak dva rada Petra Skoka kojima se Petrić služio – *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima* (1950) i *Postanak Splita* (1952).

et alia terra iuxta Suqui mostoh (Mostine)

– **Oporuka splitskog priora Petra (VIII/IX ili XI st.)**

U oporuci, čija starost nije sa sigurnošću utvrđena, navode se zemljišni posjedi u Splitu koje prior Petar oporučno ostavlja ženi i djeci. Opisuju se vinogradi (*uinea*), pašnjaci (*pastina*) i obradiva zemljišta / oranice (*terram*) sa svojim topografskim nazivima:

(*uinea*) *de Calbarola / de Calbariola* (Lora); (*pastina*) *in Barborana* (Vrboran); (*pastina*) *in Palidiulo de Fundi / in Paudiuolo / in Palude* (Poljud); (*terram*) *ad Calamentum* (Trstenik); (*terram*) *in Spinuto* (Spinut); (*terram*) *ad Scalle* (Skalice)

– **Oporuka splitskog nadbiskupa Pavla iz godine 1020.**

Oporuka kojom splitski nadbiskup Petar ostavlja prioru Prestanciju crkvu sv. Marije de Paludo (od Poljuda), a važna je jer uz stariji oblik imena četvrti Poljud navodi i oblike za današnja imena četvrti Lovret, Pojišan i Bol:

(*dal*) *Paludo* (Poljud); (*da*) *Laureto* (Lovret); (*da*) *Panisano* (Poišan); (*dal*) *Bello* (Bol); (*de*) *Calbarola* (Lora)

– **Popis nekih splitskih zemalja samostana sv. Petra u Selu**

Ugledni i bogati splitski vlastelin Petar, sin Črnoga ili Gumaja, sagradio je u Selu (danas mjesto Jesenice – Sumpetar, udaljeno 20-ak kilometara od Splita u smjeru Omiša) crkvu sv. Petra. Uz crkvu je podigao i samostan benediktinaca, uredio naselje za težake i kupio velik broj zemljišnih čestica u Poljicima, Splitu, okolici Splita i na otoku Braču. Sve je to popisano u opsežnoj darovnici na latinskome jeziku pod naslovom *Iura sancti Petri de Gomai* s upisanom godinom 1080. Ovaj rukopis iz arhive splitskoga kaptola poznat je u znanstvenim krugovima kao *Supetarski kartular*.¹¹⁵ Zabilježena imena u njemu dragocjeno su vrelo za proučavanje kako hrvatske povijesti tako i za proučavanje hrvatskoga jezika:

(*a*) *Zunano* (Žnjan); (*in*) *Calamito* (Trstenik); (*a*) *sancto Ysydoro* (Sućidar); (*a*) *Ballo* (Bol); (*a*) *sancto Casiano* (Sukoišan); (*a*) *Spinunti* (Spinut); (*a*) *Cillaua Nina* (Kila).

– **Zemlje samostana sv. Benedikta u Splitu poslije 1119. godine**

Opatija sv. Benedikta utemeljena je 1060/1061 godine uz pomoć splitskoga nadbiskupa Lovre. U to je doba bila jedini ženski samostan u gradu. Samostan je raspušten dolaskom Francuza 1806. godine kada redovnice prelaze u susjedni samostan sv. Marije de Taurelo koji se nalazio na prostoru današnjega Obrova. Poslije sve benediktinke prelaze u samostan sv. Marije u Zadar kamo odnose i cjelokupni arhiv iz Splita, a koji se danas čuva u

¹¹⁵ Izložen je danas u riznici splitske katedrale. Iskoristili su ga mnogi povjesničari i objavili njegov tekst na hrvatskome jeziku. Najopsežniju monografiju o Supetarskome kartularu objavili su Viktor Novak i Petar Skok u izdanju JAZU, prvi ga obrađujući s povijesne, a drugi s lingvističke strane. Poslije ga i Petar Šimunović koristi u svojim istraživanjima splitske toponimije.

Državnome arhivu u Zagrebu. Predjeli grada koji se spominju u tome dokumentu odnose se na splitski poluotok, ponajprije na područje oko samoga brda Marjana. Popisane su također i tadašnje zemlje počevši od današnjega Sustipana, preko Spinuta, Lovreta, Sukoišana do Kmana pa zatim popis obuhvaća i zemlje današnjega prostora Pijati, Supaval i Poljud zaključno do predjela (zemalja) koja danas pripadaju susjednome Solinu:

(a) funtanella ad sanctum Stephanum (Sustipan); *(a) Castilna supra mare* (Kaštilac); *(in) loco Spinunti* (Spinut); *(in) Laureto* (Lovret); *(ad) puteum Sancti Cassiani* (Sukoišan); *(ad) caput de Cumano* (Kman); *(via que tendit ad) Pilatam* (Pijati); *(iuxta terra) Sancte Trinitatis* (Sutrojica); *ad Lagaronum supra uia, que tendit ad Sanctum Paulum* (Supaval); *ex parte orientis inter duas grippas* (Glavičine)

– **Kaptolski kartular (XII/XIII stoljeće)**

Kaptolski kartular donosi popis darovština splitskome kaptolu iz 12. i 13. stoljeća. U njega su na latinskome jeziku upisivane zemlje iz originalnih dokumenata. Glavninu sadržaja čine antroponimi i toponimi. Stanovništvo je Splita po imenima i prezimenima hrvatsko što se vidi iz korijena i oblika imena navedenih građana. Toponimi su pretežno romanski, a rijetki hrvatski nazivi (primjerice *Brda*, *Visoka* i *Smokovik*) govore o nesumnjivome prodoru Hrvata u tada službeno romanski grad:¹¹⁶

(in) Table ((u) Table); *(ad) sanctum Cassianum*¹¹⁷ (Sukoišan); *(in) Balle* ((u) Bol); *(in) Paludo, Palude* ((u) Poljud); *(in) Cazzanaro, Cuzzunaro, Cazzonar* ((u) Kocunar); *(in) Pansano* ((u) Poišan); *(in) Barde* ((u) Brda); *(in) Lagarono, Lagarone*¹¹⁸ ((u) Glavičine); *(in) Spinunto, (in) Spinuto* ((u) Spinut); *(super) Calametum* ((iznad) Trstenika); *(super) caput de Cumano*¹¹⁹ ((vrh) Kman); *(in) Dulle* (Duje); *(prope) sanctam Trinitatem* (kod sv. Trojstva) (Sutrojica); *(in) Lauretum*¹²⁰ ((u) Lovret); *(in) Ferule*¹²¹ ((u) Firule); *(in) Visoca* ((u) Visoka); *(in) Grippe* ((u) Gripe); *(in) Somocovich* ((u) Smokovik); *(in) Laculi* (Lokve)

– **O nekim zemljama u Splitu i bližoj okolini godine 1255.**

Ovaj je dokument po mnogočemu zanimljiv. Najprije stoga jer opisuje diobu nasljedstva zemljišta u raznim predjelima splitskoga polja i najbliže okolice između djece pokojne Dese Kukule. Ispravu je potpisao bilježnik Amicus. Djeca pokojne Dese Kukule,

¹¹⁶ Lovro Katić dokazuje da je prvi dio Kartulara nastao poslije 1167. godine i u svojim *Oporukama* donosi potpuni tekst kartulara

¹¹⁷ U istome izvoru i zapis *puteus sancti Cassiani* (bunar s. Kasijana).

¹¹⁸ Katić odbacuje pretpostavku da je ime Lagaronum današnje ime Glavičine već taj stariji oblik imena Lagaronum pripisuje današnjoj četvrti Lora (Petrić 1984a: 23).

¹¹⁹ U istome izvoru i zapis *ad caput Cumani* (vrh Kman).

¹²⁰ U istome izvoru i zapis *super Lauretum*.

¹²¹ U istome izvoru i zapis *in Ferulis*.

Mihovil i Margarita i žena Ivana Vitalisa dijele zemlju i ovaj dokument. Mada je iz 1255. godine, posebno je zanimljiv jer donosi velik broj tada zapisanih imena koja se i danas u neznatno promijenjenome obliku prepoznaju:

(*et pastine de*) *Jumano* (Žnjan); (*terram de*) *Gripe* (Gripe); (*terras de*) *Arcuz* (Lučac); (*terram de vitibus ad*) *Mertevlach* (Mertojak)

– **Reambulacija dobara nadbiskupske menze godine 1397.**

Reambulacija dobara nadbiskupske menze koja se odnosi na Split daje sliku jednoga dijela splitskoga polja iz 14. stoljeća. Vidljiv je postanak nekih imena, kako se ona mijenjaju i kako na kraju neka i nestaju. Imena međašnika koja se pojavljuju u ovome vremenu slavenskoga su podrijetla pa izravno ukazuju kako je u Splitu sve manje romanskih elemenata. Prodorom hrvatskoga stanovništva u grad nekada službena imena s romanskim elementima polako se prilagođavaju novome jeziku:

(*in*) *Arcuzo* (Lučac); (*in*) *Pansano* (Po(j)išan); (*ad*) *Forule* (Firule); (*in*) *Tarstenico* (Trstenik); (*ad*) *Smardechiaz* (Smrdečac); (*super*) *Clapgi dol, Chrapidol* (Škrape); (*ad*) *Slaculos sive ad Loque* (Lokve); (*ad*) *petram tonatam* (Tršćenica)¹²²; (*in*) *Banico*¹²³ (Brnik); (*sub*) *Chilla (sunt turalae)*¹²⁴ (Kila); (*de*) *Burborano* (Vrboran); (*quod*) *Slavice dicitur Plochita*¹²⁵ (Plokite); (*super*) *aquam S. Domnii* (Dujmovača); (*ad*) *pontem siccum* (Mostine); (*in*) *Pillato sunt multae terrae* (Pijat(i)); (*in*) *Lagarono* (Glavičine); (*ad*) *S. Cassianium* (Sukoišan); (*in*) *Paludo super salinas* (Poljud); (*in*) *Spinunta* (Spinut)

– **Splitski toponimi u spisima splitskih notara početkom 15. stoljeća**

Tri su strana notara popisivala splitsku zemlju u obliku tzv. *bastardela* (registara) na početku 15. stoljeća: Toma de Cingulo (1400), nepoznati notar (1389 – 1402) i Jakov de Penna (1411 – 1412). Dokumenti se danas čuvaju u Historijskome arhivu u Zadru, a objavio ih je Vladimir Rismondo (1977). Vrijeme kada spomenuti notari izrađuju registre kritično je za povijest Splita. Naime, Ladislav Napuljski prodaje Veneciji pravo na Dalmaciju i to je

¹²² Od trijes → triska → grom. *Petra tonata* je loš prijevod s hrvatskoga jezika jer se ne radi ni o kakvome grmečemu kamenu nego se radi o kamenu gromovitomu u koji grom udara.

¹²³ Ispravan je oblik *in Barnicho*, a prema bunaru u hrvatskoj inačici imena *Brnik*. Na prostoru današnje četvrti Brnik građeni su prvi splitski međašnici, a koji su dijelili zemlje povijesnih crkava sv. Ilije i sv. Duha sa zemljama povijesnoga samostana sv. Benedikta i sv. Stjepana. I ono što je još značajnije – ovo je prostor gdje se prvi put spominju javni putovi *od podneva* i *od sjevera*, putovi koji su ostali i do danas, doduše, u izmijenjenome obliku, a danas dijele splitske četvrti *Kila*, *Mejaši*, *Brnik* i *Vrboran*.

¹²⁴ I u zapisu *ab aquilone est dictus lapis Chilla < od bure je kamen zvan Kila*. Danas je to prostor s brojnim izgrađenim obiteljskim kućama, a unatoč tomu, na njemu se nazire nekadašnji veliki kameni kuk Kila.

¹²⁵ Kamenito zemljište koje se na hrvatskome jeziku naziva plokita. Time je plokita apelativ za kamenito zemljište – ager lapidosus kojega je bilo mnogo po splitskome polju. Splićani su donedavno plokatama ili pločatama nazivali pločnike i posebno popločane trgove u gradu.

vrijeme prije konačnoga pada Splita pod Mletke. U Splitu je uglavnom nastanjeno hrvatsko stanovništvo (a to se zna po imenima osoba koje se pojavljuju u notarskim spisima, bilo kao stranke, bilo kao svjedoci u raznim ugovorima, popisima, priznamicama, oporukama, punomoćima, ...). To potvrđuje i sve češću pojavu hrvatskih imena u toponimiji:

(terrenum in) Splinunta (Spinut); *(duas terras in) Palude* (Poljud); *(terrenum ad) Sanctam Trinitatem* (Sutrojica); *(terram ad) Lauretum* (Lovret); *(terram ad) Grippe* (Gripe); *(terram ad) Luçaç* (Lučac); *(terram in) Pansiano* (Po(j)išan); *(terram ad) Firulas* (Firule); *(terram ad) Meteugliach* (Mertojak); *(terram ad) Uisocho* (Visoka); *(terram) sub Visoko prope Smocouich* (Visoka, Smokovik); *(terram ad) Petram Tonctam* (ispravno je Tonatam) (Tršćenica); *(terram in) Sirebugla* (Sirobuja); *(terram ad) Sanctum Ysidorum* (Sućidar); *(terram in) Camena* (Kamen).

Ostale zemlje koje notari popisuju i sačuvane su u prijepisu potvrđuju da su popisivači stranci, ljudi romanske naobrazbe. Danas imena tih i tada popisanih zemalja čuvamo kao imena splitskih četvrti:

(in) Burgo (Varoš); *(super) Coçonarium* (Kocunar); *(in) Gisgnano* (Žnjan); *(super) montem* (Brda); *puteus putridus* (Smrdečac); *(subius) Schillam* (Kila); *Sirobolge*, *Serobolge* (Sirobuja); *(ad) Smochouiche* (Smokovik); *(post) Visochu*, *(post) Visoccam* (za Visokom); *(subtus) Visoccha* (pod Visokom); *(in) Zignano* (Žnjan).

Dolazi vrijeme dugoga razdoblja mletačke uprave u Splitu. Ono je ostavilo brojne promjene koje su se očitovale u zapisivanju imena gradskoga područja (Petrić 1985: 79–80). Splitski težaci toga vremena imali su izvan grada vinograde i pašnjake te su se bavili uzgojem maslina, smokava i žita, dok su u neposrednoj blizini središta grada i u predjelima uz vodu držali vrtove. S vremenom ti težaci više ne obrađuju polja na tim položajima zbog provale Turaka 1510. godine na splitski teritorij i pada Klisa 1537. godine, a ne obrađuju ni zbog izgradnje utvrda u solinskome polju. Grad osiromašuje, ali vlasnici zemalja i dalje vode brigu o vlasništvu nad tom svojom zemljom, popisuje posjede (čak i one koji su bili pod Osmanlijama).¹²⁶ Do 1576. godine¹²⁷ moguća je djelomična rekonstrukcija prostiranja

¹²⁶ U zapisima od sredine 16. stoljeća sve je manja zastupljenost orijentacijskih ili lokacijskih prijedloga romanske provenijencije (*a, ad, cum, da, dal, de, et, in, post, prope, sub (subius, subtus), super, quod* i dr.) što ukazuje na sve veću kroatizaciju (slavenizaciju) prostora.

¹²⁷ Te je godine administrator splitske crkve Dominik Marcot Foconi naredio da se sastavi popis crkvenih dobara, a sastavljeni će se katastik čuvati u nadbiskupiji i obnavljati svakih dvadeset i pet godina. Ta se naredba sporo i djelomično izvršavala. Slične su naredbe donosili i poslije splitski nadbiskupi Sforza Ponzoni (1621) i Stjepan Cosmi (1688). Upravo zahvaljujući tim naredbama o popisivanju dobara sačuvani su danas brojni dokumenti koji svjedoče o starosti i obliku imena pojedinoga naseljenoga prostora koji pripada Splitu.

kaptolskih posjeda jer su stari katastici propali u požaru koji je uništio cijeli kaptolski arhiv (Petrić 1985a: 79).

Najveći dio dokumenata sačuvao je splitski kaptol i nadbiskupija, a manjim dijelom samostani, bratovštine i privatnici:

– **Marulićeva oporuka**

Marko Marulić i brat mu Valerij posjedovali su do 250 vriti¹²⁸ obradivoga zemljišta po Splitu i okolici. O svojem i bratovome posjedu Marko je ostavio oporuku u kojoj se navode i zemljišni posjedi po raznim predjelima Splita. Prvi dio oporuke pisan je latinskim jezikom, a drugi dio službenim jezikom Mletačke Republike. Oporuka je datirana 14. srpnja 1521. godine. Ona je dragocjen izvor za današnje tumačenje splitske toponimije, a za razdoblje prvoga stoljeća mletačke uprave i na prijelazu iz srednjega u novi vijek. O oporuci su pisali Rački, Kolendić i Bulić, a potpun tekst donose prva dvojica. Neka se imena zemljišta u oporuci ponavljaju više puta i u više različitih varijanti:

Draxanaz (Dražanac); *Chilla, Chila* (Kila); *Visocha, Visocca, Vissocha* (Visoka); (*in Spinunta, (in) Spinuto* (Spinut); *Smerdechiaz, Smerdechiaz* (Smerdečac); *Martougliach* (Mertojak); *Bol* (Bol); *Sgnanum, Sguanum, Sgnan, Sguan* (Žnjan); *Castilaz, Chostilac* (Kaštelet); *Paluda, (a) Paludi* (Poljud); *Barcagno* (Brodarica); *Barcagno cum le saline a S. Domingo (a S. Domco)* (Dujmovača); *Bacvize, Bazuize* (Bačvice); *Poglsan, Polsan* (Pojišan); *Duglie, Zuglie* (Duje); *Sucidar, Suuidar* (Sućidar); *Terstenich* (Trstenik); *Logorun* (Glavičine); *Sirobuglia* (Sirobuja); *Ponte secho* (Mostine)

– **Popis kaptolskih imanja 1576. godine**

Sačuvana su danas dva montaneja iz 1576. godine, a pod imenom *Liber montaneorum* koja donose popis zemalja (zemljišta) koje pripadaju metropolitanskoj crkvi sv. Duje. Pisani su latinskim jezikom i mletačkom varijantom talijanskoga jezika. U nastavku se donose popisani abecednim redom samo ona imena koja su prepoznaju u današnjim imenima četvrti:

Bacuice, Butis, puncta Butis (Bačvice); *Ballo, Bol* (Bol); *Barda* (Brda); *Barcagno, Barcagnum, Barcaneum, Brodarizza, Baracagnum drio Glauicine* (Brodarica); *Duimovizza appresso l'aqua di s. Dojmo pod Turcima* (Dujmovača); *Duglie* (Duje); *na Dragovodu ocupato ab infidelibus* (Dragovode)¹²⁹; *Firole, Firulle* (Firule); *Glauicine, Glavicine, Logorum da setentione glauicine* (Logorun od sjevera Glavičina) (Glavičine); *Terra noua* (Grad); *Grippe, Grippi* (Gripe); *Caprine, Caprine in campo*

¹²⁸ Po staroj je mletačkoj izmjeri jedan vrit (vreteno) iznosio 854 m².

¹²⁹ Također i zapis *Vodize*, a kao *a Vodice est quasi derelicta ab vicinitatis confinium Turcarum* (u Vodicama (zemlja) je gotovo napuštena zbog blizine turskih konfina) upućuje na to da se ovaj zapis odnosi na prostor današnje četvrti Dragovode.

*Spalati*¹³⁰ (Karepovac); *Puncta Margnani per andar nel castello del Rmo Archivescovo, sub aquam de Castilione* (Kašjuni); *Chman, Cumanum, Chan, Chman al incontro di Comulovicha glauica, Chman sotto Olasicha Masline* (Kman ispod (nečijih i nekih) Olasića maslina) (Kman); *Chozunar, Cozunar, pozzo di aqua del Cozunar* (bunar na Kocunaru) (Kocunar); *Copiliza, Copilica, Copilliza, Chopilizza* (Kopilica); *ad Crucem, Chrisic, Crixice*¹³¹ (Križine); *Loque* (Lokve); *Lauret, Laurit prope ecclesiam Sti Andree* (kod crkve sv. Andrije) (Lovret); *Lucaç, Luçaz, Luzzaz, Arcutium* (Lučac); *Manus, puteus Manus* (bunar Manuš¹³²) (Manuš); *Suvi most: ad pontem sichum, ponte secho (sicho i secco) pod Turcima* (Mostine); *Marthougliach, sub Visocha a (ad) Martougliach, Marthougliach inferior* (donji Mrtojak), *Martougliach ouero sopra Smardechiaz* (Mrtojak iznad donjeg Smrdečca) (Mertojak); *Pigliat, Pigliato* (Pijat(i)); *Plochita, Plochitte* (Plokite); *Polisan, Polisano* (Pojišan); *Palude, Paludi, Paludo, punta di Paludi* (rt Poljuda), *in cavo della punta di Paludi appresso la petrara* (Poljud); *Raunizze* (Ravne njive); *Sirobuglia* (Sirobuja); *Scalice, Schalize* (Skalice); *Smochovich* (Smokovik); *sub Visocha ad Smochovich* (pod Visoku u Smokoviku) (Visoka i Smokovik); *Smardechiaz, Smerdechiac, Smardech* (u pisanju nedovršen) (Smrdečac); *Sucidar, Succidar, Suuidar*¹³³ (Sućidar); *Spinut (Špinut)*¹³⁴; *Table, Thable* (Table); *Tarstenich, Terstenich* (Trstenik); *Visocha, Vissocha, Vissocca pod Turcima* (Visoka)¹³⁵; *Sgnan, in Zgnano, Xgnan* (Žnjan)

– **Popis dobara splitskog kaptola poslije 1603. godine**

Radi se o prijepisu preuzetome iz starijih knjiga u arhivu splitskoga kaptola. Prijepis donosi popis zemljišta tzv. beneficija, a zapisana se imena donose kronološki koje prepisivač preuzima po principu *ex libris instumentorum* („iz knjiga (sačuvanih) isprava“) iz 15. i 16. stoljeća. Uz pojedino se zapisano ime donosi godina zabilježenoga ranijega zapisa (ako postoji):

Paludi (Poljud); *Chman* (Kman); *Piladi, ad Piliat* (1496) (Pijati); *Succidar* (Sućidar); *Martugliach* (Mertojak); *Vissocha* (1500 i 1525) (Visoka); *Firule* (1452 i 1455) (Firule); *Sgnan* (1477) (Žnjan); *ad aquam S. Domnii* (1478) (Dujmovača); *Grippe*

¹³⁰ I sačuvani zapisani oblik Charpcie chuchie, Charpce cuchie < Karepića kuće u središtu grada.

¹³¹ Isti se oblik pojavljuje za opis dvaju predjela, jednoga u blizini današnjega Poljuda i drugi za opis prostora na današnjim Križinama.

¹³² Više se puta Manuš pojavljuje s dodatnim opisom bunar Manuš.

¹³³ Greška u prepisivanju oblika Suuidar.

¹³⁴ Kod Petrića se pojavljuju oblici Spinut i Špinut. U radu se jednoznačno koristi oblik Spinut iako se i u današnjemu govoru kod mnogih Splićana može čuti oblik Špinut.

¹³⁵ Uz zapis *ad Visocha prope via publica iuxta antiquos fines* (na Visokoj nadomak javnome putu blizu starih međaša) koji upućuje na neposrednu blizinu današnje četvrti Mejaši.

(1603) (Gripe); *Trastenicum* (1405 i 1492) (Trstenik); *Spinunta* (1532) (Spinut); *in contrata na Bol* (1474) (Bol); *ad Luzaz* (1552) (Lučac); *Loque* (1521) (Lokve); *Table* (1496) (Table)

– **Montaneji splitskog kaptola poslije 1608. i 1611. godine**

Godine 1608. grad je poharala kuga, a ista je sudbina zadesila grad i tri godine poslije (1611). Tadašnji splitski knez i kapetan Marin Mudazzo naglašava važnost popisivanja zemalja upravo u ova teška vremena jer on mora služiti „na dobro i za buduće pamćenje“ (Petrić 1984a: 86). Popis je nastao brigom učenoga splitskoga kanonika Jurja Dragišića, inače Poljičanina koji se potpisivao latiniziranom inačicom kao Georgius De Caris. Važno je naglasiti, a zbog svih daljnjih istraživanja splitske toponimije, da je u njegovome popisu redosljed nabiranja zemljišnih posjeda vezan uz morfologiju tla, puteve, bunare, prirodne objekte i građevine kao orijentire. Granice između predjela De Caris određuje po kriteriju morfoloških zahtjeva terena. Imena zemljišta zabilježena u njegovim zapisima ostala su do danas nepromijenjena, a tek su najnoviji zahvati na splitskome poluotoku doveli do odstupanja od dobro postavljenih De Carisovih kriterija popisivanja s obzirom na morfološke karakteristike terena koji se imenuje:

(i il) monte di S. Michiel de Casgliun (Kašjuni); *(in) Spinut* (Spinut); *(in) Paludo, punta de Paludo* (rt Poljuda) (Poljud); *Copillizza* (Kopilica); *Santa Trinita* (Sutrojica); *Lovret* (Lovret); *Glavicine, torre di detta Glauicina*¹³⁶ (Glavičine); *Brodarizza* (Brodarica); *Pigliat* (Pijat); *Duglie* (Duje); *Plochitte a Chman* (Plokite i Kman); *Succidar* (Sućidar); *Chozunar* (Kocunar); *Smardechiaz* (Smrdečac); *Martougliach* (Mertojak); *Sgnan* (Žnjan); *Santo Lorenzo* (Lovrinac); *Vissocha* (Visoka); *Tarstenich* (Trstenik); *Firule* (Firule); *Bacuizze* (Bačvice); *Loque* (Lokve); *Polissano* (Pojišan); *prope Drasanaz* (Dražanac); *Stinizza ouero Barcagno vecchio* (Stinice); *Crisine, Crixine, Chrissice* (Križine); *Duimoua voda vel Duimovica* (Dujmovača); *a Plochita* (Plokite); *a S. Cassan*¹³⁷ (Sukoišan)

– **Montanej splitskog kaptola iz 1621. godine**

Montanej splitskoga kaptola, nastao desetak godina nakon sličnoga montaneja iz 1611. godine donosi popis brojnih zemalja, a iz kojih se danas iščitavaju imena splitskih četvrti:

¹³⁶ Danas prostor poznat kao *Turska kula* u četvrti *Glavičine*.

¹³⁷ Od svetačkoga imena Kasijan u starome splitskome govoru zabilježeno *San Cassan* [Šakašan] te iz takve inačice izgovora izvedeno današnje ime Sukoišan (usp. Petrić 1985a: 89).

*Baçuice*¹³⁸ (Bačvice); *Bol* (Bol); *Barcaneum, Brodarizza, Barcagno* (Brodarica); *in suburbio in contrata detta Dobri studenaz* (Dobri); *Dragouoda* (Dragovode); *a Drassanaz* (Drašanac)¹³⁹; *Duglie* (Duje); *porto di Sto Doimo* (Dujmovača); *Firulle* (Firule); *Glaucinie* (Glavičine); *Grippe* (Gripe); *Cashliun* (Kašjuni); *appresso il Castello, in Margliano appresso ili castelletto di q. Piero Tartaglia*¹⁴⁰ (Kaštelet); *Chman* (Kman); *Choçunar* (Kocunar); *Chopiliza* (Kopilica); *a Crisic*¹⁴¹ (Križine); *sotto Gaucine loco detto Table ouer Logorun*¹⁴² (Glavičine); *a Sto Lorenzo di Paganismo*¹⁴³ (Lovrinac i Pazdigrad); *Loque, a Loque* (Lokve); *Louret* (Lovret); *un teren drio S. Domenego a Luzaza* (Lučac); bunar Manuš (Petrić 1985: 91) (Manuš); *Martougliach* (M(e)rtojak); *Plochite* (Plokite); *Poissanum, in Polsano* (Pojišan); *super Stam M. de Palude* (Poljud); *Ravni oblog*¹⁴⁴; *Sirobuglia* (Sirobuja); *Smardechiaz* (Smrdečac); *a S. Cassan* (Sukoišan); *Vissocha* (Visoka); *Xgnano, Zgnan* (Žnjan)

– **Kolekcija Jura capituli ecc. iz 1621. godine**

Popis sastavljen na temelju više starijih instrumenata pretežito iz 15. i 16. stoljeća. Ostavština je to od tridesetak ranijih popisivača zemalja, objedinjena na jednome mjestu. Kako je popis sastavljen od velikoga broja popisivača, tako su zabilježene i različite varijante i jezika i grafije kao i godine pojedinoga zapisa:

aqua Sti Domnii (1452) (Dujmovača); *Berda* (1406), *Barde* (1469) (Brda); *Bregnich* (1404), *Bergnich* (1437) (Brnik); *Bol* (1451), *Bol siue Plochite* (1569), *in loco detto ad Balum in campo Spalati* (1479), *in contrata Na bol* (1474) (Bol); *Brodariza* (1587), *ad Barcaneum* (1478), *ad Barcaneum supra Salinas* (1471) (Brodarica); *Burgo* (1474)¹⁴⁵ (Varoš); *Casglionum, in Mergnana ad Casglionum* (1470), *de Castiliono* (1434) (Kaš(j)uni); *Chman* (1405), *Na Chman* (1436), *caput Chmani i Chumani* (1362) (Kman); *Copiliza* (1436), *Copelizza* (Kopilica); *Cozunar* (1416) (Kocunar)¹⁴⁶; *Dobrich,*

¹³⁸ Uz prošireni opis *intorno la detta chiesa* (s. *Petra de Butis*) *un teren circumdato* (prev. kao „na Bačvicama oko rečene crkve sv. Petra (nalazi se) zemlja okružena kamenjem“. To kamenje koje okružuje crkvu sv. Petra metaforičan je opis *bačvice* iz kojega je izvedeno današnje ime.

¹³⁹ U današnjemu obliku ime je *Dražanac*.

¹⁴⁰ Prev. *na Marjanu kod kaštilca di Piero pok. Petra Tartalje*.

¹⁴¹ Isto ime predjela ponavlja se i kod opisa prostora u blizini današnjega Poljuda.

¹⁴² Prev. *pod Glavičine predio zvan Table ili Logorun*. I ovdje ostaje jednim dijelom nejasna današnja pozicija nekadašnjega Logoruna. Za potrebe ovoga istraživanja Logorun se jednoznačno smješta na prostor današnje četvrti Glavičine.

¹⁴³ Nekada šire područje oko današnje crkve sv. Lovre u četvrti Pazdigrad. Tako je izgledno da je nekada u prošlosti prostor današnjih četvrti Lovrinac i Pazdigrad činio jednu prostornu cjelinu, a bilježen kao *Sto Lorenzo in Paganismo* („sv. Lovro u poganskome kraju“) (Petrić 1985a: 91).

¹⁴⁴ Nema dodatnoga pojašnjenja uz zapisano ime na koji se prostor odnosi, a oblik imena upućuje na ime današnje četvrti Ravne njive.

¹⁴⁵ U značenju predgrađe, prostor koji danas pripada četvrti Varoš.

¹⁴⁶ U današnjim vremenima se pronalazi i ime Kacunar, ali je ispravno ime Kocunar.

in ciuitate noua in loco detto Dobrich in contrata Dobrich (1579)¹⁴⁷ (Dobri); *Drachanaz* (1474), *in Mergnana in loco detto Draxanaz* (Dražanac); *Dugle* (1437), *Duglie* (Duje); *Firule* (1404), *ad Firule in Toraz* (1445) (Firule); *Glavicine et pod Glauicine, sub Glauicine* (Glavičine); *Grippe* (1452) (Gripe); *ad Loculos* (1441), *Loque* (1405) (Lokve); *ad S. Laurentium de Paganismo* (1416)¹⁴⁸, *de Pagano* (1428), *terreno Sti Laurenti de Pagano in loco detto Sut Loureziza* (1435) (Pazdigrad); *Laurit* (1442), *Louret*, *Lauretum* (Lovret); *Lusaz, Luzaz* (1404), *lat. Arcutium* (1435), *tal. Arcuzo* (1467) (Lučac); *ad Manus* (1449), *apud (ili) prope puteum Manus*¹⁴⁹ (1449) (Manuš); *Martougliach* (1434), *in loco detto Martougliach sub Vissocha* (1456) (Mertojak); *Palude* (1406), *ad Paludem* (1473), *in punta Paludis* (Poljud); *ad Stum Paulum* (1456) (Supaval); *Pigliat* (1404), *Pilat* (1445), *Piliat* (1450), *ad Pilatum* (1445) (Pijati); *Plochite* (1504), *in contrata Bol in loco detto Plochite* (1481) (Plokite); *Poisanum* (1470), *Polisanum, Ponsanum* (1405) (Pojišan); *Raune*¹⁵⁰ (Ravne njive); *Scalice* (Skalice); *Sgnan, Signano* (1404) (Žnjan); *Sirobuglia* (1347) i (1447) (Sirobuja); *Smardechiaz, ad Smardechiaz prope Vissocham* (1445) (Smrdečac) (blizu Visoke); *Spinunta* (1406), *Spinonta* (1412) (Spinut); *Stiniza* (Stinice); *Sucidar* (1474), *ad montem Sti Isidori* (1461) (Sućidar); *Sutcassa(n), in loco detto Sutcossan* (1553), *Sudcossan, ad Stum Cassianum* (Sukoišan) (u starijemu izgovoru Splićana i Šakašan); *Table* (1452), *Natable* (1476) (Table); *Trastenicum* (1404) (Trstenik); *ad Sam Trinitatem* (1441) (Sutrojica); *Vissocha* (1406) (Visoka)

– Posjed bratovštine sv. Duha

Kroz povijest je u Splitu zabilježeno šezdesetak bratovština koje su posjedovale i održavale pojedine splitske crkve. Danas je sačuvan dio dokumenata koji su pripadali bratovštinama, a među najbogatije se ubraja dokument koji pripada bratovštini sv. Duha. Prema nekim procjenama starost zapisa datira još u 11. stoljeće. Zapisi su složeni prema signaturama, a od dokumenta u vlasništvu bratovštine sv. Duha sačuvana su njegova četiri dijela pod signaturama kako slijedi:

(a) Signatura 10

¹⁴⁷ Također i oblik Dobristudenaz in suburbio Spalati in contrata detto Dobristudenaz.

¹⁴⁸ U slobodnome prijevodu kao „kod sv. Lovre u poganskome kraju“ odgovara današnjemu prostoru kojega zauzima četvrt Pazdigrad.

¹⁴⁹ Prev. „kod bunara Manuš“ što potvrđuje da je Manuš isto kao i Dobri od imena istoimenoga bunara, izvora pitke vode koji se nalazio na tome mjestu nekada u prošlosti.

¹⁵⁰ Zabilježeno samo u indeksu dokumenta bez podataka o predjelu. Pretpostavka je da se radi o predjelu današnje četvrti Ravne njive (Petrić 1985a: 96).

sadrži popis stečenih nekretnina od 1304. godine, a u signaturi je u talijanskome prijevodu je iz 1781. godine. Zapisani su predjeli i posjedi stečeni u vrijeme autonomije Splita, jezični oblici i grafija je iz vremena prijevoda rukopisa, dakle s kraja 18. stoljeća: 1304. *Smerdegiaz* (Smrdečac); 1340. *Crisiz* (Križine); 1348. *Terstenich* (Trstenik); 1391. *Cozunar* (Kocunar); 1394. *Smochovich* (Smokovik) te kasniji zapisi iz vremena mletačke uprave: 1528. *Grippi* (Gripe); 1529. *Smardechiaz* (Smrdečac); 1532. *vlache a Pujanca* (vlake na Pujanki) (Pujanke).

(b) Signatura 8¹⁵¹

čuva knjigu prihoda sv. Duha iz 1525. godine. U zapisima je gotovo svaki posjed obilježen uz prijedlog „a“, rjeđe uz prijedlog „in“, a prema abecednome redu (s obzirom na današnji oblik imena): *Aborboran, Barboran, Barboran* (Vrboran); *Abol* (Bol); *Abergnich, Barnich* (Brnik); *Barcagno* (Brodarica); *Dragstinaz* (Dražanac); *Firule, Afirole* (Firule); *Inglauicine* (Glavičine); *Achastilaz soto castilaz, Castilaz* (Kaštelet); *Achman* (Kman); *Achriciç, Chrisic* (Križine); *Martoulach, Amertoulach* (Mertojak); *via de Piglat* (Pijati); *Asirobuglia, Sirobuglia* (Sirobuja); *Smochovich, Asmochovich* (Smokovik); *Asmerdecas, Fuora Smerdechiaz* (Smrdečac); *Atable* (Tabla); *Auisocha, soto visocha, Visocca* (Visoka); *Azgnā, Asgnan* (Žnjan).

(c) Signatura 16

sadrži popis obrađivača zemalja i korisnika zgrada koje su stečene od 1304. do početka 18. stoljeća te oznake prihoda između 1739. i 1744. godine. Ova je signatura važna jer odražava stanje imenovanih prostora Splita u razdoblju od 14. do 18. stoljeća. Grafija je u duhu vremena upisivanja (18. stoljeće) mada zapisani predjeli svojom starošću pripadaju razdoblju između 1304. i 1562. godine: *Martouglich, Martougliach* (Mertojak); *Sgnian* (Žnjan); *Chaman* (Kman); *Cosia stopa osia Bol* (Kozja stopa ili Bol) (Bol); *Barcagno* (Brodarica); *Crisic* (Križine); *Piglat* (Pijati); *Sgnan* (Žnjan); *Smardechiaz* (Smrdečac); *Firole* (Firule); *Puglianca* (Pujanke); *Visoca* (Visoka); *Pozo bon* (Dobri).

(d) Signatura 9

čuva popis iz montaneja nekretnina i zemalja u vlasništvu sv. Duha iz 1691. godine, a imena su zapisana kao: *Bol* (Bol); *Firrole* (Firule); *Glauicine* (Glavičine); *Kman* (Kman); *Mrtojak* (Mertojak); *Piglat* (Pijati); *Smardechiaz* (Smrdečac); *Tabla* (Tabla); *Visocha* (Visoka); *Xgnan* (Žnjan).

¹⁵¹ Pod *Signaturom* 8 prefiks a- pred nekim zapisanim predjelima otklanja dilemu o mogućem alternativnome imenu za neke predjela kao što su Abol za Bol ili Akman za Kman kako neki istraživači navode.

– **Katastik bratovštine presvetog sakramenta iz 1621. godine**

Bratovština je osnovana 1491. godine u katedrali sv. Duje i bila je usko vezana sa životom splitskoga kaptola. U naslovu je dokumenta *Katastik ili montanij nekretnina skule presvetog Sakramenta u Splitu* upisana 1621. godina. Naknadno su upisivane u dokument i druge nekretnine u istim predjelima po godini upisa (od prve upisane (1621) preko godine 1634. i godina od 1645. do 1657. do zaključno s godinom 1688). Veći se dio upisanih položaja i nekretnina u vlasništvu bratovštine nalazio u samome središtu grada, unutar palače te je ovaj dokument najstariji pokazatelj početne faze razvoja hodonimijske mreže Splita. Bratovština je od svoga osnutka stalno povećavala svoje nekretnine pa tako i u vrijeme turskih provala. Od ostvarenih prihoda tih istih nekretnina nabavlja katedralne orgulje i velik dio srebra i zlata koji se i danas čuva u riznici katedrale. Predjeli koje katastik donosi su:

Grippe, appso il forte Grippi (Gripe); *Cozunar* (Kocunar); *Solinsca Capeliza verso Pigliat* (Kopilica i Pijati); *Crisiz* (Križine); *Locque, Loque* (Lokve); *Ponta di Paludi* (poljudski rt) (Poljud); *Smerdechiaz, Merdechiaz, Smardechiaz* (Smrdečac); *Sgnam, Sgnan* (Žnjan)

– **Splitski predjeli u spisima građana u 15. i 16. stoljeću**

Prema zapisima iz 15. i 16. stoljeća, a iz rukopisa o posjedima koji su pripadali splitskoj crkvi (nadbiskupiji, kaptolu, samostanu, bratovštinama, ...) vidljivo je da jednu crkvenu zemlju omeđuje dvije do četiri zemlje građana. Prema tome omjeru odnos crkvenih prema građanskim posjedima bio bi: broj građanskih posjeda dva je do tri puta veći od posjeda u vlasništvu crkve. Međutim, podatci o imenovanim posjedima građana razasuti su po različitim dokumentima i velik je broj neujednačenosti u zapisivanju. To su uglavnom zapisi u privatnopravnim ispravama, građanskim predmetima, parničkim spisima, oporukama i sl. u kojima su upisivana imena posjeda:

a parte Barda (Brda); *a Dragouoda* (Dragovoda)¹⁵²; *apresso l'aqua de San Doymo* (Dujmovača); *Firule* (Firule); *a Cocunar* (Kocunar); *Luçaç* (Lučac); *a Mertogliach* (Mertojak); *a Smochovich* (Smokovik); *a Santa Trinita* (Sutrojica); *a Uisocho* (Visoka); *in loco vocato Chasglium* (Kašjuni)¹⁵³; *in loco nominato Lovrit* (Lovret); *terrenum in loco vocato Buol* (Bol); *in luoco ditto Nahman* (na Kman)¹⁵⁴; *in campo loco vocato*

¹⁵² Oblik zabilježen u jednini iako je danas službeno ime u množinskome obliku Dragovode.

¹⁵³ Među istim dokumentima i oblik *il terreno vicino a San Gironimo detto Casgion* (zemljište blizu sve. Jere nazvano Kašjuni). Šimunović tumači da je ime od romanskoga deminutiva *castellion(e)* (gradac) i da je to stari oblik zabilježen još u 8. stoljeću. Međutim, adaptira se u novijemu vremenu, dakle, kroz 15. i 16. stoljeće kada se stvaraju utvrde kada su zabilježena slična imena uzduž primorja (Košljun, Koštil, Koštilo) što dovodi do pretvaranja apelativa u ime motivirano izgrađenim obrambenim kaštilima (usp. Šimunović 2008: 592).

¹⁵⁴ I oblik zapisan kao *terrenum ad Chmanum* (zemlja na Kmanu).

Bačviçe (Bačvice); *in campo Spalatj in loco vocato Martougliach vel Sgmano* (Mertojak, Žnjan); *ad Poglisanum sive Firole* (Pojišan, Firule); *a Palludi* (Poljud); *a ponte secco* (Mostine)

– **Posjedi splitskog samostana sv. Frane na obali u 16. i 17. stoljeću**

Samostan sv. Frane u Splitu čuva mnoge vrijedne spomenike iz kulturne prošlosti Splita. U te se vrijednosti ubraja bogat arhiv sa zbirkom rukopisa. Među rukopisima izdvajaju se četiri knjige prihoda i rashoda samostana za razdoblje od 1555. do 1657. godine te jedan stari katastik od 1614. godine. Rukopisi su iz vremena kada je splitsko polje bilo poprište borbi s Osmanlijama koji se u to doba zalijeću do samih gradskih zidina (bilo do Dioklecijanove palače, bilo do nedavno izgrađenih renesansnih zidina (1503)), kao i vremena gradnje zadnjega okvira zaštite grada baroknim zidinama i gradnje nekih objekata u vrijeme epidemije kuge. Knjige prihoda¹⁵⁵ imaju sljedeća godišta: 1555–1596, 1596–1607, 1607–1627 i 1627–1657. Knjiženja su upisivali razni upravitelji samostana, ne uvijek Hrvati što se odražava u grafiji:

*Brada*¹⁵⁶ (Brda); *Barcagno, Brodarizza* (Brodarica); *san Paulo*¹⁵⁷ (Supaval); *Draxanaz, Dragsanaz, Drasanaz, ualle chiamata Dragsanaz* (Dražanac); *Glavicina, Glauicine* (Glavičine); *Grippe* (Gripe); *Chman, Cman* (Kman); *Chrisiz, Crisis, Croce a Crisiz, Crisine, Crissich* (Križine); *Lauret, fonte ditto Louret* (Lovret); *Mertougliach, Martouliach, Mirtougliach* (Mertojak); *Poissan, sv. Maria di Poissan, Polissan* (Pojišan); *Paludi, sv. Maria di Paludi* (Poljud); *Scalizze, Scalice* (Skalice); *Ponta di S. Steffano* (Sustipan); *Vizocha, Vissocha* (Visoka); *Terra vecchia, Citta vechia* (Stari grad (dio grada unutar Palače))

– **Topografska karta Splita (Calergijeva karta) iz 1675. i kasnija dopuna**

Splitski je poluotok od 16. stoljeća vrlo dobro prikazan na raznim kartama, crtežima i planovima u kojima je sačuvan dobar dio imenovanih prostora i orijentira Splita u vrijeme Mlečana. Od svih je sačuvanih crteža najbogatija ona koja je poznata pod imenom *Calergijeva karta* iz 1675. godine. Čuva se danas u zadarskome arhivu, a glavne su točke na karti ubilježene slovima i brojevima što uz pripadajuću legendu omogućava orijentaciju na karti. Dopuna toj karti čuva se u spisima obitelji Kurir (također u zadarskome arhivu), a kao priložena topografska karta istočnoga dijela splitskoga poluotoka. Sadržaj te karte

¹⁵⁵ Knjige su bez signature i djelomično paginirane, podatci su unošeni kronološkim redom. Stari katastik iz 1614. godine posebno je zanimljiv jer ističe zemlje *in mar de Turchi* „u moru Turaka“.

¹⁵⁶ Pogrešno upisano *Brada*, ispravan oblik je *Barda*.

¹⁵⁷ U obliku opisa graničnoga prostora s današnjom četvrti Brodarica, a kao *Brodarizza apresso san Paulo* i poslije u oblicima kao *S. Polo* i *San Paulo a Brodarizza* (Petrić 1985b: 139–140).

podrazumijeva ranije postojanje Calergijeve karte što potvrđuje zapis uz kartu u kojoj se poziva na ranije izrađenu kartu iz 1675. godine s unesenim imenima:

Trischenizza (Tr(i)šćenica); *Smochovich* (Smokovik); *Neslanaz* (Neslanovac); *Brda* (Brda); *Sucidar* (Sućidar); *Glavicina* (Glavičine); *Dracevaz* (Dračevac); *Barboran* (Vrboran); *Sirobuglia* (Sirobuja); *Billice* (Bilice); *aqua di Brutnich* (voda Brnika) (Brnik); *pozzo detto Dragovoda* (bunar u Dragovodama) i *Drago uoda* (Dragovode); *Sasso*¹⁵⁸ (Kamen); *Grippi*¹⁵⁹ (Gripe); *Botiselle*,¹⁶⁰ *la punta delle Boticele* (rt Bačvica) (Bačvice); *Capogrosso* (Kaštelet); *Duimovizza*¹⁶¹ (Dujmovača); *Casgliuni* (Kašjuni); *Barcagno* (Brodarica); *Stinizza* (Stinice); *collina nominata Vissoka, punta in strada de Uisocha* (brežuljak, uzivsina na putu Visoke)¹⁶² (Visoka); *Raune gniue* (Ravne njive); *Duilouo* (Duilovo); *collina de chila* (brežuljak, kuk Kila) (Kila); *la madona de Sgnian* (Žnjan)

- **Komenda stare Opatije sv. Stipana pod borima od 1610. do 1747. godine** (od 1702. korisnik splitsko nadbiskupsko sjemenište)

Splitski nadbiskup Stjepan Cosmi (1629–1707) osnovao je splitsko sjemenište 1700. godine. Da bi sjemenište imalo stalne prihode dodijelio mu je tzv. komendu (davanje prihoda određenoga crkvenoga beneficija na uživanje nekoj osobi, odnosno, privremeno povjeravanje uprave neke opatije susjednome opatu dok se ne uklone zapreke za redoviti izbor vlastitoga opata). U splitskome se sjemeništu čuva pod jedinstvenom signaturom zbirka katastika i rukopisa nastalih od 1610. do 1747. godine o velikome broju bivših posjeda danih nadbiskupovim komendama na upravljanje staroj opatiji sv. Stipana (po godinama 1610, 1690, 1711–1713, 1719, 1742 i 1747). Brojna današnja imena četvrti ponavljaju se više puta, a Petrić ih je popisao i složio abecedno uz godinu zapisa (ukoliko je bila poznata) (1985b: 146–147):

a Bol (1742 i 1747) (Bol); *Drasanaz, Drazzanaz, Drassanaz* (od 1690.) (Dražanac); *Dugie* (1711) (Duje); *Firulle* (Firule); *Grippe* (1610 – 1690), *Grippi* (1711) (Gripe); *Cočunar* (1719), *Cozunar* (1742 i 1747) (Kocunar); *Solinsca Copilizza, S. Coppellizza* (1610 – 1711), *Copilizza* (od 1719) (Kopilica); *Crisine, Chrisine* (1610), *Krisine* (1742 do 1747), *Krisinne* (1747) (Križine); *Terstenich* (1711), *Tarstenich* (1719) (Trstenik); *orti a Manus* (vrtli na Manušu) (1719) (Manuš); *Paludi, Palludi* (1742) (Poljud);

¹⁵⁸ Ponavlja se isto ime i za naseljeni prostor i za kameni kuk na kojemu se smjestilo naselje.

¹⁵⁹ Isto ime i za naseljeni prostor i za utvrdu koja je u blizini.

¹⁶⁰ Isto ime i za poluotok i za utvrdu koja se nalazi na poluotoku.

¹⁶¹ I zapis kao *Chiesa Doimouaz* (crkva Dujmovača).

¹⁶² Isto i oblik *soto Uisocha* (pod Visoku).

Smardechiaz, Smardechias, Smerdechiaz (1711) (Smrdečac); *S. Stefano (Steffano), Ponta S. Stefano* (rt svetoga Stipana) (1690) (Sustipan); *Skrape* (1742 i 1747) (Škrape); *Borgo Grande* (1719 i 1742) (Veli Varoš); *Visocha* (1610) (Visoka); *Glauičine* (Glavičine); *Bacuize* (Bačvice)

– **Različite isprave o imanju splitskog kaptola iz 1686. godine**

Rukopis iz 1686. godine sadrži popis isprava. Svaka isprava počinje invokacijom i navodi mjesto u gradu gdje je isprava sastavljena. U orijentaciji uz navedeni toponim često se navode i razne građevine i objekti (crkve, utvrde, bunari, ...). Rukopis je nastao zbog potrebe orijentacije i snalaženja kako u samome gradu tako i po splitskome polju:

sotto Mala Visocha (Visoka); *atorno santo Izidoro* (Sućidar); *a dobri* (Dobri); *in loco do Pigliat* (Pijati); *posto il Forte Grippi* (Gripe); *a Glavicine* (Glavičine); *a Firule* (Firule); *borgo santa Croce fuori le mura della città* (Veli Varoš)

– **Zemlje nadbiskupske menze u Splitskom polju prije 1687. godine**

U popisu nekih zemalja nadbiskupske menze iz 1687. godine, u kojima su međašnici tvrđava Gripe (1657) i branik Contarini (1664), ne donose se nova imena s prostora splitskoga poluotoka. Popis je svojevrsni vodič kroz već ranije poznate i imenovane predjele kako samoga grada, tako i okolnoga splitskoga polja:

Poissan, Poisan (Pojišan); *Tarstenich, Trestenich* (Trstenik); *Smardechiaz, Smerdechiaz* (Smrdečac); *Barda, Berde* (Brda); *Pigliat* (Pijati); *Copiliza, S. Copilizza* (Kopilica); *Comulovich Glaviza a Logoron, Comola Glavisa a lugoron, Comuloviza Glaviza a Logoron* (Komulovićeva glavica u Logorunu) (Glavičine); *S. Cassan a succoissan, in loco detto Socchoisan, a S. Cassan* (Sukoišan); *Paludi* (Poljud); *Cugnum*¹⁶³

– **Konstitucije splitske dijecezanske sinode iz 1688. godine**

Splitski je nadbiskup Stjepan Cosmi (1682. – 1707.) odmah nakon dolaska u Split obavio vizitaciju svoje nadbiskupije i već je 1688. godine sazvao veliki sinod na kojemu su razmatrana sva pitanja iz života i rada splitske crkve. Tiska sinodalne odredbe o popisu imovine i čuvanju arhiva samostana i bratovština. Zahvaljujući tim odredbama do danas su sačuvani brojni katastici i drugi rukopisi u kojima su zapisana brojna imena današnjih splitskih četvrti. U prvim dokumentima nema unesenih zapisa o imenovanim poljima, vinogradima i vrtovima. Ovaj je dokument, iako bez zapisa imenovanih prostora, važan izvor

¹⁶³ Nije sigurno koja bi danas četvrt bila prema zapisu *Cugnum* iz 1687. godine jer autor indeksa ne donosi dodatno pojašnjenje uz zapis. Prema Petriću moguće je današnje ime *Kman*, ali i današnje ime *Žnjan* (Petrić 1985a: 149).

jer ukazuje na potrebe zapisivanja imena među kojima danas prepoznajemo mnoga imena četvrti.

– **Katastik splitskog kaptola iz 1702. godine**

Katastik splitskoga kaptola iz 1702. godine, također iz vremena nadbiskupa Stjepana Cosmija, naređuje kaptolu „da učini novo kazalo a'la katastik“ s popisom zemalja „prečasnoga splitskoga kaptola“.¹⁶⁴ U tome je katastiku označena površina zemalja u vritima, naziv predjela, opis zemlje i međašnici:

a Vzoncaz (Zvončac); *castello Capogrosso* (Kaštelet); *terreno aratorio in Vanezze* (oranica u vanezama – vlakama) (Meje)¹⁶⁵; *in Marian sopra Cosion* (u Marjanu nad Kašjunima) (Kašjuni); *Spinut* (Spinut); *Scallizze* (Skalice); *Louret* (Lovret); *a Paludi* (Poljud); *Santissima Trinità* (Sutrojica); *a Tabla* (Table); *a Glauicine* (Glavičine); *a San Cassan* (Sukoišan); *Visoca, Uisocho* (Visoka); *San Lorenzo* (Lovrinac); *Xgnan* (Žnjan); *Mertougliach* (Mertojak); *Terstenich* (Trstenik); *San Paolo di Barcagno* (Supaval); *a Pigliat* (Pijati); *Capeletta di Salona* (Kopilica); *Duglie* (Duje); *Barda* (Brda); *a Sant Isidoro, a Sucidar* (Sućidar); *e Grippi* (Gripe); *Smerdechiaz* (Smrdečac); *Logue* (Lokve); *a Bol* (Bol); *Kaman* (Kman); *a Plochite grande* (Plokite); *a Polsan* (Pojišan); *a Firulle* (Firule); *nel forte delle Botteselle alaisa Ripa magna* (u tvrđavi Bačvice ili drugačije Veli brig)¹⁶⁶ (Bačvice); *a Manus* (Manuš)

– **Zemlje nadbiskupske menze po Splitskom polju (1742 – 1749)**

Rukopis je naslovljen kao *Località e coloni della Mensa vescovile di Spalato* („Predjeli i težaci biskupske menze u Splitu“), odnosi se na razdoblje od 1742. do 1749. godine te donosi tada zapisane toponime abecednim redom:

Blatine (Blatine); *Berda, Barda* (Brda); *Drassenaz* (Dražanac); *Firule* (Firule); *Glavizzine* (Glavičine); *Grippi* (Gripe); *Copillizza, Coppelizza* (Kopilica); *Crisine, Crissine* (Križine); *Manus* (Manuš); *Peat, Piat* (Pijati); *Paludi* (Poljud); *Poissan*

¹⁶⁴ Uz popis i opis zemalja nalaze se i crteži predjela koje potpisuje dr. Frane Danza Mlečanin. Crta i opisuje morfološke oblike tla, posebno u predjelima u kojima dominira kamen (*Glavičine, Plokite*). U opisivanju hridi, kukova i glavica često koristi apelativ *greben* koji će poslije koristiti i stručni vještaci mjernici.

¹⁶⁵ Mletački naziv *vaneze* ili *vanezze* iz opisa i crteža potpuno odgovara karakterističnim dalmatinskim stepenastim u suho podzidanim vlakama, lastvama ili mejama kakvih je jako puno podignuto i izgrađeno u prošlosti na području današnje četvrti Meje. Moguće je da je onda zapisani oblik imena *Vanezze* apelativ koji će u novijim vremenima, u prijevodnome ekvivalentu, prijeći u Meje od apelativa *meja*. Oblik i oblici s izvedenicama od izvornoga mletačkoga apelativa *vanezza* nije sačuvan.

¹⁶⁶ Na ovome području stanovništvo brigom naziva strme obale nad morem. Nekada u prošlosti na tim je strminama bila crkva nazvana Madonna di Botticelle (Gospe od Bačvica), a do izgradnje tvrđave na tomu je mjestu bila crkva sv. Petra de Buttisa. Izgradnjom organiziranih poljoprivrednih jedinica odvaja se u podnožju, prostor koji će kasnije dobiti ime Katalinića brig po graditeljima, splitskoj obitelji Katalinić koja je ujedno bila i vlasnik toga prostora u blizini Bačvica. Tako se danas izdvaja na nižoj razini četvrt Katalinića brig, a na višoj je prostor četvrti Bačvice.

(Pojišan); *Smardechiaz* (Smrdečac); *Suzidar* (Sućidar); *Sucojsan, san Cassan, Sucuisan* (Sukoišan); *S. Steffano* (Sustipan); *Terstenich, Trestenich* (Trstenik); *Borgo* (Varoš)

– **Katastik koralnih vikara splitskog kaptola iz 1729. godine**

Od početka 18. stoljeća u Splitu se pojavljuju javni vještaci tzv. (zemljo)mjernici koji po narudžbi izrađuju privatne katastike s crtežima¹⁶⁷ u kojima su stručno snimljene nekretnine, najčešće zemljišta s odgovarajućim opisom:

Forte di Grippi (Gripe); *Smardechiaz* (Smrdečac); *ponta di Paludi* (rt Poljud); *Spinuto* (Spinut)

– **Katastik zemalja uprave splitske stolnice iz 1758. godine**

Allesandro Barbieri sastavio je 1758. godine i *Katastik zemalja uprave stolnice*. U njemu donosi crteže i opise nekih zemalja s područja splitskoga poluotoka, a kojima je upravljala u to vrijeme splitska nadbiskupija:

Paludi (Poljud); *Louret* (Lovret); *Manus* (Manuš); *Glavicine* (Glavičine); *Grippi* (Gripe); *Cman* (Kman); *Smurdechiaz* (Smrdečac); *Terstenich* (Trstenik); *Lovret* (Lovret); *Loqua* (Lokve)

– **Katastik splitskih građana braće Nemira iz 1733. godine**

Nastao je prije katastika iz 1758. godine, ali je tek 1858. uređen pa se zato navodi kao mlađi dokument. Naime, radi se o katastiku¹⁶⁸ kojega su dali izraditi braća Nemira, danas se čuva u Sveučilišnoj knjižnici u Splitu. Popisana su zemljišta iz splitskoga polja od godine 1733. do 1758. godine, a koja su pripadala tadašnjoj splitskoj uglednoj gospodi, braći Nemira:

di Poissan (Pojišan); *a Firole* (Firule); *seno di Spalacion, soto Despalazion* (zaton, uvala Špalacijun) (Ovčice)¹⁶⁹; *a Bool* (Bol); *Terstenik* (Trstenik); *Cozzunar* (Kocunar)¹⁷⁰; *Smochouich* (Smokovik); *ponte secco* (suhi most) (Mostine); *Abbilizze* (Bilice)¹⁷¹; *Dragouda, Dragovoda* (1858.) (Dragovode); *di Paludi* (Poljud); *a Lora* (Lora)

¹⁶⁷ Crteži su u tim dokumentima uglavnom s lijeve strane lista (verso), a opis zemljišta je na desnoj strani (recto). Kao i mnogi drugi, tako su u to vrijeme i koralni vikari splitskoga kaptola povjerali mjernicima izradu katastika. Jedan od najpoznatijih mjernika toga doba bio je Allesandro Barbieri koji je 1729. godine izradio katastik s upisanim imenima zemljišta u vlasništvu splitskih koralnih vikara.

¹⁶⁸ Izradio ga je također A. Barbieri.

¹⁶⁹ Uzmorski pojas od današnje četvrti Bačvice u smjeru istoka prema četvrti Zenta pa zatim dalje u smjeru sjevera prema Firulama velika je uvala. U prošlosti je ta uvala bilježena kao Spalacion (Špalacijun). To je ime u potpunosti iščezlo i danas ga je zamijenilo ime Ovčice.

¹⁷⁰ Zanimljivo je napomenuti kako je ovo jedini izvor u kojemu se uz današnje ime četvrti Kocunar nalazi i zabilježen naziv *Lucichia glauiza* (*Lučića glavica*) i nešto kasnije (1858) i *Luciza Glaviza*. Ni u jednom kasnijemu dokumentu taj se naziv više ne ponavlja.

¹⁷¹ Pojavljuje se i zapis *Baicha Mirine* (*Bajića mirine*) čime je potvrđeno vlasništvo prema prezimenu obitelji Bajić.

– **Katastik dobara samostana sv. Frane u Splitu iz 1742. godine**¹⁷²

Katastik dobara samostana sv. Frane iz 1742. godine nastavak je i dopuna onim katasticima iz 16. i 17. stoljeća. Za ovaj katastik mjernik je 1738. napravio koncept koji u potpunosti odgovara originalu iz 1742. godine. U njemu nema upisanih nekretnina iz prostora uže gradske jezgre. Od zemalja se navode obradive čestice zemlje u predjelima splitskoga polja, a ovim se dokumentom zaključuje pregled dobara iz rukopisa samostana sv. Frane:

Drasanaz (Dražanac); *s. Steffano* (Sustipan); *Scalice* (Skalice); *Lovret* (Lovret); *Glauicine* (Glavičine); *San Paolo* (Supaval); *Barcagno* (Brodarica); *Duilovo* (Duilovo); *Visoca* (Visoka)¹⁷³; *San Lorenzo* (Lovrinac); *Crisine* (Križine); *Murtougliach* (Mertojak); *Karepovaz* (Karepovac); *Smocovich* (Smokovik); *Louret* (Lovret); *Duimovaz* (Dujmovača)

– **Katastik zemalja bratovštine sv. Duha iz 1766. godine**

Katastik kojemu je autor također Barbieri iz je listopada 1766. godine. Opisuje predjele po splitskome polju i ujedno je zadnji katastik kojega potpisuje mjernik Barbieri:

*Megiah*¹⁷⁴ (Meje); *Kman* (Kman); *Pigliat* (Pijat); *Glauicine* (Glavičine); *Sgnan, Sgnian* (Žnjan); *Murtougliach, Murtouiach* (Mertojak); *Visoca* (Visoka); *Pugianica* (Pujanke)

– **Katastik dobara splitske obitelji Milesi iz 1751. godine**

Sveučilišna knjižnica u Splitu čuva katastik splitske plemićke obitelji Milesi. U njemu javni mjernik i vještak Petar Kurir donosi nazive orijentira i predjela u širem području Splita gdje se nalaze nekretnine braće Milesi:

di Paludi (Poljud); *Lovret* (Lovret); *Glavičine* (Glavičine); *Pigliat, Piat* (Pijat); *Barda* (Brda); *Kozunar, Cozunar* (Kocunar); *Plochitte* (Plokite); *Grippe, Grippi* (Gripe); *Manus* (Manuš); *Visoca* (Visoka); *Pujanca* (Pujanke); *Dragovoda* (Dragovode); *S. Lorenzo* (Lovrinac); *Krixine* (Križine); *Smardechiaz* (Smrdečac); *Xgnian, Sgnan* (Žnjan); *Dujmovača* (Dujmovača); *Neslanovaz* (Neslanovac); *Smocovich* (Smokovik); *Bilice* (Bilice); *Terstenik* (Trstenik)

– **Crteži zemalja splitskog kaptola iz 1777. godine**¹⁷⁵

¹⁷² Katastik dobara samostana sv. Frane iz 1742. godine nastavak je i dopuna onim katasticima iz 16. i 17. stoljeća. Za ovaj katastik mjernik je 1738. napravio koncept koji u potpunosti odgovara originalu iz 1742. godine. U njemu nema upisanih nekretnina iz prostora uže gradske jezgre. Od zemalja se navode obradive čestice zemlje u predjelima splitskoga polja. Ovim dokumentom zaključuje se pregled dobara iz rukopisa samostana sv. Frane.

¹⁷³ Razlikuju se tada dvije Visoke – prva je ona povezana s gradskim brdom Marjan (Marjanska Visoka), a druga je ona na izlazu iz grada prema istoku.

¹⁷⁴ Puni zapis koji se odnosi na prostor današnje četvrti Meje, a u kojemu je razvidna inačica imena od apelativa meja glasi *terren vignato sotto Margian loco dto u Megiah* [hrv. vinograd pod Marjanom predio zvan u Mejah].

Arhiv splitskoga kaptola čuva zbirku raznih mapa s crtežima nekih kaptolskih zemalja od 1747. pa do 1836. godine. Autor je mapa i crteža mjernik Petar Kurir (Pietro Corir) u kojima najprije donosi nazive položaja, a zatim i imena obrađivača zemlje:

sotto Glavicine (Glavičine); *Bol* (Bol); *Grippi a trama di fort* (Gripe); *Xgnan a Parci Bardo* (Žnjan ili Parci brdo¹⁷⁶) (Žnjan); *Spinuti osia Paludi* (Spinut, Poljud)

– **Katastik zemljišnih posjeda splitske crkve iz 1793. godine**

U skoro četiri stoljeća mletačke uprave Splitom (1420–1797) splitska je crkva trajno obogaćivala svoj zemljišni fond brojnim zadužbinama. Splitski kapitularci povjeravaju 1793. godine splitskome vještaku zemljomjerniku Filipu Muljačiću izradu dvaju potpuno jednakih katastika u kojima je dan pregled svih zajedničkih posjeda. Ono što je upečatljivo u ovim katasticima odnosi se na splitsko brdo Marjan gdje ime Meje pomalo i sigurno istiskuje ranije bilježene imenovane prostore na južnoj strani brda. Muljačićev katastik ujedno je i zadnji obrađeni katastik iz vremena Mlečana koji svojim naknadnim upisima dobrim dijelom ulazi i u vremenski okvir društveno i politički „uzbrukanoga“ 19. stoljeća (Petrić 1985: 166) kada dolazi do otvaranja novoga poglavlja u promatranju splitskoga poluotoka kroz novi koncept definiranja orijentira – poglavlja u splitskoj povijesti kada se pojavljuju novi koncepti orijentira koji su preteča današnjim imenima ulica i trgova (hodonimima):

Spinut (Spinut); *Sta Trinita* (Sutrojica); *Tabla* (Tabla); *Scalice, Scallice* (Skalice); *Sn Cassan* (Sukošan); *Torretta osia Glavicine*¹⁷⁷ (Glavičine); *Sn Paulo, o Supaval* (Supaval); *Barcagno osia Brodarizza* (Brodarica); *Sn Toma di Barcagno, osia Stinizza* (Stinice); *Pigliat, o Piat* (Pijati); *Dugie* (Duje); *Barda* (Brda); *Capelletta, osia Copilizza* (Kopilica); *Cozunar*¹⁷⁸ (Kocunar); *Kman* (Kman); *Sn Isidoro, Sucidar, Sučidar* (Sučidar); *Plochitte* (Plokite); *Bol* (Bol); *Loque* (Lokve); *Smardechiaz* (Smrdečac); *Krixine* (Križine); *Martouglich* (Mertojak); *Radossevez* (Radoševac); *Dragovode* (Dragovode); *Sn Lorenzo* (Lovrinac)¹⁷⁹; *Xgnan* (Žnjan); *Tarstenich* (Trstenik); *Blatine*

¹⁷⁵ Arhiv splitskoga kaptola čuva zbirku raznih mapa s crtežima nekih kaptolskih zemalja od 1747. pa do 1836. godine. Autor je mapa i crteža mjernik Petar Kurir (Pietro Corir) u kojima najprije donosi nazive položaja, a zatim i imena obrađivača zemlje.

¹⁷⁶ Toponim *Perce (Parce) brdo* danas je u potpunosti iščezao, a prema crtežu iz 1777. godine dijelio je prostor današnjih četvrti Žnjan i Pazdigrad.

¹⁷⁷ Na vrhu brežuljka (glavice) je ruševina kule i crkva s. Nikole, danas prostor poznat kao Turska kula unutar četvrti Glavičine.

¹⁷⁸ Uz zapis *Cozunar* opisan je i okolni prostor kao *Cozunar o Pujance* s pripadajućim bunarom žive vode na mjestu koje danas dijeli četvrti Kocunar i Pujanke (*Pozzetto d'aqua perene*) (Petrić 1985b: 163).

¹⁷⁹ U novijim vremenima izmijenjen je prostor koji pripada četvrti Lovrinac jer ga presijeca magistralna cesta koja vodi od Splita prema Omišu. U ranijim vremenima, a prije gradnje magistrale, to je bio jedan veliki integrirani dio koji je obuhvaćao prostor oko crkve sv. Lovre (koja danas pripada četvrti Žnjan). Taj okolni prostor crkve sv. Lovre išao je u svim smjerovima: na sjever prema četvrti Tršćenica, Dragovode i Mejaši, na istok prema četvrtima Sirobuja i Barutana, na sjeveroistok prema četvrtima Vrboran pa dalje Brnik i Kila te

(Blatine); *Firule* (Firule); *Grippe* (Gripe); *Poisan* (Pojišan); *Boticelle* (Bačvice); *Ripa Magna* (Katalinića brig); *Drasanaz* (Dražanac); *Svonçaz* (Zvončac); *Castel Capogrosso* (Kaštelet); *Meje* (Meje).

Prvi je izvor iz 10. stoljeća pa se već više od tisuću godina može pratiti kontinuirani razvoj naseljenih površina i pojavnost njihovih imena na splitskome poluotoku. Isti izvori pomogli su onomastičkim istraživanjima splitske toponimije, od terenskoga rada Petra Skoka 1914. godine pa sve do tiskanja monografije *Od kantuna do kantuna* Duška Kečkemeta 2009. godine. U nastavku donosimo popis najznačajnijih istraživača splitske toponimije i njihovih radova u kojima se dotiču Splita i imena njegovih četvrti.

6.3. Dosadašnja istraživanja splitske toponimije

Jedan od najuglednijih hrvatskih onomastičara Petar Skok (1881.–1956.) tijekom ljetnih mjeseci 1914. godine uz potporu Bečke akademije nauka terenski je popisao najprije toponimiju Dubrovnika, a nešto poslije i toponimiju u sastavu tadašnjega grada Splita.¹⁸⁰ Informatori¹⁸¹ su mu bili don Frane Bulić, starac Ivan Stipica¹⁸² i nepoznati stariji čovjek koji je označavao terene uz pomoć don Frane Bulića. Skokova studija *Postanak Splita*, objavljena 1952. godine, važna je za sva kasnija istraživanja jer je to prvi cjeloviti onomastički rad o splitskoj toponimiji. Kako u istraživanju komparativno istražuje dvije toponimije – splitsku i solinsku, odmah na početku ističe razlikovno obilježje tvrdeći kako je solinska toponimija sva hrvatska, dakle slavenska, dok, s druge strane, u splitskoj pronalazi čak četiri sloja predslavenskih toponima (mediteranski, grčki, rimski i rani romanski). Autor napominje kako

prema zapadu u smjeru četvrti Mertojak. Iz pozicije na kojoj se danas nalazi crkva sv. Lovre moguće je promatrati genezu razvoja istočnih četvrti Splita budući da je crkva najstariji sačuvani objekt oko kojega se koncentrirala veliki broj današnjih četvrti.

¹⁸⁰ Terensko istraživanje provedeno je 1914. godine, a studija *Postanak Splita* objavljena je tek 1952. godine. Od terenskoga je popisivanja do objavljivanja rada prošlo skoro četrdeset godina, ali je Skokov doprinos nemjerljiv jer njegova studija „ispituje s gledišta toponimije i antroponimije teritorij današnjega Splita, tj. današnja tri konfina: Veli Varoš, Lučac i Solin“ (Skok 1952: 21).

¹⁸¹ Uz angažirane informatore laike Skok je pri pisanju studije 1952. godine upotrebljavao i dostupne izvore za potvrdu popisanih imenovanih prostora Splita iz 1914. godine. Od ukupno osamnaest (18) starijih studija koje koristi najvažnije su: don Bulićeva studija *Bullettino dalmato* (1911), zatim studija Konstantina Jirečeka *Die Romanen in den Städten Dalmatiens während des Mittelalters* (1904), djelovi prikupljene građe iz *Documente historiae Chroaticae* Franje Račkoga te dobar dio iz *Codex diplomaticusa* kojega je obradio i opisao Tadija Smičiklas (1912).

¹⁸² Skok navodi kako je informator Stipica bio čovjek koji je rođenjem bio Varošanin, ali je govorio, što je iznimno važno za genezu splitskoga govora na početku 20. stoljeća, „nesigurnim akcentom, starim čakavskim i novim štokavskim“ iz kojega je bilo iznimno teško odrediti stari splitskih naglasak za pojedine toponime.

već u 11. stoljeću u splitskim dokumentima nalazimo zapisana hrvatska imena unatoč dominaciji romanskoga vernekulara. Ta se imena odnose na obradive (uglavnom poljoprivredne) čestice i to „u svim dijelovima koji obuhvaćaju prostor istraživanja: od prostora podno brda Marjan, dalje od Bola sve do Dujmovače pa dalje do solinskoga konfina, zatim (prema istoku) od lučkoga konfina sve do Sirobuje i Stobreča“ (Skok 1952: 53), a koja su u tome razdoblju bila pod izravnim romanskim jezičnim utjecajem.

Skok je toponime triju splitskih konfina godine 1914. podijelio u tri skupine: 1. toponimi predrimskoga razdoblja; 2. toponimi od rimskoga perioda do dolaska Hrvata i 3. toponimi hrvatskoga podrijetla. Svaku skupinu oprimjeruje i objašnjava postanak pojedinoga imena.

Perislav Petrić, splitski prosvjetni djelatnik i zaljubljenik u baštinu i povijest, veliki dio svoga života posvetio je istraživanju povijesti grada Splita. U prvome radu *Splitski toponimi* iz 1984. godine donosi popis i iznosi rezultate terenskoga istraživanja o imenovanome prostora uz morsku obalu, a koji se nalazi na splitskome poluotoku (1984a: 3–27). Drugi rad *Fitonimi u topografiji Splita* također iz 1984. obrađuje splitske toponime izvedene iz naziva biljaka (1984b: 87–95) dok nastavak istraživanja o splitskoj toponimiji donosi u dva rada koja će objaviti tijekom 1985. godine: *Splitski toponimi (nastavak)* (1985a: 79–98) i drugi rad *Prilozi topografiji Splita za vrijeme mletačke uprave* (1985b: 30–37). U sljedećih nekoliko godina izići će u tiskanome obliku još nekoliko njegovih radova u kojima je središnji interes usmjerio na izradu popisa, a zatim i opisa imenovanih predjela grada Splita. Tako godine 1986. izlazi iz tiska rad naslovljen *Splitski toponimi (nastavak)* (1986: 131–167); nakon toga i rad 1987. godine *Topografske bilješke splitskog polja* (1987: 135 – 142) te dvije godine kasnije rad *Sakralna topografija u staroj gradskoj jezgri* (1989: 272 – 287). Pred sam kraj života objavljuje zanimljiv rad u kojemu se bavi istraživanjem postanka imena splitskih četvrti Trščenica i Pazdigrad (2005: 163–175). Perislav Petrić zasigurno je, a nakon uvida i analize njegova rada o splitskoj toponimiji, najbolji poznavatelj Splita i njegovih imenovanih četvrti.

Ante Sapunar, član Društva prijatelja kulturne baštine Splita, godinama je aktivno proučavao mnoge segmente iz života staroga Splita. Dva su njegova rada iznimno važna za današnja proučavanja imena splitskih četvrti. U radu *Toponimi Splita sakralnog porijekla* (1983: 37–45) analizira postanak splitskih toponima nastalih od svetačkih imena i/ili od latinskoga pridjeva *sanctus* s pohrvaćenim prefiksom *sut-*. Drugi rad *Toponimi splitskog poluotoka turske i austrijske provenijencije* (1990: 141–156) donosi popis i opis toponima koji su jezičnim podrijetlom turske i njemačke provenijencije.

Petar Šimunović dao je zasigurno najbolji znanstveni doprinos tumačenju postanka i pravilnoga lika imena *Split* u radu *Split / Spljet – osvrt na polemiku s početka stoljeća* (1982–1983: 215–230). U radu *Ranosrednjovjekovna toponimija splitskog poluotoka* (2008: 588–599) prikazuje prilagodbu romanskoga pridjeva *sanctus* uz svetačka imena na izabranim primjerima starijih imena splitskih četvrti *Sučidar*, *Sukojišan*, *Supaval* i *Sustipan*. U istome radu autor otvara pitanje postanka predijalnih toponima na splitskome poluotoku koji su nastali od gentilicijskih imena ili kognomena njihovih vlasnika izdvajajući i opimjerujući to kroz imena *Žnjan*, *Kman*, *Vrboran* i *Manuš*. Godinu dana kasnije tiskano je kapitalno Šimunovićevo djelo – knjiga *Uvod u hrvatsko imenoslovlje* (2009) koja označava prekretnicu u daljnjim onomastičkim istraživanjima imena gradskih četvrti. Šimunović uvodi zajednički naziv *urbonimija* za sve imenovane skupine unutar gradskih središta (2009: 229–264). Donosi također i kratak opis postanka nekih današnjih imena splitskih četvrti, primjerice četvrti *Poljud*, *Plokite*, *Lučac*, *Dobri* i dr. (2009: 231–232). Šimunović je prvi hrvatski jezikoslovac koji predlaže znanstvenu metodologiju za suvremeno pristupanje onomastičkome istraživanju svega imenovanoga u gradskoj toponimiji počevši od analize imena grada (1), preko analize gradskih četvrti (2) do analize hodonimije (3). Usustavljanjem i povezivanjem tih triju imenovanih kategorija zatvara se onomastički opis unutar urbanih područja.

Ana Kodrić i Marina Marasović-Alujević u radu *Toponimi romanskoga podrijetla na splitskom poluotoku* (2008: 91–126) proučavaju splitske toponime u kojima se zrcali romansko podrijetlo. Polazeći od Skokova korpusa, autorice prate romanizme kroz tri razdoblja – od staroga vijeka preko grčke kolonizacije do rimske urbanizacije u srednjemu vijeku. Svojom analizom ne obuhvaćaju imena prostora koja se danas nalaze unutar administrativnoga područja Grada Splita, a koja zauzimaju istočne i sjeveroistočne dijelove splitskoga poluotoka.

Duško Kečkemet u monografiji *Stari Split od kantuna do kantuna*¹⁸³ čitatelja vodi „na zanimljivu i uzbudljivu šetnju starim, a dijelom i novijim splitskim ulicama i trgovima, promenadama i pasicima, kalama i štekatima, konobama i oštarijama, parkovima i perivojima, bedemima i utverdama, palačama i crkvama, crkvicama i kapelicama, rivom i lukom, obalama i plažama, uvalom i rtovima, Dioklecijanovom palačom i njezinim podrumima, pazarom i ribarnicom, Marjanom i njegovim znamenitostima, starim splitskim predgrađima i novijim naseljima podignutim na povijesnim splitskim lokalitetima“ (Kečkemet 2009: 13). Upravo su

¹⁸³ Većinu opisanih predjela Splita u spomenutoj monografiji, Kečkemet je objavio u obliku feljtona u dnevniku *Slobodna Dalmacija* tijekom siječnja i veljače 1986. godine.

te uvodne napomene čitatelju otvaraju (odnosno zatvaraju) sliku grada Splita u njegovoj suvremenosti s četvrtima koje u svojim imenima skrivaju bogatu prošlost.

6.4. Abecedni popis imena splitskih gradskih četvrti¹⁸⁴

U nastavku slijedi abecedni popis imena suvremenih splitskih gradskih četvrti uz navođenje ovih podataka: prostorni smještaj gradske četvrti u kontekstu splitskoga poluotoka, zapisi imena u povijesnim dokumentima, etimologija i etiologija imena s bibliografskim podatkom izvora iz postojeće onomastičke literature te kratak opis današnjega izgleda gradske četvrti o kojoj je riječ:

Bačvice

Četvrt uz more na izlasku iz središta grada prema istoku. Nastavlja se uzmorskom linijom od četvrti *Katalinića brig* prema četvrti *Firule*, s južne strane okružena je morem dok sa sjeverne strane graniči s četvrti *Pojišan*. Ime je zabilježeno u Marulićevoj oporuci (1521) kao *Bacvize*, *Bazuize*, a u kasnijim zapisima kao *Bacuice*, *Butis*, *puncta Butis* (1576), *Bacuizze* (1608–1611) i ponovno u 17. stoljeću u opisu zemljišta kao *in campo loco vocato Bačvice*, u kasnijim zapisima donosi se uz opis poluotoka i utvrde na njemu kao *Botiselle* i *la punta delle Boticele* (1675), zatim opet kao *Bacuize* u Cosmijevim tzv. komendama kroz 18. stoljeće, a u zadnjemu katastru zemljišnih posjeda splitske crkve iz 1793. u zapisu *Boticelle*. Petrić (1984a: 11) navodi kako je istočna uvala *Bačvice* dobila ime prema *brigu* (u značenju 'strma obala'), a poslije je naseljena četvrt u okruženju dobila isto ime. S obzirom na to, nije moguće sa sigurnošću utvrditi koji je dio, odnosno što je na prostoru kojega danas pokriva četvrt *Bačvice* prvo imenovano: je li to bio brijeg (odnosno *brig* 'strma obala'), uvala ili je to bio naseljeni prostor oko toga briga, odnosno te uvale.

Balúni

Četvrt koja je ujedno i zaštićena uvala na poluotoku unutar gradskoga kotara *Meje*. Nalazi se na samome ulazu u četvrt u smjeru od središta grada prema zapadu. S istočne strane graniči s četvrti *Zapadna obala*, a sa sjeverne s četvrti *Sustipan*. Ime se ne spominje u ranijim dokumentima, a „potječe od talijanske riječi *pallone* 'lopta' te je nastao zatvaranjem vokala /o/ u /u/ i sonorizacijom bezvučnoga /p/ u zvučno /b/“ (Kodrić, Marasović-Alujević 2008: 108).

Barutàna

Četvrt na izlazu iz grada u smjeru grada *Omiša*, odmah iza gradskoga groblja *Lovrinac*. Graniči s četvrtima *Kamen* i *Šine* s istočne strane, sa sjeverne s četvrtima *Kila* i *Brnik*, a na zapadu s četvrti *Sirobuja*. S obzirom na to da je riječ o imenu novijega postanja – četvrt je nazvana po vojnome magazinu koji se tu nalazio (Sapunar 1990: 149–150) – u govoru se, kao i u službenome pisanom komuniciranju, pojavljuje isključivo u navedenome natukničkome liku. Ime je nastalo onimizacijom od tur. *baruthane* 'zgrada u kojoj se proizvodi ili čuva barut' (Anić – Goldstein 1999) prema per. *bārūd-hāne* < *bārūthāna* 'fabrika za proizvodnju baruta' (Škaljić² 2014: 115). Područje je *Barutane* do kraja šezdesetih godina prošloga stoljeća bilo nenaseljeno, danas je četvrt gusto naseljena i često ju kolokvijalno nazivaju *Mali Imotski*. To je dvorječno ime motivirano

¹⁸⁴ Popis uključuje osamdeset i jedno obrađeno ime četvrti, abecedno su poredani (najprije natuknica uz koju dolazi članak koji sadržava: opis prostornoga smještaja gradske četvrti, potvrdu imena u povijesnim dokumentima, etimologiju i etiologiju te kratak opis današnjega izgleda četvrti).

podrijetlom stanovnika koji su se, ponajviše krajem osamdestih i početkom devedesetih godina prošloga stoljeća, doselili s područja Imotske krajine.

Bilice

Gradska četvrt smještena na izlazu iz grada prema *Solinu*. Graniči sa sjeverne strane s četvrti *Dračevac*, sa zapadne s četvrti *Mostine* dok se južnim i jugoistočnim dijelom naslanja uz četvrt *Mejaši*. Današnje je ime zabilježeno na Calergijevoj karti kao *Billice* (1675), kasnije u pisanoj ostavštini braće Nemira (1733) kao *Abbilizze*. Poslije se navodi te u katastru dobara obitelji Milesi (1751) kao *Bilice*. Skok (1952: 43), pozivajući se na zapis *terra in Bilay* iz Darovnice Petra Crnoga (1090), ime dovodi u vezu s pridjevom *bijel*. U pučkoj se etimologiji ime povezuje s istoizraznim nazivom za sortu smokve (*bilica*) koja se uzgajala u prošlosti u ovome dijelu staroga splitskoga polja.

Blätine

Gradska četvrt smještena između četvrti *Firule* s južne i četvrti *Škrape* sa sjeverne strane. Na istoku graniči s četvrti *Split tri*, a na zapadu s četvrti *Plakaluša*. U prošlosti plodno splitsko polje na izlazu iz grada u smjeru Omiša. Ime se temelji na prozirnome toponomastičkom apelativu *blato*, upravo na njegovu augmentativu *blatine* (Skok 1952: 50). Do planske izgradnje sredinom sedamdesetih godina prošloga stoljeća uglavnom je nenaseljena četvrt. Ono što u novijim vremenima karakterizira četvrt jest činjenica da su donedavno najveći udio stanovništva u četvrti *Blatine*, a od sredine sedamdesetih pa do kraja osamdesetih godina prošloga stoljeća, činili pripadnici Jugoslavenske narodne armije sa svojim obiteljima. I danas se mogu čuti pejorativna imena za *Blatine* kao primjerice nekadašnji dvorječni oblici *Jugooficirski kvart*, *Udbaško leglo*, *Mala Srbija* i sl.

Bôl

Jedna od najstarijih splitskih četvrti. Smještena jugoistočno od četvrti *Sukoišan*, na istoku graniči s *Kmanom* i *Plokitama*. Spominje se u oporuci splitskoga nadbiskupa Pavla (1020) zapisana kao *dal Bello*, u popisu splitskih zemalja samostana sv. Petra u Selu (1090) čitamo *a Ballo*, a u kartularu iz 12. stoljeća *in Balle*. Od Marulićeve oporuke (1521) ustaljuje se današnji oblik imena – *Bol*. Smještajući nastanak imena u rimsko doba, Skok (1952: 27) ga dovodi u vezu s latinskim toponomastičkim apelativom *vallum* 'šamac, nasip, opkop' koji je oblika bedema te ističe: „Taj je toponim izvanredno važan za samu Dioklecijanovu palaču, jer nam kaže, da je palača bila sa solinske strane zaštićena šancem“. Šimunović (2008: 591), oslanjajući se na Skoka, tumači promjene *v > b* (betacizam) te romansko *ă >* hrvatsko *ô* (u vremenu nastanka imena Hrvati još nisu imali u fonološkome sustavu kratko *ă*). Danas je to gusto naseljena četvrt s brojnim stambenim zgradama i privatnim obiteljskim kućama.

Břda

Sa svoje južne strane graniči s četvrti *Ravne njive*, na istoku je četvrt *Neslanovac*, na zapadu su četvrti *Stinice* i *Kopilica*, a na sjevernoj strani naslanja se na četvrt *Sjeverna luka*. Prostor se prvi put spominje u Kaptolskome kartularu iz 12. stoljeća u prijedložno-imenskoj svezi *in Barde*. Taj je zapis potvrda o prodoru hrvatskih imena među do tada uglavnom romanska imena. U zapisima splitskih notara pojavljuje se u drugoj polovici 15. stoljeća u romaniziranome obliku opis *super montem* zabilježeno malim slovom, što upućuje da će onimizacija tek uslijediti. Od popisa kaptolskih imanja (1576) bilježi se *Barda* (Gola Barda pod Turcima), iako kolekcija Jura capituli (1621) donosi zapis prijašnjih likova *Berda* (1406) i *Barde* (1469). Za venecijanske uprave vodi se kao *a parte Barda* dok se, vjerojatno pogreškom pri zapisivanju, u popisu posjeda splitskoga samostana sv. Frane (16. i 17. st.) vodi kao *Brada*. Od 1687. do 1793. nailazi na zapise *Barda*, *Berde*. Ime je nastalo od toponomastičkoga apelativa *brdo* (Skok 1952: 44). Danas je ta četvrt gusto naseljena, a prepoznatljiva je po velikome broju obiteljskih kuća. Stanovnike se nerijetko (pejorativno) naziva *Brđani* i *Brđanke*, što je jedan od prepoznatljivih modela ponašanja prema svima za koje se smatra da svojim podrijetlom nisu dio autohtonoga splitskoga stanovništva već su potomci doseljenika.

Břnik

Nalazi se na istočnome dijelu najvećega splitskoga kotara *Mejaši*, graniči s četvrti *Barutana* na istoku, s četvrti *Lovrinac* na južnoj strani te svojim najvećim dijelom sa sjeverne strane s četvrti *Kila*. Jednim svojim dijelom naslanja se i na četvrt *Vrboran*. Ono što je zanimljivo za *Brnik* jest da je ime revitalizirano nedavno. Naime, prije nekoliko desetljeća ono je gotovo iščezlo, ali je produljenjem autobusne linije broj 18 (*HNK – Brnik*) te otvaranjem velikoga trgovačkoga centra vraćeno nekadašnje ime ovoj četvrti. Često ju se i danas poistovjećuje i smješta u susjedne četvrti *Vrboran* i *Kila*. Ime četvrti potvrđeno je u reambulaciji dobara nadbiskupske menze (1397) u obliku *in Banico* (što je pogrešan zapis umjesto *in Barnicho*). Ime se pojavljuje i u liku *Bregnich* (1404), *Bergnich* (1437), *Abergnich* i *Barnich* (1525) te *aqua di Brutnich* (1675). Dva su moguća tumačenja postanka imena *Brnik*: 1. ime je nastalo od naziva grmolike sredozemne biljke brnistre (*Spartium junceum*) poznate u Dalmaciji kao *žuka* ili *žukva*¹⁸⁵; 2. ime se pojavljuje na Calergijevoj karti (1675) kao *aqua di Brutnich* što je, prema Katiću, od „*In Banico* (zapravo Baroico ili Broico) *est terra magna* te odgovara opisu *Broici* kod Trišćenice južno od Kile iza lagane kose po kojoj vodi stari rimski put. Bunari *Broici* i danas su u tome kraju, a dobili su ime po riječi *br'nije* (latinski *lutum*) što znači *kal* ili *glib* u staroslavenskome jeziku“ (Katić 1956: 141). Tim bi Katićevim objašnjenjem današnji oblik imena odgovarao topografskoj oznaci za bunar koji se nalazio na prostoru današnjega Brnika. Skok ime *Brnik* navodi u kategoriji supstantiviranih pridjeva s plodnim sufiksom *-ik*, ali kaže da „značenje toga toponima nije jasno“ (Skok 1952: 50). Inače, dvije su iznimno važne činjenice za bolje razumijevanje i tumačenje splitske povijesti, a vezane su uz današnju četvrt *Brnik*: 1. prije nastanka Calergijeve karte (1675) na prostoru današnjega *Brnika* podignuti su prvi splitski međašnici koji su dijelili zemlje povijesnih crkava (sv. Ilija i sv. Duh) i samostana (sv. Benedikt i sv. Stjepan) i 2. na prostoru današnjega *Brnika* spominju se prvi topografski obilježeni putovi – prvi je onaj *od podneva* i drugi onaj *od sjevera*. Ti su putovi dijelom sačuvani i danas na mjestu gdje se spaja četvrt Brnik sa splitskim četvrtima Kila, Mejaši i Vrboran. To je prostor kojega se starije stanovništvo dobro sjeća po nekadašnjemu kamenome bunaru s fontanom (danas je to križanje Lovrinačke i Vukovarske ulice). U Brniku danas živi malobrojno stanovništvo jer je tu trgovačka zona s brojnim poslovnim zgradama među kojima dominira zgrada poznatoga trgovačkoga centra. Međutim, prostor današnjega Brnika značajan je za proučavanje povijesti postanka okolnih četvrti zbog putova koji su vodili iz grada Splita u smjeru Omiša i upravo su se na mjestu današnjega Brnika ukrštavali i dijelili.

Brodàrica

Četvrt smještena istočno od četvrti *Glavičine*, a sjeverno od četvrti *Skalice*. Proteže se morskim pojasom do četvrti *Stinice*. U povijesnim se dokumentima nailazi na različite zapise imena: u Marulićevoj oporuci je *Barcagno* (1521), u montaneju splitskoga kaptola (1608 – 1611) *Brodarizza*, zatim je *Barceneum* i *Barcagno* (1621), u kolekciji Jura capituli ecc. (1621) u prijepisu iz starijih dokumenata je *Brodariza* (1587), odnosno *ad Barceneum* (1478) i *ad Barceneum supra Salinas* (1471). U upisanim zemljištima u vlasništvu samostana sv. Frane (16. i 17. stoljeće), na Calergijevoj karti (1675), u katastiku dobara samostana sv. Frane (1742) te u katastiku iz 1793. godine zailježeno je *Barcagno*. Ime četvrti upućuje na ljudsku djelatnost na terenu današnje *Brodarice* – u prošlosti je to bio prostor uz morsku obalu s kojega su isplovljavali manji brodovi u smjeru obližnjih *Kaštela* i *Vranjica*. U četvrti su danas sagrađene zgrade i stanovi iz programa poticane stanogradnje (POS), a nekadašnje brodice, koje su povezivale splitski poluotok s obližnjim Kaštelima i Vranjicom nepovratno su otišle u povijest.

Dòbri

Nekada težačka četvrt smještena sjeverno od same palače, odnosno sjeverno od četvrti *Grad*. Četvrti *Dobri* od četvrti *Grad* razgraničava prostor znan kao *Pistura*¹⁸⁶ koji ujedno omeđuje četvrt

¹⁸⁵ Ime *Brnik*, a ukoliko je održivo tumačenje postanka imena prema biljci trnovitoj brnistri ili žuki (*Cytisus spinosus*) (Skok 1952: 24) i etimološki je i etimološki podudarno s jednim od tumačenja postanka imena *Split*.

¹⁸⁶ *Pistura* je prostor koji se danas proteže južno od Ulice kralja Tomislava i čini prirodnu granicu između četvrti *Grad* s njezine južne i četvrti *Dobri* s njezine sjeverne strane. Spominje se još u srednjem vijeku najprije

Dobri s njezine južno strane. Prostor koji danas zauzima četvrt *Dobri* naseljen je još u doba Kandijskoga rata, u drugoj polovici 17. stoljeća, ali je u to doba bio prostor u splitskome predgrađu (Kodrić, Marasović-Alujević 2008: 95). Skok to ime ne spominje, dok neki istraživači ime vezuju uz postojanje zdenca (bunara) s pitkom (dobrom) vodom.¹⁸⁷ Prvi spomen romanske inačice imena (*Pozzobon*) datira iz 1493. – nalazimo ga u oporuci splitskoga plemića Ivana (Janka) de Albertisa. Uz romansku, poslije su ovjerene i latinska inačica *Puteus bonus* te hrvatska inačica *Dobri zdenac* (Jelaska 2002: 241). Potvrđen je i oblik *Dobrich* (1579, 1621). Današnje je ime nastalo univerbizacijom sintagme *Dobri zdenac*. U današnje vrijeme četvrt *Dobri* gubi broj stanovnika zbog iseljavanja jer je velik broj stanova pretvoren u turističke apartmane.

Drževac

Četvrt koja danas dijeli grad Split od grada Solina, smještena na izlazu iz Splita prema sjeveru. Graniči s četvrtima Meterize sa zapadne strane, s četvrtima Mostine, Bilice i Mejaši s južne strane. Ime se spominje u novija vremena. Dovodi se u vezu s hrvatskim nazivom samonikle bodljikave biljke *drač(a)*¹⁸⁸ (*Paliurus spina-christi*) iz porodice krkavinki. Ta je drača u prošlosti bila prirodna međa, graničnik između dvaju susjednih predjela. Danas se četvrt uglavnom povezuje s vojarnom Sveti Križ i Općinskim sudom koji su tu smješteni.

Drăgovode

Danas prostorno najveća četvrt u gradskome kotaru *Mejaši*. Na južnome dijelu graniči s četvrti *Mertojak*, na istoku s četvrtima *Tršćenica* i *Lovrinac*, a na zapadu s četvrti *Visoka*. Sa sjeverne strane dijeli Vukovarsku ulicu s četvrti *Mejaši*. Popis kaptolskih imanja (1576) donosi zapis *na Dragovodu ocupato ab infidelibus*.¹⁸⁹ Upravo je zbog toga zapisa zanimljiva povijest četvrti *Dragovode* jer se u istome dokumentu navodi da je zemlja na tom području gotovo napuštena zbog blizine Turaka. Tim je zapisom potvrđena granica do koje su se osmanlijske trupe približile u to doba gradu Splitu. U prvoj polovici 20. stoljeća *Dragovode* su bile poznato i plodno splitsko polje s brojnim vinogradima i maslinicima, a sredinom 20. stoljeća i popularno izletišta Splitskana.¹⁹⁰ U današnjem obliku imena vidljivi su apelativi *draga* 'dugačka dolina' i *voda* što ukazuje da je ime *Dragovode* postalo prema izgledu terena. Od 15. stoljeća, kada se pojavljuje zabilježen u dokumentima, čitamo ga u jedninskome liku (*a Dragouoda*, *pozzo detto Dragovoda*, *Drago uoda*, *Dragouda* i *Dragovoda*). Od druge polovice 20. stoljeća ustaljuje se množinski oblik imena – *Dragovode*. Nekada bogato polje splitskih obitelji, danas je izrazito napućena gradska četvrt. Stariji stanovnici sjećaju se zaprežnih kola, drvenih kočija (tzv. karova) kojima su se splitski težaci vozili od grada prema svojim poljima u *Dragovodama* i obližnjim *Mejašima*.

kao *Postures* što je bila oznaka za predio *post tures* 'iza kule', preciznije oznaka za predio koji se nalazio iza sjeveroistočnih kula Dioklecijanove palače. Poslije se pojavljuje u oblicima *Pistura* (1222) u spomenu na samostan sv. Benedikta *in Postures*, zatim godine 1234. kao zemlja sv. Ivana „*de Posturio*“. Od početaka su u imenu sadržani korijeni riječi 'post' i 'tures' ili 'turio'. U novome vijeku javlja se i oblikom *Pistorium* (porta pisturie) (Novak 2004: 559–560).

¹⁸⁷ Kečkemet navodi da se bunar nalazio ispred zgrade današnjega kazališta dok se neslužbeno smatralo kako se bunar nalazio u dvorištu obiteljske kuće Ferić-Strigo-Bavčević na početku današnje Starčevićeve ulice. Tijekom godina bunar je zatrpan. S obzirom na okolnost da je predio *Dobri* cijeli nad vodom te da je bilo više bunara pitkom vodom, nije neobično da mnogi smatraju kako je upravo bunar stanoviti *Pozzobon*. Naime, taj bunar se tako zvao na talijanskom, a prema njemu i samo naselje *Pozzobon*, tj. hrvatski *Dobri bunar* ili *Dobri zdenac*, a kasnije skraćeno u ime *Dobri*. Hrvatsko ime *Dobri* vrlo je vjerojatno prijevod izvornoga romanskoga imena. Takvom zaključku ide u prilog okolnost što je romanski toponim *Pozzobon* složenica pisana velikim slovom, a zabilježena je prije hrvatske varijante i njezinoga kasnijega doslovnoga prijevoda. Hrvatska prvotna varijanta je dvoleksemni izraz *Dobri bunar*, naknadno skraćena u današnji eliptični oblik *Dobri*.

¹⁸⁸ U hrvatskome standardnome jeziku imenica *drač* muškoga je roda (*drač*, *-evi*) za razliku od splitskoga govora gdje se pojavljuje uvijek sa završnim *-a* koje ju svrstava u imenicu ženskoga roda (*drača*, *-e*).

¹⁸⁹ *Infidelibus* od *partibus infidelibus* 'u nekatoličkim zemljama' iz čega je *ocupato ab infidelibus* 'okupirano od nekatolika'.

¹⁹⁰ Posebice su ti izleti bili atraktivni u rano proljeće u doba tzv. *oželandi*, lova na ptice pjevice (*tiće kanarince*) (Kečkemet 2009: 247). Zbog nekontrolirane gradnje ti su običaji u potpunosti iščezli.

Dràžanac

Četvrt se nalazi se na zapadnoj strani od središta grada, smještena je unutar kotara *Meje*. Graniči s četvrti Kaštelet i četvrti Zapadna obala. U Marulićevoj oporuci (1521) zapisana je kao *Draxanaz*, *prope Drasanaz* 'kod Dražanca' čitamo u montaneju splitskoga kaptola (1608 – 1611), zatim *Drašanac* (1621), u kolekciji Jura capituli ecc (1621, a u prijepisu iz 1474) je *Drachanaz*, *in Mergnano in loco detto Draxanaz*; u posjedima splitskoga samostana sv. Frane (16. i 17. st.) bilježi se *Dragsanaz* i *Drasanaz*, poslije u komendi stare Opatije sv. Stjepana (oko 1690) *Drazzanac* i *Drassanaz*, u zemljama nadbiskupske menze po Splitskome polju *Drassenaz* (1742 – 1749). Od 1742. godine zapisano je *Drasanaz*, a zapis *Dražanac* datira iz 20. stoljeća. Ime je motivirano geomorfološkim značajkama terena na kojem je četvrt smještena – u osnovi mu je toponomastički apelativ *dràga*¹⁹¹ 'dugačka udolina u zaljevu'. Danas je to elitna četvrt s obiteljskim kućama.

Dùilovo

Četvrt koja prostorno obuhvaća morski pojas istočno od četvrti *Pazdigrad* prema gradu Stobreču (stari Epetium), prema zapadu se spaja s obalnim dijelom četvrti Žnjan. Sa sjeverne strane naslanja se na četvrti *Sirobuja*, *Lovrinac* i *Tršćenica*. Prozirni hrvatski posvojni sufiks *-ov(o)* odražava pripadnost posjeda nekome upravitelju (ili vlasniku). Prema jednome tumačenju vlasnik je posjeda (terena) bila crkvena zajednica sv. Dujma, prema drugome posjed je bio u vlasništvu osobe imena *Duje* ili *Dujam*, a prema trećemu (najvjerojatnijemu) ime potječe od titulara crkvice sv. Duje Marjanskoga (Sapunar 1983: 38). U narodu je nekad za četvrt *Duilovo* bio ustaljen oblik imena *Draginica* po nizu malih draga u vrhu brijega nad samim morem (Petrić 1984: 12), ali je to ime danas potpuno iščezlo. Ime se prvi put spominje na Calergijevoj karti (1675) kao *Duilouo*, od katastika dobara samostana sv. Frane (1742) bilježi se u današnjemu obliku *Duilovo*. Četvrt *Duilovo* poznata je kao kupalište s odmaralištem kojim je upravljala Jugoslavenska narodna armija. Danas je četvrt, zbog pogleda na otvoreno more, prepoznatljiva kao atraktivna gradska lokacija za gradnju obiteljskih kuća i luksuznih stanova.

Dùjmovaća

Smještena je između četvrti *Pijati* na zapadu i četvrt *Brda* na istoku, s morske strane nasuprot poluotoku *Vranjic*, nekoć je četvrt bila omiljeno izletište Splićana. Bilježi se i prepoznaje i s drugim imenom – *Dùje*. Kao obilježeni prostor pojavljuje se od srednjega vijeka u zapisima: *aqua Sti Domnii* (1452) te kasnije *ad aquam S. Domnii* (1478) i *apresso l'aqua de San Doymo* (kraj 15. i početak 16. st.). U Marulićevoj je oporuci opis prostora *Barcagno cum le saline a S. Domingo (a S. Domco)*. Vidljivost današnjega oblika imena pratimo od 15. stoljeća s različitim zapisima: *Dugle* (1437), *Duglie* (1576); *Duimovizza* i *Chiesa Doimouaz* (1675); opet *Duglie* (1702); *Dugie* (1711); *Duimovaz* (1742); *Dujmovaća* (1751). Četvrt *Dujmovaća* „naziv je polja i kapele put Solina“, a u osnovi je imena svetačko ime *Dujam* (Skok 1952: 38). Kečkemet ime vezuje uz glagol *duhati* jer na ovome području uvijek s mora piri vjetar (Kečkemet 2009: 253). Dujmovaću prepoznajemo danas kao splitsku trgovačku i industrijsku zonu na izlasku iz grada prema Solinu.

Fīrule

Gradska četvrt koja se morskim dijelom naslanja sa zapada na četvrt *Bačvice*, a s istoka na četvrt *Trstenik*. Na sjevernoj strani graniči s četvrtima *Blatine* i *Plakaluša* dok se se sjeverozapadne strane veže uz četvrt *Pojišan*. Na spomen imena nailazimo u popisu zemljišta u Kaptolskome kartularu (12/13 st.) kao *in Ferule* i *in Ferulis*. U reambulaciji dobara nadbiskupske menze (1397) zabilježeno je *ad Forule*, u zapisima notara iz 15. stoljeća *terram ad Firulas*, u obliku *Firole* i *Firulle* u popisu kaptolskih imanja (1576). Od 1603. uglavnom se ustaljuje oblik *Firule*. Skokova i Šimunovićeva etimologija imena podudarna je. Najprije Skok imenovani prostor „kojim se označuje polje i uvala za kupanje put Omiša blizu mora“ povezuje s lat. *ferula* 'šiba' ta ističe da „hrvatski toponomastički ekvivalent glasi Šibenik baš u Dalmaciji“ (Skok 1952: 28 – 29). Šimunović također ime dovodi u vezu s vrstom brnistre, „biljke močvarice grčkoga naziva

¹⁹¹ Apelativi *draga*, *dražica* i *dražina* česti su u toponimiji srednjodalmatinskoga područja (Lozić Knezović, Marasović-Alujević 2012: 131).

aspalathos, koja se u latinskoj inačici naziva *ferula* 'šibljje' (Šimunović 2008: 588). Ime je, dakle, nastalo od naziva biljke *Ferula communis* u starijemu splitskom govoru poznatijoj kao *firla*, *firula*, *fierla*.¹⁹² Biljka koju su stanovnici brali i sakupljali na području današnje četvrti Firule imala je praktičnu primjenu u svakodnevnome životu jer su se od nje izrađivali štapovi, koplja, čepovi i suhe grančice za kresanje vatre.¹⁹³ Četvrt se *Firule* danas povezuje s kliničkim bolničkim centrom i teniskim terenima koji se tamo nalaze.

Gèt

Nalazi se u samome središtu palače u kotaru *Grad*. S istoka i sjeveroistoka naslanja se na četvrti *Manuš* i *Lučac*, a sa zapadne na četvrt *Varoš*. Ime se dovodi u vezu s apelativom *gèto*.¹⁹⁴ Naime, poslije haranja kuge 1527., i poslije 1607., u Splitu je ostalo mnogo pustih kuća. Nitko se za njih nije brinuo te su se vremenom same od sebe počele urušavati. Godine 1621. tadašnji splitski knez i kapetan Franjo Morosini predložio je da se u te kuće nastane Židovi i da im se tu sagradi njihov „ghetto“ (Novak 2004: 465). Ime se nanovo aktualizira od kraja sedamdesetih i početka osamdesetih godina prošloga stoljeća zbog slike o životu i ljudima iz toga dijela grada (četvrt je u to doba slovila kao omiljeno okupljalište beskućnika, narkomana i pripadnika ostalih rubnih socijalnih skupina). Danas je to četvrt u kojoj, zbog apartmanizacije cijele unutrašnjosti Palače, gotovo da nema registriranih stanovnika.

Glavičine

Graniči s četvrti *Brodarica* sa sjeverne te s četvrti *Skalice* s južne strane. Današnja se četvrt *Glavičine* prvi put navodi u opisu prostora *ex parte orientis inter duas grippas* davne 1119. godine u popisu zemalja samostana sv. Benedikta. Nekoliko desetljeća kasnije u Kaptolskome je kartularu isti prostor zapisan *in Lagarone* i *Lagarone*. U tome će se obliku pojavljivati i kasnije. Od popisa kaptolskih zemalja (1576) stoje zapisi: *Glauicine*, *Glaucinie*, *Glavicine*, *Glaičine*, *Glavizzine*, *Glavičine*. Stariji oblik *Lagarone* Skok izvodi iz grčkoga pridjeva *lagarós* 'mekan' kojemu je poslije dodan romanski sufiks *-one* (Skok 1952: 42). Noviji oblik *Glavičine* je od toponomastičkoga apelativa *glavica* 'uzvisina ili uzdignuti teren u odnosu na susjedne terene'. Četvrt *Glavičine* danas je poznata po zelenoj površini i velikome neuređenome (i zapuštenome) parku prepoznatljivome kao *Turska kula* i to dvorječno ime danas polako istiskuje staro ime *Glavičine*.

Gospìnica

Nalazi se u središnjemu dijelu kotara *Pojišan*. Jednim dijelom s južne strane naslanja se na četvrt *Firule*, a sa sjeverne na četvrt *Plakaluša*. Ime je četvrt dobila po izgrađenome sakralnom objektu, današnjoj crkvi Gospe od Pojišana, koja je u prošlosti nosila ime Gospina crkva i Crkva sv. Marije. Kečkemet (2009: 212). drži da je ime četvrti deminutivni oblik svetačkoga imena (*mala*) *Gospa*. Vjerojatnije je pretpostaviti da je ime nastalo univerbizacijom od dvorječne sintagme *Gospina crkva*. Ona je prvo svedena na pridjevu sastavnicu, koja je potom supstantivizirana sufiksom *-ica*. U novije vrijeme četvrt se stopila sa susjednom četvrti *Pojišan* te ime četvrti *Gospinica* polako nestaje iz uporabe.

Grâd

Četvrt koja danas predstavlja i istoimeni središnji gradski kotar smješten u najužemu središtu Splita. Obuhvaća unutrašnjost Palače te prostor oko zapadnoga dijela Palače: od današnjega *Narodnoga trga (Pjace)* do istočne strane četvrti *Varoš*. Na sjeveru graniči s četvrti *Dobri*, a na

¹⁹² Slavenski oblik je *koromačnica* ili *velestika*.

¹⁹³ Da je ovaj način dobivanja vatre jako star svjedoče Eshilovi stihovi u kojima navodi da je Prometej ukrao bogovima vatru u *firli* i darovao ju ljudima. Po splitskim Firulama stari su stanovnici hodali i skupljali ešku (srčiku) iz biljke firle koju su kasnije koristili za kresanje vatre (Kodrić, Marasović-Alujević 2008: 111).

¹⁹⁴ Značenje apelativa *get* odnosi se na gradske četvrti u kojima su već od početka novoga vijeka prisilno živjele manjine zbog socijalnih, rasnih, nacionalnih ili vjerskih pritisaka (Anić 1998: 248). Prvotno značenje je od imena otoka *Ghetto* u blizini Venecije na koji su prisilno smješteni ondašnji Židovi u 16. stoljeću. Međutim i talijanski glagol *gettare* < 'baciti' upućuje na izravan utjecaj kod postanja imena splitske četvrti.

istoku i sjeveroistoku s četvrtima *Lučac* i *Manuš*. Ime je od istolikoga prozirnog apelativa, a od kraja srednjega vijeka područje tadašnjega Splita dijeli se na dva naseljena područja: grad i zagrađe. Poslije se pojavljuju zapisi *Terra Noua* u *Popisu kaptolskih imanja iz 1576. godine*, odnosno *Terra vecchia* i *Citta vecchia* u *Posjedima splitskog samostana sv. Frane na obali u 16. i 17. st.* Čtvrť *Grad* je prvo organizirano gradsko naselje pa se u njoj početkom 19. stoljeća pojavljuju prvi hodonimi. Danas je to četvrt s velikim brojem ugostiteljskih objekata u uskim uličicama kojima prolaze brojni turisti.

Grīpe

Čtvrť naseljena u davnoj prošlosti, proteže se od sjeveroistočnoga dijela palače prema četvrti *Plakaluša* na istok i prema četvrti *Manuš* na sjeveroistok. Prvi put se spominje godine 1144. – *ad grippam que est iuxta agro in quo sunt petreque slavonice brus nuncipantur* (Skok 1952: 41). Ova potvrda pokazuje da je Hrvatima, u ranom srednjem vijeku, kada usvajaju toponim, poznato značenje pa ga zovu svojim istoznačnim likom *Brus*“ (Šimunović 2008: 591). U kaptolskome kartularu s kraja 12. stoljeća zapisano je *in Grippe, terram de Grippe* (1255), u spisima notara iz 15. stoljeća slični su zapisi: *terram ad Grippe, Grippe* i *Grippi* (1576). Od zapisa u montaneju splitskoga kaptola iz 1621. godine ime se uglavnom pojavljuje zapisano u današnjemu liku – *Gripe*. Skok ime dovodi u vezu s predrimskim apelativom *grippa* 'litica' (Skok 1952: 41). Šimunović ističe da je strani apelativ *gripa* čest u jadranskoj obalnoj toponimiji, primjerice na Dugome otoku, Šolti i na Braču, a odnosi se na hridine i litice (Šimunović 2008: 591), a Skok (1952: 41) spominje da na „dalmatinskim otocima postoji u izgovoru Fripa i Hripa“. Na području današnje splitske četvrti *Gripe* središnje mjesto zauzima istoimena tvrđava u kojoj se nalazi Pomorski muzej i Državni arhiv, a ime *Gripe* mnoge Splitsane asocira na istoimeni kompleks sportskih objekata izgrađen za potrebe Mediteranskih igara 1979. godine na istočnome dijelu te četvrti.

Istočna obala

Ime novije četvrti koja zauzima obalni prostor od četvrti *Kalafati* prema istoku do četvrti *Duilovo*. Čtvrť je popularizirana tijekom protekla dva desetljeća, od posjeta pape Ivana Pavla II. 1994., kada je izgrađen za tu prigodu veliki plato. S vremenom kroz četvrt nastaje duga šetnica koja spaja četvrti *Zenta* i *Duilovo* s uglavnom neplanski podignutim stambenim zgradama i brojnim ugostiteljskim objektima. Dvorječno ime prozirnoga je doimenskog značenja – četvrt je imenovana prema obalnome prostoru koje zauzima i prema smjeru u kojemu se ta obala proteže. U prostorni sastav *Istočne obale* ubrajaju se i današnje popularne gradske plaže na uzmorskim predjelima južno od četvrti *Trstenik – Radoševac* i *Žnjan*.

Kalafáti

Čtvrť koja zauzima središnji dio uvale uz morsku obalu s južne strane današnjega kotara *Firule* te se na morskome dijelu dodiruje s četvrti *Zenta* s njezine zapadne strane. Ime se ne spominje u starijim izvorima i dokumentima jer je prostor današnje četvrti *Kalafati* bio u sastavu susjedne četvrti *Firule*. Kao nova četvrt izdvaja se u novijim vremenima, u doba kada unutar četvrti dominira brodogradilište za manje brodove. Ime se izvodi od apelativa *kalafat* 'drvodjelac koji izrađuje brodove' od stranoga leksema *calafato* prema kasnogrčkome *kalaphates* 'brodograditelj' (Kodrić, Marasović-Alujević 2008: 111). Postanak imena tako je vezan uz gradnju manjih drvenih brodova na ovome području u prošlosti. Danas je to četvrt s malobrojnim obiteljskim kućama i popularno okupljalište Splitsana u ugostiteljskim objektima koji se nalaze uz lučicu u kojoj se nekada nalazilo brodogradilište.

Kāmēn

Gradska četvrti koja danas ima administrativni status mjesnoga odbora pa time nije izravno u skupini gradskih kotara Splita. Nalazi se na istoku grada, na mjestu gdje se spajaju Split i Stobreč. U spisima splitskih notara s početka 15. stoljeća navodi se *terram in Camena*, a na Calergijevoj karti upisano je ime *Sasso* (1675) uz popratni opis i za naseljeni prostor i za kameni kuk na kojemu se smjestilo naselje. Taj je kameni kuk odigrao važnu ulogu u prošlosti jer je služio kao prirodna obrambena zidina. U obliku *Kamen* bilježi ga ranije Toma Arhidakon godine 1239. u vrijeme kada

tadašnja splitska gradska uprava na tome području gradi utvrdu (Kečkemet 2009: 246). Prostor je današnje četvrti *Kamen* u prošlosti bio meta čestih naleta i upada osmanlijskih postrojbi koje su s te pozicije upadale na splitska polja i pljačkale ih. Utvrda na *Kamenu* porušena je za vrijeme Kandijškoga rata kada ju 1647. godine osvaja general Foscolo. Danas je Kamen gusto naseljena četvrt s nizom sagrađenih obiteljskih kuća.

Karepovac

Nalazi se na sjeveroistočnome dijelu kotara *Mejaši*, graniči na sjeveru s četvrti *Dračevac*, a na istoku s četvrti *Kila*. U popisu kaptolskih imanja (1576) nalazimo zapis *Caprine, Caprine in campo Spalati*. Ime se dovodi u vezu s prezimenom obitelji *Karepić*.¹⁹⁵ *Karepovac* se kao organizirano naselje spominje tek posljednjih dvadesetak godina. Danas je ta splitska četvrt poznata kao središnje gradsko odlagalište smeća.

Kašjuni

Četvrt na južnoj padini brda Marjan, nalazi se zapadno u odnosu na četvrt *Meje*, naslanja se na četvrt *Kaštelet*. U montaneju splitskoga kaptola poslije 1608. i 1611. godine navodi se *il monte di S. Michiel de Casgliun*, u montaneju iz 1621. je *Cashliun*, a kolekcija Jura capituli ecc. (1621) bilježi *Casglionum, in Mergnano ad Casglionum* i *de Castilione, in loco vocato Chaglium*. Na Calergijevoj karti (1675) je *Casgliuni*. U katastru splitskoga kaptola (1702) čitamo *in Marian sopra Cosion 'u Marjanu nad Kašjunima'*. Skok (1952: 30) ime splitske uvale i polja *Kašjün* (*Kašjün*) tumači romanskom deminutivnom izvedenicom *castellione* 'gradac' od *castellum*. Šimunović (2008: 592) spominje vrlo ranu (8. stoljeće) potvrdu hrvatskomu jeziku prilagođenoga romanskoga apelativa *castellion(e)(e)*, ali dodaje da su „ovi splitski (...) mnogo kasnije dobili funkciju imena kasnije građenih tamošnjih kaštila“. Kečkemet pak u svojem feljtonu (1986) navodi da je četvrt dobila ime po nekadašnjoj crkvi sv. Kasijana iako nema potvrde o njezinu postojanju na prostoru današnje četvrti Kašjuni. Zbog toga Skokovu i Šimunovićeva etimologiju od adoptiranoga stranoga apelativa *castellione* 'gradac' uzimamo kao jedinu relevantnu za tumačenje postanka imena četvrti *Kašjuni*.

Kaštelet

Nalazi se na južnim padinama brda Marjan dodirujući svojim zapadnim dijelom četvrt *Kašjuni* dok s istočne strane graniči s četvrti *Meje*. Prostor se nekada zvao i *Kaštilac*. U Marulićevoj oporuci (1521) ime se pojavljuje kao *Castilaz* i *Chostilac*. Poslije, u popisu kaptolskih imanja iz 1576. godine spominje se *puncta Margnani per andar nel cestello del Rmo Archivescovo* i *sub aquam de Castilione*. U montaneju splitskoga kaptola iz 1621. čitamo *appresso ili Castello* i *in Margliano appresso il castelletto di q. Piero Tartaglia*. U kasnijim zapisima je zabilježen lik *Castilaz*. Calergijeva karta (1675) donosi zapis *Capogrosso*, kao i katastr splitskoga kaptola (1702) – *castello Capogrosso*. Ime četvrti dolazi od latinskoga apelativa *castellum* 'dvorac', a prema ljetnikovcu (kaštelu) obitelji Capogrosso iz 16. stoljeća (Kodrić, Marasović-Alujević 2008: 106). Danas se ime odnosi uglavnom na prostor koji se nalazi oko Galerije Meštović (*Meštovićev kaštelet*).

Katàlinića brîg

Četvrt se pruža u smjeru od glavnoga autobusnoga kolodvora prema četvrti Bačvice. Početkom 18. stoljeća sastavni je dio današnje četvrti Bačvice – u katastru splitskoga kaptola (1702) zapisano je *nel forte delle Botteselle alaisa Ripa Magna 'u tvrđavi Bačvice ili drugačije Veli brig'*. Dolaskom novih vlasnika u prvim desetljećima prošloga stoljeća, splitske obitelji Katalinić, koja je tu zasadila

¹⁹⁵ Kuzmanić navodi da se krajem 13. ili početkom 14. stoljeća u Split doselila iz Trogira plemićka obitelj *Karepić* (Caripeo). U novim generacijama potomci su živjeli u četvrti sv. Dujma (današnji *Grad*). Dujam Bertanov bio je najznačajniji pripadnik obitelji *Karepić*, dok je drugi pripadnik obitelji Nikola *Karepić* krajem 14. stoljeća bio jedan od glavnih vođa ustanka splitskih pučana. Spominje se u kasnijim godinama i Nikolin nezakoniti sin Mihovil s kojim prestaje plemićki kontinuitet iako obitelj zadržava materijalni status. Smrću posljednjega pripadnika obitelji Ivana Petrova Caripea 1673. godine izumire i prezime *Karepić* (Kuzmanić 1998: 96). Današnja četvrt *Karepovac* u prošlosti je vjerojatno bio prostor koji je plodouživala obitelj *Karepić*.

svoje vinograde, dolazi i do zamjene prvoga člana u imenu pa opisni pridjev *veli* ustupa mjesto prezimenu vlasnika Katalinića. Tijekom druge polovice 20. stoljeća na *Katalinića brigu* nalazio se zatvor. Četvrt se naziva i odmlicom *Katalinko*. Većim dijelom današnje četvrti dominira industrijski objekt, nekadašnje postrojenje tvornice alkoholnih pića Dalmacijavino.

Kila

Četvrt na krajnjemu istoku grada, smještena na sjevernome dijelu kotara *Mejaši*, a okružena četvrtima *Karepovac*, *Brnik*, *Kamen* i *Barutana*. Ime se spominje 1090. zapisano kao *Cillaua Nina* u popisu splitskih zemalja samostana sv. Petra (Supetarski kartular). U reambulaciji dobara nadbiskupske menze (1397) pojavljuje se u zapisima *sub Chilla sunt turalae*, *Killa de Burborano* i *ab aguilone est dictus lapis Chilla*. Marulićeva oporuka bilježi *Chilla* i *Chila* (1521). U Calergijevoj karti (1675) upisana je današnja četvrt kao *collina de chila*. Skok navodi da je ime toponomastička metafora za „polje, brdo pod klisurom put sela Kamen“ (1952: 45). Apelativ *kila* (prasl. *kyla (rus. kilá, polj. kiła), lit. kūla) u značenju 'izraslina' u geografskom smislu mogao bi se promatrati i kao sinonim za apelativ *kuk* 'kameni vrh u obliku stošca koji ima zaobljen vrh' (Hrvatski jezični portal). Ono što u suvremenosti karakterizira četvrt *Kilu* jest masovno naseljavanje prostora koje je omogućio program poticane stanogradnje (POS) pa je stoga četvrt *Kila* danas najnapučenije i najgušće naseljeno gradsko područje, svojevrsna splitska „košnica“.

Kmân

U prošlosti splitsko polje na izlazu iz grada prema Solinu, danas četvrt smještena sjeverno od četvrti *Plokite*, zapadno od četvrti *Kocunar* i sjeverozapadno u odnosu na četvrt *Kopilica*. Naslanja se svojim južnim dijelom i na susjedne četvrti *Brodarica* i *Stinice*. Ime četvrti *Kman* jedno je od najspominjanijih kroz prošlost splitkoga poluotoka. Navodimo samo neke od mnogobrojnih zapisa u kojima je moguće iščitati današnji oblik imena, počevši od najstarijih: *ad caput Cumanu* (1119); *super caput de Cumanu* i *ad caput Cumanu* (13. st.); *Chman*, *Cumanum*, *Chan* (1576); *Chman* (1603); *Na Chman*, *caput Chmani*, *Chumani* (1621); *Achman* (16. i 17. st.); *Chaman* (1739–1744); *Kaman* (u katastru iz 1702. godine). Od sredine 18. st. zapisuje se uglavnom u obliku *Kman* te se u tome obliku i ustaljuje potkraj toga stoljeća. Različiti zapisi razlogom su različitog tumačenja postanka imena: ime je izvedeno od staroga rimskoga kognomena *Geminianum* (Kodrić, Marasović-Alujević 2008: 116), od antroponima *Akman* (Kečkemet 2009: 255), od poimeničenoga gentilicijskoga pridjeva *Cumanum* (Šimunović 2008: 589). Skok konstatira da se „tako zove polje i kapelica put Solina“, te dodaje „što upravo znači pridjev *Cumanum*, ne znamo“ (Skok 1952: 26).

Kõcunar

Četvrt koja s istoka graniči s četvrti *Pujanke*, a sa zapada s četvrti *Kman*. Nalazi se južno u odnosu na četvrt *Ravne njive*. Na prostoru današnjega *Kocunara* u prošlosti je bilo splitsko polje s vinogradima. U starim dokumentima ime se može iščitati iz sljedećih opisa terena na kojemu se danas nalazi četvrt: u kaptolskome kartularu (12. st.) *in Cazzanaro*, *Cuzzunaro*, *Cazonar*; u spisima splitskih notara (15. st.) *super Coçonarium*; u popisu kaptolskih imanja (1576) *Chozunar*, *Cozunar*, *pozzo di aqua del Cozunar*; *Chozunar* je zabilježeno u montaneju splitskoga kaptola (1608 – 1611); *Choçunar* u montaneju iz 1621. godine. Od druge polovice 17. stoljeća ustaljuje se zapis *Cozunar*, danas *Kocunar*. Postanak imena moguće je vezati uz turski apelativ *kakun* → hrv. *kăćün* 'divlja orhideja (*Orchis morio*)' jer se ime, i u administrativnim dokumentima i u svakodnevnome govoru, bilježi češće kao *Kacunar*, a ne *Kocunar*.

Kopilica

Smještena južno od četvrti *Pijat* i četvrti *Dujmovača*. Sa sjeverne strane graniči s četvrti *Kman*, a s istočne s četvrtima *Brda* i *Ravne njive*. U popisu kaptolskih imanja iz 1576. godine nekoliko je zapisa koji upućuju na današnje ime: *Copiliza*, *Copilica*, *Copilliza*, *Chopilliza*; u montaneju splitskoga kaptola (1608 – 1611) navodi se *Copillizza*; u kolekciji Jura capituli ecc. zapis je *Copelizza* (1621). Da je ime nastalo od nekadašnje kapelice na mjestu gdje se danas nalazi četvrt potvrđuju zapisi u ovim dokumentima: u katastru bratovština presvetoga sakramenta iz 1621. (*Solinsca Capeliza verso Pigliat* 'solinska kapelica prema Pijatima'), u popisu zemalja

nadbiskupske menze u Splitskome polju prije 1687. godine (*Santa Copilizza*), u katastiku splitskoga kaptola (1702) (*Capelteta di Salona*) i u katastiku zemljišnih posjeda splitske crkve (1793) *Capelletta*. Skok navodi ime u pluralnome liku (*Kopilice*) te kaže da je „izoliran i nejasan toponim“ ... zbog toga što je opća riječ *kopile* na zapadu nepoznata, a kao toponomastički apelativ na čitavoj srpskohrvatskoj teritoriji ne dolazi“. U bilješci pak dopušta „ako je toponim star“ vezivanje uz riječ *capella* (Skok 1952: 48). Ime potječe od kasnolatinskoga *capella* (= deminutiv od *cappa*) „nekadašnjeg naziva bogomolje u palači franačkih kraljeva u kojoj se pohranjivala kapa (*cappa*) sv. Martina Tourskog (Sapunar, 1983), odnosno (od) hrvatskog izvedenog deminutivnog oblika *kapelica* koji je narod vremenom u upotrebi iskrivio“ (Kodrić, Marasović-Alujević 2008: 106). Postoji i pučko tumačenje da je ime četvrti motivirano nazivom za sortu smokve *kopilica* koja je uspijevala na ovome terenu. Držimo da je najvjerojatnija motivacija apelativom *kapelica*. Danas se na prostoru *Kopilice* nalaze industrijska postrojenja i ranžirni željeznički kolodvor. Do prije 2. svjetskog rata na području ove četvrti bila je gradska mitnica i financijska kućica za kontrolu robe koja je ulazila u grad. Tu se nalazila i najveća česma na putu od Splita do Solina (Kečkemet 2009: 255).

Križine

Gradska četvrt između četvrti *Trstenik* i četvrti *Mertojak*. S južne strane graniči s četvrti *Radoševac*. U prošlosti su na splitskome poluotoku postojala dva imenovana prostora: jedan koji odgovara današnjemu imenu *Križice* i drugi koji odgovara današnjemu imenu *Križine*. Prostor *Križica* nalazio se na mjestu u blizini današnje četvrti *Zvonča* na zapadnoj strani splitskoga poluotoka, a prostor koji je pripadao *Križinama* prostirao se na krajnjemu istoku poluotoka, u neposrednoj blizini današnje četvrti *Žnjan*. Stoga se u starijim zapisima događaju preklapanja s obzirom na unesene podatke o imenovanome prostoru, pa je u nekim dokumentima nejasno radi li se o prostoru *Križina* ili *Križica*. Donosimo neke zapise kroz povijest današnjega imena *Križine*: u montaneju splitskoga kaptola (1608 – 1611) *Crixine*, zatim *a Crisic* (1621), onda krajem 17. stoljeća *Crisine* i *Croce a Crisic*. Upravo zapis *Croce a Crisic* upućuje da je ime motivirano križem. Kasniji su zapisi *Crissine* i *Crisine* u katastiku dobara samostana sv. Frane (1742) i *Krixine* u oporuci obitelji Milesi (1751). U prošlosti je na području *Križina* postojao *Remetin most* (*remeta*, izvorno 'pustinjak', u dalmatinskim govorima znači 'zvonar'). Oba se toponima (*Križine* i *Remetin most*) upućuju na crkvenu djelatnost u prošlosti na ovome prostoru.

Lokve

Četvrt koja se smjestila južno od četvrti *Plokite*, sjeverno od četvrti *Škrape*, a na zapadnoj strani naslanja se na četvrt *Gripe*. Jedna od prostorno najmanjih splitskih četvrti. U spisima i dokumentima iz prošlosti prostor kojega danas zauzima četvrt *Lokve* spominje se u kaptolskom kartularu iz 12. stoljeća (*in Laculi*). U reambulaciji dobara nadbiskupske menze (1397) zapisano je *ad Slaculos sive ad Loque*, u dokumentima iz razdoblja koje slijedi (1576, 1608, 1621) ponavlja se isti zapis *Loque*, ali i *ad Loculos*, *Locque*, *Logue* (1702) i *Loqua* (1758). Od druge polovice 19. stoljeća ime se bilježi u današnjemu liku *Lokve*. Skok (1952: 32–33) smatra da je riječ o hrvatskome prijevodu (*lokva*) imena romanskoga podrijetla (*lacus*).

Lôra

Četvrt koja se proteže uz morsku obalu istočno od *Poljuda*, a zapadno od četvrti *Supaval* i *Glavičine*. Graniči svojim istočnim dijelom s četvrti *Spinut*. U oporuci splitskoga priora Petra (nastalaj negdje između 7. i 11. stoljeća) spominje se vinograd *uinea de Calbarola* i *uinea de Calbariola*. Oporuka splitskoga nadbiskupa Pavla (1020) bilježi oblik *de Calbarola*, a tek puno poslije u katastiku splitske braće Nemira (1733) pojavljuje se oblik *a Lora*. Skok (1952: 27) u imenu vidi „očitu latinsku izvedenicu od pridjeva *calvus* pomoću dva latinska sufiksa *-arius* i *-olus*“, dodajući da se „tom izvedenicom označuje isti pojam koji i našim toponimima Plješivica, Golo brdo označuje teren koji nije obrastao drvećem“ te nastavlja da „imalo bi se uzeti, da je prvi dio *Calba-* ispušten. Ali za to nažalost nemamo historijsku potvrdu“ (Skok 1952: 27). Četvrt *Lora* danas je prepoznatljiva po istoimenoj vojnoj luci koja se u njoj nalazi te po kompleksu bazena sagrađenih za potrebe Mediteranskih igara 1979. godine.

Lòvret

Gradska četvrt smještena sjeverno od četvrti *Dobri*, s istočne strane graniči s četvrti *Skalice*, sa zapadne s četvrti *Spinut*. U prošlosti prostor koji se protezao sjeverno od današnje zgrade Hrvatskoga narodnoga kazališta do prostora iza današnjega Parka Emanulela Vidovića (Kečkemet 1986). Kao plodno polje bogato vodom spominje se 1020. godine u oporuci nadbiskupa Pavla – *da Laureto*, u popisu zemalja samostana sv. Benedikta (1119) zapisano je *in Laureto*, u kartularu iz 13. stoljeća – *super Lauretum*, u popisu kaptolskih imanja (1576) navodi se *Lauret* i *Laurit prope ecclesiam Sti Adree*. *Lovret* se tumači izvedenicom od romanskoga naziva biljke *laurus* 'lovor' (Skok 1952: 33). Šimunović *laurus* prevodi s 'javor' (2008: 588). Povezivanja imena *Lovret* sa svetačkim imenom Lovre, kojih je također bilo, odbačena su kao neutemeljena (uz objašnjenje da se strani sufiks *-etum* u pravilu dodaje na osnovu motiviranu nazivom biljke; Barić i sur. 2003: 320).

Lovrinac

Četvrt koja se smjestila na prirodnoj uzvisini na krajnjemu istoku splitskoga poluotoka. S vrha se pruža pogled na okolne četvrti: prema jugu na četvrti *Pazdigrad* i *Žnjan*, prema zapadu na četvrti *Trščenicica* i *Mertojak*, prema sjeveru na četvrti *Brnik* i *Kila* te najvećim dijelom u pravcu sjeverozapada na četvrti *Dragovode* i *Mejaši*. S istoka je okružuje četvrt *Sirobuja*. Na današnjemu prostoru Lovrinca nalazi se gradsko groblje. U montaneju splitskoga kaptola (1608–1611) zapisano je *ad Santo Lorenzo*, a 1621. *a Sto Lorenzo di Paganismo*.¹⁹⁶ Od 1702. navodi se kao *San Lorenzo*. Hrvatski je ekvivalent *Lovrinac*. Ime je nastalo prema nekadašnjoj zavjetnoj ranosrednjovjekovnoj crkvi svetoga Lovre (*Sanctus Laurentius Paganus*) koja se nalazila na mjestu današnjega Lovrinca (Kodrić, Marasović-Alujević 2008: 117).

Lùčac

U prošlosti, a sve do početka 20. stoljeća, splitsko predgrađe, danas četvrt u središtu Splita. Jednim dijelom stapa se s četvrti *Radunica*, sa sjeverne strane graniči s četvrti *Manuš*, sa zapadne s četvrti *Grad*, s južn okružena s četvrti *Bačvice*. Razvija se od 15. stoljeća kada prostor današnjega *Lučca* naseljavaju izbjeglice iz srednjodalmatinskoga zaleđa i Poljičke republike bježeći pred osmanlijskim naletima. U zapisima se, međutim, spominje puno ranije, počevši od dokumenta o zemljama u Splitu iz 1255. – *terras de Arcuz*. Reambulacija dobara nadbiskupske menze (1397) donosi zapis *in Arcuzo*, dok je u splitskih notara iz 15. st. Zabilježeno *terram ad Lučac*, otkada se može i pratiti današnji oblik imena. Zapis iz popisa kaptolskih imanja (1576) donosi sljedeće zapisane oblike: *Lucaç*, *Luçac*, *Luzzaz* i stariji oblik *Arcutium*. Skok tumači današnje ime deminutivnom izvedenicom od romanskoga apelativa *arcus* 'luk' (Skok 1952: 31). To nekadašnje postojanje luka (lukova) na mjestu današnje četvrti *Lučac* identificirao je Petrić, ali ne kao ostatke rimskih lukova, nego kao prirodni greben tumačeći ga kao 'mali luk' na kojemu je nastala četvrt (Petrić 1983). Prostor na Lučcu oko nekadašnje crkve sv. Petra (srušena 1945.) vrlo je prometan jer se na njemu nalazi glavna autobusna postaja za gradske autobuse, u govoru poznata kao postaja *Pazar*.

Mânuš

Četvrt smještena sjeveroistočno u odnosu na središte grada i Dioklecijanovu palaču. Sa svoje jugoistočne strane naslanja se na četvrt *Lučac*, a sa sjeverozapadne na četvrt *Dobri*. Prvi zapisi upućuju na bunar s pitkom vodom koji se nalazio na prostoru na kojemu je danas smještena četvrt *Manuš*: u popisu kaptolskih imanja (1576) zapisano je *puteus Manus*. Isti zapis dolazi i u montaneju splitskoga kaptola (1621). U komendi stare opatije sv. Stjepana (1719) spominju se *orti a Manus* 'vrtli (vrtovi) na Manušu'. Skok (1952: 41) navodi da se splitsko ime četvrti *Manuš* ne može dovesti u vezu s imenom naroda Manii. Isto tako nema ni poveznica između imena *Manuš* i sljedbenika manihejskoga učenja. Zato bi buduća istraživanjima (povijesna i arheološka) trebala otkriti je li možda u rimsko doba prostor današnjega *Manuša* bio naseljen svećenicima i

¹⁹⁶ Ovaj zapis upućuje na to da je u prošlosti prostor današnje četvrti Lovrinac bio dijelom današnje četvrti Pazdigrad. Do izdvajanja iz četvrti Pazdigrad došlo je probijanjem magistralnoga puta koji danas vodi prema Omišu.

sljedbenicima manihejskoga učenja. Do toga nam vremena četvrt Manuš ostaje prepoznatljiva kao četvrt uz samu Palaču u kojoj je sve manji broj stanovnika, a sve veći broj stanova pretvorenih u turističke apartmane bez jednoznačne etimologije postanka imena.

Mejaši

Danas prostorno najveća četvrt grada Splita. Nalazi se na istočnome dijelu grada okružena četvrtima *Dračevac*, *Kila* i *Dragovode*. Naseljavanje na prostoru ove četvrti započelo je sredinom prošloga stoljeća, a do tada su se tu nalazila polja starih splitskih obitelji. Ime potječe od prozirnoga slavenskoga apelativa *međa*, odnosno izvedenice *mejaš* 'kamen ili druga materijalna oznaka kojom je obilježena ili međa između dvaju imanja ili granica; međašnik, granični kamen'. Glas *j* kao kontinuant praslavenskoga *d'* odrazom je čakavske komponente splitskoga govora. Nekad plodno polje splitskih težaka, (ras)prodajom parcela pedesetih i šezdesetih godina prošloga stoljeća, prenamjenom u građevinsko zemljište i stambenom gradnjom koja je uslijedila, danas je najgušće naseljeni prostor grada Splita.¹⁹⁷

Měje

Četvrt smještena zapadno od samoga središta grada, velikim dijelom zauzima prostor podnožja jugoistočne strane brda Marjan. Okružena je četvrtima *Sustipan*, *Kaštelet*, *Baluni* i manjim dijelom i s četvrti *Varoš*. U prošlosti plodno splitsko polje, a danas rezidencijalna četvrt Splita. U osnovi je imena slavenski apelativ *međa*, čakavski *meja*, 'granica između dvaju imanja'. Skok (1952: 47) ime navodi zajedno s još nekim pluralnim toponimima apelativnoga ishodišta (npr. *Mosti*, *Podi*, *Klanci*) za koje „ne može navesti starih potvrda“. Šimunović splitski urbonim *Meje* tumači kao 'lijehe', 'terasasto zemljište' „koje je karakteristično za oplemenjeni mediteranski pejzaž“ (2008: 589).

Mërtojak

Nalazi se južno u odnosu na četvrt *Visoka*, graniči s četvrtima *Žnjan* na jugoistoku i *Radoševac* na jugozapadu, a dijelom sa zapadne strane i s četvrti *Križine*. U popisu splitskih zemalja (1255) spominje se *terram de vitibus ad Mertevlach*, u spisima notara iz 15. st. Nalazimo zapis *terram ad Meteugliach*. U Marulićevoj je oporuci (1521) *Martougliach*, a u popisu kaptolskih imanja (1576) zabilježen je *Martougliach* i *Marthougliach inferior*. U popisu nekretnina i zemalja u vlasništvu samostana sv. Duha pojavljuje se zapis *Mrtojak*. Potvrđeni su i ovi zapisi: *Murtougliach* (1742), *Murtouiach* (1766) i *Martouglich* (1793). Skok toponim *Mrtoljak* spominje oprimjerujući imena tvorena rijetkim sufiksom *-jak* te delateralizaciju *lj > j* tipičnu za stari splitski govor (Skok 1952: 51). Četvrt je ime dobila po nazivu biljke *mrte/mrče* < lat. *murtus* (*Myrtus communis*) (a to iz grč. *mirtos*). Četvrt *Mertojak* danas je gusto naseljena zbog velikoga broja izgrađenih stambenih zgrada tijekom osamdesetih godina prošloga stoljeća.

Metèrize

Splitska četvrt koja je već godinama predmet administrativnoga spora između Splita i Solina. Smještena na ulazu u grad Split gdje se spajaju putovi iz Klisa, Solina i Kaštela, na staroj solinskoj cesti. Sa zapadne strane graniči s prostorom koji je danas u sastavu poluotoka *Vranjic*, a s istočne strane naslanja se na četvrt *Dračevac*. U smjeru juga na nju se nastavlja četvrt *Sjeverna luka* i četvrt *Brda*. Skok navodi *Meterize* u skupini toponomastičkih turcizama u solinskoj toponimiji od tur. *meteris*; arap. *metris*; perz. *meieris* kojemu bi u hrvatskome jeziku odgovarao apelativ *šamac* (Skok

¹⁹⁷ Rasprodaja staroga splitskoga polja u današnjoj četvrti *Mejaši* lingvistički je vrlo zanimljiva jer otvara do sada neistražene (socio)lingvističke smjernice važne za proučavanje suvremenoga splitskoga govora. Naime, jeftinom i povoljnom kupnjom velikoga dijela splitskoga polja novi vlasnici postaju povratnici iz inozemstva, nekadašnji češki i austrijski trgovci (tzv. *galantari*) te belgijski rudari, a koje najbolje opisuje Ivan Raos u romanu *Prosjaci i sinovi*. Prenamjenom jeftino kupljenoga polja u građevinsko zemljište organiziraju i parceliraju prostor koji kasnije (pre)prodaju novim došljacima, najprije potomcima njemačkih „gastarbajtera“ iz srednjodalmatinskoga zaleđa (većinom s područja Imotske krajine). Novi će došljaci na područje *Mejaša* sredinom i krajem šezdesetih godina prošloga stoljeća trajno izmijeniti sliku dotadašnjega splitskoga idioma unošenjem izrazitih i dominantnih štokavskih odlika prenesenih na područje Splita iz srednjodalmatinskoga zaleđa. Iz tih sociolingvističkih parametara valjalo bi u budućnosti krenuti u istraživanje splitskoga govora.

1952: 58). Šanac je bio iskopan radi obrane od Osmanlija koji su upadali na splitski poluotok sa sjevera, iz smjera današnjega Solina. Meterize je jedno od rijetkih imena koja su svojim nastankom izravno vezana uz razdoblje osmanlijskih osvajanja u prošlosti. Danas četvrt Meterize karakterizira veliko prometno račvanje magistralnih cesta koje se na ovome mjestu razdvajaju prema zapadu (u smjeru Trogira i Kaštela), prema sjeveru (u smjeru Klisa) te prema istoku (u smjeru Omiša). *Meterize* su, uz to, iznimno važno geostrateško mjesto u povijesti Splita i Solina. Tim prostorom danas, upravo kroz prokop koji je i odredio ime, prolazi željeznička pruga od Splita prema unutrašnjosti.

Mòstine

Četvrt na ulazu u Split iz smjera Solina. Omeđena je s istoka s četvrti *Dračevac*, sa zapada je okružuju četvrti *Neslanovac* i *Ravne njive* dok se s južne strane naslanja na četvrti *Smokovik* i *Mejaši*. Ono što je najvažnije istaknuti za ovu četvrt jest da se ona s hrvatskim oblikom imena pojavljuje u darovnici kralja Krešimira II., davne 950. godine: *et alia terra iuxta Suqui mostoh*. Poslije, u reambulaciji dobara nadbiskupske menze (1397), zapis dolazi u romaniziranoj inačici: *ad pontem sicum*. U Marulićevoj je oporuci (1521) *Ponte secho*, a u popisu kaptolskih imanja (1576) bilježi se *ad pontem sichum*, u popisu splitskih zemalja s kraja 16. st. *a ponte secco*. Od sredine 19. st. ustaljuje se današnji oblik imena *Mostine*. Ime spominje Skok vezano uz sufiks *-ina* „koji iznačuje (...) da je negdje nešto bilo“ (Skok 1952: 50). Po prozirnosti apelativa na kojemu se ime temelji jasno je da se u prošlosti na mjestu današnje četvrti nalazio most. Riječ je zapravo o, i danas postojećemu, akvaduktu izgrađenom još u doba cara Dioklecijana kako bi Split imao tekuću vodu iz solinske rijeke Jadro. Za Šimunovića je ime *Suhi most* „sadržajna besmislica“ jer „nije 'most' bio suh nego potok, udol koji je premošćivao“ (Šimunović 2008: 593). Jasno je da ime dolazi od staroga akvadukta koji i dan-danas dominira u četvrti *Mostine*. Uz akvadukt, četvrt je danas prepoznatljiva i po velikome broju plastenika u kojima se uzgajaju mladice povrća za daljnju (pre)prodaju.

Neslánovac

Četvrt koja se nastavlja na četvrt *Mostine* iz smjera sjevera prema jugu, sa zapadne strane graniči s četvrtima *Brda* i *Ravne njive*, a s istoka s četvrti *Mejaši*. Južno je omeđena s četvrti *Pujanke*. Ime se prvi puta spominje u Calergijevoj karti (1675) kao topografska oznaka *Neslanaz*, a današnji oblik imena datira iz druge polovice 18. st., kada se u zapisu *Neslanovaz* pojavljuje u oporuci obitelji Milesi (1751). Ime je od prozirnoga pridjeva *neslan*, a etiologiju imena valja tražiti u neposrednoj blizini susjedne četvrti *Mostine* odakle je dolazila pitka, čista voda kroz akvadukt od izvora rijeke Jadro do današnjega *Neslanovca* gdje se zadržavala na tlu. Prema nakim tumačenjima ime *Neslanovac* prvotno se odnosilo na potok koji je nekada u prošlosti tuda protjecao (Petrić 1984: 16). Danas je to gusto naseljena splitska prigradska četvrt s velikim brojem „razbacanih“ obiteljskih kuća.

Óvčice

Četvrt koja prostorno zauzima morsku obalu između četvrti *Bačvice* s njezine zapadne i četvrti *Firule* s njezine istočne strane. U smjeru prema četvrti *Firule* naslanja se na četvrti *Zenta* i *Kalafati*. Na Calergijovoj karti (1675) upisano je *Spallacion* na dijelu koji odgovara prostoru na kojemu se danas nalazi četvrt *Ovčice*. U katastiku braće Nemira (1733) stoji zapis *seno di Spalacion, soto Despalazion*. Mada bez pisanih potvrda u prošlosti, postanak imena *Ovčice* može se dovesti u vezu s metaforičkim opisom morske obale koja zauzima središnji dio četvrti. Naime, taj dio obale sastavljen je od razbacanih manjih stijena (otočića) u plićaku koje nalikuju stadi ovaca na pašnjaku pa otuda moguće tumačenje postanka imena četvrti. *Ovčice* su danas jedno od najpopularnijih splitskih kupališta koje se proteže iz smjera Bačvica prema Žnjanu.

Päzdigräd

Četvrt koja zauzima prostor na izlazu iz grada u smjeru istoka, prema Omišu. Omeđena je s južne strane s četvrti *Žnjan*, a magistralna cesta odvaja je od četvrti *Tršćenica* i četvrti *Lovrinac* s njezine sjeverne strane. Na zapadu graniči s četvrti *Mertojak*. Ime ove četvrti spominje se u starim zapisima,

a prvi put 1250. godine kao *S. Laurentius Paganus* (Kodrić, Marasović-Alujević 2008: 117). Kasnije kolekcija *Jura capitulli ecc.* (1621) donosi popis starijih zapisa: *od ad S. Laurentium de Paganismo* (1416), *de Pagano* (1428), *terreno Sti Laurenti de Pagano in loco detto Sut Loureziza* (1435). Skok današnje ime „prevodi“ sa 'smrdljivi grad', a tim se imenom „označuje Sv. Lovro in Paganesimo, t. j. poganskom kraju“ te navodi da se Pazdigrad može odnositi na rimsko, ali i na slavensko poganstvo (u prilog potonjemu mišljenju navodi obližnje imenske potvrde *Perun* i *Perunić*) (Skok 1952: 37). Kečkemet smatra da je četvrt Pazdigrad ime dobila po uzdignutme položaju terena s kojega se dobro vidi grad koji je nekada u prošlosti izazvao uzvik „Pazi, grad!“ (Kečkemet 2009: 245). Petrić drži da *Pazdigrad* ime duguje činjenici što su se tamo u torovima držale ovce od kojih je sve bazdilo, pa ime vezuje uz "ograde koje smrde" (Petrić 1985: 87). Danas su u četvrti *Pazdigrad* novosagrađeni stambeni blokovi podignuti na nekadašnjim splitskim poljima u drugoj polovici devedestih godina prošloga stoljeća.

Pijati

Četvrt Splita čije se ime pojavljuje i u jedninskome obliku *Pijat* i u množinskome *Pijati*. Nalazi se uz morski pojas na sjeveru ispod četvrti *Supaval*, a morskim putem vodi prema istoku u smjeru četvrti *Stinice* i *Dujmovača*. Ime je zabilježeno početkom 12. stoljeća (1119): *via que tendit ad Pilatam* u popisu zemalja samostana sv. Benedikta. U reambulaciji dobara nadbiskupske menze (1397) čitamo *in Pillato sunt multae terrae*, u popisu kaptolskih imanja (1576) navodi se *Pigliat* i *Pigliato*, a u nešto novijemu popisu splitskoga kaptola iz 1603. je *Piladi* i *ad Piliat*. Kroz 17. stoljeće dokumenti bilježe *Pigliat*, *Pilat*, *Piliat*, *ad Pilatum* i *via de Piglat*. Današnji se imenski lik ustaljuje u novije vrijeme. Skok ime ove četvrti (uz napomenu da se u njegovo vrijeme pojavljuje u pluralnome obliku *Pijāti*) izvodi iz latinskoga toponomastičkog apelativa *pilatus* 'teren obrastao sitnom šumom i odgovara našim toponimima Kosmaj ili Kosmeč' (Skok 1952: 28). Petrić donosi drugo tumačenje od *ad Pillatum* koji smatra pandanom izrazu *ad Dillatum* kojim se označivao teren sa suprotne strane kaštelanskoga zaljeva. Postanak imena Petrić povezuje sa smještajem za koji kaže da dolazi od latinskoga opisa *ad ille latum* 'na onu stranu' iz čega proizlazi opis terena *ad Dillatum* i kasniji opis *ad Pillatum* (iz kojega u konačnici postaje ime Pijati) (Petrić 1982: 15). Priklanjamo se Skokovu etimološkome tumačenju od stranoga toponomastičkoga apelativa *pilatus* 'šumovit' iz kojega u standardnome hrv. nailazimo također na toponomastički apelativ *pile* 'zemljani iskrčeni teren obrastao niskom šumom'. U današnjim je vremenima ime četvrti *Pijati* mnogim Splitsanima nepoznato jer tu četvrt prepoznaju ili kao dio četvrti *Stinice* ili kao uzmorski dio četvrti *Dujmovača*.

Plakaluša

Četvrt koja se prostorno „ugnijezdila“ jednim dijelom u četvrt *Gripe*, a drugim u četvrt *Pojišan*. Na istoku graniči s četvrti *Škrape*, a na jugu s četvrti *Firule*. Ime je četvrti *Plakaluša* novijega postanja, ne navodi se ni u jednome od kontaktiranih izvora i dokumenata. Postanak se imena vezuje uz nekadašnji kip *Majke s djetetom (Bogorodice sa sinom)*, a koji se nalazio još u 17. stoljeću na putu u splitsko polje na mjestu današnje *Plakaluše* (na križanju današnjih ulica Matice hrvatske i Osječke). Noviji je kip na tome mjestu bio onaj posvećen svetoj Ani (postavljen 1933). Taj je pak nekoliko puta premještan i oštećivan. Ta su oštećenja (posebice kada je jednom oštećena glava djeteta) dovela do neslužbenoga (pre)imenovanja kipa u *Gospe od plača*. Iz toga *plača* proizlazi etimološko tumačenje imena okolnoga prostora (četvrti) *Plakaluša*. Najnoviji je kip postavljen na današnjemu mjestu u središtu Plakaluše u novija vremena, godine 2002. uz natpis (napomenu) da je novopostavljeni kip „spomen na kip koji se u 17. stoljeću nalazio na ovome mjestu, a na putu kroz splitsko polje“.

Plòkite

Gradska četvrt koja zauzima prostor između današnjih četvrti *Bol*, *Kman* i *Sučidar*. Prvi zapis iz kojega je moguće iščitati današnji oblik imena jest *quod Slavice dicitur Plochita* u reambulaciji dobara nadbiskupske menze (1397). *Plochita* je u tomu zapisu onimizirani apelativ *plokita* 'kamenito zemljište' – *ager lapidosus* kojim je obilovalo splitsko polje. U popisu kaptolskih zemalja (1576) zabilježen je oblik *Plochitte*, a u montaneju splitskoga kaptola (1608 – 1611) a *Plochita*. Skok ime tumači „latinskom izvedenicom obrazovanom pomoću sufiksa -atus od grčke

riječi *πλάξ* 'ploka, okrugli kamen'¹⁹⁸ (...) Plokite označuju „teren na kojemu je bilo okruglog kamenja“ (Skok 1952: 30). Od kraja sedamdesetih godina prošloga stoljeća, kada u/na Plokitama niče jedno od najvećih splitskih naselja, ta se četvrt počinje nazivati kolokvijalnim imenom *Siromašna*. Taj eliptični imenski lik ukazuje na socijalnu strukturu doseljenika, odnosno novih stanovnika u/na Plokitama.

Pojišan

Stara splitska četvrt koja se s južne strane naslanja na četvrt *Bačvice*, a na zapadu na četvrt *Firule*. Graniči svojim sjevernim dijelom s četvrti *Gripe* i manjim dijelom sa sjeveroistočne strane s četvrti *Plakaluša*. U oporuci splitskoga nadbiskupa Pavla (1020) stoji zapis da *Panisano*, u kaptolskome kartularu (od 12. st.) *in Pansano*, kakav oblik bilježi i reambulacija dobara nadbiskupske menze (1397). Od 15. stoljeća pojavljuje se u zapisima *in Pansiano*. Marulićeva oporuka (1521) navodi zemljište *Poglsan* i *Polsan* koje odgovara prostoru na kojemu se danas nalazi četvrti Pojišan. U popisu kaptolskih dobara (1576) bilježi se *Polisan* i *Polisano*, a u montaneju splitkoga kaptola (1608–1611) *Polissano*. Montanej splitkoga kaptola iz 1621. godine navodi najprije *Polissanum* potom i *in Polsano*, a u zapisima posjeda samostana sv. Frane iz 17. stoljeća nalazi se zapisan oblik *Poissan*. Od toga vremena datira i današnji oblik *Pojišan*. Skok za ovaj toponim (koji bilježi *Pojišân*) kaže da je „latinska izvedenica pomoću sufiksa *-ianus* od rimskog cognomena *Pansa*“ te dodaje „Uz *Pansiano* imaju se i opet misliti kao opće riječi fimske fundus ili praedium“ (1952: 23). Četvrt Pojišan jedna je od najstarijih četvrti na području splitskoga poluotoka. S obzirom na to da je četvrt danas stopljena s četvrti *Bačvice*, ime *Pojišan* sve se rijede koristi – najčešće pri spomenu središnjega objekta u njoj – crkve *Gospe o' Pojišana*.

Pòljud

Četvrt se proteže uz morsku obalu u podnožju sjeverne strane brda Marjan. S istočne strane graniči s četvrti *Spinut*, a sa zapadne s četvrti *Lora*. Prostor današnjega Poljuda spominje se u najranijoj pisanoj povijesti splitskoga poluotoka. U oporuci splitskoga priora Petra, nastaloj između 8. i 11. stoljeća, zabilježeno je *pastina in Palidiulo de Fundi, in Paudiuolo* i *in Palude*. Oporuka splitskoga nadbiskupa Pavla (1020) donosi zapis *dal Paludo*, a nekoliko stotina godina poslije u kaptolskome se kartularu ponavljaju oblici *in Paludo* i *in Palude*. Sličan zapis donosi i reambulacija dobara splitske menze (1397) *in paludo super salinas*. Splitski notari s početka 15. stoljeća spominju *duas terras in Palude*, a u Marulićevoj je oporuci (1521) *Paluda* i *a Paludi*. U popisu kaptolskih imanja (1576) stoji duži *in cavo della ponta di Paludi appresso la petrara*. Od montaneja splitskoga kaptola (1608 – 1611) pojavljuju se uglavnom oblici *Palude* i *Paludo*. Današnji je lik *Poljud*. Danas ime ima singularan oblik *Poljud*, a ne *Poljudi*. Nije moguće sa sigurnošću utvrditi kada je nekadašnji pluralni oblik zamijenjen singularnim. Ime je nastalo od romanskoga apelativa *palude* 'močvara' (Skok 1952: 28). U četvrti Poljud danas je malo stanovnika jer je veći dio pretvoren krajem sedamdesetih godina prošloga stoljeća u kompleks sportskih objekata među kojima dominira poznati splitski stadion, kolokvijalno poznatiji pod imenom *Poljudska ljepotica* (ime je ženskoga roda zbog izgleda u obliku školjke).

Pùjānke

Četvrt na izlazu iz grada prema Solinu, naseljena je od druge polovice osamdesetih godina prošloga stoljeća do kada se na prostoru nalazilo plodno splitsko polje. Na istoku graniči s četvrti *Mejaši*, a na zapadnoj strani s četvrtima *Sučidar* i *Kocunar*. Sa sjevera ju okružuje četvrt *Visoka*. Kroz povijest zabilježeni su ovi zapisi imena: *vlache a Pujanca* (popis posjeda bratovštine sv. Duha, 1766., uz navođenje da je ime potvrđeno još 1532.), *Pujanca* (oporuka splitske obitelji Milesi, 1751) *Puglianica, Pugianica* (katastik zemalja bratovštine sv. Duha, 1766). Različita su tumačenja postanka imena ove četvrti: 1. na prostoru današnje četvrti bilo je polje na kojemu se uzgajala sorta vinove loze *pujanka*, nazvana po u talijanskoj pokrajini Apuliji iz koje je donesena; 2. ime je od naziva biljke iz porodice paprati *pujanik* 'Osmunda regalis', u splitskome govoru *pujanika*; 3. ime je od glagola *pujati* 'trijebiti', 'čistiti od nametnika' jer je prostor današnje četvrti *Pujanke* u prošlosti

¹⁹⁸ „Ta riječ u izvedenici sa sufiksom *-atus* u žen. rodu još i danas živi u splitskome govoru u obliku plokata, primjerice Plokata sv. Duje, čime se označuje 'trg, popločeno mjesto'“ (Skok 1952: 30).

bio ulaz, odnosno, kontrolna točka pri ulasku u grad na kojoj su zaustavljani trgovci stokom koja je trebali biti očišćena od nametnika i ušiju na ovome mjestu; ¹⁹⁹ 4. ime je od nastalo prema prezimenu, od „nekoga Puljiza iz Pulje“ (Skok 1952: 50). Najvjerojatnijim se tumačenjem postanka imena čini da je plodni vinograd *pujanki* odredio današnje ime četvrti Pujanke. U novim vremenima vinograda *pujanki* više nema jer je četvrt, a zahvaljujući planskoj stanogradnji, od kraja osamdesetih godina prošloga stoljeća gusto naseljena.

Radóševac

Gradska četvrt Splita smještena na padini s koje se spušta prema morskoj obali, okružena četvrtima *Žnjan*, *Mertojak* i *Trstenik*. Četvrt je dobila ime prema istoimenome potoku koji je njome protjecao. Prvi službeni zapis imena potoka – *Radossevas* – sadržava katastik zemljišnih posjeda splitske crkve (1793). Petrić ime četvrti vezuje uz stari splitski patronim Radoš (iz 13. stoljeća), te uz naziv ptice *radoš*, kako su stari Splićani zvali grabljivicu škanjca mišara (Petrić 1983: 12). Danas je *Radoševac* četvrt s velikim brojem novoizgrađenih stambenih zgrada.

Radunica

Stara, davno u prošlosti naseljena splitska četvrt. Nalazi se u središnjemu dijelu današnjega kotara *Lučac*. S južne je strane omeđena *Ulicom kralja Zvonimira*, a sa sjevera *Ulicom svetoga Roka*. Današnji se oblik imena ne spominje u splitskim dokumentima i spisima. Isto tako ni jedan od istraživača splitske toponimije ne navodi ovo ime, nema je upisane ni u mapama ni u planovima grada, a kao ime četvrti funkcionira desetljećima. Donosimo dva tumačenja postanka imena: 1. od antroponima *Radun* (*Radunić*, *Radunov*) uz dodavanje plodnoga toponimijskoga sufiksa *-ica* po kojemu je prostor u prošlosti pripadao nekomu Radunu; 2. od glagola iz tršćanskoga govora *radunare* 'skupiti, staviti na hrpu' (prema Treccaniju)²⁰⁰ prema okupljanju doseljenika iz istoga kraja na novome prostoru. Oba su tumačenja logična, a priklanjamo se drugome s obzirom na prisutnost hodonima od obiteljskoga prezimena (i nadimka) u ovoj četvrti (*Bubalova*, *Dumanića*, *Dvornikova*, *Kukočeva*, *Kuzmića*, *Ninčevića*, *Pervanova*, *Ružića*, *Tararina*, *Viskotina*, *Zvzdina* i dr.) pa je izgledno da je njihovo okupljanje dovelo do imena četvrti.

Râvne njive

Gradska četvrti smještena u udolini između četvrti *Brda* sa sjeverne i četvrti *Kocunar* s južne strane. S istoka je okružuju četvrti *Neslanovac* i *Mostine*, a sa zapada četvrt *Kopilica*. U popisu kaptolskih imanja (1576) zapisano je ime *Raunizze*, u montaneju splitskoga kaptola (1621) plodni teren na kojemu se danas nalazi četvrt *Ravne njive* spominje se kao *Rauni oblog*. Sličan je zapis u kolekciji *Jura capituli ecc*, također iz 1621. godine, gdje se navodi oblik *Raune*. Calergijeva karta (1675) donosi zapis *Raune gniue*. Ime je četvrt dobila po plodnim njivama starih splitskih težačkih obitelji koje su se nalazile u udolini između dviju uzvisina, danas četvrti *Brda* i *Kocunar*. *Ravne njive* su jedna od prvih planski građenih splitskih četvrti. Masovno se u nju naseljavalo početkom i sredinom sedamdesetih godina prošloga stoljeća.

Siròbuja

Danas četvrt na krajnjemu istoku poluotoka, a nekada staro splitsko polje na izlazu iz *Splita* u smjeru *Omiša*. Graniči s četvrtima *Kamen*, *Kila* i *Šine*. Prvi zapis imena je iz 1361. (*terra de*

¹⁹⁹ Postanak imena *Pujanke* je od glagola *pujati* kojega Skok opisuje kao 'čistiti od nametnika, ušiju' (Skok 1971: 68). To tumačenje postanka imena povezano uz glagol *pujati* prepričala je svojim potomcima sredinom devedesetih godina prošloga stoljeća dugogodišnja stanovnica susjedne četvrti *Mejaši* gospođa Mila Draga Lasić rođ. Bajić (1916–1998). Ona je vrlo dobro poznavala okolni prostor, njegov izgled i namjenu u prošlosti, a četvrt Pujanke smještena je na glavnome ulazu u grad Split iz smjera Solina (to je ujedno od pamtivijeka i glavni ulaz za sve one koji dolaze iz unutrašnjosti). Taj ulaz u grad poveznica je između današnjega imena četvrti *Pujanke* i glagola *pujati*.

²⁰⁰ Talijanski on line rječnik *Treccani*, *La cultura Italiana* donosi natuknicu iz tršćanskoga govora *radunare* 'riunire insieme, raccogliere in uno stesso luogo cose o animali o persone sparseradunare' [okupljanje, skupljanje na istome mjestu stvari, životinja i ljudi iz daleka]; (< <http://www.treccani.it/vocabolario/radunare/>>, zadnji pristup 15. listopada 2015. godine).

Sirobugla). U spisima splitskih notara iz 15. stoljeća zapisano je *terram in Sirebugla*. U istome dokumentu pojavljuje se i zapis *Sirobolge* i *Serobolge*. U Marulićevoj oporuci (1521) toponim je zapisan u liku *Sirobuglia*, u kojemu se liku pojavljuje i u dokumentima iz kasnijih godina (u popisu kaptolskih imanja 1576. godine, u montaneju splitskoga kaptola 1621. godine, iste godine u kolekciji Jura capituli ecc, u nešto mlađemu popisu posjeda bratovštine sv. Duha te na Calergijevoj karti 1675. godine. Skok ime ubraja u skupinu ranih romanskih toponima, a postanak mu veže uz latinsko ime mirisave biljke *serpullum* (Skok 1952: 30). a isto tumačenje imena potvrđuje i Šimunović od *serpullum* > *serbula* 'neka mirišljava biljka' (Šimunović 2008: 588) kojoj bi odgovarala hrvatska inačica za biljku *majčina dušica*.²⁰¹ Današnja četvrt *Sirobuja* poznata je po velikome broju nedavno izgrađenih obiteljskih kuća te je jedna od najgušće naseljenih splitskih četvrti.

Sjèvernā lūka

Slabo naseljena splitska četvrt iznikla je sredinom pedesetih godina prošloga stoljeća kao tranzitno-trgovačka luka za velike brodove. Zauzima obalni prostor u vranjičkome kanalu, s južne strane graniči s četvrti *Brda*, sa zapadne s četvrti *Kopilica*, a s istočne s četvrti *Meterize*. U njezinoj su neposrednoj blizini i četvrti *Pijati*, *Dujmovača* i *Stinice*. Danas dvorječno ime ne spominje se u starijim dokumentima. Ime je nastalo od apelativa *luka* 'uređen dio obale za pristajanje brodova', kojemu je s vremenom dodan prostorni identifikator s obzirom na to koju stranu poluotoka luka zauzima. Nekada je ovaj obalni prostor na sjevernoj strani splitskoga poluotoka pripadao današnjoj četvrti *Stinice*, ali je već dulje vrijeme u službenoj uporabi ime *Sjeverna luka*.

Skàlice

Splitska četvrt *Skàlice* okružena s južne strane četvrtima *Table* i *Lovret*, sa sjeverne su *Glavičine*, a zapadno i jugozapadno četvrti *Sukojišan* i *Dobri*. U oporuci splitskoga priora Petra (8. – 11. st.) zabilježeno je *terram ad Scalle*, čime se potvrđuje starost današnjega imena ove četvrti. Poslije, u popisu kaptolskih imanja (1576) navodi se *Scalice* i *Schalize*, a u kolekciji Jura cepituli ecc. (1621) zapisan je lik *Scalice*. Od početka 18. stoljeća bilježe se i likovi *Scalitze*, *Scallitze* i *Scalice*. Ime je „se dovodi u vezu s deminutivnom izvedenicom od romanskoga apelativa *scalla* 'stapenica ili stijena'. „Koje se od tih značenja ima razumjeti u splitskomu toponimu, ne možemo znati, jer se nije očuvao dnašnji hrvatski refleks (Skok 1952: 34). Četvrt *Skalice* danas je poznata po visokim, plavim neboderima izgrađenim sedamdesetih godina na cesti koja vodi prema gradskome stadionu.

Smokòvik

Četvrt smještena između četvrti *Neslanovac* sa zapadne strane, četvrti *Mejaši* s istočne strane i četvrti *Pujanke* s kojom dijeli granicu s južne strane. Spomen današnjega imena nalazimo u starim dokumentima: u kaptolskome kartularu iz 12. stoljeća zapisano je *in Smocovich*, u spisima splitskih notara (15. st.) *terram sub Visoko prope Smocouich* te *ad Smochouiche*, u popisu kaptolskih imanja (1576) zabilježeno je *Smochovich*, u katastiku splitske braće Nemira (1733) *Smochouich*, a u katastiku dobara samostana sv. Frane (1742) *Smocovich*. Uz *Brnik* i *Trstenik*, Skok navodi *Smokovik* kao primjer imena tvorenoga plodnim sufiksom *-ik* od naziva biljke (Skok 1952: 50). Ime četvrti *Smokovik* nastalo je onimizacijom naziva za polje zasađeno smokvama. I danas je četvrt poznata po obrađenim poljoprivrednim površinama, ali bez velikih nasada smokve.

Smrdèčac

Nalazi se na razmeđu četvrti *Škrape* i četvrti *Visoka*, s južne strane naslanja se na četvrt Split tri, a sa sjeverne ga omeđuje četvrt Sućidar. U reambulaciji dobara nadbiskupske menze (1397) zapisan je oblik *ad Smardechiaz*, koji u to doba upućuje na smjer prema bunaru nazvanome *Smrdèčac* (zapis *puteas putridus* 'smrdljivi bunar' nalazi se u zapisima splitskih notara početkom 15. stoljeća). U Marulićevoj oporuci (1521) nalazimo *Smardechiaz* i *Smerdechiaz*, dok je u popisu kaptolskih zemalja (1576) *Smerdechiac* i *Smarddech*. I u kasnijim dokumentima nailazi se na zapise *Smardechiaz*, *Smerdechiaz* te *Smurdechiaz* (1758). Četvrt je ime dobila prema 'smrdljivome bunaru'

²⁰¹ U većini je dalmatinskih govora poznata kao *vrisak*. HJP donosi oblik *tīmijān* 'začinska, medonosna, ljekovita biljka (*Thymus vulgaris*, *T. serpyllum*) iz porodice usnača (*Labiatae*); majčina dušica; tamjanika'.

(iz čijega izlijevanja kasnije postaje istoimeni potok), koji se u prošlosti nalazio na mjestu na kojemu je danas smještena četvrt *Smrdečac*. Ime *Smrdečac* sve se rjeđe koristi jer ga potiskuje ime *Split tri*. Na prostoru današnjega Smrdečca izgrađen je krajem prošloga desetljeća sveučilišni kampus i sveučilišna knjižnica. Zbog čestih poplavlivanja prizemlja knjižnice, moguće je pretpostaviti da se na mjestu gdje je izgrađena knjižnica nalazio taj *puteas putridus* po kojemu je četvrti imenovana. Stariji građani prisjećaju se danas zatranoga potoka koji je vodio prema moru. Držimo time da je tumačenje imena četvrti dvojako – najprije po “smrdljivome bunaru“, a kasnije po istoimenome „smrdljivome potoku“.

Spinūt

Četvrt je okružena sa zapadne strane s četvrti *Poljud*, s istočne s četvrti *Lovret*, a jednim se dijelom naslanja na sjeverne dijelove četvrti Varoš. SPLICANI nerijetko ime izgovaraju i *Špinut*. U oporuci splitskoga priora Petra iz 8. stoljeća spominje se zemlja *terram in Spinuto*, a u nešto mlađemu popisu zemalja samostana sv. Petra u Selu (1090) zabilježen je lik *Spinunti*. Popis zemalja samostana sv. Benedikta (12. st.) bilježi *in loco Spinunti*, a u kaptolskome je kartularu (12. / 13. st.) *in Spinunto* i *in Spinuto*. U kasnijim dokumentima i spisima ponavljaju se zapisi *Spinunto*, *Spinunta* i *Spinuto*. Oblik *Spinut* spominje se još od popisa kaptolskih imanja 1576. Skok ime navodi i u pluralnome obliku *Spinuti* kao oznaku za sve čestice na jednome velikome terenu. Ime je, prema Skoku, od prvobitnoga starorimskoga (latinskoga) *Spinuntum* čiji je lokativni oblik *Spinuti* doveo do današnjega imena ne navodeći hrvatski ekvivalent tomu latinskom lokativu (Skok 1952: 39). Ime se može dovesti u vezu s latinskom imenicom *spina* 'trn, drača' te pretpostaviti da se u vremenu nastanka imena na tom području nalazila bujna vegetacija trnovite drače (Kodrić, Marasović-Alujević 2008: 103). U četvrti Spinut danas su brojni stambeni blokovi građeni od kraja pedesetih godina prošloga stoljeća kada su se u njih naseljavali, za društveno-političke okolnosti toga vremena, uglavnom „zaslužni pojedinci“ sa svojim obiteljima. Središnji je stambeni objekt u toj četvrti zgrada kolokvijalno imenovana *Kineski zid*.

Split tri

Mlada četvrt čije ime nije spontani proizvod ljudskoga življenja već su ga odredili urbanistički planovi i projekti izrađeni šezdesetih godina prošloga stoljeća. Naime, *Split III* bio je radni naslov za planirani tzv. *III. gradski rajon* koji se, prema planovima urbanista, protezao istočno od postojećega središta grada, od bolnice u četvrti *Firule* do gradskoga groblja u četvrti *Lovrinac*. Taj *III. gradski rajon* osmislili su stručnjaci Poduzeća za izgradnju Splita. Dio Splita izgrađen od osnutka grada pa do 1945. godine nazvan je u urbanističkim dokumentima *Split I*, dio grada izgrađen od 1945. do 1965. godine *Split II*. Područje *Split I* i područje *Split II* obuhvaćalo je približno 14 000 stanova. Gotovo isto toliko stanova planiralo se izgraditi na istočnoj periferiji, u smjeru grada Omiša. To je trebao biti taj *III. gradski rajon*, pa je otud i ime četvrti *Split III*. Zamisao je bila izgraditi novi grad za 30 000 stanovnika na 330 hektara uglavnom poljoprivredne gradske površine u današnjim četvrtima *Smrdečac*, *Trstenik*, *Križine*, *Radoševac*, *Mertojak* i *Žnjan* (Kukoč 2010: 167). Međutim, taj megalomanski projekt Novoga Splita nikada nije u potpunosti realiziran, pa je danas samo četvrt *Split tri* izgrađena prema toj zamisli. Ona svojim administrativnim granicama pokriva jednim dijelom i četvrti *Smrdečac*, *Trstenik* i *Križine*. Današnje dvorječno ime udomaćilo se i postalo službeno iako je prvotno osmišljeno kao radno ime za potrebe urbanističkoga projekta o izgradnji. Druga sastavnica ovoga dvorječnog imena četvrti u dokumentima se bilježi dvojako: i rimskom brojkom (*Split III*) i arapskom brojkom (*Split 3*).

Stinice

Nekad omiljeno splitsko kupalište smješteno na sjevernoj strani poluotoka s pogledom na Kaštelanski zaljev. Obalni je to prostor koji graniči s četvrtima *Brodarica*, *Supaval* i *Kopilica*. U montaneju splitskoga kaptola (1608. – 1611.) zapisano je *Stinizza ouero Barcagno vechio*, što navodi na zaključak da je u prošlosti najprije izgrađena luka na prostoru današnjih *Stinica*, a poslije je prebačena u susjednu uvalu, u današnju četvrt *Brodarica*. Kolekcija Jura capituli ecc. (1621) donosi zapis *Stiniza*. Na Calergijevoj karti (1675) upisan je lik *Stinizza*, a u katastiku zemljišnih posjeda splitske crkve (1793) piše *Sn Toma di Barcagno osia Stinizza*. Doimensko je

značenje imena četvrti prozirno – deminutiv od apelativa *stina* – te ukazuje na geomorfološku značajku terena na kojemu se smjestila četvrt *Stinice*.

Sučidar

Staro ime četvrti koja se smjestila na prirodnoj uzvisini iznad četvrti *Bol*, a jugoistočno se naslanja na četvrti *Plokite* i *Kman*. Sjeverno od Sućidra nalaze se četvrti *Kocunar* i *Ravne njive*. Prvo spominjanje iz kojega se iščitava današnji oblik imena četvrti jest *a santo Ysydoro* u popisu splitskih zemalja samostana svetoga Petra u Selu (1090) kojim se opisuje neka zemlja oko crkve sv. Izidora. U spisima splitskih notara s početka 15. stoljeća spominje se *terram ad Sanctum Ysidorum*. Današnji oblik imena može se pratiti od Marulićeve oporuke (1521) u kojoj je *Sucidar* i *Suuidar*, a u popisu kaptolskih imanja (1576) je *Succidar*. Kolekcija Jura capituli ecc. (1621) donosi zapis *ad montem Sti Isidori*, a u ispravama o imanju splitskoga kaptola (1686) je *atorno santo Izidoro*. Katastik splitskoga kaptola (1702) navodi najprije oblik *a Sant Isidoro*, a potom i oblik *Sucidar*. Oblik *Suzidar* donosi popis zemalja nadbiskupske menze u Splitskome polju (1742 – 1749). Zapis *Suçidar* nalazi se u katastiku zemljišnih posjeda splitske crkve (1793). Ime četvrti nastalo je od hrvatskoga odraza latinskoga pridjeva *sanctus* i imena Izidor. „Fonetski razvitak hrvatskog oblika nije sasvim jasan, jer se čini, da je zbog disimilacije s - s ispalo drugo s. Pretpostavlja se *sut Jidar mjesto *Jizdar“ (Skok 1952: 36).²⁰² Oslanjajući se na povijesne potvrde s. *Sider*, *santi Scideri*, Putanec predlaže izvođenje od lika *Sider* (*sut* + *Sidar*) (Kodrić, Marasović-Alujević 2008: 126). U davnoj prošlosti na prostoru današnje četvrti nalazila se crkva posvećena svetome Izidoru, koja je srušena 1916. godine. Prostor Sućidra u prošlosti je bio važna strateška pozicija i obrambena linija Splita u zaustavljanju osmanlijskih naleta iz smjera Solina (Kečkemet 2009: 254). Danas je to gusto naseljena četvrt s velikim brojem stambenih zgrada i privatnih obiteljskih kuća razbacanih po uzvisini smještenoj u središnjem dijelu splitskoga poluotoka.

Sukojišan²⁰³

Četvrt koja danas zauzima prostor istočno u odnosu na četvrt *Table*, južno u odnosu na četvrt *Skalice*, a na sjeveru graniči s četvrti *Bol*. U popisu nekih splitskih zemalja samostana sv. Petra u Selu (1090) upisano je *a sansto Casiano*, a u popisu zemalja samostana sv. Benedikta (1119) stoji zapis *ad puteum Sancti Cassiani*. U Kaptolskome kartularu (12./13. st.) čitamo *ad sanctum Cassianum*, a isti je zapis i u reambulaciji dobara nadbiskupske menze (1397). Posebno je zanimljiv zapisani oblik *a S. Cassan* u montaneju splitskoga kaptola (1608. – 1611.) iz kojega je od splitskoga izgovora *Šakašan* došlo do današnjega oblika imena Sukoišan (Petrić 1985: 89). Kolekcija Jura capituli ecc. (1621) spominje *Sutcassan*, zatim *in loco detto Sutcassan*, *Sudcassan* i *Stum Cassianum*. Zabilješku o terenu na kojemu se danas nalazi četvrt Sukojišan donosi i popis zemalja nadbiskupske menze u Splitskome polju (1687) – *in loco detto Socchoisan*. U katastiku splitskoga kaptola (1702) zapisan je i oblik *San Cassan*. U popisu zemalja nadbiskupske menze (1742. – 1749) pojavljuje se zapis *Sucojsan*. Ime je etimološki prozirno – riječ je o tvorenici od *sut-* (< lat. *sanctus*) i svetačkoga imena *Kasijan* (lat. *Cassianus*). Ostaci kapelice sv. Kasijana nalaze se nedaleko od ceste put Solina (Skok 1952: 36). U današnjem govoru ime četvrti prepoznatljivo je po autobusnoj stanici odakle polaze međugradske autobusne linije prema Trogiru (linija broj 37) i prema Omišu (linija broj 60), kolokvijalno „*tri'sedma i šezdesetka sa (stanice) Sukojišanske*“.

Sùpāval

Četvrt grada na ravnome terenu uz sjevernu obalu splitskoga poluotoka na kojoj danas dominiraju kompleksi industrijskih postrojenja splitskoga brodogradilišta. Slabo je naseljena, a smještena je sjeverno od četvrti *Glavičine*. Morskim dijelom graniči s četvrtima *Stinice* na istoku i *Lora* na zapadu. Kako je sama četvrt jednim dijelom u podnožju četvrti *Glavičine* tako je i prvo spominjanje povezano s tom četvrti u popisu zemalja samostana sv. Benedikta (1119): *ad Lagaronum supra uia que tendit ad Sanctum Paulum*. U kolekciji Jura capituli ecc. (1621) upisano

²⁰² O odrazima svetačkih imena u hrvatskoj toponimiji i antroponimiji v. Putanec (1963: 137–176), Šimunović (1996: 39–62) i Vidović (2009: 347–364).

²⁰³ Korišteni izvori različito bilježe današnje ime četvrti: *Sukojišan* (Kodrić, Marasović-Alujević 2008: 114), *Sukoišan* (Kečkemet 2009: 263) te *Sukošjân* i *Sukošsân* (Šimunović 2008: 589).

je *ad Stum Paulum*. Popis posjeda splitskoga samostana sv. Frane iz 17. stoljeća donosi *san Paulo*. Da je današnji prostor *Supavla* graničio s četvrti *Brodarica* dokaz je zapis *San Paolo di Barcagno* sačuvan u popisu zemalja nadbiskupske menze (1687). Katastik zemljišnih posjeda splitske crkve (1793) sačuvao je zapisana dva oblika imena, i to *Sn Paulo* i oblik *Supaul*. I ova je četvrt dobila ime (kao i neke već prije spomenute) od složenice hrvatskoga odraza pridjeva latinskoga *sanctus* i svetačkoga imena – *su-* + *Paval* > *Supaval*. Skok spominje ostatatke kapelice sv. Pavla²⁰⁴ koja se u prošlosti nalazila na sjevernome dijelu splitskoga poluotoka u smjeru Solina (Skok 1952: 37). Danas tom četvrti dominira ulica *Put Supavla* koja spaja nenaseljeni, morski, dio četvrti i naseljeni dio četvrti u podnožju uzvisine vezujući se tako uz susjednu četvrt Glavičine.

Sustipān

Četvrt koja danas zauzima središnji dio unutar gradskoga kotara *Meje*. Graniči sa *Zapadnom obalom*, izgledom je grabenasti, borovom šumom obrasli poluotok. Prvo spominjanje nalazi se u popisu zemalja samostana sv. Benedikta (1119) – *a funtanella ad sanctum Stephanum*. Ponovno se pojavljuje nešto poslije u popisu posjeda splitskoga samostana sv. Frane (16. i 17. st.) kao *ponta di S. Steffano*'. Ime četvrti istoga je tvorbenoga tipa kao i *Sučidar*, *Sukojišan* i *Supaval* (*su-* + svetačko ime, ovdje *Stipan*, ikavski oblik svojstven splitskoj čakavštini). „G. 1207. nalazi se tu *eclesia S. Stephani ante Spalatum*“ (Skok 1952: 36). *Sustipan* je danas za većinu Splićana mjesto s jednim od najljepših pogleda na splitski akvatorij. Nedavno uređeni park na mjestu gdje se nekada nalazilo sustipansko groblje, u samome središtu četvrti, omiljeno je mjesto za opuštanje i provođenje slobodnoga vremena pod borovima koji dominiraju sustipanskim poluotokom (Kečkemet 2009: 223).

Sütrojica

Četvrt smještena na terenu koji se nalazi između četvrti *Supaval* i *Glavičine* te terena sa zapadne strane koji pripada četvrti *Poljud*. Popis zemalja samostana sv. Benedikta (1119) donosi *iuxta terra Sancte Trinitatis*, čime je već u to doba potvrđeno postojanje crkve sv. Trojstva na mjestu gdje će poslije nastati i četvrt. U kaptolskome kartularu (12./13. st.) nailazi se na zapis *prope sanctam Trinitatem*, kakav nalazimo i u spisima splitskih notara početkom 15. stoljeća. Montanej splitskoga kaptola (1608. – 1611.) bilježi *Santa Trinita* dok je u kolekciji Jura capituli ecc. (1621) *ad Sam Trinitatem*. Katastik splitskoga kaptola (1702) čuva zapis *Santissima Trinita*, a u katastiku posjeda splitske crkve iz 1793. zabilježeno je *Sta Trinita*. Ime četvrti hibridna je forma nastala od latinskoga pridjeva *sanctus* i hrvatske riječi *Trojica* (*Sveto Trojstvo*). Danas središtem četvrti dominira predromanička crkva sv. Trojice sagrađena u zanimljivome šesterolisnome tlocrtu prije više od tisuću godina. Četvrt je slabo naseljena.

Šine

Četvrt koja se nalazi u podnožju četvrti *Kamen*, s južne strane omeđena magistralnom cestom koja vodi u Split iz smjera Omiša, sa zapadne strane prislonjena je na četvrt *Barutana*, dok s istočne strane obilježava kraj splitskoga poluotoka na ušću rijeke Žrnovnice. Ime koje je danas u službenoj uporabi ne donosi ni jedan od starijih dokumenata i zapisa, što upućuje da je postanak današnjega imena vezan uz najnovije razdoblje splitske povijesti. Međutim, usporedi li se susjedna četvrt *Kamen*, koja je u prošlosti bila prirodna obrambena utvrda za osmanlijske napade, s položajem terena na kojemu se smjestila četvrt *Šine*, proizlazi da je ime moguće dovesti u vezu s romanskom riječi *sine* 'zid podignut bez vapna, suhozid' (Vinja 1998: 97). Vjerojatno je suhozid u prošlosti bio podignut u podnožju *Kamena* na kojemu je smještena četvrt *Šine*. Ono po čemu je danas četvrt *Šine* prepoznatljiva jest velik broj neplanski izgrađenih obiteljskih kuća.

Škräpe

Četvrt koja je u davna vremena bila poznato splitsko polje. Danas je okružuju gradske četvrti *Lokve* sa sjevera, *Gripe* sa zapada, *Blatine* s juga i *Split tri* s istoka. Obrise današnjega imena pronalazimo

²⁰⁴ Srednjovjekovna se crkva sv. Pavla spominje već u 12. stoljeću, a ostaci joj nisu poznati (Kodrić, Marasović-Alujević 2008: 105).

u reambulaciji dobara nadbiskupske menze (1397) u izrazu *super Clapgi dol*. Katić objašnjava postanak imena te navodi da se u reambulaciji „u IX. točki uz nadbiskupske zemlje ponovo spominju zemlje Sv. Mihovila de Slano u Klapijem docu (*Clapgi dol*). Ovaj se toponim godine 1280. piše *Chrapidol*“. Postavlja pitanje je li „ime postalo od glagola *krapiti* što je iterativni oblik od *kropiti* (prema Akademijinu rječniku)“ ili je ime „od kojega vlastitoga imena“? Godine 1180. spominje se oblik *Cirg(n)a filius Chrapp* na mjestu gdje se danas nalazi četvrt Škrape (Katić 1956: 141). Mnogo poslije, početkom 17. stoljeća kao oblik *Skrape* spominje se komenda stare opatije sv. Stjepana pod borima. Prema Skoku splitski toponim Škrape je ime kamenitoga polja na putu za Omiš. U splitskome je govoru *škrapa* apelativ u značenju 'šupljotina između kamenja'²⁰⁵, a ime Škrape „pripada možda među predrimska imena, može biti latinskoga podrijetla (ako je posterbal od *crepo*, *-are* 'raspuknuti se'), a može se dovesti i u vezu s identičnom predrimskom riječi *crepp* (*grepp*)“ (usp. Skok 1952: 41). Četvrt Škrape danas je prostor na kojemu je smješten velik broj obiteljskih kuća sagrađenih na uzvisini u nekadašnjemu „kamenitome polju na putu za Omiš lijevo od ceste“ (Skok 1952: 41).

Table

Četvrt grada koja se nalazi sjeverno u odnosu na Dioklecijanovu palaču, između današnjih četvrti *Skalice* i *Lovret*. U kaptolskome kartularu iz 12. stoljeća spominje se prostor *in Table*. Popis kaptolskih imanja (1576) čuva zapisani oblik *Thable*, a današnji se oblik pojavljuje u popisu dobara splitskoga kaptola 1603. U kolekciji *Jura capituli ecc.* (1621) zapisano je *Natable*, a oblik *Atable* sreće se u popisu posjeda bratovštine sv. Duha (pod signaturom 8). Od kraja 17. stoljeća konačno se ustaljuje današnji oblik imena *Table*. Ime se dovodi u vezu s latinskom riječi *tabula(m)* 'ploča', a motivirano pločastim stijenama koje su se nalazile na području današnje četvrti (u susjedstvu je četvrt *Skalice* čije je ime slične motivacije) (Kodrić, Marasović-Alujević 2008: 113). Oduvijek je u množinskome obliku mada Kečkemet navodi kako je u prošlosti u govoru bila jednaka zastupljenost i jedninskoga oblika *Tabla* i pluralnoga oblika *Table* (Kečkemet 2009: 122). Danas je četvrt *Table* gotovo u potpunosti stopljena sa susjednim četvrtima *Lovret* i *Skalice*, pa je time i opravdana bojazan da je pred izumiranjem. Nasreću, najvažniji hodonim u ovoj četvrti nosi isto ime, pa je to svojevrsna garancija njegova očuvanja.

Trstènik

Jedna od najstarijih i davno naseljenih splitskih četvrti. Proteže se uzmorskim prostorom od četvrti *Firule* preko četvrti *Križine* sve do obale koja pripada četvrti *Žnjan*. Sjeverni dio četvrti, onaj koji nije izravno uz morsku obalu, naslanja se na četvrt *Split tri*. U oporuci splitskoga priora Petra (8. – 11. st.) stoji zapis *terram ad Calamentum*. Popis splitskih zemalja samostana sv. Petra u Selu (1090) donosi zapis *in Calamito*. Hrvatsku inačicu imena bilježi prvi put popis kaptolskih imanja (1576), u kojemu se pojavljuju oblici *Tarstenich* i *Terstenich*. Zanimljiv je jezični hibrid *Trastenicum* u popisu dobara splitskoga kaptola (1603). U montaneju splitskoga kaptola (1608 – 1611) spominje se *Tarstenich*, a u komendi stare opatije sv. Stipana pod borima (iz prve polovice 17. stoljeća) *Terstenich*. Popis zemalja nadbiskupske menze u splitskome polju iz druge polovice 17. stoljeća donosi oblike *Tarstenich* i *Trestenich*. Današnje ime *Trstènik* hrvatska je inačica prvotnoga latinskoga imena *Calamentum* 'trstika'. Skok na osnovi podataka da je ime potkraj 11. stoljeća (1096.) potvrđeno u latinskome liku (*in Calamito*), a da je samo pedesetak godina poslije (1144.), zabilježen njegov prijevodni hrvatski ekvivalent – *Tirstenic*, zaključuje: „da su se već u XII. vijeku lako prevodljivi romanski toponimi u Splitu izražavali hrvatski“ (Skok 1952: 26). Četvrt *Trstènik* danas je, uz poznatu plažu, stambeno naselje s neboderima izgrađenim krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih godina prošloga stoljeća te predstavlja uspješan projekt organizirane stambene stanogradnje.

Trščènica

Stara splitska četvrt, graniči sa sjeverne strane s četvrti *Dragovode*, sa zapadne s četvrti *Visoka*, s jugozapadne s četvrti *Mertojak* dok se svojim južnim i jugoistočnim dijelom stapa s četvrtima *Žnjan* i *Lovrinac*. Prepoznatljivost današnjega oblika imena ove četvrti donosi reambulacija dobara

²⁰⁵ U stan. 'procjep koji nastaje kad se što raspukne ili rascijepi, mjesto na kojem je puklo; prslina'.

nadbiskupske menze davne 1397. godine u kojoj se navodi *ad petram tonatam* ili u starohrvatskoj inačici *V Trischienoga Kamicha*. U spisima splitskih notara s početka 15. stoljeća zabilježeno je *terram ad Petram Tonctam*. U Calergijevoj karti (1675) spominje se *Trischenizza*. Šimunović iz hrvatske inačice (*Trischienoga kamicza*) splitskoga urbonima romanskoga podrijetla (*Petra tonata* 'gromovni kamen') iščitava staru hrvatsku riječ *trisk* 'grom' (Šimunović 2008: 593). Gledajući konfiguraciju terena na kojemu se spajaju četvrti *Tršćenica* i *Dragovode*, valja u budućnosti pronaći logičnu poveznicu kamene litice (*Tršćenica*) i udoline, drage ispod litice kroz koju prolazi potok (*Dragovode*) s gromovima koji su utjecali na postanak današnjega oblika imena na tome terenu. Četvrt *Tršćenica* u posljednja se dva desetljeća stopila s četvrti *Dragovode* te joj prijeli izumiranje imena. Ono se danas jasno čuva samo u imenu središnje ulice četvrti – *Put Tršćenice*, a gotovo da i nema govornika koji četvrt nazivaju Tršćenicom.

Vâroš

Najstarije splitsko predgrađe i jedna od najranije naseljenih četvrti splitskoga poluotoka. Smještena u podnožju istočne strane brda Marjan, između brda i Palače, odnosno danas četvrti *Grad*. Sa svoje sjeverozapadne strane naslanja se na četvrt *Spinut*, a malim dijelom s južne strane na četvrti *Dražanac* i *Meje*. Mada je četvrt davno naseljena, ime joj se pojavljuje rijetko u starim dokumentima i zapisima. Pronalazimo nekoliko zapisa koji se odnose na prostor današnje četvrti *Varoš*: u spisima splitskih notara na početku 15. stoljeća stoji strani oblik *in Burgo* te se od toga vremena može iščitavati prva potvrda imena, kasnije se u ispravama o imanju splitskoga kaptola (1686) navodi *borgo santa Croce fuori le mura della città*, u komendi stare opatije sv. Stipana pod borima (1712, 1742) stoji zapis *Borgo Grande*, u popisu zemalja nadbiskupske menze po Splitskome polju (1742 – 1749) zabilježeno je *Borgo*. Poznato je da već potkraj 15. stoljeća taj dio Splita dobiva izgled organiziranoga naselja. Tada se u njemu, bježeći pred Osmanlijama, naseljavaju izbjeglice iz Poljičke republike. Tu, nadomak zapadnih zidina Palače, doseljeno stanovništvo počinje s organizacijom novoga života. Uglavnom su se bavili poljoprivredom i obrađivali su splitska polja. Stanovništvo ovoga dijela poluotoka razlikovalo se od stanovništva koje je živjelo unutar Palače ili uz nju. Do danas je sačuvana podjela na „fetive“ i „nefetive“ Splitsane. Apelativ *varoš* pripada starijim hungarizmima u hrvatskom jeziku (< *mađ. város*) te je u pojedinim opisima (i kontekstima) sinoniman hrvatskome apelativu *grad* i njemačkome apelativu *burg* (Vulić (2012: 13–14). S imenom *Varoš* pojavljuje se u službenome zapisivanju tek od tiskanja dokumenta *Splitski kažiput* u prvim desetljećima prošloga stoljeća. Danas četvrt odlikuje dobro očuvana tradicionalna dalmatinska arhitektura prizemnica s okućnicama.

Visokā

Četvrt koja se smjestila na prirodnoj uzvisini od 120 metara nadmorske visine između gradskih četvrti *Mertojak* i *Pujanke*, u podnožju s njezine sjeveroistočne strane nastavljaju se četvrti *Tršćenica*, *Dragovode* i *Mejaši*. Svega je nekoliko stotina metara udaljena od morske obale u četvrti *Žnjan*. U kaptolskome je kartularu (12. st.) zapisno *in Visoca*. Zapise *terram ad Uisocho*, *post Visochu*, *post Visoccam* i *subtus Visoccha* nalazimo u spisima splitskih notara na početku 15. stoljeća. Iz ovih zapisa može se zaključiti da je tadašnja Visoka bila orijentir za snalaženje po prostoru. U Marulićevoj oporuci (1521) spominje se *Vishocha*, *Visocca* i *Vissocha*. Popis kaptolskih imanja (1576) bilježi *Vissocca* i jedan zanimljiv zapis koji upućuje na neposrednu prostornu povezanost s današnjom četvrti Mejaši – *ad Visocha prope via publica iuxta anquos fine*. U dokumentima nastalim tijekom 16. i 17. stoljeća ime četvrti bilježi se: *Vissocha*, *Auisocha*, *a Uisocho soto Visocha*, *Visocca*, *Vizocha*, *Visoca*. U Calergijevoj karti (1675) stoji zapis *collina nominata Vissoka*, *ponta in strada de Uisocho*. U različitim ispravama splitskoga kaptola (1686) navodi *se sotto Mala Visocha*. U 18. stoljeću uglavnom se zapisuje kao *Visoca*. Skok ime svrstava u skupinu splitskih toponima hrvatskoga podrijetla te je određuje kao pridjevni toponim ženskoga roda. (Skok 1952: 42 – 43). Svoj zamah u naseljavanju četvrt doživljava početkom i sredinom šezdesetih godina kada ju masovno naseljavaju došljaci ponajviše iz Imotske krajine podižući obiteljske kuće višekatnice na ovome, najuzdignutijemu terenu splitskoga poluotoka.

Vrborān

Jedna od najstarijih četvrti Splita. Smještena je između četvrti *Dragovode* i četvrti *Kila*, a danas administrativno pripada kotaru *Mejaši*. Graniči svojim sjeveroistočnim dijelom s četvrti *Brnik*, a jugoistočnim s četvrti *Lovrinac*. U oporuci splitskoga priora Petra spominje se *pastina in Barborana*. Knjiga prihoda samostana sv. Duha (1525) čuva zapis *Aborboran* i *Barboran*. Postanak imena rimskoga predija *Barbarano* Skok tumači tvorenicom od rimskoga kognomena *Barbarus* i sufiksa *-anus*. To se ime, navodi Skok, očuvalo u obliku *Brboran* (Skok 1952: 25). Zamjenom početnoga *b > v* konačno je olikovan današnji toponimski lik. Danas je četvrt Vrboran poznata ponajprije stanovnicima okolnih četvrti po nedavno sagrađenim nogometnim terenima za mlade.

Západnā òbala

Četvrt uz morsku obalu koja od središta grada vodi prema četvrti *Meje*. U smjeru istoka graniči s četvrti *Varoš*, a jednim dijelom se naslanja i na četvrt *Grad*. Ime je novijega postanja. Sastoji se od prozirnih idioglotskih leksema: pridjeva *zapad* koji označuje smjera njezina protezanja i imenice *obala*. Četvrt je omiljeno šetalište Splićana s velikim brojem kafića. Ono što posebno obilježava ovu četvrt i čini je atraktivnom jest to što, iako svojim postanjem mlada, baštini sportsku tradiciju Splita tako što su na njezinoj šetnici smještene spomen-ploče brojnih sportaša koje je grad Split iznjedrio kroz bogatu prošlost.

Zênta

Najveća uvala uz morsku obalu koja vodi od morskoga dijela četvrti *Bačvice* preko četvrti *Firule* do četvrti *Kalafati*. Zapisi imena ne navode se u starim dokumentima, a nitko se od hrvatskih jezikoslovaca nije bavio njezinim imenom *Zenta*. Poznato je da se četvrt *Zenta* nalazi na prostoru nekad zvanom *Špalacuni* (*Špalacijuni*). To je ime zapisano 1090. godine u popisu nekih splitskih zemalja samostana sv. Petra u Selu kao *in Spalacuolo* (Novak 2004: 559). Nije poznato kada se dogodilo preimenovanje prostora iz nekadašnjega *Spalaciuni* u današnje ime *Zenta*. S obzirom na to da se četvrt nalazi u blizini morskoga dijela gdje su nekada splitske žene dolazile prati rublje, ime se *Zenta* može povezati s glagolom *režentati* 'čistom vodom splahnuti lukšijom i sapunom opranu robu', čiju etimologiju Skok objašnjava od mlet. *resentar* (furl. *rezentá*) od lat. *recens*, gen. *-tis > rum. rece* 'svjež' (1973: 135).

Zvònčac

Četvrt smještena zapadno u odnosu na četvrt *Zapadna obala*, a istočno u odnosu na četvrt *Meje*. Nekada je na području današnje četvrti bio prostor poznat kao *Podremetin* (prema obližnjemu samostanu *Sustipanu*). Sastavnica *remeta* od latinskoga je *eremita* 'pustinjač', a u Dalmaciji se rabi u značenju 'zvonar, sakristan' (Kodrić, Marasović-Alujević 2008: 107). U katastiku splitskoga kaptola (1702) ime je zabilježeno kao *a Vzoncaz*, a u katastiku zemljišnih posjeda splitske crkve (1793) kao *Svončaz*. *Zvončac* je hrvatska prijevodna inačica tvorena deminutivnim sufiksom *-ac* (< *-bc*). Danas je četvrt *Zvonačac* poznata kao elitna splitska četvrt te kao jedna od omiljenih splitskih šetnica kroz uvalu ispod poznate galerije Ivana Meštrovića.

Žnjân

Četvrt na istočnome izlazu iz Splita smještena južno od četvrti *Mertojak* i četvrti *Pazdigrad*. Graniči sa svoje sjeverne strane s četvrtima *Lovrinac* i *Tršćenica* te s četvrti *Mertojak* sa svoje zapadne strane. Četvrt Žnjan jedna je od najspominjanijih u starim dokumentima iz prošlosti splitskoga poluotoka. Navodimo raznolikost zapisivanja oblika imena kroz povijest: u popisu zemalja samostana sv. Petra u Selu (1090) je *a Zunano*; u popisu nekih zemalja u Splitu i okolici (1255) *de Jumano*; u spisima splitskih notara (početak 15. st.) *in Gisgnano* i *in Zignano*; Marulićeva oporuka (1521) bilježi čak četiri lika: *Sgnanum*, *Sguanum*, *Sgnan* i *Sguan*; u popisu kaptolskih imanja (1576) stoje zapisi *Sgnan*, *in Zgnano* i *Xgnan*; popis dobara splitskoga kaptola (poslije 1603) čuva zapisani oblik *Sgnan*, kako stoji zapisano i u montaneju splitskog kaptola (1608. – 1611.); montanej splitskoga kaptola (1621) donosi zapise *Xgnano* i *Zgnan*. U popisu posjeda bratovština sv. Duha zapisani su oblici: pod signaturom 8 stoji *Azgnā* i *Asgnan*, pod signaturom 16 je *Sgnian* i *Sgnan*, pod signaturom 9 je *Xgnan*; u katastiku bratovština presvetoga

sakramenta (1621) nalazimo *Sgnam* i *Sgnan*; na Calergijevoj karti spominje se *la madona de Sgnian*; u katastru splitskoga kaptola (1702) zabilježen je lik *Xgnan*; katastik zemalja bratovštine sv. Duha (1766) čuva zapise *Sgnan* i *Sgnian*; u crtežima zemalja splitskoga kaptola (1777) čitamo *Xgnan a Parci Bardo*; u katastru zemljišnih posjeda splitske crkve (1793), zapisano je *Xgnan*. Ime *Žnjan* pučkom se etimologijom dovodi u vezu s glagolom *žeti* (prez. *žanjem*, pril. sad. *žanjući*, imp. *žanji*), odnosno s crkvom svetoga Ivana (Kečkemet 2009: 244–245). Skok (1952: 25) ime izvodi iz imena predija koji se u rimsko doba zvao *Iunianum* (praedium) 'Junijev (predij)'. Danas je to četvrt s brojnim novoizgrađenim (uglavnom neplanski i bez pripadajućih cesta) stambenim objektima koji su trajno narušili nekadašnji izgled staroga *Junijeva posjeda* koji su još u antičkim vremenima splitske povijesti naselili isluženi rimski vojnici (Kodrić, Marasović-Alujević 2008: 111).

6.5. Onomastička raščlamba imena gradskih četvrti Splita

Nakon prikaza povijesti imenovanja splitskih četvrti, a zatim i njihova leksikografskoga prikaza, u nastavku slijedi onomastička raščlamba imena splitskih gradskih četvrti – motivacijska i tvorbeno - strukturna.

6.5.1. Motivacijska raščlamba

Split se sastoji od osamdeset i jedne (81) četvrti koje su smještene na splitskome poluotoku od ušća rijeke Žrnovnice na istoku do rta brda Marjan sa zapadne strane. Svaka je od tih četvrti u određenome trenutku povijesti dobila svoje ime.

U nastavku ćemo imena gradskih četvrti razvrstati prema motivaciji u ove motivacijske skupine:

- imena motivirana geomorfološkim odlikama tla (geomorfološki apelativi, hidronimijski apelativi, oronimijski apelativi i geomorfološke metafore)
- imena motivirana prirodnom pojavom
- imena motivirana nazivima biljaka
- imena motivirana antroponimom
- imena motivirana etnikom
- imena motivirana ljudskom djelatnošću
- ostala imena (imena višeznačne ili nejasne motivacije)
- pridjevski toponimi u imenu.

Iz dosadašnjega je rada razvidno (v. abecedni popis i opis imena splitskih četvrti) da se istraživači katkad razilaze u tumačenju etimologije i etiologije pojedinoga imena splitskih gradskih četvrti. U takvim smo slučajevima u obzir uzeli vjerojatnije tumačenja. Neka su

imena „značenjskom nepoznanicom“ – takva smo uvrstili u zasebnu skupinu, a posebno smo izdvojili ona imena četvrti u kojima je proziran pridjev osnovna sastavnica.

6.5.1.1. Geomorfološke odlike tla

Geomorfološke se odlike tla, koje se iščitavaju iz geomorfoloških apelativa, hidronimijskih apelativa, oronimijskih apelativa i geomorfoloških metafora, zabilježene su u dvadeset i devet (29) od ukupno osamdeset i jednoga (81) imena splitskih četvrti. Tako velika zastupljenosti ove motivacijske skupine u ukupnome korpusu imena pretkaziva je s obzirom na činjenicu da život neke zajednice uvelike ovisi o značajkama terena koji nastanjuje. U starija je vremena, zahvaljujući ponajprije (ne)kvaliteti tla, dolazilo i(li) do naseljavanja i(li) do raseljavanja s pojedinoga područja. Stoga je geomorfologija tla na kojemu su nastale četvrti čest „motivacijski pokretač“ i svojevrsni „okidač“ u procesu nastanka imena četvrti.

Gledajući hrvatsku toponimiju uopće, a ne samo imena splitskih četvrti, uočava se da su geomorfološke odlike tla najzastupljenija motivacijska skupina u njoj te tom skupinom počinjemo motivacijsku raščlambu imena splitskih četvrti.

Iako geomorfologija znanstveno proučava i opisuje cjelokupan reljef na Zemlji, imena splitskih četvrti unutar ove skupine razvrstana su s obzirom na apelative i metafore usko vezane uz površinska svojstva tla.²⁰⁶ Gotovo su svi apelativi i metafore opće imenice, i to većinom domaćega (npr. *draga*, *kamen*, *međa*, *polje*, *njiva*, *stijena*) te manjim dijelom stranoga podrijetla (npr. *škrapa*, *gripa*, *pile*).

6.5.1.1.1. Geomorfološki apelativ

Nabrojiti ćemo najprije geomorfološke apelative uz opis značenja (prema Hrvatskome jezičnom portalu) i navođenje (u zagradi) imena splitske četvrti njime motiviranoga:

- ***draga*** 'dugačka dolina' (*Drážanac*, *Dràgovode*)
- ***kamen*** 'kruta i tvrda tvar određenog mineralnog i kemijskog sastava koja se nalazi unutar ili na površini vanjske kore Zemlje' (*Kàmēn*)
- ***međa*** 'kamen ili druga materijalna oznaka kojom je obilježena ili međa između dvaju imanja ili granica' (*Měje*)
- ***međaš*** 'kamen ili druga materijalna oznaka kojom je obilježena ili međa između dvaju imanja ili granica; međašnik, granični kamen' (*Mejášī*)

²⁰⁶ U skupinu nisu uključena imena četvrti u kojima se prepoznaje apelativ koji je u svezi s hidronimom i oronimom, tj. skupina obuhvaća četvrti u čijim je imenima apelativ vezan samo uz svojstva i izgled tla ponajprije u prostoru nizinske geografske površine.

- *njiva* 'zemljište koje se obrađuje oranjem, sijanjem i sadnjom; oranica' (*Râvnē njīve*)
- *obala* 'pojas zemlje uz more' (*Īstočnā òbala, Zâpadnā òbala*)
- *pīle* 'zemljani iskrčeni teren obrastao niskom šumom'²⁰⁷ (*Pijat(i)*)
- *stijena* 'tvrda kamena masa, kamena litica' (*Stīnice*)
- *škrapa* 'šupljotina između kamenja'²⁰⁸ (*Škräpe*).

6.5.1.1.2. Hidronimijski apelativ

Mnogi su toponimi u slavenskim jezicima motivirani hidronimijskim svojstvima: količina, tok i značajke vode; oblici i sastav tla na vodnim objektima kao što su korita, izvorišta, blata i sl. (Šimunović 1980–1981: 289). U hrvatskoj su toponimiji hidronimijski apelativi brojni zbog geomorfološke, geološke i pedološke različitosti prostora Republike Hrvatske počevši od njezinih sjevernih, ravničarskih područja, preko izrazito krških predjela do primorskih krajeva. Na dalmatinskome se području hidronimijski apelativi, koji mogu biti domaćega i stranoga podtjetla, dijele u dvije skupine (hidronimijski apelativi kopnenoga terena i hidronimijski apelativi (uz)morskoga terena). Obje su skupine hidronimijskih apelativa zastupljene u imenima splitskih četvrti:

a) hidronimijski apelativi kopnenoga terena

- *blato* 'meka smjesa raskvašene zemlje; glib, kal' (*Blätine*)
- *lokva* '1. voda koja se zadrži u udubljenju zemlje, bez stalnog izvora napajanja; 2. 'prostrana voda stajačica, laguna' (*Lökve*)
- *palude* 'močvaran'; tal. palude 'močvara' (*Poljud*)
- *voda* 'prozirna tekućina, u kemijski čistom stanju bez boje, mirisa i okusa' (*Drägovode*)

b) hidronimijski apelativ (uz)morskoga terena

- *luka* 'uređen dio obale za pristajanje brodova' (*Sjèvernā lúka*)
- *obala* 'pojas zemlje uz more, rijeku ili jezero' (*Īstočnā òbala, Zâpadnā òbala*)

6.5.1.1.3. Oronimijski apelativ

Oronimijski pak apelativi opisuju teren koji je brdovit. Među imenima splitskih četvrti sreću se oronimijski apelativi domaćega (npr. *brdo*) i stranoga podrijetla (npr. *grippa*) te je pet zabilježenih imena četvrti koji sadrže oronimijski apelativ:

²⁰⁷ Stand. tal. *pīle* 'hrpa; gomila'; hrv. *gomila* 'humak od zemlje ili kamenja; krčevina na kršu'.

²⁰⁸ I drugi opis kao 'pukotina u vapnenačkim stijenama nastala djelovanjem vode'. Prema Hrvatskome jezičnome portalu sinonimi apelativu *škrapa* su *ponikva* i *vrtača*.

- *brdo* 'prirodno uzvišenje tla relativne visine do 500 m, veće od brijega, a manje od planine' (*Břda*)
- *brijeg* 'manje brdo' (*Katàlinića bríg*)
- *glavica* 'brijeg ili vrh brijega obloga (ne oštrog) vrha, ob. pod šumom' (*Glàvičine*)
- *gripa* 'litica, abrazijski stjenjak (ostatak klifa)' (*Grìpe*)
- *kila* 'kameni vrh u obliku stošca' (*Kìla*).

6.5.1.1.4. Geomorfološka metafora

I geomorfološke su metafore izravno vezane uz izgled terena (njegovu oblinu, plosnatost, udubljenost, izduženost ili ušiljenost) na kojemu je imenovana četvrt:

- *bačva* 'posuda za tekućine (vino ili rakiju), obično drvena, uobručena' (*Băčvice*)
- *glavica* 'brijeg ili vrh brijega oblog (ne oštrog) vrha, ob. pod šumom' (*Glàvičine*)
- *luk* 'savijen i elastičan dio napregnut tetivom' (*Lùčac*)
- *ovca* (ovčica) 'domaća životinja preživač, daje vunu, mlijeko i meso' (*Óvčice*)
- *balun* 'lopta' (*Balúni*)
- *plokata* 'popločeno mjesto' (*Plòkite*)
- *skala* 'stepenica, stuba' (*Skàlice*)
- *tabla* 'ploča' (*Táble*).

6.5.1.2. Hidronimi

U toponimiji je dalmatinskoga areala hidronim često zabilježen kao motivator pri imenovanju okolnoga prostora. Hidronim je ugrađen u splitskim imenima četvrti – *Radóševac* (potok *Radoševac* > četvrt *Radoševac*) i *Smrdečac* (najprije prirodni bunar iz kojega kasnije postaje istoimeni potok *Smrdečac* > četvrt *Smrdečac*).

6.5.1.3. Prirodna pojava

Utjecaj prirodne pojave na postanak imena rijetko se bilježi u hrvatskoj toponimiji (Petrić 2005: 163 – 175). Među splitskim je imenima četvrti samo jedno ime četvrti takvoga postanja – *Trščènica*, kojoj ime dolazi od praslavenske riječi *trěskъ* u značenju 'grom' (Šimunović 2008: 593):

- *trisk* 'grom' (*Trščènica*).

6.5.1.4. Nazivi biljaka

Dolaskom na novi prostor stanovništvo zatječe na njemu autohtono bilje – neke od naziva toga biljnoga svijeta ugrađuje u toponimiju. Dio nenaseljenoga prostora pretvara u plodna polja koja imenuje nazivima na njima zasađenih poljoprivrednih kultura. Ta su imena sačuvana u današnjim imenima splitskih gradskih četvrti koja će se s vremenom proširiti na ta polja. Unutar dviju se skupina (zatečena biljka i zasađena biljka) imena četvrti razaznaju leksemi domaćega i stranoga podrijetla:

(a) zatečena, autohtona (samonikla) biljka na prostoru gdje će nastati četvrt:

- **brnistra** 'grmolika sredozemna biljka (*Spartium junceum*) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*), reduciranih listova i lijepih žutih cvjetova; žuka, žukva' (*Split*)
- **drača** 'svaka samonikla bodljikava biljka, bodljikavo raslinje' (*Drăčevac*)
- **mirta** 'zimzelena sredozemna biljka (*Myrtus communis*) iz porodice mirta (*Myrtaceae*) sitnih bijelih cvjetova; bogata eteričnim uljima; mrča, mrčela, mrtvina, murta' (*Mërtojāk*)
- **trstika** 'visoka višegodišnja biljka (*Phragmites communis*) iz porodice trava (*Gramineae*), raste uz vodu, ima šupalj šib; trska' (*Trstènik*)
- **firula** 'koromačica, velestika' (*Firule*)
- **serpullum** 'čubar, majčina dušica (*Satureja montana*), vrisak' (*Siròbuja*)
- **spina** 'drača, trnj' (*Spinūt*)

(b) zasađena poljoprivredna kultura na prostoru gdje će nastati četvrt:

- **lovor** 'mediteranski grm ili nisko drvo (*Laurus nobilis*) iz porodice lovorika (*Lauraceae*), ima zimzelene aromatične listove; javorika, lovorika' (*Lòvret*)
- **smokva** 'vočka (*Ficus carica*) iz porodice dudova (*Moraceae*), raste u toplim krajevima; plod te vočke' (*Smokòvīk*²⁰⁹).

6.5.1.5. Antroponim

(a) svetačko ime²¹⁰

²⁰⁹ Smokovik istodobno pripada i skupini četvrti motiviranih ljudskom djelatnošću u prostoru. Međutim, uvršten je u skupinu vezanu uz naziv biljaka zbog prozirnosti samoga imena koje upućuje na biljku smokvu, a ne na njezin uzgoj. U Dalmaciji je inače smokva češće „divlja“ biljka nego proizvod organiziranoga i planskoga uzgoja.

²¹⁰ Prema preporukama koje donosi *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje 'malim se početnim slovom pišu pridjevi *blaženi* i *sveti* i imenice *blaženik* i *svetac* uz imena blaženika i svetaca: *blažena majka Terezija*, *blaženi Alojzije Stepinac*, *blaženica Marija od Propetoga Isusa Petković*, *blaženik Augustin Kažotić*, *sveti Franjo Asiški*, *sveti Ivan Nepomuk*, *sveti Karlo Bartolomejski*, *sveta Jelena Križarica*, *sveta Terezija Avilska* (2013: 39).

Od antroponima su u motivaciji imena splitskih četvrti najzastupljeniji oni koji se odnose na svetca po kojemu je najprije nazvan sagrađeni sakralni objekt oko kojega će se poslije, slijedom vremena, formirati naselje. Univerbizirane, prvotno dvorječne, sintagme tvorene od latinskoga pridjeva *sanctus* i svetačkoga imena u toponimiji duž dalmatinske obale pojavljuju se vrlo rano – pripadaju starijemu razdoblju imenovanja. Štovanje kulta Majke Božje,²¹¹ potom štovanje kulta svetaca (*Dujam, Lovro, Izidor, Kasijan, Pavao i Stjepan*) i Svetoga Trojstva utjecali su na oblikovanje imena dijela splitskih četvrti:

- blažena djevica Marija, Gospa (*Gospìnica*)
- sveti Dujam (*Dùilovo, Dújmovača*)
- sveti Lovro (*Lovrínac*)
- sveti Izidor (*Sùćidar*)
- sveti Kasijan (*Sukojìšān*)
- sveti Pavao (*Sùpāval*)
- sveti Stjepan (*Sùstipān*)
- Sveto Trojstvo (*Sùtrojica*).

(b) prezime

U imenima splitskih četvrti pojavljuju se dva stara splitska prezimena:

- Katalinić (*Katàliniça bríg*)
- Karepić (*Kàrepovac*)

(c) antroponim rimskoga gentilnoga imena i kognomena

Šimunović analizira predijalna imena u radu *Prvotna simbioza Romana i Hrvata u svjetlu toponimije* (1984: 147–200). Zaključuje da je „predijalna toponimija osobito dobro sačuvana u pulskome ageru, a potvrđena je i na ostalome obalnome i otočnome prostoru jadranskoga primorja.“ U predijalnome se toponimu iščitava, a kako dalje navodi Šimunović, „antroponim rimskoga gentilnoga imena (*nomen gentile*) i kognomena.“ Napominje da su „*nomina gentilia* po postanju starija od *cognomina*“, ali s druge strane ističe i da „nije sasvim sigurna granica između njih“ (Šimunović 1984: 157). Takva su imena zasigurno najstariji onomastički spomenici²¹² na prostoru današnjega Splita i iščitavaju se u sljedećim imenima četvrti:

- Cumanum 'Kumanov posjed' (*Kmân*)

²¹¹ U katoličkome se svijetu pojavljuje u imenskim *likovima Gospa, Blažena Djevica Marija, Bogorodica, sveta Marija* i dr.

²¹² Šimunović se predijalnim imenima u toponimiji bavi i u radu *Predantički toponimi u današnjoj (i povijesnoj) Hrvatskoj* (2013: 147–214), a prije njega o kriterijima kronološke stratifikacije hrvatskih toponima kasnolatinskoga i romanskoga podrijetla raspravlja i Muljačić (2001: 63–70).

- Iunianum 'Junijev posjed' (*Žnjân*)
- Pansianum 'Pansianov posjed' (*Pojišan*²¹³)
- rim. kognomen Barbarus (*Vr̃borān*)

(d) ostalo (povezano s antroponimom)

U ovu ćemo skupinu imena splitskih četvrti ubrojiti ime četvrti *Mânuš* koje je, kao što smo već istaknuli, najvjerojatnije u vezi s Manihejcima – 'sljedbenicima Manijeva učenja' (v. opis imena četvrti *Manuš*).

6.5.1.6. Ljudska djelatnost i sl.

U imenima se splitskih četvrti motiviranih ljudskom aktivnošću i svjesnom intervencijom čovjeka na/u prostor može prepoznati:

- zanimanje: kalafat 'brodograditelj' (*Kalafāti*)
- organizirana gospodarska djelatnost: proizvodnja baruta (*Barutàna*), brodarske i prijevoznike usluge usluge (*Brodàrica*)
- zatečeni i(li) doneseni predmet na/u prostor: križ (*Križine*), zvono (*Zvònčac*)
- graditeljsko (ili umjetničko) ostvarenje na/u prostoru: grad, varoš (*Gèt, Grād, Pàzdigrād; Vâroš*); most (*Mòstine*); planirana urbana izgradnja (*Split tri*); šanac, nasip, opkop (*Bôl*); utvrda, kaštel (*Kaštèlet*); gradac, utvrda (*Kašjûni*); kapelica (*Kopìlica*); kip Bogorodice s djetetom (koja plače) (*Plakàluša*); šanac (*Metèrize*); suhozid (*Šîne*)
- opća društvena aktivnost koja se odvijala u prošlosti (okupljanje, druženje i sl.): (*Radùnica*).

6.5.1.7. Ostalo

Ime četvrti čije je ime motivirano od ven. glagola resentar 'isprati', a kao imenica prepoznatljiva danas u splitskome govoru u obliku *raženta / reženta* (*Zênta*).

6.5.1.8. Nejasno i višeznačno

Svega su tri imena četvrti iz kojih nije jasan motiv koji je utjecao na postanak imena (*Kòcunar*) ili je iz današnjega imena moguće iščitati više od jednoga značenja u motivaciji (*Pùjānke, Břnik*).

²¹³ Zabilježen kao *Pojišan* i *Poišan* (Novak 2004: 559).

6.5.1.9. Pridjevski toponimi

U zasebnu smo skupinu izdvojili imena četvrti pridjevskoga postanja kojima se opisuje/kvalificira/ocjenjuje imenovani objekt. Pridjevski toponimi sreću se i u ostalim dijelovima hrvatskoga područja u svim trima gramatičkim rodovima. U toj su skupini strukturno i tvorbeno vrlo različita imena. S obzirom na to da se strukturnom i tvorbenom raščlambom bavimo u zasebnome poglavlju, ovdje napominjemo da smo u skupinu imena pridjevskoga postanja uvrstili i ona dvorječna imena čija je jedna sastavnica pridjev:²¹⁴

- *bijel* 'koji ima bijelu boju, boju snijega, mlijeka i sl.' (*Bilice*)
- *dobar* 'koji ima kvalitetu' (*Dobri*)
- *istočni* 'koji je na istoku' (*Istočnā òbala*)
- *zapadni* 'koji je na zapadu' (*Západnā òbala*)
- *calvus* 'ćelav, koji nije obrastao drvećem' (*Lôra*)
- *neslan* 'koji nije slan' (*Neslánovac*)
- *smrdljiv* 'koji smrdi' (*Pàzdigrād*)
- *ravan* 'koji je bez izbočina i udubljenja, bez neravnina' (*Râvnē njìve*)
- *visok* 'koji ima znatan razmak između donje i gornje točke' (*Visokā*)

6.5.2. Strukturna i tvorbeno raščlamba imena gradskih četvrti

6.5.2.1. Jednorječna imena

Pretežiti dio imena splitskih četvrti čine jednorječna imena, njih sedamdeset i pet (75). Među njima razaznajemo ove skupine:

(a) imena nastala toponimizacijom:

- zemljopisni naziv, gospodarski naziv i slično: *Barutana, Bol, Brda, Firule, Get, Grad, Gripe, Kalafati, Kamen, Kašjuni, Kaštelet, Kopilica, Lokve, Lovret, Mejaši, Meje, Meterize, Pijati, Plokite, Poljud, Pujanke, Sirobuja, Spinut, Šine, Škrape, Table, Varoš*
- toponimijska metafora: *Bačvice, Baluni, Kila, Ovčice*

(b) imena nastala transonimizacijom:

²¹⁴ Navodimo i u ovoj skupini dvorječna imena četvrti *Istočna obala* i *Zapadna obala* sada zbog prozirnosti pridjeva pri motivaciji postanka imena.

Radoševac (ime potoka > ime gradske četvrti), *Smrdečac* (ime prirodnoga bunara > ime potoka > ime gradske četvrti)

(c) imena nastala univerbizacijom (izostavljanjem manje obilježenoga člana):

- *Dobri* (< *Dobri zdenac*), *Visoka* (< *Visoka planina*)
- *Kman*, *Pojišan*, *Vrboran*, *Žnjan* – redom predijalna imena, za koja se pretpostavlja prvotna dvorječna struktura sastavljena od apelativa i opće imenice *fundus* ili *praedium* (Skok 1952: 23; Šimunović 2008: 589).

(d) imena nastala sufiksalsnom tvorbom (u čijoj tvorbi sudjeluju sljedeći sufiksi):

– sufiks *-ac*:

U općemu je leksiku sufiks *-ac* gotovo neplodan kao deminutivni sufiks i obično nosi hipokoristično značenje (Babić 1991: 72). U toponomastici nosi deminutivno značenje (Vidović 2011: 235) te se dodaje na: osnovu koja je motivirana zemljopisnim ili gospodarskim nazivom, kulturno-povijesni naziv za označavanje pojačane deminutivnosti, pridjevsku osnovu i ima funkciju poimeničavanja pridjeva, toponimnu osnovu motiviranu nazivom biljne zajednice, toponimnu osnovu motiviranu nazivom biljke: *Dračevac*, *Dražanac*, *Karepovac*, *Lovrinac*, *Lučac*, *Zvončac*.

– sufiks *-ača*:

Dodaje se najčešće na pridjevsku osnovu, a u kontekstu pojavljivanja u standardnome jeziku dodaje se za razlikovanje *nomen agentis* (*nosač* 'onaj kojemu je posao da nosi (teret i sl.)') od *nomen instrumenti* (*nosač* 'ono što nosi, stup i sl.') (Žepić 1970: 90): *Dujmovača*.

– sufiks *-ak*:

Dodaje se na osnovu motiviranu nazivom biljke: *Mertojak*.

– sufiks *-ica/-ice*:

U toponomastici se dodaje najčešće na imensku osnovu i nositelj je velikoga broja oznaka (oznaka pripadnosti, oznaka da zemljopisni objekt obiluje onim što je sadržano u osnovi, deminutivno značenje, smještaj zemljopisnoga objekta i dr.). Dodaje se i na pridjevsku osnovu i ima funkciju poimeničavanja pridjeva, a dodaje se i na toponimnu osnovu koja je motivirana nazivom biljke, nazivom životinje i dr. Splitski korpus bilježi sljedeća imena četvrti: *Bilice*, *Brodarica*, *Gospinica*, *Radunica*, *Skalice*, *Stinice*, *Tršćenica*.

– sufiks *-ik*:

Dodaje se pridjevskoj ili glagolskoj osnovi i označuje mjesto koje ima svojstva iskazana osnovom ili se dodaje na osnovu motiviranu nazivom biljke (ili nazivom životinje) (Barić i sur. 2003: 320): *Brnik*, *Smokovik*, *Trstenik*.

– sufiks *-ine*:

Oblikuje imenice koja su u leksiku najčešće augmentativi (Babić 2002: 358). U imenima splitskih četvrti sufiksom *-ine* iskazana je vidljiva i obilata prisutnost nečega: *Blatine, Glavičine, Križine, Mostine*.

– sufiks *-ov(o)*:

Sufiksima *-ov(o)*, *-ev(o)*, *-in(o)* i *-ljev(o)* izriče se pripadanje pojedincu (Barić i sur. 2003: 362): *Duilovo*.

– sufiks *-uš(a)*:

Babić navodi da sufiks *-uša* oblikuje imenice od drugih imenica, pridjeva i glagola i naglašava da je *-uša* plodan sufiks (2002: 356–357). Čelić i Lewis zaključuju da je sufiks *-uša* plodan u standardnome jeziku i napominju da se plodnost većinom odnosi na štokavsku sastavnicu hrvatskoga jezika. Naglašavaju da „hrvatski standardni jezik ne upotrebljava spomenuti sufiks u oblikovanju novih riječi već je do *aktivacije* u tvorbi došlo većinom u nestandardnome jeziku“ (Čelić i Lewis 2012: 169): *Plakaluša*.

(e) imena nastala fonološkom prilagodbom imenā izvorno dvorječne strukture:

Korpus splitskih četvrti sa sadržanim svetačkim imenom uklapa se tvorbenu u obrasce ostalih toponima sa starodalmatskoromanskim pridjevom *sanctus*. Starodalmatskoromanski pridjev *sanctus* zabilježen je u čak dvadeset i četiri (24) različite varijante prefiksa u toponimiji jadranskoga prostora, a kao: *sut-*, *sud-*, *suc-*, *soc-*, *suć-*, *suk-*, *cuk-*, *čuk-*, *ćuć-*, *šuć-*, *sun-*, *sum-*, *sat-*, *st-*, *št-*, *c-*, *su-*, *s-*, *š-*, *suto-*, *sto-*, *sta-*, *šta-* i *svi-* (Putanec 1963: 146). Iz primjera imena splitskih četvrti iščitava se fonološka prilagodba prefiksalnoga lika *su(t)*- u primjerima: *Sućidar, Sukoišan, Supaval, Sustipan, Sutrojica*.

(f) imena nastala prefiksno-sufiksno-m tvorbu: *Neslanovac*

(g) imena nastala slaganjem: *Dragovode, Pazdigrad*

(h) ostala imena (uglavnom neprozirne i višeznačne tvorbe): *Kacunar, Lora, Zenta*.

6.5.2.2. Dvorječna imena

Od osamdeset i jednoga zapisanoga i opisanoga imena splitskih četvrti samo ih se šest sastoji od dviju (različitih vrsta) riječi:

- pridjev + imenica: *Istočna obala, Katalinića brig, Ravne njive, Sjeverna luka i Zapadna obala*
- imenica + broj: *Split tri*²¹⁵.

6.5.3. Kratak osvrt na jezične slojeve imena splitskih četvrti

Imena splitskih četvrti temelje se na slavenskim leksemima i leksemima neslavenskoga podrijetla. U potonjoj skupini razaznaje se supstratni predslavenski sloj (mediteranski, grčki, rimski i rani romanski) (Skok 1952: 19) te adstratni (latinski, mletački, talijanski, mađarski, njemački i turski).²¹⁶

Slavensko stanovništvo, koje se naseljava na splitskome području, prihvaća neka zatečena neslavenska imena (glasovno i morfološki ih prilagodivši svojem jezičnome sustavu) (primjerice *Spinut* i nerijetko u govoru *Špinut*), neka od njih zamjenjuje ekvivalentnim inačicama svojega jezika (primjerice *Trstenik*), a većim dijelom vlastitim jezičnim sredstvima imenuje denotete u izvanjezičnoj zbilji (primjerice *Visoka*).

U nastavku donosimo abecednim redom sva obrađena imena splitskih četvrti navodeći uz svako ime jezično podrijetlo motivacijskoga leksema:²¹⁷

- *Băčvice* < tal. *bottiglie*
- *Balúni* < tal. *palla*
- *Barutàna* < tur. *baruthane*; perz. *bārūdhāne*
- *Bilice* < prasl. i stsl. *běbь*
- *Blätine* < prasl. **bolto*
- *Bôl* < lat. *vallum* [hrv. *nasip* (u obliku *bedema*)]
- *Břda* < prasl. **bьrdo*
- *Břnik* < prasl. **bara*
- *Brodàrica* < prasl. **brodь*

²¹⁵ Dvorječno ime četvrti *Split tri* ne označava vremenski odnos već iskorišteni broj vidljiv u imenu označava prvotnu urbanističku oznaku (Split tri) koja je vremenom postala dijelom službenoga imena današnje četvrti *Split tri*.

²¹⁶ U imenima splitskih četvrti supstratni, predslavenski utjecaji odnose se na prisutnost prvotnoga jezika zajednice (keltski, dalmatski, ilirski, kasnije grčki i latinski). Adstratni utjecaji odnose se na prozirnost i prisutnost uglavnom susjednih jezika ili jezičnih zajednica (romanski, germanski i dijelom osmanski), a slavenska provenijencija odnosi se na izravan utjecaj nekog od slavenskih jezika na postanak imena.

²¹⁷ Podrijetlo motivacijskih leksema u imenu četvrti potvrđeno je u najvećoj mjeri u bazi Hrvatski jezični portal (usp. <<http://hjp.znanje.hr/>>, zadnji pristup 19. studenoga 2016. godine). Vidljivost nekih motivacijskih leksema, a koji nisu potvrđeni u bazi HJP potvrđeni su u drugim kontaktiranim izvorima: *Šine* (Vinja, 1998), *Bol*, *Kman*, *Lora*, *Pijati*, *Zenta* (Skok, 1952); *Meterize* (Škaljić; Šupuk); *Radunica* (Trecanni).

- *Döbri* < prasl. i stsl. *dobrъ*
- *Dräčevac* < stsl. **dъračъ*
- *Drägovode* < prasl. **dorga*; prasl. i stsl. *voda*
- *Drážanac* < prasl. **dorga*
- *Dùilovo* < lat. *Domnius*
- *Dújmovača* < lat. *Domnius*
- *Firule* < lat. *ferula* [hrv. *trska*]
- *Gët* < ven. *gettare*; tal. *ghetto*
- *Glàvičine* < prasl. **golva*
- *Gospìnica* < tal. *Madonna* [hrv. *Bogorodica*]
- *Grâd* < prasl. **gordъ*
- *Grëpe* < tal. *grippa* [hrv. *hrid*]
- *Ïstočnā òbala* < hrv. is- + tok (strana svijeta s koje Sunce izlazi, nasuprot zapadu) + prasl. **obvala*
- *Kalafāti* < tal. *calafato* [hrv. *brodograditelj*]
- *Kämēn* < prasl. i stsl. *kamy*
- *Kàrepovac* < tur. *kara* [hrv. *crn*]
- *Kašjūnì* < ven. *casòn*; tal. *cassone*
- *Kaštèlet* < lat. *castellum*; tal. *castello*
- *Katàliniça brîg* < prasl. **bergъ*; stsl. *brëgъ*
- *Kïla* < prasl. **kyla*
- *Kmân* < lat. *cumanum* [hrv. *kuman*]
- *Köcunar* < tur. *kakun*; lat. *Orchis* (porodica kaćunovki; divlja orhideja) [hrv. *käcün*]
- *Kopìlica* < tal. *cappella*
- *Križine* < lat. *crux* (oblik *križ* pojavljuje se kod katoličkih Slavena usp. polj. *krzyż*)
- *Lökve* < prasl. i stsl. *loky*
- *Lôra* < lat. *calvus* [hrv. *ćelav*]
- *Lòvret* < lat. *laurus*
- *Lovrínac* < lat. *Laurentius*
- *Lùčac* < prasl. i stsl. *lŭkъ*; rus. *luk*
- *Mānuš* < lat. *manes* [hrv. *duše mrtvih*]
- *Mejāši* < prasl. **medja*; stsl. *mežda*; rus. *mežá*; polj. *miedza*
- *Mèje* < prasl. **medja* (s čakavskim odrazom skupine **dj*)
- *Mërtojāk* < grč. *mýrtos*; lat. *myrtus*

- *Metèrize* < tur. *meteris*; arap. *metris*; perz. *meieris*
- *Mòstine* < prasl.i stsl. *mostō*
- *Neslánovac* < prasl. **solnъ*
- *Óvčice* < prasl. i stsl. *ovъca*
- *Pàzdigrād* < lat. *paganus*
- *Pijati* < lat. *pilus* [hrv. *pile*]
- *Plakàluša* < hrv. *plakati* > *plač*
- *Plòkite* < rom. *placea* [hrv. *plokata*]
- *Pojišan* < lat. *Pansianum*
- *Pòljud* < rom. *palude* [hrv. *močvara*]
- *Pùjānke* < tal. (A)*pulia*
- *Radóševac* < hrv. *Ràdoš*; *Radóšević*
- *Radùnica* < tal. *radunare* [hrv. *Radun*]
- *Rāvnē njīve* < prasl. i stsl. *niva*
- *Siròbuja* < rom. *serpullum*; *serpyllum* [hrv. *timijan*; *majčina dušica*]
- *Sjèvernā lúka* < prasl. **lōka*
- *Skàlice* < lat. *scalae*; tal. *scala*, *scalino*
- *Smokòvīk* < prasl. **smoky*; rus. *smókva*; polj. *smokwa*
- *Smrèčac* < prasl. **smordъ*, **smъrděti*; rus. *smerdét'*; polj. *śmierdziec*
- *Spìnūt* < lat. *spina* [hrv. *trn*]
- *Splīt trī* < hrv. *trī*
- *Stìnice* < prasl. i stsl. **stěna*
- *Sùcidar* < grč. *Isídōros*
- *Sukojišān* < lat. *Cassianus*
- *Sùpāval* < lat. *Paulus*
- *Sùstipān* < grč. *Stéphanos*; lat. *Stephanus*
- *Sùtrojica* < lat. *Sancta Trinitas*
- *Šīne* < lat. *muris sine* (calce exstructus)
- *Škrāpe* < tal. *crepaccio* [hrv. *pukotina*]
- *Táble* < lat. *tabula*
- *Trstènik* < prasl. **trěska*, **trъska* (rom. *calametum*)
- *Tršćènica* < prasl. **trěskъ*
- *Vároš* < mađ. *város*
- *Vīsokā* < prasl. i stsl. *vysokъ*

- *Vr̄borān* < grč. *bárbaros*
- *Západnā òbala* < hrv. *zàpasti* 'zaći, nestati (o suncu)' + prasl. **obvala*
- *Zênta* < ven. *resentàr* [hrv. *isprati*]
- *Zvònčac* < prasl. i stsl. *zvonъ*
- *Žnjân* < grč. *Ioánnēs*

Promotreni jezični slojevi unutar imenā četvrti pokazuju da je u neznatnome postupku zastupljeniji neslavenski motivacijski leksem u imenu jer se na motivacijskim leksemima slavenskoga podrijetla temelji trideset i devet (39) imena splitskih četvrti, a na motivacijskim leksemima neslavenskoga podrijetla četrdeset i dva (42) imena. Tako se neslavensko (aloglotno) podrijetlo bilježi u pedeset i dva posto (52 %) motivacijskih leksema, a slavensko (idioglotno) podrijetlo u četrdeset i osam posto (48 %) motivacijskih leksema.

Od leksema neslavenskoga podrijetla u najvećoj su mjeri to leksemi romanske (odnosno latinske) provenijencije (npr. *Firule*, *Lora*, *Poljud*, *Sirobuja*) te skoro sva imena četvrti od svetačkih imena iz latinskoga jezika (npr. *Supaval*, *Sustipan*, *Sutrojica* i dr.), manjim su pak dijelom leksemi iz grčkoga jezika (npr. *Sućidar*, *Vrboran*), zatim leksemi koji pripadaju venecijanskomu (mletačkomu) dijalektu (npr. *Get*, *Kašjuni*, *Zenta*). Ostali neslavenski motivacijski leksemi zastupljeni su u manjemu broju primjera pa tako susrećemo: mađarske (*Varoš*²¹⁸), turske (npr. *Meterize* i *Barutana*) ili lekseme iz današnjega talijanskoga jezika (*Radunica*, *Škrape*).

Slavensko je podrijetlo zastupljeno u četrdeset i osam posto (48%) motivacijskih leksema i danas su uglavnom svi prepoznatljivi kroz ime četvrti (leksemi *bačva* (Bačvice), *blato* (Blatine), *brdo* (Brda), *brijeg* (Katalinića brig), *drača* (Dračevac), *draga* (Dražanac), *glava* (Glavičine), *Gospa* (Gospinica), *grad* (Grad), *istok + obala* (Istočna obala), *kamen* (Kamen), *križ* (Križine), *lokva* (Lokve), *luk* (Lučac), *luka* (Sjeverna luka), *međa* (Meje,

²¹⁸ Vulić temeljito opisuje apelativ *varoš* i objašnjava da *varoš* pripada starijim hungarizmima u hrvatskom jeziku (*mađ.* város). U hrvatskim se idiomima pojavljuje u dvjema različitim gramatičkim kategorijama roda i sukladno tomu dvjema različitim sklonidbama, ali i u različitim značenjima. To se stanje odrazilo i u normiranome hrvatskome književnome jeziku. Jezikoslovac i leksikograf Vladimir Anić, u svome *Rječniku hrvatskoga jezika*, uz imenicu muškoga roda *vároš* (gen. *vároša*) donosi značenje 'težački dio u gradu primorskoga tipa', dok imenicu ženskoga roda *vároš* (gen. *vároši*) označuje kao regionalizam u značenju 'manje mjesto' te time sugerira njezinu stilsku obilježenost u normiranom jeziku (Anić 1998: 1288). Ostali hrvatski jezikoslovci ne dijele u potpunosti to mišljenje. Za ilustraciju navodimo *Jezični savjetnik s gramatikom* (ur. Slavko Pavešić) u kojem značenjski nije razgraničena imenica *varoš* u muškom i ženskom rodu (gen. *varoša* i *varoši*). Prema tomu jezičnomu savjetniku, tu riječ "u novije vrijeme sve više iz upotrebe potiskuje imenica *grad*" (Pavešić, ur. 1971: 306), pa se može zaključiti da su hungarizam *varoš* (neovisno o gramatičkom rodu) i imenica praslavenskoga podrijetla *grad* za autore toga jezičnoga savjetnika bili sinonimi. Drukčije opet značenje nalazimo u hrvatskoj jezičnoj prošlosti. Etimolog Petar Skok navodi ovo značenje: "Do 15. stoljeća *varoš* je značilo "naselje koje se razvilo ispod feudalnog grada" (Skok 1973: 567), a feudalni je grad redovito bio opasan zidinama. Isticanje zidina oko grada zapravo je u skladu s prvotnim, temeljnim značenjem riječi *grad*. Naime, u hrvatskoj starini riječ *grad* znači 'utvrđeni grad, grad opasan zidinama' (obično je to bio feudalni grad). U tom kontekstu hrvatska riječ *grad* ima isto značenje kao njemačka riječ *Burg* (Vulić 2012: 13–14).

Mejaši), *most* (Mostine), *njiva* (Ravne njive), *ovca* (Ovčice), *plač* (Plakaluša), *stijena* (Stinice), *voda* (Dragovode), *zapad + obala* (Zapadna obala), *zvono* (Zvončac) i pridjevi *slan* (Neslanovac), *smrdljiv* (Smrdečac) i *visok* (Visoka)).

Prateći razmještaj imena današnjih splitskih četvrti dobiva se ovakva slika: bliže središtu grada jesu one četvrti čija imena pripadaju starijemu razdoblju imenovanja te se uglavnom temelje na stranome leksemu (npr. do početka 19. stoljeća postojala su imena *Manuš*, *Lovret*, *Plokite*, *Table*, *Skalice*). S druge pak strane, imena čije se postanje vezuje uz 20. stoljeće uglavnom se temelje na slavenskim leksemima (npr. *Brda*, *Ravne njive*, *Neslanovac*, *Smokovik*, *Mejaši*, *Visoka*, *Dragovode*) i te četvrti prostorno zauzimaju one dijelove grada koji su do nedavno bili dijelom splitskoga predgrađa (mahom staroga splitskoga polja).

Jezična raslojavanja koja se daju iščitati iz popisanih motivacijskih leksema sadržanih u današnjim imenima splitskih četvrti, odrazom su povijesnih i društvenih okolnosti u kojima su imena nastaja. Slična jezična raslojavanja zateći ćemo i poslije u hodonimiji grada Splita koju donosimo i opisujemo u nastavku ovoga rada.²¹⁹

²¹⁹ Jezična raslojavanja u hodonimiji vidljivija su kod hodonima koji su postankom vezani uz istoliki oblik imena četvrti (primjerice prema imenu četvrti *Plokite* je pripadajući hodonim *Put Plokita* ili prema imenu četvrti *Table* istoliki je oblik hodonima *Table*). Stoga vidljivost i podrijetlo motivacijskoga leksema u hodonimiji valja najprije provjeriti iščitava li se on u motivacijskome leksemu ranije imenovane četvrti jer je ime četvrti postalo prije nego li je postao hodonim.

7. SPLITSKA HODONIMIJA

Hodonimi su toponomastička kategorija svjesno i ciljano zakonski određena.²²⁰ Naime, hrvatski *Zakon o naseljima* (NN 54/88) u članku 7. utvrđuje da „svaka ulica i trg mora biti imenovana i nije moguće u istome naseljenome javnome prostoru imenovati dvije ili više ulica, odnosno trgova s istim imenom“. Članak 8. istoga *Zakona* kaže da „ulice i trgovi mogu imati imena po: geografskim ili drugim pojmovima; po imenima i datumima koji su vezani za povijesne događaje i po imenima osoba koje su dale značajan doprinos društvenome, kulturnome i znanstvenome razvoju“, dok članak 9. propisuje „da ime ulice i trga određuje skupština općine uz pribavljeno mišljenje mjesnih zajednica na čijemu se području nalazi ulica odnosno trg.“ Svaki se prijedlog za moguće uvođenje novoga hodonima u gradski prostor mora naći u tzv. *fond* imena.²²¹ Iz opisane se zakonske regulative, a posebice iz članka 9. *Zakona o naseljima*, iščitava da je postanak pojedinoga hodonima „u rukama“ vladajućih struktura.

Jasno je iz postojećih zakonskih odredaba što sve ulazi u fond imena iz kojega će se, kada se za to ukaže prilika, izabrati ime ulice ili trga.

Postanak i oblik hodonima, a koji je neizostavan dio kulture i baštine²²² među europskim narodima ili državama, ukazuje na sličnosti i zajedničke značajke koje se mogu pratiti od postanka prvih hodonima u starome Rimu.²²³ Zbog toga u nastavku donosimo kratak komparativan prikaz postanka hodonimije Splita s postankom hodonimije Rima.

²²⁰ Hodonimi su zakonski propisani i donose se odlukama i rješenjima gradskih vlasti. Postanak određenoga hodonima počinje od kvalitetno obrazloženoga pisanoga prijedloga za davanje imena ulici ili trgu. Prijedlog se dostavlja imenovanome Odboru za davanje imena ulicama i trgovima, koji ga upućuje u daljnju zakonom propisnu proceduru. Razmatra ga na svojoj sjednici i donosi odgovarajući zaključak o njemu. Imena ulicama i trgovima mogu se dati po: a) imenima poznatih osoba (koje su obilježile kulturni, znanstveni, politički, društveni ili drugi oblik života grada, države ili svijeta); b) toponimima; c) pokretima, organizacijama i ustanovama; d) povijesnim događajima i drugome.

²²¹ Svi su gradovi dužni voditi jedinstveni *fond imena* koji predstavlja vrelo iz kojega se uzimaju imena kada se za to pokaže potreba. Fond imena osniva i vodi Odbor za utvrđivanje prijedloga imena ulica i trgova i kao takav predstavlja javni dokument. Inicijativu za određivanje hodonima, odnosno najprije za uvrštavanje u jedinstveni fond, mogu dati fizičke i pravne osobe te druga tijela i organizacije koje djeluju na području grada. Prijedlog za uvrštavanje nekoga imena u fond imena mora biti obrazložen u pisanome obliku. Ako se za hodonim predlaže koji postojeći toponim, potrebno je obrazložiti njegovu dosadašnju lokaciju u prostoru i etimologijsko značenje pojma; ako se za hodonim predlaže ime osobe, potrebno je priložiti njezin životopis (koji mora sadržavati osnovne podatke o osobi i njezinu doprinosu kojim je zaslužila da bude uvrštena u fond imena). Iz navedenoga je jasno da je postanak svakoga hodonima, za razliku od imena gradova i imena gradskih četvrti, vezan uz vrijedeće pravne i administrativne odredbe, najprije na gradskoj, a potom i na državnoj razini.

²²² O imenovanim objektima u prostoru kao neizostavnim dijelovima kulture i baštine v. u monografiji Jordana, P. i sur. iz 2009. godine *Geographical Names as a Part of the Cultural Heritage*.

²²³ Postanak najstarijih hodonima brojnih europskih gradova Handke uspoređuje s postankom hodonima staroga Rima. Naglašava sličan (ponekad i identičan) koncept – imena se nadijevaju s obzirom na: a. smjer ulice, b. njezin smještaj u prostoru, c. značajke terena te na d. pohranjena sjećanja na nekoga ili na nešto. Ta četiri

7.1. Postanak splitske hodonimije (rimsko doba i transformacija Palače u grad)

Od osnutka Rima na njegovu unutarnjemu prostoru pojavljuju se oznake za smjer radi snalaženja i orijentacije u prostoru. To označivanje smjera prvi je motiv prisutan u procesu nastanka hodonima. Za opis smjera Rimljani koriste oznake *itinera* 'prolaz' i *actus* 'put' (Handke 1970: 22). U početku ne postoji oznaka koja bi odgovarala današnjoj *ulici* jer *itinera* i *actus* imaju jedno značenje – označuju izlaze od središnjega dijela grada do zidina. Širenjem grada izvan gradskih zidina dolazi do uvođenja nove oznake za smjer – *via* 'ulica'. Oznakom *via* označuje se dvosmjernost, odnosno izlaz iz grada i ulaz u nj.

Urbanizacija grada Splita može se pratiti od rimskoga vremena. O njoj svjedoče do danas sačuvane dvije središnje linije: *Cardo* (danas *Dioklecijanova ulica*) i *Decumanus* (danas *Krešimirova ulica*). U rimsko se vrijeme te središnje linije još ne mogu nazivati ulicama. One su određivale izlazne smjerove od središta (današnji trg *Peristil*) prema sjevernim i istočnim zidinama Palače. Split se naseljava u ranome srednjem vijeku²²⁴ – prvi stanovnici nastanjuju se uz postojeće dvije linije koje će odrediti smjernice za stvaranje buduće mreže ulica – uočava se isti koncept stvaranja hodonimijske mreže kao i u, znatno prije započetoj, urbanizaciji Rima.

U Splitu je identičan razvoj oznaka do uvođenja oznake smjera *via* 'ulica'. S vremenom se broj oznaka *via* povećava, pa se pojavljuje potreba za uvođenjem razlikovnih obilježja među njima – uz oznaku *via* uvode se determinatori. U Rimu su prvi zabilježeni determinatori (također motivirani smjerom) uz oznaku *via* bili *Appia* (*Via Appia*), *Latina* (*Via Latina*) i *Ostiensis* (*Via Ostiensis*). Splitski ekvivalentni determinator, koji je ukazivao na smjer od Palače prema susjednoj Saloni, jest *Salonitana* (*Via Salonitana*). Kako se gradovi šire, tako se stvara i nova nomenklatura s oznakom *via*. Od toga vremena pratimo svojevrsnu dvostruku motivaciju, jednu prikrivenu i jednu otvorenu, jer: 1. *via*, kao dotadašnja oznaka smjera, postaje zalihosna u smislu motivacije jer širenjem izvan zidina ona dobiva današnje značenje i u tome se smislu više ne prepoznaje u oznaci za smjer (odnosno, sve su *vie* dvosmjerne pa se u nazivu *via* gubi prepoznatljivost smjera, a time i sama *via* kao nositelj

zajednička motivacijska modela svjedoče o tome da je hodonimija europskih gradova *ukorijenjena u europskoj kulturi* (v. Handke 1970: 22).

²²⁴ Iako se za Split kaže da je nastao još u vrijeme Rimskoga Carstva, prije više od 1700 godina, njegov se urbani razvoj događa kasnije, od vremena naseljavanja unutrašnjosti Palače. Početak naseljavanja Palače podudara se s vremenom dolaska Slavena u 7. i 8. stoljeću. Grad i nakon dolaska Slavena ostaje romanski, stanovništvo nedugo nakon toga prihvaća kršćanstvo, a u 10. stoljeću tu se održava i veliki crkveni sabor čiji će zaključci odrediti daljnji društveni razvoj ne samo grada nego i velikoga dijela sjeverne i srednje Dalmacije.

motiva) i 2. *determinatori*, dodani uz oznaku smjera *via*, postaju sada nositelji motiva i time preuzimaju ulogu koju je do tada imala oznaka *via*.

Postupak prijenosa značenja smjera s oznake *via* na vremenom joj dodani determinator (koji postaje nositelj motiva) omogućava promatranje stalnih motiva – arhetipova (etimona)²²⁵ koje iščitavamo iz determinatora. I u Rimu i u Splitu, osim najstarijega arhetipa (arhetip *smjera*), uočavaju se još tri stalna: arhetip *smještaja*, arhetip *značajke terena* i najmlađi (pojavljuje se tek od 19. stoljeća) – arhetip *sjećanja*.²²⁶

U nastavku slijedi pregled razvoja splitske hodonimije od prve polovice 14. do početka 21. stoljeća.

7.2. Od donošenja Statuta (1312.) do uspostave Mletačke Republike (1420.)

Planski razvoj Splita pratimo od naseljavanja unutrašnjosti Palače, ali službeno tek od vremena donošenja splitskoga Statuta 1312. godine. Tada se uvode nove smjernice radi lakšega snalaženja i orijentacije unutar gradskoga prostora. Donesenim su Statutom propisana (pisana) načela o organizaciji, rasporedu i korištenju prostora u svrhu organizacije života unutar tadašnje splitske općine (koja je u najvećoj mjeri zauzimala unutarnji prostor Palače). Novak navodi kako je prostor unutar Palače bio organiziran i prije donošenja Statuta 1312. godine jer je postojala mreža prolaza i putova (ali ne i ulica) (Novak 2005: 535). Godine 925. u Splitu je održan povijesni crkveni sabor,²²⁷ a 1240. godine nastao je prema ideji Tome Arhiđakona prvi gradski statut *Capitularium* (koji nažalost nije sačuvan). Ta dva događaja iz ranije povijesti utjecat će na propise koje je uredio Statut grada 1312. godine – *Statutum civitatis Spalati* (*Statut grada Splita*) – zbirka pravnih propisa pisana latinskim jezikom koju je sastavio tadašnji gradski načelnik (*poteštat*) Perceval Ivanov na prijedlog tadašnjega splitskoga Velikoga vijeća (*Consilium generale*). U *Statutu* su popisani gradski običaji i bio je pravnovažeći, s ograničenim odredbama uspostavom mletačke uprave 1420. godine, do pada

²²⁵ Prema *arhetip* 'originalan model na temelju kojega se proizvodi serija; izvornik, protip' i prema *etimōn* 'izvor riječi; arhetip' (usp. <[www.http://hjp.znanje.hr/](http://hjp.znanje.hr/)>, zadnji pristup 10. rujna 2016. godine).

²²⁶ O arhetipovima (etimonima) u hodonimiji v. Handke (1992: 22 – 34).

²²⁷ Povjesničar Dragutin Pavličević objašnjava kako su se zaključci crkvenoga sabora održanoga u Splitu 925. odrazili na daljnji razvoj kako velikoga dijela Dalmacije tako i na daljnji razvoj Splita. Godine 925. Tomislav se proglašava kraljem, a biskup Grgur Ninski imao je vodeću vrhovnu vlast na području cijele današnje Dalmacije. Na crkvenome saboru koji se iste godine održao u Splitu, a na kojemu su sudjelovali i kralj Tomislav i Grgur Ninski, doneseni su povijesni zaključci da se u bogoslužju koristi hrvatski (slavenski) jezik i da se kao pismo koristi glagoljica. Tadašnji papa Ivan X. trebao je potvrditi te zaključke, no to nije učinjeno već je, naprotiv, donesena zabrana ređenja svećenika koji rabe slavenski jezik. Latinski jezik ostaje službenim jezikom bogoslužja.

Mletačke Republike 1797. godine. Podijeljen je na Stari statut (*Statutum vetus*) (1312.) i Novi statut (*Statutum novum*) (1333. i 1385.). Svaki se sastoji od poglavlja (*capitula*) koja obuhvaćaju sljedeća područja: (1) položaj crkve u komuni; (2) struktura i djelatnost komunalnih službi; (3) propisi građanskoga prava i postupaka; (4) kazneno pravo i postupci; (5) odredbe o javnim službama i urbanističkome redu te (6) odredbe koje nisu opisane u prvih pet poglavlja.

Za razvoj splitske hodonimije važno je peto poglavlje Statuta u kojemu se govori o urbanističkome redu. Novak opisuje to vrijeme navodeći da je „Grad bio podijeljen na četiri gradske četvrti: četvrt sv. Dujma, četvrt sv. Martina, četvrt sv. Klare i četvrt sv. Marije. Svaka se tri mjeseca bira unutar četvrti odbornik koji je morao nadzirati ulice, izvore (bunare) i mostove. Te četvrti nazivaju se *quarterii*, a ponekad i *contrate* [...]. Naziv *contrata* nije naziv za ulicu već je to naziv za četvrt. Ulice su ono što je označeno kao *via*. Obično su i skoro uvijek označene kao *via comunis* i ima ih mnogo. Ono što se u ovo vrijeme može prevesti nazivom ulica jest *ruga*. Tako se u 14. stoljeću spominje *ruga peliciariorum* (ulica krznara)“ (usp. Novak 2005: 534–535). Taj sačuvani opis upućuje na zaključak da su u 14. stoljeću pojedini obrti bili smješteni u određene ulice, koje su prema tim obrtima dobivale imena. Statut je također propisao da ulice moraju biti slobodne i nitko nije smio postaviti na ulicu nešto što bi ometalo prohodnost, a onaj tko bi to učinio, morao je plaćati kaznu. Takvim odnosom prema prostoru naziru se početci sustavnoga planiranja ulica unutar grada.

Izlazak grada izvan zidina Palače u srednjovjekovnome Splitu dogodit će se tijekom 11. stoljeća, dakle, nekoliko stotina godine prije donošenja Statuta. Novak navodi [...] „da se to dogodilo još u 11. stoljeću kada je zabilježen velik broj sagrađenih kuća izvan Palače, a krajem 13. i početkom 14. stoljeća, zbog iskustava u ratovanju s Trogiranima, Splitsani pristupaju gradnji gradskoga bedema koji je trebao opasati po mogućnosti što veći dio grada i predgrađa“ (usp. Novak 2005: 537). Gradnjom gradskih bedema Split postaje utvrđeni grad naslonjen na morsku obalu. Unutar i dijelom izvan njega razlikujemo niz sagrađenih objekata od kojih će mnogi odrediti postanak hodonima. Objekti koji se prepoznaju u kasnosrednjovjekovnome Splitu, a neposredno pred uspostavu mletačke uprave (1420) jesu: gradski bedemi, bedemi predgrađa, gradska vrata, javna mjesta i trgovi (poljane i poljanice), palače, zdenci te sagrađene crkve između kojih se naziru uski prolazi, slabo prohodni putovi i nevelik broj ulica.²²⁸

²²⁸ Sagrađeni objekti (orijentiri) iz srednjega vijeka navode se jer će mnogi od njih u novijim vremenima utjecati na postanak hodonima.

7.3. Mletačka uprava (1420. – 1797.)

U vrijeme mletačke vladavine grad je Split u potpunosti izmijenio svoje obličje. Glavni razlozi tih promjena bili su ratovi protiv Osmanlija i razvoj trgovine. Zbog ratova oko grada nastaju utvrde, a zbog trgovine proširuje se luka i grade se lazareti (usp. Novak 2005: 461). Da bi se obranili od osmanlijskih napada, Splićani proširuju gradske utvrde i bedeme, podižu bastione te ruše čitave četvrti i predgrađa (uključujući crkve i samostane). Grad naseljavaju izbjeglice iz bližega i daljega zaleđa, podižu kućice i nerijetko obnavljaju prije srušene crkve. Zbog trgovine i prometa s istočnim zemljama s vremena na vrijeme pojavljuje se kuga koja je uništila gotovo čitav grad.²²⁹ Sve su te okolnosti odredile novu vizuru grada koji slabi i takav će ostati tijekom 16. stoljeća do vremena kada će nove prilike prisiliti Veneciju da mu vanjski oblik gotovo sasvim izmijeni (Novak 2005: 464).

Nakon haranja kuge ostalo je mnogo porušenih kuća, mnoge su obitelji nestale, a 1621. godine naređeno je da se na području porušenih kuća nasele Židovi i da im se tu sagradi „ghetto“. Do 1660. godine gotovo čitav grad bio je opasan zidinama i na taj način dobrim dijelom osiguran od kopnenih napada. U ovome razdoblju u gradu su, osim gradskih utvrda, prepoznatljivi sljedeći objekti: kule oko gradskih vrata, lazareti, luke i molovi (pristani), cisterne za opskrbu vodom. U gradu su prepoznatljivi trgovi (plokate) i ulice (usp. Novak 2005: 474):

- **trgovi:** *Trg sv. Lovre, Trg sv. Dujma, Trg Pistura, Trg na morskoj obali (Piazza al lido del Mare), Trg (Poljana) Sdoriae*
- **ulice:** *Ulica stanova (Strada dei Quartieri), Ulica trgovaca (Strada dei Mercanti), Ulica Pekarica (Strada delle pancogole), Ulica Cindra (Strada Cindri).*

Navedena su imena jedini sačuvani hodonimi iz toga razdoblja koje je obilježeno (višestoljetnim) teškim životnim okolnostima (ratovima i kugom u prvome redu). Uočava se da hodonimijska mreža nije bila razgranata.

²²⁹ Pera navodi da je „jedna takva epidemija kuge poharala Dalmaciju 1526.–1527. godine. Prema mletačkim podacima u Splitu je tada pomrlo od kuge 6000 ljudi, a izgorjelo je 250 kuća. Godinu dana prije kuge grad je brojio 9000 stanovnika. Kuga je pomorila oko dvije trećine Splićana“ (Pera 1978: 78).

7.4. Francuska uprava (1806. – 1813.) i Druga austrijska uprava (1813. – 1918.)

Nakon propasti Mletačke Republike 1797. godine dijele se mletački posjedi. Mirom u Campoformiju istočna obala Jadrana dolazi pod upravu Habsburške Monarhije, pa tako i grad Split. Nakratko, od 1806. do 1813. istočni se Jadran, kao i grad Split, našao pod francuskom upravom, a nakon toga slijedi razdoblje koje će u Splitu obilježiti tzv. Druga austrijska uprava, koja je trajala sve do 1918. godine (Benyovsky 2005: 8–9).

Iako je francuska uprava trajala manje od desetljeća, ostavila je u trajno naslijeđe sustav organizirane hodonimijske mreže. Izrađen je topografski plan grada, a u veljači 1810. godine general Marmont osnovao je Povjerenstvo za poljepšanje grada, zaduženo za vođenje svih radova na uređenju Splita i njihov nadzor (Piplović 2015: 13–14). Zahvaljujući Marmontu i njegovim pomoćnicima, počinje sustavna briga za urbanistički razvoj grada. Uz to, izgradnja novih objekata dovest će do velikih promjena u funkcioniranju mreže orijentira u gradu. Od pada Mletačke Republike (1797) do kraja francuske uprave (1813) sagrađen je velik broj novih objekata na prostoru unutar Palače i uz vanjske zidine Palače.

Do dolaska Francuza Split je bio malen i zapušten grad – 1808. imao je, zajedno s predgrađima, samo 6000 stanovnika. Godine 1810. broj se stanovnika popeo na 6734, što je dovelo do gradnje novih stambenih objekata (Piplović 2015: 13). Novoizgrađeni objekti postaju orijentiri u novoj vizuri grada koji u to vrijeme izlazi izvan Palače i širi se u predgrađa. U novonastalim se okolnostima pojavljuje potreba za osmišljavanjem novih oznaka s ciljem lakšega snalaženja i orijentacije. Od vremena francuske uprave (1806 – 1813), bez službene potvrde zakonodavca, „aktivno funkcioniraju neslužbena imena ulica i trgova nastala uglavnom prema prepoznatljivim objektima iz neposredne blizine“ (Novak 2005: 69). U tome su se razdoblju (neslužbena) imena splitskim ulicama i trgovima davala najčešće po imenima istaknutih obitelji, naročito onih plemićkih koje su u njima imale svoje kuće. Dolazi i do promjene u nazivima – ono što se u doba Mlečana nazivalo *strada*, odnosno *via*, sada se naziva *contrada* (što je prijašnji naziv za četvrt). Neslužbena će se imena ulica i trgova zadržati tijekom 19. stoljeća i Druge austrijske uprave (od 1813. do 1918.), s time da će se njihov broj povećavati. Novak (2005: 70) donosi popis tih imena, koja se dijele na dvije temeljne skupine:²³⁰

(a) *via* (*strada*, *contrada*, *ulica*):

²³⁰ Za prostor uz samu morsku obalu Novak kaže da se jednostavno bilježio topografskom oznakom *obala*.

Passagnoli, Tartaglia, Tommaseo, Grisogono, Bajamonti, Cindro, Ivellio, Gjurić (Giurich), Karlova (Contrada del Carlo), Cambj, Capogrosso, Bolis, Sadia, Bogetić, Bernardi, Bilić, Benedetti, Manola, Svetoga Mihovila, Svete Klare, Paulini, Nadbiskupova, Staroga milosrđa (della Pieta Vecchia), Svetoga Ivana, Episkupolo, Pelegrinova, Jezuita, Dušica (della buona morte), Svetoga Filipa, Žudinska (Ebraica), Sjemenišna (del Seminario), Svetoga Duha, Svete Marije, Svetoga Martina, Andrije Maloga (Contrada d'Andrea Piccolo), Svetište Svete Klare i Svetište Hrama (Sagra del Tempio), Bosut, Picokara (della Pizzochere), Grota (le Grotte), Ergovac, Nahočadi (degli esposti), Obrov (la Breccia), Balliston i Krčmara (degli Osti)

(b) piazza (trg, poljana, poljanica):

Piazza dell' Erbe, Poljanica Svetoga Jakova, Poljanica Karkut (Krkut), Poljanica Svetoga Josipa, Svetište Svete Klare, Trg hrama (Piazza del Tempio), Poljanica Dudan, Poljanica Alberti, Poljanica Bergelić, Poljanica Bilić, Poljanica kod gradskih zidina (Campiello apresso le mura) i Trg oružja (Piazza d'armi).

Zahvaljujući sačuvanome popisu splitskih hodonima iz 19. stoljeća, možemo odrediti njihovu motivaciju koja se iščitava iz determinatora, a koji je:

- topografsko ime (npr. *Grote, Obrov, Obala*)
- objekt iz prostora (npr. *Jezuita, Nahočadi, Svetoga Mihovila, Svete Klare, Trg hrama*)
- antroponim (npr. *Bajamonti, Cindro, Cambj, Ivellio, Tartaglia*).

Bilježenje i davanje imena gradskome prostoru događat će se tijekom čitavoga 19. stoljeća – grad, ponajviše njegove dijelove izvan zidina Palače i izvan gradskih bedema, naseljava novo stanovništvo. Prostori unutar i izvan bedema postaju okružja (poslije četvrti) koja tiskanjem brošure *Splitski kažiput* (1913) dobivaju administrativni legalitet. Unutar okružja su ulice i trгови (sa svojim još uvijek u to vrijeme neslužbenim imenima), ali i brojni prepoznatljivi objekti čija imena također funkcioniraju kao (neslužbeni) hodonimi. Prvo službeno imenovanje splitskih ulica i trgova uslijedit će tek 1913. godine, pred sam kraj austrijske uprave.

U rujnu 1912. godine Općinsko vijeće²³¹ odlučilo je područje grada Splita administrativno razdijeliti na okružja, prema prijedlogu koji je tri mjeseca prije izradio Josip

²³¹ Uz odluku o podjeli grada na okružja, jedan od zaključka sjednice Općinskoga vijeća održane u rujnu 1912. godine bio je i taj da u gradu moraju biti postavljena imena svim gradskim ulicama, trgovima i obalama. Donesen je i zaključak o ukidanju dotadašnje administrativne podjele na *Grad i Zgrade* (1913: 9).

Smodlaka uz pomoć Josipa Barača.²³² Split je tada službeno podijeljen na ovih deset okružja (s pripadajućom mrežom hodonima²³³): *Grad, Varoš, Dobri, Manuš, Lučac, Bačvice, Pojišan, Primorje, Marjan i Polje*.

Pisana odluka Općinskoga vijeća²³⁴, koja nažalost u svojem izvornome obliku nije sačuvana, tek će godinu dana poslije (1913) biti objavljena u obliku tiskane brošure nazvane *Splitski kašiput*. Zahvaljujući *Kašiputu* možemo danas pratiti razvoj hodonimijske mreže na prostoru Splita na početku 20. stoljeća. Za razliku od imena četvrti, koja su svojim postanjem uglavnom vezana uz starija razdoblja splitske povijesti, imena ulica i trgova novija su toponimijska kategorija – njihov se (planski) nastanak vezuje uz prva desetljeća 20. stoljeća. To je vrijeme koje karakteriziraju velike društvene i političke promjene i masovno naseljavanje gradskih prostora. Naseljavaju se uglavnom prigradska područja jer je središte grada već otprije gusto naseljeno.²³⁵

U Splitu u to doba, uz službene hodonime, dolazi i do neslužbenoga imenovanja prostora, najčešće prema prepoznatljivim objektima. Imena ili nazivi tih objekata nikada neće postati službeni hodonimi, ali će (neki i dan-danas) imati službu orijentira prema kojima se označivao okolni prostor.²³⁶ Popis neslužbenih imena prostora Splita na početku 20. stoljeća

²³² U lipnju 1912. godine, dakle tri mjeseca prije nego li je na Općinskom vijeću izglasan prijedlog o novome ustroju gradskih četvrti i pripadajućim hodonimima, Smodlaka i Barač predložili su nova imena ulicama, trgovima i obalama. Za područje na obali predložena su ova imena ulica: *Trgovinska, Dioklecijanova, Hrvojeva, Francuska i Strossmayerova*. Taj je prijedlog odbijen. Predloženo je i da se Peristil preimenuje u *Cambjevu ulicu* ili u *Plokatu sv. Duje*. U prigradskim područjima (u četvrtima *Radunica, Varoš i Manuš*) ostala su stara imena (po, uglavnom, plemenitim obiteljima koje su u njima živjele). U središtu grada predložena su brisanja imena ulica prema prezimenima starih splitskih obitelji (*Tommaseo, Grisogono, Ivellio* i dr.) te brisanje imena ulica koja su zvučala „staromodno“ (*Svetište Hrama, Poljanica kod gradskih zidina* i sl.) (Piplović 2015: 328). Već se u ovome razdoblju nazire ono što će obilježiti splitsku hodonimiju tijekom 20. stoljeća – dominacija ideoloških stajališta u postupcima osmišljavanja hodonima.

²³³ Svako okružje dijelilo se na dva ili više *odsjeka*. Za svako okružje određen je posebni *nadzornik*, a nad svakim je odsjekom *glavar odsjeka* (1913: 9). Iako se radi o razdoblju prvoga i drugog desetljeća 20. stoljeća, postojanje funkcije *glavar odsjeka* ukazuje na još uvijek jednim dijelom prisutnu rodovsku zajednicu u uređenju hijerarhijskih odnosa. U današnjemu govoru *glavar* je u ovakvome kontekstu stilski obilježena imenica jer bi ondašnjemu glavaru odgovarali opisi: za razdoblje od 1945. do 1990. *predsjednik mjesne zajednice*, a za razdoblje od 1990. *predsjednik kotara*. Uz to, postojanje glavara odsjeka unutar okružja na čelu kojega je nadzornik, pokazuje da već tada unutar jednoga okružja postoji veći broj manjih naseljenih četvrti koje se razlikuju jedna od druge.

²³⁴ Dana 28. prosinca 1911. godine formirano je novo Općinsko vijeće. Izabrani su Vinko Katalinić za načelnika, a za prisjednike (od arh. porotnik) dr. Josip Smodlaka, dr. Ante Trumbić, dr. Ivo Tartaglia, Ivo Dinko Ilich, dr. Frane Prvan i dr. Gajo Bulat. Godine 1912. izbio je rat između Crne Gore i Turske. Splitski su iskazali simpatije za Crnogorce, pa su u gradu izbili nemiri. Zbog toga je Dalmatinska vlada dekretom 16. studenoga 1912. raspustila Općinsku upravu. Postavila je za upravitelja dr. Teodora Sporna, rodom Slovenca. Uprava nije htjela odstupiti, pa je smjena provedena silom. Sporn je upravljao gradom do ožujka 1913. godine (Piplović 2015: 35). Iz navedenih je razloga više od pola godine kasnilo objavljivanje *Splitskoga kašiputa* s imenima četvrti i hodonimima.

²³⁵ Prigradska splitska područja (osim prije naseljenih četvrti *Varoš, Lučac, Manuš i Dobri*) bila su slabo ili nikako nenaseljena – tu su bila obradiva polja splitskih težaka.

²³⁶ Godine 1913. Split je imao samo 2390 kuća. Veći zamah izgradnje započinje početkom dvadesetih godina sukladno porastu materijalnih mogućnosti općine i pojedinaca. Do početka 1926. godine sagrađeno je

također nalazimo u *Splitskome kašiputu*. U nastavku donosimo popis neslužbenih imena orijentira u gradskome prostoru (odnosno, popis imena objekata koji su služili u gradskome prostoru), a grupiramo ih s obzirom na vrstu objekta:

(a) sakralni objekti

Biskupija nova, Biskupija stara, Dušice, Gospe od Sóca, Gospe od zdravlja, Ježuviti, Kapelica, Sjemenište novo, Sjemenište staro, Sveti Ciprijan, Sveti Duh, Sveti Duje, Sveti Filip, Sveti Frane, Sveti Ivan, Sveta Klara nova, Sveta Klara stara, Sveti Križ, Sveta Mande, Sveta Marija, Sveti Petar novi, Sveti Petar stari, Sveti Petar varoški, Sveti Rok, Svisveti, Zvonik (Kampanel)

(b) industrijsko-gospodarski objekti

Betica (fabrika), Duhanski magazin, Jadranska banka, Ljubljanska banka, Lučko poglavarstvo, Pazar, Pazar (novi), Pistura,²³⁷ Pijaca, Plinara, Pošta, Ribarnica, Škver Košćina, Vinarica, Željeznica

(c) društveni objekti

- škole: *Gimnazija, Obrtna škola, Poljodjelska škola, Nova realka, Trgovačka škola*
- kulturne ustanove: *Kazalište, Novi muzej, Stari Muzej, Teatar*
- zdravstvene ustanove: *Pokrajinska bolnica, Sanatorij doktora Račića*
- društvene ili državne institucije: *Hrvatski dom, Općinski dom, Poglavarstvo, Prokurative, Sirotište Martiniš-Marki (novo), Sirotište Martiniš-Marki (staro), Sud (sadašnji), Sud (stari), Tamnice*
- okupljališta građana: *Bašćun, Get, Kupalište Bačvice, Kupalište Polo, Matejuška, Žardin*

(d) privatni objekti

oko 150 novih zgrada. Do nove veće izgradnje doći će u drugoj polovici 20-ih godina prošloga stoljeća. Prema popisu stanovništva iz 1931. godine na području grada Splita bila je 3001 zgrada, što potvrđuje da je u nepunih dvadeset godina u Splitu sagrađeno 611 zgrada oko kojih se istodobno formira i mreža pristupnih cesta i putova (kojima se nadijevaju imena) (Radica 2001: 99–100).

²³⁷ *Pistura* je danas područje zapadno od sjeverozapadne kule Dioklecijanove palače. Postoje različita objašnjenja etimologije Pisture. Jedno je tumačenje podrijetla položajem sporednog ulaza u grad, koji je nastao od riječi *posterus*, sa značenjem „onaj koji dolazi poslije”, a označavajući mala, sporedna vrata na zidovima, kulama i dvorcima, koja su vodila u grad. Splitski toponim potvrđuje ovo objašnjenje jer se u Statutu grada spominju s istom oznakom i „*vrata Pisture*”, gradska vrata na tom predjelu, neposredno zapadno od Palače, kao sporedni ulaz u grad te jedan gradski trg, *Pistorium*. Spominje se 1222. godine kao oznaka ženskoga benediktinskog samostana, *monasterium Sancti Benedicti in Postures*, koji se nalazio neposredno sjeverno od zida Dioklecijanove palače, između Sjevernih vrata i sjeverozapadne kule. Taj najraniji naziv poslužio je Novaku za tumačenje postanka toponima kao složenog imena od prijedloga *post* (poslije, iza) i *turris* (kula). Kasniji nazivi pokazuju postupno preoblikovanje istoga toponima. Godine 1234. spominje se zemlja crkve sv. Ivana *de Posturio*, a iz 1359. zabilježen je oblik *Porta pisturae*. Upravo je ta varijanta, do koje je došlo prelaskom vokala /o/ u /i/, navela Skoka (1952: 29) na zaključak da je ime od latinskoga *pistorium* (pekarna), a i na pogrešnu ubikaciju toga gradskog predjela u Lovretu, što je više stotina metara sjevernije od stvarnog položaja Pisture (usp. Kodrić i Marasović Alujević 2008: 99).

Dioklecijanove grote (današnji Dioklecijanovi podrumi), Bulatova vila, Palača Cambij, Cindrova palača, Katalinića kuće, Kruševića guvna, Tudorića kuće

(e) vojni objekti

Vojnička bolnica, Vojničko vježbalište

(f) spomenici kulture

Hrvojina kula, Lazaret, Porta Aurea, Stari Grad, Šperun, Židovska sinagoga, Židovsko groblje

(g) ostali prepoznatljivi objekti

Manuški most, Solinska cesta, Stagnja²³⁸, Marmont, Obala, Perivoj gradski.

7.5. Splitska hodonimija od 1913. do 1941. godine

Da bi se nadjenula službena imena ulicama i trgovima, valjalo je na razini grada ili općine osnovati radna tijela koja će se brinuti o postupcima imenovanja u skladu s propisima.²³⁹ U Splitu se takva tijela nisu osnivala, pa su imena predlagali entuzijasti i dobri poznavatelji grada, njegovih naseljenih i nenaseljenih područja.²⁴⁰ Nažalost, povijest Splita od 1913. do 1918. nije istražena,²⁴¹ a upravo je to razdoblje u kojemu dolazi do prvoga sustavnoga i službenoga imenovanja gradskih četvrti te ulica i trgova u njima.

Splitski kažiput (1913.) – prvi službeni popis splitskih hodonima

Splitski kažiput (1913.) prvi je službeni popis splitskih hodonima, koji će biti na snazi sve do talijanske okupacije 1941. godine. Sadržava ukupno dvije stotine i šezdeset (260) hodonima. Njihov je broj veći u okružjima s većim brojem stanovnika. Najviše je hodonima u okružju *Grad* (73), dok je u ostalim okružjima njihov broj osjetno manji. U okružju *Polje*

²³⁸ Od apelativa *stagna* 'širok seoski put; prošireni put u naselju' (Šimunović 2009: 889; Lozić Knezović, Marasović-Alujević 2012: 127).

²³⁹ Klarić napominje da je određenost ulice ili trga uokvirena s pravno-administrativnim opisom navodeći da „ulicom, odnosno trgovom, smatra se svaka imenovana ili prostorno opisana javno-prometna površina unutar građevinskoga područja nekoga naselja obilježena s proširenim ili neproširenim opisom kao: *cesta, avenija, aleja, park, perivoj, prolaz, prilaz, magistrala, šetalište, stube, obala, uvala, odvojak, put, poljana, gat, stubište, obronak, brijeg, zavoj, dol, prečac, vidikovac* i sl.“ (Klarić 2004: 122).

²⁴⁰ Prvi službeni Odbor za imenovanje osnovan je u Zagrebu 1927. godine, a u Splitu tek 1952. godine. Prije su ulogu odbora za imenovanje ulica i trgova imali neformalno imenovani pojedinci koji su najčešće bili i članovi općinskih vijeća. Njihova osnovna zadaća bila je vezana uz raspravu i predlaganje imena, koja su se potom potvrđivala ili odbijala na sjednicama gradskih vijeća ili skupština.

²⁴¹ Monografija Grge Novaka *Povijest Splita*, jedan od najvažnijih izvora o splitskoj povijesti, obuhvaća splitsku povijest do 1882. godine, a monografija Zdravke Jelaske Marjan bavi se razdobljem od 1918. do 1941. godine.

zabilježeno je četrdeset hodonima, što ukazuje na smjernice širenja grada u sljedećim desetljećima.

Od rujna 1912. godine, odnosno od prve polovice 1913. godine u svakome su okružju hodonimi vidljivo istaknuti – „sve gradske ulice, trgovi, poljane, obale te svi poljski putevi i ceste u blizini grada imaju svaki svoje posebno ime, koje je naznačeno na duguljastoj gvozdenoj pločici, tamno-modrim slovima na bijelome dnu. Svaka ulica ima redovito najmanje dvije pločice s imenom: jednu na početku, a drugu na kraju ulice, ponajviše na lijevu ruku prolaznika“ (*Kažiput* 1913: 10)

U nastavku donosimo iz *Splitskoga kažiputa* (1913: 13–50) sadržan popis hodonima poredanih abecednim redom unutar svakoga okružja. Ono što karakterizira ovo razdoblje, a i ostala razdoblja imenovanja jest da se redovito izostavlja apelativ *ulica*. Razlozi su toga izostavljanja što se tijekom vremena nekadašnja *ulica* „puni“ dodatcima i novim značenjima (koji uglavnom jasno, jednoznačno i nedvosmisleno upućuju na njezin smještaj u prostoru, smjer kojim (u kojemu) se proteže, karakter terena na kojemu se nalazi, a od novijega razdoblja značenje se „upotpunjuje“ kroz upis sjećanja na važne ljude, mjesta i događaje). Time ona postaje zalihosna, a k tomu i težnja jezika za ekonomičnošću izraza dovodi postupno do potpunoga gubljenja *ulice* iz osnovnoga imena. Stoga u popisu koji slijedi izostavljamo hodonomastički apelativ *ulica* jer se on ne donosi u dokumentu. Za razliku od izostanka apelativa *ulica*, ostale hodonomastičke apelative (*put*, *poljana*, *prolaz*, *prilaz*, *avlija*, *obala*, *gat*, *lučica*, *uvala*, *dvori*, *cesta*, *njiva*, *strana*, *skale*, *stine*, *trg*, *krug*, *kosa*, *prokop* i *dolac*) *Kažiput* redovito bilježi te ih u popisu donosimo onako kako su i zapisani:

(1) Grad (73)

Arbanaška, Arcibiskupova, Arcidjakonova, Arnirova poljana, Beogradska, Bernardov prolaz, Bizantinska, Bosanska, Botičeva poljana, Buvinova, Careva avlija, Dioklecijanova obala, Djački prolaz, Dobrić, Domaldova, Dosud, Dukljanska, Eskulapova poljana, Foskolova poljana, Francuska obala, Glicerijeva, Gotska, Grgura Ninskoga poljana, Hrvojeva, Ispod Grota, Ispod ura, Iza lože, Kaptolska, Klajićeva poljana, Kraj sv. Dujma, Kraj sv. Ivana, Kraljice Jelene poljana, Krešimirova, Kružićeva, Latinska poljana, Lučki prilaz, Marcelinova, Marmontova, Martinjska, Martinjski prolaz, Marulićeva, Mihovilov trg, Mletačka obala, Narodni trg, Nelipića, Obrov, Papalićeva, Peristil, Pistura, Placidijina, Porta aurea, Pretorijanska, Rimaska, Severora, Sokolska, Stari pazar, Strosmajerova obala, Sumporna, Šibenska, Šubića,

Trogirska, Tvrdojeva, Tvrtkova, Ugarska, Usred Geta, Varoški prilaz, Vestibul, Voćni trg, Zadarska, Zagrebačka, Zeleni trg, Žarkova, Žudinski prolaz.

(2) Varoš (43)

Antonova, Arapova, Babina, Ban Jelačićeva, Ban Mladenova, Barića, Bilanova, Biserova, Borčićeva, Bosna, Brajevića prilaz, Čopova, Domilijina, Jerina, Kamenita, Kovačića, Kragića, Kraj Gospe od Soca, Kraj sv. Frane, Kraj sv. Luke, Kraj sv. Mikule, Kraljeva njiva, Križeva, Leština, Marasovića, Marjanska obala, Matošića, Milića, Mrčelina, Palmina, Penića, Perišića, Plinarska, Podgorska, Popovića, Radmilovića, Rejića, Senjska, Sinovčića, Sirišćevića, Stagnja, Širina, Vijugasta, Zrinjska (južni dio).

(3) Dobri (18)

Bihačka, Bribirska, Bulatova poljana, Ćiril-Methodova, Iza kazališta, Kačićeva, Kliška, Kninska, Kruševića, Mandjerova, Nodilova, Porinova, Sinjska, Slavićeva, Svačićeva, Teutina, Vojnovića, Zrinjska (sjeverni dio).

(4) Manuš (8)

Dubrovačka, Livanjska, Manuška poljana, Novi pazar, Sredmanuška, Uz prokop, Vrhmanuška, Vukasovića.

(5) Lučac (33)

Bubalova, Dumanića, Dupljančića dvori, Dupljančića, Dvornikova, Ispod tvrđave, Iza koludrica, Iza tvrđave, Kopilica, Kraj sv. Petra, Kroz Gripe, Kukočeva, Kuzmanićeva, Kuzmića, Mostarska, Na Toć, Na Tupinu, Ninčevića, Pervanova, Petrića krug, Petrića, Radunica, Rokova, Ružića, Tararina, Trumbućac, Vesanovića, Vickotina, Vojnički prilaz, Vrh Lučac, Vrzov dolac, Zvizdina, Zvonimirova.

(6) Bačvice (13)

Bregovita, Gojsalića, Jadranska, Kapucinski prilaz, Katalinića prilaz, Kod mosta, Kupališni prilaz, Potok, Put kroz Bačvice, Radovanova, Šegvića, Zlodrina poljana, Željeznički prolaz.

(7) Pojišan (11)

Bolnički put, Gospina ulica, Gospinica, Iza Gospe od Pojišana, Kroz Firule, Matije Gubca, Na Križice, Poljička cesta, Put od Firula, Trstenik, Viška.

(8) Primorje (10)

Alojev put, Betlemski put, Ilirska obala, Pod Kosom, Put ispod Meja, Sustipan, Sustipanska, Sustipanski put, Tomića stine, Zapadna obala.

(9) Marjan (11)

Brankov prilaz, Gorski put, Grupkovića put, Kraj sv. Mande, Mandalinski put, Marjanska cesta, Marjanska strana, Marjanske skale, Podan Marjana, Šenoina, Vrh Marjana.

(10) Polje (40)

Balkanska, Bolska, Brodarica, Frankopanska, Ispod Brda, Ispod Glavičina, Kaštelanski put, Katanova, Klanička cesta, Kraj Gospe od Spinuta, Kroz Spinute, Lora, Lovretska, Martiniševa, Marvinski put, Na Glavičine, Na Kman, Na Stinicu, Pod Pijate, Poljska, Poljudska cesta, Poljudska obala, Poljudski put, Povrh Gripa, Pujanka, Put u Plokite, Sarajevska, Sjeverna luka, Solinska cesta, Spinutska, Starčevića, Sokojišanska, Supavalski put, Sutrojičin put, Tabla, U Brda, U Duje, U Jame, Uz kolosijek, Vranjički put.

Popis iz *Kažiputa* sadržava hodonimiju Splita s početka 20. stoljeća. Apelativ *ulica* gotovo je u potpunosti isključen kao sastavnica u imenu, a unatoč tomu iščitavaju se sva četiri motivacijska arhetipa (etimona):

- smjer: *Kroz Firule, Na Kman, Put kroz Bačvice, Put u Plokite, U Brda* i dr.
- smještaj: *Iza kazališta, Kraj sv. Luke, Pod Pijate, Povrh Gripa, Uz prokop* i dr.
- značajke terena: *Alojev put, Kamenita, Vijugasta* i dr.
- sjećanje: *Brankov prilaz, Gotska, Rimska, Teutina, Ugarska, Zrinjska* i dr.

U ovome se razdoblju nazire povećani udio arhetipa sjećanja, a koji će u novijim vremenima postati dominantan pri postanku novih hodonima. Međutim, unatoč postojanju hodonimske mreže, građani se tada uglavnom orijentiraju i snalaze u prostoru kroz neslužbena imena ulica i trgova,²⁴² dok se službena imena rijetko upotrebljavaju.

7.6. Splitska hodonimija od 1941. do 1943. godine

Hodonimijska mreža unutar pojedinoga okružja nije se znatno promijenila u međuratnome razdoblju (1918. – 1941.). Do promjena dolazi početkom 2. svjetskog rata i talijanske okupacije grada. Politiku potpune talijanizacije Splita i dolazak fašista 1941. godine obilježit će i promjene u splitskoj hodonimiji. Pritom se postupa na dva načina:

- nadijevaju se potpuno nova imena (npr. imena koja s dotadašnjima nisu ni u kakvoj vezi, determinatori su ljudi, mjesta i događaji iz talijanske prošlosti):

²⁴² Zbog toga je nužno u istraživanjima koja će tek uslijediti popisati, a zatim (sinkronijski, dijakronijski i onomastički) opisati neslužbeno imenovanje splitskoga naseljenoga prostora kroz njegovu bogatu povijest.

dotadašnje ime	ново ime
<i>Šubićeva</i>	<i>Via Giuseppe Garibaldi</i>
<i>Kukočeva</i>	<i>Via Giacomo Puccini</i>
<i>Katarine Zrinske</i>	<i>Via Dante Alighieri</i>
<i>Arbanaška</i>	<i>Calle Simeone Selimbrio</i>
<i>Matošića</i>	<i>Corso Umberto di Piemonte</i>
<i>Balkanska</i>	<i>Via Roma</i>
<i>Ispod Meja</i>	<i>Via Nizza</i>
<i>Lisinskoga</i>	<i>Via Tunizi</i>
<i>Uskočka</i>	<i>Via Tripoli</i>
<i>Mihaljevića</i>	<i>Vicolo delle botteghe oscure</i>
<i>Sedejeva</i>	<i>Via Padova</i>
<i>Na gorici</i>	<i>Via Ancona</i>
<i>Vrhmanuška</i>	<i>Via Trieste</i>

– dotadašnja se imena „prevode“ na talijanski jezik (prevodi se apelativna sastavnica koja u hrvatskome liku kadšto izostaje (*ulica*→*via*), dok se ime(na) najčešće talijanizira(ju)):

dotadašnje ime	ново ime
<i>Buvinova</i>	<i>Via del Buvina</i>
<i>Severova</i>	<i>Via Severo Magno</i>
<i>Solinska</i>	<i>Via Salonita</i>
<i>Kraj Svetog Petra</i>	<i>Via San Pietro</i>
<i>Vukasovićeva</i>	<i>Via Riccardo Vucassovich</i>
<i>Antonova</i>	<i>Via San Antonio</i>
<i>Račićevo šetalište</i>	<i>Passeggiata dott. Račić</i>
<i>Pristan Sv. Duje</i>	<i>Molo San Doimo</i>
<i>Kraj Sv. Frane</i>	<i>Via San Francesco</i>
<i>Križeva</i>	<i>Via Santa Croce</i>
<i>Klarina</i>	<i>Via Santa Clara</i>
<i>Stari Pazar</i>	<i>Mercato Vecchio</i>
<i>Ispod ure</i>	<i>Sottoportico dell'orologio</i>
<i>Katalinićev prilaz</i>	<i>Salita Giovanni Cattalinch</i>
<i>Kraj Svete Mande</i>	<i>Vicolo della Maddalena</i>
<i>Reića</i>	<i>Vicolo dei Reich</i>
<i>Poljud</i>	<i>Paludi</i>
<i>Pod kosom</i>	<i>Piedmonte</i>
<i>Sinovčića</i>	<i>Via Marco Sinovicich</i>
<i>Arcidakonova</i>	<i>Via Arcidiacono</i>

Do kraja 1942. godine u Splitu su sve ulice dobile nova imena (jednim od dvaju opisanih načina). Izrađene su nove mramorne ploče na kojima su bila upisana ta nova

imena.²⁴³ Time je talijanski okupator ostvario jednu od mjera nasilne talijanizacije grada.²⁴⁴ U novinama *Il popolo di Spalato* ili, kako su ih Splićani zvali, *Popolo disperato (Očajni Split)*, redovito su tijekom prve polovice 1942. godine izlazili prilozi s novim imenima ulica (Kuzmić i sur. 2010: 197). Općina je krajem siječnja 1942. godine izdala dokument na talijanskome jeziku *Elenco Ufficiale* u kojemu su uneseni abecedni popisi talijaniziranih imena i prezimena, a zatim i popisi hodonima zatečeni u ožujku 1942. godine. Popis obuhvaća prostor tadašnje provincije Spalato i njezine neposredne okolice, a popisana su osobna imena, prezimena i adrese onih građana koji su u to vrijeme imali telefon.

Talijanizaciji Splita trebala je u tome razdoblju pridonijeti i uvedena zabrana uporabe hrvatskoga jezika jer je donesena naredba da se na javnim prostorima smije govoriti i obraćati sugovorniku isključivo na talijanskome jeziku. Kroničar toga vremena Antun Kisić bilježi da je „na čelu grada kada su se preimenovala ulice bio povjerenik senator Tacconi, u vrijeme kada Split polako postaje *citta italianissima*“. Nova su imena ulica, a kako dalje navodi Kisić, „bila u pojedinim dijelovima u najmanju ruku čudna pa ni najkulturniji članovi *Gabinetto di lettura* ne bi mogli pretpostaviti tko je sve bio „počašćen“ u novim imenima ulica. Našli su tako svoje mjesto među imenima splitskih ulica talijanski fašisti poginuli 1920. godine, zatim gradić u provinciji Brescia, splitski gradonačelnik iz 14. stoljeća, a počašćeni su i mnogi svetci. Počašćen je imenom ulice, primjerice, i Italo Balbo, avijatičar *maresciallo d'aria*, koji je na splitskoj obali zauzeo nekadašnje mjesto Christofora Columba. Doktora Trumbića također je sa splitske obale otjerao Costanzo Ciano, a na putu do četvrti Plokite negdje se izgubio i nekadašnji Marco Polo“ (Kuzmić i sur. 2010: 197).²⁴⁵

²⁴³ Ta su imena izazivala bijes lokalnoga stanovništva te su ploče često uništavali.

²⁴⁴ Specifične okolnosti na području Dalmacije, a i opseg promjena koje je talijanska uprava provela nad antroponimima, onemogućavaju izradu cjelovitoga popisa izmjena i novih imenovanja provedenih 1942. godine. Za potrebe ovoga rada birani su primjeri koji pokazuju motivaciju i metodologiju talijanske politike kada j riječ o promjenama u hodonimiji na splitskome području.

²⁴⁵ Prema podacima koji svjedoče o političkome ozračju Splita 1942. godine (v. *Antifašistički Split: ratna kronika 1941.–1945.*) iz sačuvanih dokumenta: a. Izvještaj Vrhovnog oružanog zapovjedništva NDH (od 11. rujna 1942. Arhiv VII, arhiva NDH, k. 63, reg. br. 21/5-1.); b. Izvještaj Prefekture Split (od 29. listopada 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 4/11-1.); c. Izvještaj karabinjera Split (od 6. studenoga 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 13/11-2); d. Izvještaj Prefekture Split (od 6. i 7. studenoga 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 14/11-1 i reg. br. 31/11-1.); e. Izvještaj Kvesture Split (od 13. prosinca 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 569, reg. br. 39/3-1.); f. Izvještaj Prefekture Split (od 19. prosinca 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 553, reg. br. 19/13-1.); g. Izvještaj karabinjera Split (od 21. prosinca 1942. Arhiv VII, arhiva talijanska, k. 562, reg. br. 38/6); h. Antun Kisić: »Ljetopis grada Splita«, rukopis. 1942, str. 260. Arhiv IHRPD.

7.7. Splitska hodonimija od kapitulacije Italije (1943) do kraja 2. svjetskoga rata (1945)

Talijanska kapitulacija u rujnu 1943. godine²⁴⁶ odrazit će se i na promjene u splitskoj hodonimiji. Njemačku okupaciju po odlasku Talijana obilježit će uspostava nove Građanske uprave s glavarem na čelu.²⁴⁷ Uprava ubrzo donosi naredbu po kojoj se na području grada moraju skinuti i brisati svi talijanski natpisi, nazivi i znakovi bilo koje vrste, kako na kućama, tako i u kućama te se odmah moraju vratiti stara imena, odnosno, tamo gdje je to potrebno, dati nova imena ulicama u gradu (Kuzmić i sur. 2010: 562). Nova imena ulicama i trgovima uglavnom su bila nadjevena po važnim ličnostima vezanim uz tadašnji ustaški pokret. Danas nema sačuvanoga cjelovitoga popisa tada preimenovanih ulica i trgova zbog čega je nemoguće provesti cjelovitu sociolingvističku (socioonomastičku) analizu. Ostala su, naime, zabilježena samo neka imena od velikoga broja tada preimenovanih. Dnevnik *Novo doba* krajem 1943. godine objavljuje popis²⁴⁸ dijela novoimenovanih ulica i trgova. Donosimo ih u nastavku uz usporedno navođenje dotadašnjih imena:

dotadašnje ime	ново ime
<i>Narodni trg</i>	<i>Trg poglavnika Ante Pavelića</i>
<i>Francuska obala</i>	<i>Obala Adolfa Hitlera</i>
<i>Tartaglina ulica</i>	<i>Ulica dr Milana Luetića</i>
<i>Beogradska ulica</i>	<i>Ulica Stjepana Radića</i>
<i>Ulica kraljice Marije</i>	<i>Ulica Branka Roglića</i>
<i>Marmontova ulica</i>	<i>Ulica Ivana Meštrovića</i>
<i>Smoldakina ulica</i>	<i>Ulica mučenika s Lučca</i>
<i>Balkanska cesta</i>	<i>Ustaški put</i>
<i>Poljana Grgura Ninskog</i>	<i>Šufflayeva poljana</i>
<i>Brankov prilaz</i>	<i>Prilaz Crne legije</i>
<i>Peristil</i>	<i>Trg Grgura Ninskog</i>
<i>Hajduk Veljkov put</i>	<i>Domobranski put</i>
<i>Wilsonova obala</i>	<i>Istarska obala</i>

²⁴⁶ Dana 8. rujna 1943. godine objavljena je kapitulacija Kraljevine Italije. Ante Pavelić odmah je nakon kapitulacije razvrgnuo Rimske ugovore iz svibnja 1941. godine i, uz suglasnost Hitlera, proglasio ponovno pripajanje dijelova jadranske obale NDH. Razmjerno je malo radova o uspostavi i djelovanju uprave NDH u krajevima koji su do rujna 1943. pripadali Italiji, a oni koji postoje, uglavnom se ograničavaju na stanje neposredno nakon kapitulacije Italije (Barić 1998: 55).

²⁴⁷ U Zagrebu je 3. studenoga 1943. osnovano Ministarstvo oslobođenih krajeva. Zadatak toga ministarstva bio je da rukovodi cjelokupnom državnom upravom od Istre do Dubrovnika. Kao područni organi Ministarstva „oslobođenih“ krajeva uspostavljena su dva glavara u novoosnovanoj Građanskoj upravi. Bruno Nardelli imenovan je glavarem Građanske uprave za područje Dalmacije. Nardellijevo djelovanje i odnos prema stanovništvu po nekim je izvorima smatran pozitivnim iako on sam zbog prilika nije mogao popraviti teško stanje na području Splita, odnosno čitave Dalmacije (Barić: 1998: 57) jer je cjelokupna politika određivana u Zagrebu, sjedištu Ministarstva pod kojim se nalazila splitska Građanska uprava.

²⁴⁸ V. *Ratna kronika Splita*, dostupno na: <http://www.znaci.net/00001/220_3.pdf> (83–197), pristupljeno 3. lipnja 2013. godine.

<i>Istarska ulica</i>	<i>Ulica Dionizija Juričeva</i>
<i>Ulica XI. puka</i>	<i>Ulica SS divizije prinza Eugena</i>
<i>Mletačka obala</i>	<i>Šibenska obala</i>
<i>Porta Aurea</i>	<i>Zlatna vrata</i>
<i>Poljana Regenta Aleksandra</i>	<i>Poljana 20. lipnja</i>
<i>Rimska ulica</i>	<i>Riječka ulica</i>
<i>Sokolska ulica</i>	<i>Ulica Stipe Javora</i>
<i>Ulica vojvode Putnika</i>	<i>Slovačka ulica</i>
<i>Prilaz vojvode Mišića</i>	<i>Prilaz Jure Francetića</i>
<i>Tirševo šetalište</i>	<i>Šetalište Andrije Hlinke</i>
<i>Zmaj Jovina ulica</i>	<i>Ulica Augusta Harambašića</i>
<i>Steedova ulica</i>	<i>Ulica Antuna Gustava Matoša</i>
<i>Vijugasta ulica</i>	<i>Ulica Paška Kaliterne</i>
<i>Ulica vojvode Putnika</i>	<i>Ulica dr Ivana Cuzzia</i>
<i>Obala vojvode Stepe</i>	<i>Obala Josipa Ruđera Boškovića</i>

Novonadjevena imena „žive“ nepune dvije godine – nakon oslobođenja Splita, u svibnju 1945. godine počinje planska izmjena hodonimije koja će biti, kao i u prethodnome razdoblju, izrazito ideološki usmjerena. Dominacija arhetipa sjećanja u determinatoru na svojem vrhuncu – splitska je hodonimija u novim povijesnim i političkim okolnostima determinirana politikom koja je obilježila razdoblje od 1945. do 1990. godine.

7.8. Splitska hodonimija od 1945. do 1990. godine

Većina istraživanja hodonimije u zemljama istočne i jugoistočne Europe u razdoblju od završetka 2. svjetskoga rata do početka devedesetih godina prošloga stoljeća usmjerena je na povezanost s promjenama društvenoga i političkoga sustava. Socijalistička ideologija i izgradnja novih postsocijalističkih identiteta glavna su tematska područja u istraživanjima kojima je cilj revalorizacija predsocijalističke, socijalističke i postsocijalističke prošlosti i naslijeđa (Stanić i sur. 2009: 92). Odraze toga dijela europske povijesti najbolje ocrtavaju promjene u hodonimiji u (post)socijalističkim gradovima.²⁴⁹ Splitski hodonimi koji su

²⁴⁹ Od radova koji se bave tom tematikom izdvojamo članak Maoza Azaryahua (1997: 479–493) o politici imenovanja ulica istočnoga Berlina (nakon ujedinjenja 1990. godine nekadašnje Istočne Njemačke (DDR-a) i Zapadne Njemačke) prema popisu hodonima iz 1997. godine, zatim članak koji potpisuju Light, Nikolae i Sudit (2002: 135–144) o uličnoj nomenklaturi socijalističke Rumunjske te članak Balowskoga (2010: 281 – 296) o simbolici mijenjanja imena ulicama i trgovima u poljskim gradovima nakon sloma komunizma. Zajedničko je u sva tri rada da analiziraju ulogu imena ulica kao simbola za legitimaciju i institucionalizaciju nekadašnje socijalističke ideologije.

funkcionirali u tome razdoblju²⁵⁰ u najvećemu su postotku nositelji simbolične poruke u službi propagiranja vladajuće ideologije.

Godine 1948. tiskana je brošura *Plan Splita i okolice*.²⁵¹ Od toga vremena pa do početka devedesetih prošloga stoljeća dolazi do velikih promjena u splitskoj hodonimiji – s jedne strane brojne su ulice preimenovane, a s druge strane u novonaseljenim dijelovima Splita nastaju nove ulice sa svojim imeniam. U imenovanjima toga vremena dominira motivacija s ideologijom kao arhetipom (daju se imena u znak sjećanja na ljude, mjesta i događaje). Taj koncept u motivaciji izravno ilustrira dominantan utjecaj ideologije na postanak većine hodonima u poslijeratnome razdoblju. Kako je uglavnom cjelokupna slika tadašnje splitske hodonimije uvjetovana ideološkim obrascem, u nastavku slijedi prikaz hodonima (na izabranome dijelu korpusa iz poslijeratnoga razdoblja) iz kojih se lako iščitavaju dvije dominantne skupine – hodonimi temeljeni na antroponimu (a)²⁵² i hodonimi temeljeni na toponimu (b). Ostali se hodonimi (c) (koji ne sadržavaju antroponim ili toponim) svrstavaju u zasebnu (po sastavnicama vrlo heterogenu) skupinu:

(a) hodonimi temeljeni na antroponimu (prezime, osobno imene i prezimenu, osobno ime, prezime i nadimak):

– revolucionari, djelatne vojne osobe, ratnici i narodni heroji:

*Božidara Adžije,*²⁵³ *Aljinovićeve,*²⁵⁴ *Đordana Borovčića Kurira,*²⁵⁵ *Braće Borozan,*²⁵⁶ *Ignacija Brajevića,*²⁵⁷ *Mirka Buljana,*²⁵⁸ *Burića i Klarića,*²⁵⁹

²⁵⁰ Izrada jedinstvenoga popisa splitskih hodonima za razdoblje od 1945. do 1990. godine pokazala se neizvedivom zbog brojnih izmjena u upravnome i administrativnome ustroju Splita. Naime, godine 1952. događa se prva velika izmjena kada su Splitu upravno pripojena naselja Strožanac, Kaštel Gomilica, Kaštel Sućurac, Kaštel Kambelovac, Grljevac, Vranjic, Rupotina Donja i Rupotina Gornja (NN NRH, 16/52). Dvije godine poslije (1954) pripojena su mu i naselja Amižići, Most, Stobreč, Podstrana, Sirotkovići, Dvori, Korešnica, Gajine (Žrnovničke), Kamen, Glavica i Privor (NN NRH, 33/54) te naselja Mravince, Podstrana, Sitno Gornje i Sitno Donje, Solin i Strana (solinska) (NN NRH, 16/52 i 33/54). Osam godina nakon toga (1962) iz Splita su upravno izdvojena naselja Solin, Kaštel Kambelovac, Kaštel Sućurac, Kamen, Kaštel Gomilica, Kučine, Slatine (Čiovo), Mravince, Stobreč, Blaca, Podstrana (kojoj je pripojen Strožanac), Vranjic, Žrnovnica, Srinjine, Sitno (Gajine), Donje Sitno i Gornje Sitno (NN SRH, 39/62). Tijekom šezdesetih i sedamdesetih godina prošloga stoljeća Splitu su bila najprije pripajana, a poslije iz njega izdvajana naselja Blaca, Kamen, Kaštel Gomilica, Kaštel Kambelovac, Kaštel Sućurac, Kučine, Srinjine, Stobreč, Grabavac, Grljevac, Sveti Martin, Torčići, Amižići, Korešnica, Sveti Kajo, Majdan (Solin), Meterize, Donje Sitno, Gornje Sitno, Kamen, Slatine, Srinjine, Stobreč i Žrnovnica. Krajem sedamdesetih grad je podijeljen na mjesne zajednice koje će administrativno funkcionirati do početka devedesetih godina prošloga stoljeća, kada počinje upravna i administrativna podjela grada Splita koja završava konačnom podjelom grada 2002. godine na dvadeset i sedam gradskih kotara.

²⁵¹ Izdavač je Gradski narodni odbor Splita, a urednici su Zidić i Pešl.

²⁵² Iscrpnno na: <<http://www.ratnakronikasplita.com/prilozi/heroji>>, zadnji pristup 3. prosinca 2016. godine.

²⁵³ Božidar Adžija (1890–1941) publicist je i političar, narodni heroj.

²⁵⁴ Vinko Aljinović (1919–1944) bio je nogometaš Hajduka, narodni heroj.

²⁵⁵ Đordano Borovčić Kurir (1912–1941) bio je komandir 1. splitskoga partizanskoga odreda, narodni je heroj.

*Foscolova poljana,*²⁶⁰ *Generala Georgija Žukova,*²⁶¹ *Generala Ivana Gošnjaka,*²⁶² *Generala Koče Popovića,*²⁶³ *Mate Golema,*²⁶⁴ *Matije Ivanića,*²⁶⁵ *Bruna Ivanovića,*²⁶⁶ *Jerka Ivančića,*²⁶⁷ *Zvonimira Jakaše,*²⁶⁸ *Ante Jakulja,*²⁶⁹ *Ante Jonića,*²⁷⁰ *Mirka Kaliterne,*²⁷¹ *Kalinjinovo šetalište,*²⁷² *Rade Končara,*²⁷³ *Mirka Kovačevića Lale,*²⁷⁴ *Ljubomira Krausa,*²⁷⁵ *Ivana Lučića Lavčevića,*²⁷⁶ *Ružice Markotić,*²⁷⁷ *Smiljanićeva,*²⁷⁸ *Sergeja M. Kirova,*²⁷⁹ *Duška Mrduljaša,*²⁸⁰

²⁵⁶ Braća Feđa (1920–1942) i Nebojša Borožan (1922–1941) narodni su heroji. Stariji Feđa strijeljan je s Radom Končarom 1942. u Šibeniku, a mlađi Nebojša, kao pripadnik postrojbe 1. splitskoga partizanskoga odreda, strijeljan je godinu dana ranije u Ruduši kraj Sinja.

²⁵⁷ Ignacije Brajević sudionik je NOB-a i narodni heroj.

²⁵⁸ Mirko Buljan sudionik je NOB-a i narodni heroj.

²⁵⁹ Ervin Klarić (1919–1942) i Slaven Burić (1917–1942) istaknuti su komunisti i rodoljubi, poginuli na tajnome zadatku.

²⁶⁰ Leonardo Foscolo (17. stoljeće) mletački je general u hrvatskim krajevima, godine 1648. za vrijeme Kandijškoga rata sa svojom vojskom preoteo je Osmanlijama Klis, osvojio ga i utvrdio.

²⁶¹ Georgij Konstantinovič Žukov (rus. *Георгий Константинович Жуков*) (1894–1974) sovjetski je general i zapovjednik vojske Crvene armije.

²⁶² Ivan Gošnjak (1909–1980) španjolski je borac, partizanski zapovjednik, general Jugoslavenske narodne armije, savezni ministar obrane od 1953. do 1967. godine.

²⁶³ Konstantin Koča Popović (1908–1992) narodni je heroj, diplomat i političar.

²⁶⁴ Mate Golem (1923–1941) narodni je heroj ubijen u Trogiru, posthumno odlikovan činom narodnoga heroja.

²⁶⁵ Matija Ivanić (1445–1523) vođa je hvarske bune (1510–1514). Poznata revolucionarna pjesma „*Padaj silo i nepravdo*“ nastala je nadahnuta hvarskom bunom i junaštvom Matije Ivanića. Napisao ju je Josip Smodlaka koja je svoj vrhunac popularnosti doživjela nakon prikazivanja filma *Bitka na Neretvi* Veljka Bulajića 1969. godine.

²⁶⁶ Bruno Ivanović (1913–1942) narodni je heroj i nogometaš kluba „*Split*“.

²⁶⁷ Jerko Ivančić (1903–1942) narodni je heroj, izrazito poštovan u svojem rodnome Varošu.

²⁶⁸ Zvonimir Jakaša sudionik je NOB-a.

²⁶⁹ Ante Jakulj sudionik je NOB-a.

²⁷⁰ Ante Jonić (1918–1942) zapovjednik je 1. udarnoga bataljona srednje Dalmacije i narodni heroj Jugoslavije.

²⁷¹ Mirko Kaliterna sudionik je NOB-a.

²⁷² Mihail Kalinin (rus. *Михаил Калинин*) (1875–1946) ruski je boljševički revolucionar, sudionik Oktobarske revolucije, predsjednik SSSR-a od 1922. do 1946. godine, najbliži Staljinov suradnik.

²⁷³ Rade Končar (1911–1942) hrvatski je organizator pokreta otpora i sekretar Komunističke Partije Jugoslavije.

²⁷⁴ Mirko Kovačević Lala iskusni je španjolski borac, kasnije komandant svih partizanskih odreda u Dalmaciji, poginuo u borbi kao pripadnik 1. splitskoga partizanskoga odreda u selu Košute kraj Trilja.

²⁷⁵ Ljubomir Kraus (?–1918) austro-ugarski je mornar osuđen na smrt, strijeljan zbog pokušaja bijega saveznicima. Malo se o njemu zna, zapisano je da je bio mehaničar na brodu i da je rođen u zabiokovskome selu Zagvozdu.

²⁷⁶ Ivan Lučić Lavčević (1905–1942) hrvatski je komunist, antifašist i narodni heroj.

²⁷⁷ Ružica Markotić sudionica je NOB-a.

²⁷⁸ Ilija Smiljanić (?–1654) hrvatski je protuosmanski ratnik, harambaša i serdar; narodni junak iz Dalmacije.

²⁷⁹ Sergei Mironovich Kirov (rus. *Серге́й Миро́нович Ки́ров*) (1886–1934) sovjetski je boljševik, jedan od najznačajnijih predstavnika komunističkoga pokreta u Lenjingradu između dvaju svjetskih ratova.

²⁸⁰ Duško Mrduljaš (1912–1941) pripadnik je poznate varoške obitelji Mrduljaš Babo, po zanimanju bio kuhar i slastičar. Prije rata bio je predsjednik *Ujedinjenoga sindikalnoga saveza Jugoslavije* za Dalmaciju, a u razdoblju od 1935. do 1937. politički se obrazovao u Rusiji zajedno s Titom, Kardeljem i Kidričem. Streljan je 11. travnja 1941. u selu Vinica blizu Lepoglave kamo je poslan kao politički zatvorenik.

*Paićeva,*²⁸¹ *Pavla Papa Šilje,*²⁸² *Joze Petrića,*²⁸³ *Josipa Poduje,*²⁸⁴ *Ive Lole Ribara,*²⁸⁵ *Braće Santini,*²⁸⁶ *Senjanovićeva,*²⁸⁷ *Šetalište Alekse Dundića,*²⁸⁸ *Tadije Škopljanca,*²⁸⁹ *Henrika Znidarčića (Znidaršiča),*²⁹⁰ *Veljka Neškovčina,*²⁹¹ *Vicka Krstulovića,*²⁹² *Vladimira Gortana,*²⁹³ *Vojvode Radomira Putnika,*²⁹⁴ *Vojvode Vlade Bagata,*²⁹⁵ *Mate Golema,*²⁹⁶ *Stepe Stepanovića,*²⁹⁷ *Vojvode Živojina Mišića,*²⁹⁸ *Wilsonova obala*²⁹⁹ i dr.

– političari:

*Georgija Dimitrova,*³⁰⁰ *Svetozara Markovića,*³⁰¹ *Vicka Mihaljevića,*³⁰² *Svetozara Rittiga,*³⁰³ *Nodilova,*³⁰⁴ *Roosweltova,*³⁰⁵ *Smodlakina,*³⁰⁶ *Staljinova obala,*³⁰⁷

²⁸¹ Vinko Paić Ožić (1912–1941) jedan je od prvih splitskih težaka komunista, pripadnik postrojbe 1. splitski partizanski odred, umro u sinjskome zatvoru od ranjavanja i mučenja, a nakon hapšenja u Ruduši. Posthumno je (1953) proglašen narodnim herojem.

²⁸² Pavle Pap Šilja (1914–1941) student medicine iz vojvođanske židovske obitelji, sin je uglednoga pravnika Henrika Papa i suprug aktivistice Valerije Kario, sudionik je NOB-a i narodni heroj Jugoslavije.

²⁸³ Jozo Petrić pripadnik je postrojbe 1. splitski partizanski odred, strijeljan u Ruduši kraj Sinja 1941. godine.

²⁸⁴ Josip Poduje hrvatski je antifašist rođen u Puli.

²⁸⁵ Ivo Lola Ribar (1916–1943) hrvatski je političar, član KPJ, partizanski dužnosnik i narodni heroj Jugoslavije. Sin je političara Ivana Ribara, a zaslužan je za organiziranje brojnih partizanskih odreda.

²⁸⁶ Braća Mate i Vinko Santini.

²⁸⁷ Đermano Senjanović (1923–1942) hrvatski je antifašistički borac, revolucionar i komunist, jugoslavenski narodni heroj.

²⁸⁸ Aleksa Dundić (izv. Toma Dundić) (1896–1920), rođen u zabiokovskome selu Grabovcu, hrvatski je sudionik sovjetske Oktobarske revolucije, jedina osoba iz Hrvatske odlikovana Ordenom crvene zastave.

²⁸⁹ Tadija Škopljanac (?–1941) narodni je heroj, pripadnik postrojbe 1. splitski partizanski odred, strijeljan na Ruduši kraj Sinja.

²⁹⁰ Henrik Znidaršić (?–1942) sudionik je NOB-a, nestao nakon saslušanja u Jasenovcu.

²⁹¹ Veljko Neškovčin borac je 1. splitskoga partizanskoga odreda, preživio Rudušu, narodni heroj.

²⁹² Vicko Krstulović (1905–1988) hrvatski je komunist, obnašatelj brojnih funkcija u KPJ-u i SKH-a, organizator ustanka u Dalmaciji, sudionik je NOB-a i narodni heroj.

²⁹³ Vladimir Gortan (1904–1929) hrvatski je antifašist i borac za narodnu slobodu.

²⁹⁴ Radomir Putnik (1847–1917) srpski je vojskovođa, načelnik Glavnoga generalštaba vojske Kraljevine Srbije u 1. svjetskome ratu.

²⁹⁵ Vlado Bagat (1915–1944) hrvatski je politički radnik, antifašistički borac i narodni heroj Jugoslavije.

²⁹⁶ Mate Golem (1923–1941) sudionik je NOB-a i narodni heroj Jugoslavije.

²⁹⁷ Stepa Stepanović (1856–1929) srpski je vojskovođa, sudionik srpsko-turskih ratova (1876.–1878.).

²⁹⁸ Živojin Mišić (1855–1921) srpski je i jugoslavenski vojvoda (maršal).

²⁹⁹ Henry Maitland Wilson (1881–1964) britanski je general i osoba od visokoga povjerenja predsjednika Winstona Churchilla, od 1943. pa do kraja rata bio je general komande za Srednji istok i Sredozemlje.

³⁰⁰ Georgi Dimitrov Mihajlov (bug. *Георги Димитров Михайлов*) (1882–1949) istaknuti je bugarski komunist i političar, lider komunističkoga pokreta u Bugarskoj od 1946. do 1949. godine.

³⁰¹ Svetozar Marković (1846–1875) utjecajni je srpski socijalistički misliljel, političar i publicist druge polovice 19. stoljeća.

³⁰² Vicko Mihaljević (1861–1911) hrvatski je političar i književnik, suosnivač je društva Sokol u Splitu 1893. godine, načelnik splitske općine od 1907. do 1911. godine, jedan od preporodnih prvaka u Splitu.

³⁰³ Svetozar Rittig (1873–1961) hrvatski je svećenik, crkveni povjesničar i političar, u politički život ulazi kao pristaša Strossmayeorve politike zalažući se za ujedinjenje južnoslavenskih naroda na federalističkim načelima, prisupio NOB-u 1942. godine.

³⁰⁴ Natko Nodilo (1834–1912) hrvatski je političar, povjesničar i publicist.

³⁰⁵ Franklin Delano Roosevelt (1882–1945) američki je državnik i političar, predsjednik SAD-a od 1933. do 1945. godine.

*Šetalište Moše Pijade,*³⁰⁸ *Titova obala,*³⁰⁹ *Washingtonova,*³¹⁰ *Vjekoslava Spinčića,*³¹¹ *Rose Luxemburg*³¹²

– umjetnici (glazbenici, književnici, kipari, slikari):

*Braće Vranjan,*³¹³ *Ivana Lozice,*³¹⁴ *Musorgskoga,*³¹⁵ *Nazorova,*³¹⁶ *Nikole Božidarevića,*³¹⁷ *Poljana Ivana Gorana Kovačića,*³¹⁸ *Maksima Gorkoga,*³¹⁹ *Sedejeva,*³²⁰

– kulturni radnici (novinari, prevoditelji, publicisti i sl.):

*Ilje Erenburga,*³²¹ *Otokara Keršovanija,*³²² *Steedova,*³²³ *Maslešina,*³²⁴ *Ognjena Price*³²⁵

– ostale zaslužne osobe (iz domaće i strane prošlosti):

*Mičurinova,*³²⁶ *Tyrševo šetalište,*³²⁷ *Vornićeve,*³²⁸ *Trg Marxa i Engelsa*³²⁹.

³⁰⁶ Josip Smodlaka (1869–1956) hrvatski je pravnik i političar, gradonačelnik Splita u dva navrata (1918. i 1943. godine).

³⁰⁷ Josif Visarionovič Staljin (rus. *Иосиф Виссарионович Сталин*) (1878–1953) sovjetski je političar, državnik i komunistički diktator.

³⁰⁸ Moša Pijade (1890–1957) jugoslavenski je političar, slikar i novinar židovskoga podrijetla, aktivan član Komunističke partije od 1920. godine.

³⁰⁹ Josip Broz Tito (1892.–1980.) predsjednik je Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (1953–1980), lider Komunističke partije Jugoslavije (kasnije SKJ) od 1937. do 1980. Vođa NOB-a (1941–1945), a kasnije vrhovni zapovjednik oružanih snaga SFRJ. Jedan je od osnivača Pokreta nesvrstanih.

³¹⁰ George Washington (1732–1799) američki je političar i prvi predsjednik SAD-a (1789–1797).

³¹¹ Vjekoslav Spinčić (1848–1933) hrvatski je političar, uz Matka Mandića i Matka Laginju najistaknutiji je djelatnik drugoga naraštaja preporoditelja među Hrvatima u Istri te jedan od prvaka Stranke prava u Istri.

³¹² Rosa Luxemburg (1871–1919) njemačka je i poljska političarka, društvena teoretičarka i ekonomistica.

³¹³ Braća Lucijan (oko 1420–1479) i Franjo Vranjanin (1430–1502) zadarski renesansni kipari i arhitekti.

³¹⁴ Ivan Lozica (1910–1943) hrvatski je kipar rođen na Korčuli, strijeljali ga talijanski fašisti.

³¹⁵ Modest Petrovič Musorgski (rus. *Модѣст Петрович Мусоргскій*) (1839–1881) ruski je skladatelj.

³¹⁶ Vladimir Nazor (1876–1949) hrvatski je pjesnik, prozaist i prevoditelj, predsjednik ZAVNOH-a i prvi predsjednik Narodne Republike Hrvatske.

³¹⁷ Nikola Božidarević (oko 1460–1517) najveći je dubrovački slikar na prijelazu iz gotike u renesansu.

³¹⁸ Ivan Goran Kovačić (1913–1943) hrvatski je pjesnik, pripovjedač, esejist, prevoditelj, novinar i kritičar, kao simpatizer HSS-a i Radićeve politike krajem 1942. godine zajedno s pjesnikom Vladimirom Nazorom priključuje se partizanskome pokretu.

³¹⁹ Maksim Gorki (1868–1936) sovjetski je pisac, politički aktivist, osnivač književnoga pravca socrealizama.

³²⁰ Maksim Sedej (1909–1974) slovenski je slikar, završio zagrebačku Akademiju u klasi profesora Marina Tartaglie i Joze Kljakovića, predstavnik je jugoslavenske umjetnosti na venecijanskome bijenalu 1940. godine.

³²¹ Илья Grigoryevich Ehrenburg (rus. *Илья Григорьевич Эренбург*) (1891–1967) sovjetski je pisac, novinar, prevoditelj i kulturni radnik.

³²² Otokar Keršovani (1902–1941) hrvatski je publicist, novinar i političar.

³²³ Henry Wickham Steed (1871–1956) engleski je novinar i povjesničar.

³²⁴ Veselin Masleša (1906–1943) književnik je novinar i revolucionar, sudionik NOB-a i narodni heroj.

³²⁵ Ognjen Price (1899–1941) hrvatski je publicist i političar, narodni heroj.

³²⁶ Ivan Vladimirovič Mičurin (rus. *Иван Владимирович Мичурин*) (1855–1935) ruski je botaničar.

³²⁷ Miroslav Tyrš (1832–1884) češki je povjesničar umjetnosti, utemeljitelj je panslavenskoga društva *Sokol* (1862) koje se iz Češke proširuje na Poljsku i kasnije na bivšu Jugoslaviju, zatim na Bugarsku, Rusiju i kasnije na SAD i Kanadu s ciljem buđenja nacionalne svijesti kroz fizičku i duhovnu snagu pojedinca.

³²⁸ Vornić je staro varoško prezime, a iz obitelji Vornić potekla je glavna junakinja Botičeva epa *Bijedna Mara*.

Promatrajući hodonimiju Splita u razdoblju od završetka 2. svjetskoga rata pa do druge polovice 80-ih godina prošloga stoljeća, zapaža se da dominiraju hodonimi motivirani imenima osoba koje su ostavile trag svojega djelovanja ponajprije u vrijeme narodno-oslobodilačke borbe, i to posebice na prostoru Splita i njegove neposredne okolice (*Braće Borozan, Braće Santini, Ante Jakulja, Ante Jonića* i dr.). Neki su su, zbog vojnih i drugih ratnih zasluga, stekli status narodnih heroja te su po njima nazvane ulice (*Mirka Kaliterne, Vlade Bagata, Dermana Senjanovića* i dr.). Svi su heroji aktivni sudionici NOB-a, uglavnom sa splitskoga područja, ali ima i onih koji su djelovali na drugome području (*Ive Lole Ribara, Rade Končara*). Poslije se pojavljuju hodonimi motivirani imenima važnih državnika, posebice onih s područja tadašnjega SSSR-a i drugih prijateljskih država (*Staljinova obala, Georgij Dimitrova*), ili imenima osoba koje su se istaknule u ratnim i vojnim djelovanjima i prije 2. svjetskoga rata (*Stepe Stepanovića, Vojvode Živojina Mišića, Generala Georgija Žukova* i dr.). Kroz ovu skupinu hodonima slave se i veliki svjetski državnici (*Rooswelta, Washingtonova*) i mislioci (*Trg Marxa i Engelsa*). Zanimljivo je da je malo hodonima prema poznatim književnicima. Ako je koji od njih i dobio „svoju“ ulicu, to je najčešće zato što je bio sudionik narodno-oslobodilačke borbe (*Ivana Gorana Kovačića, Vladimira Nazora*) ili utemeljitelj književne doktrine toga vremena (*Maksima Gorkoga*). U nekoliko je hodonima ugrađeno prezime osobe, o kojoj današnji prosječni Splitsčanin malo zna (npr. *Ilje Erenburga, Steedova, Mičurinova, Tyrševo šetalište, Vorničeva, Wilsonova obala*). Tu su i antroponimi znanih osoba čije se djelovanje, kako god bilo gledano, i danas prepoznaje (*Titova obala, Moše Pijade* i sl.). Ovo razdoblje karakterizira velik broj „stranaca“ u hodonimima, a oni su u najvećoj mjeri vezani uz ideologiju (*Mičurinova, Tyrševo šetalište* i sl.).

(b) hodonimi temeljeni na toponimu

Među splitskim hodonimima nakon završetka 2. svjetskoga rata u kojima se prepoznaje toponim vrlo je zanimljiv etiološki okvir koji je poslužio pri imenovanju. Naime, u brojnim je hodonimima vidljiv toponim koji se vezuje uz ratne akcije, velike bitke ili važne događaje koji su se u njima odvijali. Stoga takve hodonime promatramo kao odslik ideologije. Prozirnost i prepoznatljivost toponima manje je važna u ovakvome obrascu imenovanja, važnija je simbolika mjesta. Donosimo ih razdijeljene u skupine iz kojih čitamo:

- ojkonom koji simbolizira događaj:

³²⁹ Karl Marx (1818–1883) njemački je filozof, ekonomist, sociolog, novinar i revolucionarni socijalist. Friedrich Engels (1820–1895) njemački je sociolog, filozof i revolucionar. Tvorci su *Manifesta komunističke partije* (1848), jednoga od najutjecajnijih političkih traktata ikada u kojemu su dali temelje teoriji komunizma i stvaranja besklasnoga društva kroz proletersku revoluciju i svrgavanje kapitalizma.

Ruduška,³³⁰ *Drvarska*,³³¹ *Topuska*,³³² *Tršćanska*,³³³ *Kozara*,³³⁴ *Kragujevačka*,³³⁵
*Bihaćka*³³⁶

- ostali toponimi (i ojkonimi) iz kojih se iščitava ideološka simbolika:

Balkanska, *Beogradska*, *Bugarska*, *Čehoslovačka*, *Lenjingradska*, *Moskovska*,
Staljingradska

- hidronim koji simbolizira događaj:

Neretvanska,³³⁷ *Sutjeska*³³⁸.

U hodonimima temeljenim na toponimu u razdoblju od završetka 2. svjetskoga rata ističu se oni u kojima toponim najčešće simbolizira mjesto stradavanja i patnje ili ratovanja (*Ruduška*, *Kragujevačka*, *Sutjeska*, *Neretvanska* i sl.) te mjesta na/u kojima su se donosile povijesne odluke (*Bihaćka*, *Topuska* i sl.). Niz je hodonima temeljenih na toponimu povezanom s ideologijom (*Lenjingradska*, *Staljingradska* i sl.). Znatno je i broj hodonima u čijoj je osnovi toponim bez ideološkoga naboja (*Omiška*, *Dubrovačka*, *Savska*, *Jadranska* i sl.).

(c) ostali hodonimi (u čijoj je osnovi):

- događaj:

Gat 26. listopada 1944., *Jugoslavenskih iseljenika*, *Narodnog ustanka*, *Obala bratstva i jedinstva*, *Oslobođenja*, *Poljana 27. marta*, *Put udarnika*, *Radničko šetalište*, *Šetalište 1. maja*, *Trg narodnog ustanka*, *Trg oktobarske revolucije*, *Trg Republike*, *14. kolovoza*

³³⁰ Po mjestu Ruduša pored Sinja gdje su 26. kolovoza 1941. godine strijeljani, a prijekim sudom osuđeni na smrt dvadeset i četiri pripadnika 1. splitskoga partizanskoga odreda zarobljeni nekoliko dana ranije u selu Košute pored Trilja.

³³¹ Po bosanskohercegovačkome gradu Drvaru u kojemu je u svibnju 1944. izvedena njemačka padobranska operacija *Rösselsprung* 'Konjićev skok' s ciljem likvidacije ili zarobljavanja vrhovnoga zapovjednika NOVJ-a Josipa Broza Tita.

³³² Po hrvatskome gradu Topusko u kojemu je 8. i 9. svibnja 1944. održano III. zasjedanje ZAVNOH-a.

³³³ Po uspostavljenoj neutralnoj gradskoj državi nazvanoj *Slobodni teritorij Trsta* (*Teritorio libero di Trieste*) koja je postojala između 1947. i 1954. temeljem Ugovora o miru s Italijom, a pod okriljem UN-a.

³³⁴ Po povijesnoj bitci koja se vodila od 10. lipnja do 15. srpnja 1942. godine na području planine Kozare u Bosni i Hercegovini. U povijesti upamćena kao bitka s velikim brojem stradalih civilnih žrtava.

³³⁵ Po događaju u srpskome gradu Kragujevcu, poznatijemu kao *Kragujevački oktobar* kada su njemački okupatori 20. i 21. listopada 1941. godine izveli masovno strijeljanje civila.

³³⁶ Po bosanskohercegovačkome gradu Bihaću u kojemu 26. i 27. studenoga 1942. godine na prvome zasjedanju utemeljen AVNOJ kao prvo općenarodno i općepolitičko predstavništvo Narodnooslobodilačkoga pokreta.

³³⁷ Po velikoj vojnoj ofenzivi kodna imena *Fall Wiess* 'Bijeli slučaj' (često nazivanoj Četvrta neprijateljska ofenziva) koja se na rijeci Neretvi izvedena od siječnja do travnja 1943. godine.

³³⁸ Po povijesnoj, odlučujućoj bitci pete neprijateljske ofenzive kojom su jugoslavenski partizani izborili proboj iz osovinskoga obruča rasturivši u razdoblju od 15. svibnja do 16. lipnja 1943. godine njemačke snage u blizini rijeke Sutjeske u Bosni i Hercegovini.

– vojna postrojba:

Četvrte splitske udarne brigade, Druge dalmatinske proletherske brigade, Dvadesete dalmatinske divizije, Dvadesete dalmatinske udarne brigade, Gat proletherskih brigada, Gat španskih boraca, Ilegalaca, Mosečkog odreda, Mosorskog odreda, Obala Crvene armije, Obala JNA, Poljana bataljona Garibaldi, Prilaz VIII korpusa, Prilaz XXVI dalmatinske divizije, Proletherskih brigada, Prve dalmatinske proletherske brigade, Saveznička obala, Splitskog odreda

– ljudi, mjesta, događaji (vezani uglavnom uz vrijeme 2. svjetskoga rata):

AVNOJA-a, Boračko naselje, Mravinskih žrtava, Narodnih žrtava, Narodnih heroja, Narodnih mučenika, Park boraca, Park skojevaca, Partizanska, Partizanskih kurira, Pionirska, Prvoboraca, Sinjskih žrtava, Šibenskih žrtava, Trogirskih žrtava, Žrtava fašizma.

Hodonimi istaknuti kroz skupinu ostali hodonimi (c) služili su (a i danas u novim imenovanjima služe) za honorifikaciju i (de)komemoriranje prošlosti. Takva su imenovanja i prije i danas u rukama vladajućih struktura koje uvjetuju izgled hodonimske mreže u urbanome prostoru što nije splitska (ni hrvatska) posebnost jer isto nalazimo i u hodonimiji drugih europskih zemalja (posebice onih postsocijalističkih).

Pred sam raspad Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (krajem osamdesetih godina prošloga stoljeća), zbog krize i ekonomske nestabilnosti, dolazi do novih društvenih i političkih okolnosti. Te se okolnosti neposredno odražavaju i na splitsku hodonimiju – brišu se neki stari i uvode novi hodonimi. Već od sredine osamdesetih godina vidljivi su odmaci od (postojeće) ideologije kao najistaknutijega motiva u imenovanju ulica i trgova.³³⁹ Početak je to novoga razdoblja u hrvatskoj povijesti, koje će kulminirati osamostaljenjem Republike Hrvatske 1991. godine. U kratkome vremenu – do druge polovice 1992. godine – u Splitu su brojne ulice i trgovi preimenovani.³⁴⁰ To je bila izravna reakcija i odgovor na ratna stradavanja početkom devedesetih kada se stvaraju novi povijesni narativi. Domovinski rat i okupacija hrvatskoga nacionalnoga prostora (1991–1995) uvest će nove paradigme u

³³⁹ Najbolji je primjer izgrađeno stambeno naselje u četvrti Mertojak sredinom osamdesetih godina prošloga stoljeća. Hodonimi su prema gradu prijatelju Splita: *Odeska, Doverska, Trondheimska i Ostravska*.

³⁴⁰ Hrvatski književnik Miljenko Jergović u televizijskome intervjuu na bosanskome kanalu televizije N1 iznosi zanimljiv stav o tomu kako koncept promjene imena ulicama i trgovima nije dobar naglašavajući kako „imena ulicama i trgovima ne bi trebalo mijenjati ni kada su ona kriva, ni kada ih je imenovao okupator, ni kada su ih imenovali komunisti i fašisti jer se u imenima ulica krije memorija jednoga grada. Grad s promijenjenim imenima ulica obolio je od Alzheimerove bolesti“ (prema tonskome zapisu zabilježeno 1. travnja 2016. godine).

sagledavanju narodnooslobodilačke borbe i u sjećanju na događaje i ljude u 2. svjetskom ratu i poslije njega. Zamjenom dijela dotadašnjih hodonima novim, uklanja se simbolika i sjećanje na razdoblje između 1945. i 1990. godine.

Društvene i političke okolnosti i prije su, kao što smo već istaknuli, bile relevantne za imenovanje splitskih ulica i trgova – ideološka obojenost osobito je prisutna u splitskoj hodonimiji od 1941. do 1991. godine: najprije talijanska uprava (1941–1943), potom uspostava zajedničke uprave NDH i Nijemaca (1943–1945), zatim oslobođenje i pobjeda antifašizma završetkom 2. svjetskog rata (1945) i na kraju razdoblje komunizma i socijalizma (1945–1990) – sve su to danosti koje su odredile splitsku hodonimiju druge polovice 20. stoljeća. Razdoblje od 1941. do 1991. godine u najvećoj će mjeri integrirati hodonime kao nositelje simboličnih poruka za propagiranje vladajućih ideologija i tako će arhetipsko sjećanje postati najdominantniji motiv u oblikovanju hodonima.

Splitski su hodonimi, kao i hodonimi drugih hrvatskih gradova, izravan proizvod višestoljetnoga razvoja urbanoga prostora. Iz prikazanih razdoblja, od rimskoga vremena do kraja 20. stoljeća, vidljivo je da djeluju kao integralni dio društva pretvoren u sustav mišljenja koji je važan za oblikovanje identiteta grada. Uvidom u recentne strane i domaće radove koji se bave hodonimima (Azaryahu, Kook 2002; Saparov 2003; Alderman 2003; Šakaja 2003; Begonja 2006; Crljenko 2007; Marjanović 2007; Dwyer, Alderman 2008; Light 2008; Stanić i dr. 2009; Mirošević, Vukosav 2010; Mirošević 2011), uočava se da autori tih radova hodonime promatraju ponajprije kroz prizmu izvanjezičnih (društvenih, političkih, povijesnih i dr.) poruka. S obzirom na velik broj radova koji hodonimiju sagledavaju kao odraz ideološke misli danoga vremena, tom se komponentom (prepoznatoj te ukratko opisanoj i u splitskoj hodonimiji) nećemo dalje detaljnije baviti. Predmetom našega daljnijega bavljenja bit će suvremena splitska hodonimija – petsto četrdeest i šest (546) hodonima ispisanih iz dostupnih vrela (popisa i planova grada) u lipnju 2013. godine smještenih unutar osamdeset i jedne (81) gradske četvrti, odnosno u dvadeset i sedam (27) gradskih kotareva. Ta će se imenska građa analizirati s jezičnoga, odnosno onomastičkoga aspekta, a s obzirom na:

1. motivaciju hodonima
2. strukturne i tvorbene značajke hodonima
3. jezično raslojavanje vidljivo u hodonimima.

8. ONOMASTIČKA ANALIZA SUVREMENE SPLITSKE HODONIMIJE

8.1. Motivacijska raščlamba splitske hodonimije

Suvremeni korpus iz 2013. godine broji petsto četrdeset i šest (546) hodonima. Najviše ih u osnovi ima antroponimsku sastavnicu, njih dvjesto pedeset i dva (252) hodonima, odnosno oko 46% od ukupnoga broja hodonima. Toponimi u osnovi hodonima zastupljeni su u dvjesto dvadeset i jednomu (221) primjeru, odnosno u oko 40% unutar ukupnoga broja. Najslabije je zastupljena skupina onih hodonima koje smo razvrstali u skupini *ostali*, a takvih je sedamdeset i tri (73), odnosno nešto malo više 13% od ukupnoga broja zabilježenih splitskih hodonima u korpusu zaokruženoj 2013. godine. Svi su administrativno raspoređeni u dvadeset i sedam gradskih kotareva, odnosno u osamdeset i jednoj gradskoj četvrti. Slijedi motivacijska razredba suvremenih splitskih hodonima³⁴¹ koja počinje s obzirom na brojčanu zastupljenost (od najbrojnije skupine prema onima manje brojnim skupinama), a prema redoslijedu:

- hodonimi s antroponimskom sastavnicom (I)
- hodonimi s toponimskom sastavnicom (II)
- hodonimi sa sastavnicom koja nije antroponim ili toponim (ostali hodonimi) (III).

8.1.1. Hodonimi s antroponimskom sastavnicom (I)

Velik broj imena splitskih ulica u svojoj strukturi ima jedan antroponim ili više njih. Potonji mogu pripadati istoj antroponimijskoj kategoriji (npr. dvostruka osobna imena ili dvostruka prezimena u hodonimu) ili (češće) pripadaju različitim antroponimijskim kategorijama (npr. osobno ime i prezime u hodonimu). U nastavku se donosi raščlamba splitskih hodonima s obzirom na broj antroponimskih sastavnica te raščlamba s obzirom na vidljivost antroponimske sastavnice i ostalih dijelova u strukturi pojedinoga hodonima.

³⁴¹ O brojnosti i rasprostranjenosti suvremenih splitskih hodonima iscrpno na interaktivnoj mapi grada Splita dostupnoj na <http://kartasplita.net/> (zadnji pristup 11. siječnja 2017. godine).

A. Hodonimi s jednom antroponimskom sastavnicom

(a) Osobno ime

– **Sâmo osobno ime:** *Bernardinova, Dioklecijanova, Domaldova, Porinova, Teutina, Tvrtkova*

Hodonimi ove skupine jednorječni su te imaju oblik posvojnoga pridjeva izvedenoga od osobnoga imena. Pripadaju starijemu razdoblju imenovanja i svi su smješteni unutar Palače. Osobe čija se imena pojavljuju u ovoj skupini također pripadaju starijim razdobljima domaće povijesti i većina je osoba na čijemu se imenu temelji hodonim živjela u vremenima kada se antroponimijska formula svodila samo na osobno ime. Riječ je o imenima osoba koje su obilježile splitsku, odnosno hrvatsku povijest:

- franjevac Bernardin (zapisan i s nadimcima Bernardin Drvodilić i Bernardin Splićanin) (? – 1499.), priređivač jedne od najstarijih hrvatskih latiničnih inkunabula – lekcionara nazvanoga kasnije *Bernardinov lekcionar* (1495)
- car Dioklecijan (244. – 312.) (pravim imenom *Gaius Aurelius Valerius Diocletianus*, koji se prije no što će postati car zvao *Diokles*)
- splitski i šibenski knez Domald (o. 1160. – o. 1243.)³⁴²
- vojskovođa Porin, prema legendi jedan od vojskovođa Ljudevita Posavskoga; prvi je u povijesti pobijedio Karla Velikoga
- ilirska kraljica *Teuta*³⁴³ vladala je od 231. do 227. godine prije Krista
- ban Stjepan Tvrtko I. Kotromanić (o. 1338. – 1391.) bio je ban Bosne, Raške, Dalmacije, Hrvatske i Primorja do 1391. godine.

– **Titula + osobno ime:**

- **titula + jednostruko osobno ime:** *Ban Mladenova, Don Filipa i don Ante, Kneza Mislava, Kneza Mutimira, Kneza Višeslava, Kralja Tomislava, Majstora Jurja, Majstora Radovana, Piora Petra, Tome Arhidakona*

Hodonimi ove skupine dvorječni su i gotovo beziznimno dvoimeničke genitivne sintagme u kojima je prva imenica apozicija drugoj. Svojom strukturom odudara samo *Ban Mladenova* (imeničko-pridjevska sintagma u kojoj imenica zadržava nominativni oblik te se na nju dodaje posvojni pridjev od osobnoga imena Mladen). Neki se od hodonima iz ove

³⁴² U povijesnim izvorima nema točnoga podatka o Domaldovu podrijetlu što je bio povod iznošenju različitih mišljenja počevši od toga da je iz roda Kačića, preko tvrdnje da je iz porodice Nelipića iz plemena Svačića do novijih tumačenja po kojemu je Domaldo bio vladar sidraške županije koja se protezala od današnjega mjesta Sukošana do mjesta Srima u blizini ušća rijeke Krke (usp. Duplančić 2008: 243).

³⁴³ Radoslav Katičić (1964: 15–16) donosi pojavne inačice imena *Teutana, Teutaia, Teutios, Teutieus, Teutamos, Teutmeitis, Theudas, Tuta*. Prema legendi, Teutini su se dvori nalazili na prostoru današnjega naselja Sućuraj na Hvaru.

skupine pojavljuju i u prvome službenom imeniku splitskih ulica. Tako, primjerice, u *Kažiputu* (1913: 14) pronalazimo zapisan hodonim *Ban-Mladenova* (pisan s crticom među sastavnicama; u istome izvoru pojavljuje se i hodonim *Ban-Jelačićeva*).

Sve osobe čije imena iščitavamo iz navedenih hodonima vezane su uz hrvatsku povijest, i to uz njezina starija razdoblja (kada je u imenovanju dominirala jednoimenska antroponimijska formula).

– **titula + dvostruko osobno ime:** *Kralja Dmitra Zvonimira, Kralja Petra Krešimira IV, Kralja Stjepana Držislava, Pape Ivana Pavla II*

Hodonimi ove skupine trojke su sintagme (s time što dva hodonima sadržavaju kao dodatak i rimski broj). I ovdje se sve sastavnice pojavljuju u genitivnome obliku, a prva je apozicija (višerječnomu) osobnom imenu. Riječ je o osobnim imenima trojice hrvatskih kraljeva – *Dmitra Zvonimira, Petra Krešimira IV., Stjepana Držislava*, koji su živjeli (i kraljevali) u 10. i 11. stoljeću, te pape *Ivana Pavla II* (1920. – 2005.) koji je svojim djelovanjem (papinsku čast obnašao je 1978. – 2005.) obilježio suvremenu povijest. Za razliku od hrvatskih kraljeva, čija je antroponimijska formula svedena samo na osobno ime (jer su živjeli u vrijeme neustaljene osobnoimensko-prezimenske formule; pritom valja primijetiti da je prva sastavnica njihova dvostrukoga imena svetačko ime, a druga narodno), vrhovnome poglavaru Katoličke crkve znamo osobno ime i prezime (jer je bio naš suvremenik) – *Karol Józef Wojtyła*, međutim u skladu s običajem on se imenuje samo osobnim imenom koje odabere prilikom inauguracije za Petrova nasljednika.

– **Dva osobna imena (osobna imena dviju osoba):** *Ćiril Metodova*

Samo je jedan splitski hodonim sastavljen od dvaju osobnih imena kojima se imenuju dvije osobe – *Ćiril Metodova*. Taj je hodonim zabilježen u *Kažiputu* i ondje je pisan s crticom *Ćiril-Metodova*. Donosi se, a po „slavenskim svetim ocima i prosvjetiteljima braći Ćirilu i Metodu iz Soluna, po kojima su Hrvati i Srbi dobili svoja slova, prve knjige u svom jeziku i narodnu liturgiju, koja se do danas očuvala u splitskoj okolini“ (*Kažiput*, 1913: 17–18). Hodonim je sačuvan do današnjega vremena (mada se javlja u različitim, često iskrivljenim, bilježenjima kao *Ćirila i Metoda, Ćiril-Metodova*, ali i bez crtice kao *Ćiril Metodova*) i jedan je od rijetkih hodonima koji trajno komemoria važan dio hrvatske povijesti i kulture – rano razdoblje koje je trajalo od 9. do 13. stoljeća, tzv. razdoblje slavenske ćirilometodske liturgije (v. Damjanović 2002 u potpoglavlju uvodnoga poglavlja *Sveta solunska braća*).

– **Hodonomastički apelativ + titula + osobno ime:** *Obala kneza Branimira, Obala kneza Domagoja, Perivoj Majke Terezije, Poljana kraljice Jelene, Poljana kneza Trpimira*

Među hodonomastičkim apelativima najpretkaziviji je apelativ *ulica* (član identifikacije u identifikacijsko-diferencijacijskoj sintagmi), koji se, upravo zbog toga, često izostavlja pri imenovanju ulica (kao što pokazuje i splitska hodonimija). Za razliku od hodonomastičkoga apelativa *ulica*, hodonomastički apelativi *perivoj* i *poljana* u službenoj se komunikaciji nikad ne izostavljaju, a hodonimi *Obala kneza Branimira*, *Obala kneza Domagoja*, ovjereni su i bez navođenja apelativa.

Tablica 2. Brojčani prikaz zastupljenosti hodonima u kojima je osobno ime jedina antroponimska sastavnica

sâmo osobno ime		6
titula + osobno ime	titula + jednostruko osobno ime	9
	titula + dvostruko osobno ime	5
dva osobna imena		1
hodonomastički apelativ + titula + osobno ime		5
<i>ukupno</i>		26

Sve su ulice u čijim je imenima osobno imena jedina antroponimska sastavnica smještene u samome središtu grada, unutar Palače ili uz samu Palaču. Osobna imena koja iščitavamo iz hodonima povezuju se uz razdoblje najstarije splitske (i opće) povijest. Prema memoriranju određenoga dijela (splitske ili opće) prošlosti podijelili smo ih u sljedeće skupine:

- hodonimi koji memoriraju splitsku prošlost: *Bernardinova*, *Dioklecijanova*, *Domaldova*, *Majstora Jurja*, *Majstora Radovana*, *Piora Petra*, *Tome Arhidakona*
- hodonimi koji memoriraju hrvatsku prošlost (ne samo splitsku)³⁴⁴: *Porinova*, *Teutina*, *Tvrkova*, *Ban Mladenova*, *Kneza Mislava*, *Kneza Mutimira*, *Kneza Višeslava*, *Kralja Tomislava*, *Kralja Dmitra Zvonimira*, *Kralja Petra Krešimira IV*, *Kralja Stjepana Držislava*, *Obala kneza Branimira*, *Obala kneza Domagoja*, *Poljana kraljice Jelene*, *Poljana kneza Trpimira*
- hodonimi koji memoriraju slavensku prošlost: *Ćiril Metodova*
- hodonimi koji memoriraju (noviju) svjetsku prošlost³⁴⁵: *Pape Ivana Pavla II*, *Perivoj Majke Terezije*.

³⁴⁴ Skupina u kojoj se pojavljuju hodonimi s imenima znanih hrvatskih banova, knezova, kraljica i kraljeva.

³⁴⁵ Hodonimi s jednom antroponimskom sastavnicom, koji su dijelom novije svjetske prošlosti, nisu kao ostali hodonimi iz ove skupine smješteni u samome središtu grada.

Od zabilježenih dvadeset i šest splitskih hodonima koji u svojoj strukturi sadrže osobno ime, samo se šest hodonima pojavljuje bez ikakvih dodataka (*Bernardinova, Dioklecijanova, Domaldova, Porinova, Teutina, Tvrtkova*). Složenije su strukture osobna imena s apozicijom – riječ je o vladarskoj tituli (*ban, knez, kralj, kraljica*), crkvenoj tituli (*arhiđakon, papa, prior, majka*) i tituli vezanoj uz zanimanje/obrt (*majstor*³⁴⁶).

Većina je osoba čija su osobna imena ugrađena u imena splitskih ulica povezana s (naj)starijim razdobljem splitske i hrvatske povijesti (*Toma Arhiđakon, Prior Petar*), dva se imena pojavljuju u jednome hodonimu i povezana su uz slavensku povijest (*Ćiril i Metod*), a samo su dva hodonima u ovoj skupini koja memoriraju osobe iz novijega razdoblja svjetske povijesti (*Majka Terezija i Ivan Pavao II*).

(b) Prezime / rodovsko ime

Prezime je najstabilniji član antroponimijske formule, a njegova su osnovna obilježja: stalnost, nasljednost i nepromjenjivost (usp. Šimunović 2009: 167–168). Stoga ne iznenađuje velika zastupljenost prezimena u hodonimskim likovima (bez navođenja osobnoga imena osobe koja se njime imenuje). Prije ustaljivanja prezimena³⁴⁷ nailazi se na rodovska imena – imena kojima se pojedinci identificiraju prema pripadnosti rodu (Šimunović 2009: 157), a oblikom i motivacijom ne razlikuju se od prezimena. U splitskoj je hodonimiji sačuvan velik broj nekadašnjih rodovskih imena. Doseljeno stanovništvo (koje dolazi uglavnom s područja nekadašnje Poljičke republike) donosi sa sobom svoja rodovska imena. Najviše se doseljenika nastanjuje na području današnjih gradskih četvrti Varoš i Radunica. Tu grade kuće te imenuju okolni prostor (putove i prolaze) dajući mu ime roda kojemu su pripadali graditelji. Hodonimi s rodovskim imenom u strukturi stariji su od hodonima s prezimskom sastavnicom. Slijedeći objašnjenja u *Kažiputu*, rodovska smo imena odijelili od prezimena te smo dobili dvije skupine hodonima, hodonimi s rodovskim imenom u strukturi i hodonimi s prezimenom u strukturi.

- **Rodovsko ime:** *Bakotićeva, Barića, Borčićeva, Bubalova, Dumanića, Dvornikova, Kragića, Kukočeva, Kuzmanića, Kuzmića, Mandžerova, Marasovića, Matošića, Milićeva, Ninčevića, Papalićeva, Penića, Perišića, Pervanova, Petrića, Radmilovića, Reića, Ružića, Sinovčića, Sirišćevića, Slavićeva, Šegvića, Vesanovića.*

³⁴⁶ Naziv *majstor* jest 'najviša razina stručne osposobljenosti u obrtničkoj djelatnosti'.

³⁴⁷ Zametke prezimena u hrvatskome narodu, koja se pojavljuju kao „proizvod“ razvijenoga društva, nalazimo u dalmatinskim gradovima već u 12. stoljeću, što znači da su u Hrvata prezimena potvrđena prije nego u drugih slavenskih naroda (Šimunović 2009: 155). Prezimena najprije dobivaju plemići i građani, odnosno povlašteni slojevi društva, a seljaci ih dobivaju zadnji.

Velik broj hodonima temeljenih na rodovskome imenu zabilježen je u *Kažiputu* iz 1913. godine, što upućuje na zaključak da su hodonimi s rodovskim imenom vrlo stabilni – nisu se mijenjali (tj. nije dolazilo do preimenovanja ulica po njima nazvanih) kroz dugo razdoblje (stariji su od jednoga stoljeća). Ono što također obilježava ovu skupinu hodonima jest zastupljenost (kraćih) imeničkih genitivnih oblika rodovskih imena (npr. *Barića, Kragića, Matošića*, a ne **Barićevih,*Kragićevih** i *Matošićevih*), što je jedna od karakteristika splitskoga govora. Zabilježeni su sljedeći oblici:

– **Sâmo prezime:** *Adamova, Alješijeva, Bajamontijeva, Bijankinijeva, Cosmijeva, Dominisova, Ivekovićeva, Hektorovićeva, Ivankova, Jobova, Kavanjinova, Kumičićeva, Laginjina, Marmontova, Medovićeva, Mikačićeva, Mandićeva, Merzova, Mišina, Nelipića, Račkog, Rodrigina, Roosweltova, Severova, Slovenićeva, Smiljanićeva, Smojina, Studinova, Šegedinova, Tandarina, Terzićeva, Trenkova, Vetranićeva, Vrazova, Vuškovićeva, Washingtonova, Zoranićeva, Zupina.*

Hodonimi koji su sastavljeni samo od prezimena³⁴⁸ (poznate osobe) memoriraju osobe iz prijašnjih vremena. Nekoliko je hodonima u koje je ugrađeno prezime osoba stranoga podrijetla (npr. *Adamova, Alješijeva, Marmontova, Rodrigina, Washingtonova*), a većina prezimena pripada nositeljima koji su obilježili hrvatsku prošlost.

Hodonimi iz obiju skupina (rodovsko ime i prezime) jednorječni su. Među tim jednorječnim strukturama uočavaju se dva tipa: (1) hodonimi koji su oblikom posvojni pridjevski likovi prezimena (npr. *Šegedinova, Bakotićeva*) i (2) hodonimi koji su oblikom genitivi prezimena (npr. *Račkog, Šegvića*). U objema strukturama izostavljen je hodonomastički apelarativ *ulica*. Iako su hodonimi s rodovskim imenom stariji od hodonima sastavljenih od prezimena poznate osobe, u građi je očita dominacija potonjih hodonima. I u drugim primjerima dvorječnih i višerječnih hodonima s prezimenskom sastavnicom uočava se izostavljanje apelativa *ulica*. Neki drugi apelativi (npr. *put, širina, poljana, perivoj, prolaz, šetalište* i *park*) ostaju sastavnicom službenoga hodonimskoga lika. Dvorječni i višerječni hodonimi s prezimenskom sastavnicom pojavljuju se u sljedećim strukturama:

– **Titula + prezime:** *Bana Berislavića, Bana Jelačića, Generala Zadre, Oca Gabrića*

Ta je skupina imena rijetka u splitskoj hodonimiji – potvrđene su samo četiri ulice s imenom toga tipa. U svim je hodonimima titula – vladarska titula (*ban*), vojni čin (*general*) ili crkveni red (*otac*) – apozicija, a obje sastavnice dolaze u genitivu.

– **Dva prezimena:** *Zrinsko-Frankopanska*

³⁴⁸ Uz prezime poznato je i ime, ali nikada se ne navodi ni u službenoj ni u neslužbenoj komunikaciji.

Današnji je hodonim *Zrinsko-Frankopanska* po mnogočemu zanimljiv. Naime, to je jedini hodonim koji je sastavljen od dvaju prezimena (*Zrinski* i *Frankopan*). U *Kažiputu* nije zabilježen hodonim u takvome obliku – ondje su upisana dva hodonima temeljena na prezimenima *Zrinski* i *Frankopan*. *Frankopanska* je ulica bila smještena „u Polju, ispred novog Muzeja, od Poljodjelske škole do raskršća puta što vodi na Poljud i na Brodaricu“ (1913: 20), a *Zrinjska ulica* nalazila se „između Varoša i Dobroga, počimlje iza kazališta, a svršava Sjemeništem“ (1913: 48). Danas se *Zrinsko-Frankopanska* ulica proteže od *Poljane Tina Ujevića* i vodi uz staro Hajdukovo igralište prema zgradi staroga rodilišta (na križanju današnje *Ulice Antuna Gustava Matoša* i *Zrinsko Frankopanske ulice*) te ide prema sjeveru do Arheološkoga muzeja. Izgledno je iz toga prostornog opisa da se današnja *Zrinsko-Frankopanska ulica* dijelila u prijašnjim vremenima na dvije: na južnome dijelu bila je to *Zrinjska ulica*, a na sjevernome dijelu *Frankopanska ulica*. Do spajanja dvaju hodonima u jedan, došlo je u novije vrijeme. Današnji hodonim bilježi se na nekoliko načina: *Zrinsko-Frankopanska* (s crticom bez bjelina), *Zrinsko – Frankopanska* (s crtom i s bjelinama s objiju strana), *Zrinsko Frankopanska* (sastavnice su odijeljene bjelinom), *Zrinsko frankopanska* (sastavnice su odijeljene bjelinom, a druga počinje malim slovom). U službenim dokumentima grada Splita sreću se dva načina bilježenja hodonima: *Zrinsko-Frankopanska* i *Zrinsko Frankopanska*. Taj hodonim već godinama izaziva polemike.

– **Prezime / rodovsko ime + apelativ (dodatak)**

– **prezime + apelativ:** *Boktuljin put, Carrarina poljana, Grabovčeva širina, Hatzeov perivoj, Ilićev prolaz, Klaićeva poljana, Mažuranićevo šetalište, Morpurgova poljana, Preradovićevo šetalište, Strossmayerov park, Ujevićeva poljana.*

Od apelativa u ovoj skupini pojavljuju se *park, perivoj, poljana, prolaz, put, širina* i *šetalište*. Prezimena u hodonimu pripadaju poznatim nositeljima većina kojih je povezana sa splitskom prošlošću (*Boktulija, Carrara, Hatze, Ilić* i *Morpurgo*), a šest je prezimena osoba koje su obilježile hrvatsku prošlost (*Grabovac, Klaić, Mažuranić, Preradović, Strossamayer* i *Ujević*). Svi su hodonimi dvorječni i u svakome posvojni pridjev od prezimena prethodi hodonomastičkome apelativu.

– **rodovsko ime + apelativ:** *Brajevića prilaz, Čulića dvori, Duplančića dvori, Katalinićev prilaz, Komulovića put, Krstulovića dvori, Kruševića gumno, Lovrića skale, Tomića stine, Uvodića širina, Zlodrina poljana.*

Mnogi su hodonimi s rodovskim imenom u svojoj strukturi zabilježeni i u *Kažiputu* (1913). U splitskome korpusu iz 2013. godine uz rodovsko ime pojavljuju se ovi

hodonomastički apelativi: *dvori, gumno, put, prilaz, skale, stine i širina*. Rodovsko se ime u hodonimu pojavljuje češće u (genitivnome) imeničkom nego u pridjevskome liku (*Brajevića, Čulića, Duplančića, Komulovića, Krstulovića, Kruševića, Lovrića, Tomića i Uvodića*). Apelativ uvijek dolazi nakon rodovskoga imena, odnosno na drugome je mjestu u tim dvorječnim hodonimskim sintagmama.

Tablica 3. Brojčani prikaz zastupljenosti hodonima s prezimenom / rodovskim imenom

jednostruko prezime	samo prezime	28
	rodovsko ime	38
titula + prezime		4
dva prezimena		1
prezime / rodovsko ime + dodatak	prezime + apelativ	11
	rodovsko ime + apelativ	11
<i>Ukupno</i>		93

Promatrajući tablicu (v. Tablica 3), primjećujemo da u splitskoj hodonimiji dominiraju hodonimi koji su sastavljeni samo od prezimena (odnosno rodovskoga imena) (66). To nimalo ne čudi jer se u svim primjerima razaznaje (prepoznatljivo i poznato) prezime uglednih pojedinaca (iz splitske i hrvatske prošlosti). Manje su zastupljene dvorječne strukture sastavljene od prezimena i apelativa (22), a neznatan je broj hodonima koji su strukturirani od titule i prezimena (3) ili od dvaju prezimena (1). Splitski hodonimi od prezimena bez apelativa (*ulica*) razumljivi su i jasni, a izostanak apelativa *ulica* ukazuje (kao i u ranijim razdobljima postanka imena) na stalnu potrebu za ekonomičnom komunikacijom bez zalihosnih sastavnica u hodonimu.

(c) Nadimak

Nadimci su jedna od najstarijih i najfrekventnijih antroponimijskih kategorija. To su „priimci koji se pridijevaju obiteljima ili pojedincima uz njihovo osobno ime i(li) prezime“ (Šimunović 2009: 191). Riječ je o antroponimima koji pripadaju neslužbenoj komunikaciji i neslužbenoj antroponimijskoj formuli. Ipak, dio njih ugrađen je u službenu hodonimiju – o čemu svjedoči i splitska hodonimija. Obiteljski nadimci najzastupljeniji su model splitske hodonimije nadimačkoga postanja. Oni svjedoče da je velik dio grada (ponajprije četvrti *Radunica* i *Varoš*) izrastao iz nekadašnje ruralne zajednice. Obiteljske se nadimke uglavnom vezuje uz „relativno zatvorene, najčešće seoske sredine [...] kao dopunsko ime kojim se

identificira pojedinac kao pripadnik određene obitelji te nema važnost službenoga imena. Rabi se uglavnom u govornome jeziku, u neslužbenoj komunikaciji pa se smatra dijelom neslužbene imenske formule“ (Čilaš Šimpraga 2006: 39). Splitski obiteljski nadimci integrirani u hodonim (*Arapova, Babina, Bilanova, Biserova, Čopova, Domilijina, Jeretova, Leština, Mrčelina, Tararina, Viskotina, Zvizdina*) izrasli su ponajprije iz rodovskih imena u splitskim četvrtima *Lučac, Radunica* i *Varoš*, stari su više od stotinu godina i mnogi se od njih pojavljuju opisani i u *Splitskome kažiputu* (1913).

U splitskoj hodonimiji zabilježeno je 16 hodonima s nadimkom kao sastavnicom, pritom uočavamo tri skupine:

- **Sâm (obiteljski) nadimak:** *Arapova, Babina, Bilanova, Biserova, Čopova, Domilijina, Jeretova, Leština, Mrčelina, Tararina, Viskotina, Zvizdina*

Kako bi nadimak bio u potpunosti razumljiv, u nastavku donosimo kratak opis svakoga od njih, onako kako ih donosi opis iz *Kažiputa* (1913: 13 – 50):

- *Arapova*: prema nadimku varoške obitelji Sirotković (zvanih *Arap*)
- *Babina*: prema nadimku obitelji pučana Mrduljaš (zvanih *Babo/Babini*)
- *Bilanova*: prema nadimku obitelji Koceljčić, u splitskome govoru poznatijemu kao Koceić (Kocejić)³⁴⁹ (zvanih *Bilanovi*)
- *Biserova*: prema obiteljskome nadimku *Biserovi* u četvrti Varoš čiji je najpoznatiji predstavnik bio pučki pjesnik Biser³⁵⁰
- *Čopova*: prema nadimku obitelji prezimena Senjanović (zvanih *Čopo*)
- *Domilijina*: prema obiteljskome nadimku za jedan dio varoške loze Katunarića (zvanih *Domilija*)
- *Leština*: prema nadimku obitelji prezimena Bonačić (zvanih *Lešte*)
- *Mrčelina*: prema obiteljskome nadimku jednoga dijela varoške loze Katunarića (zvanih *Mrčele/Mrčelini*)
- *Tararina*: prema nadimku jedne loze obitelji Trumbić iz četvrti Lučac (zvanih *Tarare*)
- *Viskotina*: prema nadimku obitelji Čulić iz četvrti Lučac (zvanih *Viskote/Viskotini*)
- *Zvizdina*: prema nadimku jedne loze obitelji Trumbić iz četvrti Lučac (zvanih *Zvizda/Zvizdini*).

³⁴⁹ O splitskome prezimenu *Koceić* (uz prezimena *Družeić, Tvrdeić* i *Viceić*) raspravlja Bjelanović (1996: 7 – 16) ističući „kaotičnost“ u načinu njegovog bilježenja. Naime, u starijim zapisima prezimena pronađeno je više grafijskih sekvencija bilježenja sufiksa toga prezimena: *-eljić, -eić, -elić* i *-ejić* (Bjelanović 1996: 11).

³⁵⁰ *Kažiput* ne donosi prezime uz nadimak *Biserovi*. Međutim, za današnju Biserovu ulicu, smještenu s druge strane Varoša, postoji mišljenje da je u prošlosti nazvana prema nadimku stare varoške obitelji Smoje, mada sigurnih potvrda za to nema. Usp. <<http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20000605/split.htm>>.

U skupinu jednorječnih hodonima nadimačkoga postanja³⁵¹ mogao bi se uvrstiti i hodonim *Jeretova* motiviran nadimkom književnika Rikarda Katalinića *Jeretova*³⁵².

– **Apelativ + osobno ime + nadimak:** *Poljana Grgura Ninskog, Kneza Ljudevita Posavskog*

Samo dva hodonima trorječne strukture pripadaju ovoj podskupini splitske hodonimije. Prva sastavnica obaju jest apelativ (jedan je toponomastički *poljana*, a drugi je titularni *knez*), a nakon njega slijedi osobno ime u genitivu (*Grgura, Ljudevita*) – tim se nominativno-genitivnim izrazom kazuje posvojnost. Trorječnu sintagmu (*Poljana Grgura Ninskog, Kneza Ljudevita Posavskog*) zaokružuje nadimak, točnije pridjev³⁵³ etničkoga postanja. Osobna imena *Grgur* i *Ljudevit* prvotna su i u početku su dostatno identificirala svoje nositelje. Dodatnim odredbama (*Ninski* i *Posavski*) izdvajaju se od drugih nositelja istoga osobnoga imena.³⁵⁴

– **Nadimak + apelativ:** *Vrzov dolac*

Povjesničar Joško Jelaska (1979: 62) na mjestu današnje ulice *Vrzov dolac* spominje toponim *Vrzov dolac* (*Bzodolaz* i *Zobdolaz*) koji se pojavljuje „kroz različite zapise: *Bzou dolaz, Besol dolaz, Bisol doliz, Dobisol Dolez* i sl.“³⁵⁵. Hodonim *Vrzov dolac* moguće je dovesti „u vezu s vragom (*Vražji dolac*) jer je još u 12. stoljeću zabilježeno ime *Besoldolac* od imena (odnosno nadimka) *Vrzo* što upućuje na demonizirano ime od *Belzebuba* (> *Versiul / Versil* > hip. *Verza / Vrza* „*vražji dolac*“)“ (Šimunović 2009: 337). Analizirajući odraze starohrvatskoga paganizma u splitskoj toponomastici 12. i 13. stoljeća, Putanec (1978: 265–272) smatra da je ime *Vrzo* od eufemiziranoga oblika za ime slavenskoga nižega božanstva

³⁵¹ Ukoliko postoji potreba za dodatnim odredbama uz osobno ime i prezime one stoje na trećemu mjestu u antroponimijskoj formuli: primjerice, *Rikard Katalinić Jeretov* ili *Viktor Car Emin* (Šimunović 2006: 30). Osobnoimensko-prezimenska formula funkcionira u službenoj komunikaciji, a katkada u neslužbenoj komunikaciji ona nije dostatna, osobito u malim sredinama gdje je više nositelja istoga imena i prezimena. Tada se pomoć traži u dodatnim odredbama uz ime, bilo da se njima izriče kakva specifična osobina, odnosno položaj nositelja, bilo da mu se dodaje obiteljski nadimak i tako ga se identificira (Znika i Znika 2014: 273).

³⁵² Rikard Katalinić dodaje obiteljski nadimak *Jeretov* po svojem pretku, prvome došljaku iz Togira koji se zvao Jerolim (Jere), v. na <<http://www.lokalpatrioti-rijeka.com/forum/viewtopic.php?p=93544>>, zadnji pristup 20. siječnja 2017.

³⁵³ Prema definiciji koju donosi *Hrvatski jezični portal* pod *pridjevkom* razumijevamo 'ime koje se pridjeva prvome imenu: prišivak'. Postoji i drukčije tumačenja tih dviju antroponimijskih kategorija – nadimka i pridjevka – 'uz nadimke se vežu afektivna obilježja, dok su pridjevci tih obilježja lišeni' (Firić 2007: 215–257).

³⁵⁴ Za raspravu ostaje pitanje možemo li te pridjeve kao attribute uz takva imena promatrati kao poimeničene pridjeve (usp. Znika i Znika 2014: 271).

³⁵⁵ Jelaska navodi da „za oblik koji se spominje u De Carisovu katastiku nema nikakove sumnje, jer se govori o zemljama u Vrzovu docu i Gripama zajedno. Petar Skok misli da je to hrvatski toponim, ali mu ne daje konačno objašnjenje. Očigledno je da je pisanje ovoga toponima prema hrvatskome izgovoru stvaralo teškoće pisarima, redovito slabim poznavaoocima hrvatskog jezika“. Zbog različitosti zapisa postavlja se pitanje je li uvijek riječ o istome toponimu.

Běs (*Běsov dolaz*). Moguće je pretpostaviti da je prostor imenovan prema vlasniku koji je nosio nadimak *Vrže* ili pak prema rodovskome imenu *Vrzini*.

Tablica 4. Brojčani prikaz zastupljenosti hodonima s nadimkom

sam nadimak	12
apelativ + ime + nadimak	2
nadimak + apelativ	1
<i>Ukupno</i>	<i>15</i>

Promatrajući splitske hodonime s nadimkom u strukturi, vidljivo je da ta skupina nije brojna, ali svjedoči o razvoju grada. Nadimci su u hodonimiji najčešće obiteljski, povezani uz rodovsko ime. U gotovo svakoj manjoj sredini, bila ona gradska ili seoska, zasvjedočeni su obiteljski nadimci. Mi ih danas uglavnom vežemo uz seoske sredine, ali to ne znači da ih ne nalazimo i u gradovima (pogotovo u njihovim starijim dijelovima).

B. Hodonimi s dvjema antroponimskim sastavnicama (koje pripadaju različitim antroponimijskim kategorijama)

Iz velikoga dijela splitske hodonimije iščitava se osobnoimensko-prezimenska formula kadšto proširena titulom ili hodonomastičkim apelativom.

(a) Osobno ime + prezime

Među hodonimima s dvjema antroponimskim sastavnicama najbrojnija je skupina strukturirana prema modelu osobno ime + prezime (84). Sve su osobe, čija se osobna imena i prezimena pojavljuju u ovoj skupini hodonima, poznate i pripadaju različitim povijesnim razdobljima u kojima su živjele i djelovale. Zbog posebne važnosti za splitsku i hrvatsku povijest i kulturu dobile su svoju ulicu u Splitu. Osobna se imena i prezimena u svim splitskim hodonimima pojavljuju u genitivnome obliku (što je svojevrsna hodonomastička univerzalija), a iz hodonima je izostavljen apelativ *ulica*.

U splitskom korpusu bilježimo sljedeće hodonime od osobnoga imena i prezimena: *Andrije Buvine, Andrijice Šimića, Ante Kovačića, Anastasa Popovića, Alojzija Stepinca, Ante Katunarića, Ante Petravića, Ante Starčevića, Ante Trumbića, Antuna Mihanovića, Augusta Cesarca, Augusta Harambašića, Augusta Šenoe, Bartola Kašića, Bernarda*

Vukasa, Borisa Papandopula, Bože Peričića, Brune Bušića, Cvite Fiskovića, Dinka Šimunovića, Drage Ivaniševića, Eugena Kvaternika, Frane Petrića, Filipa Vukasovića, Fausta Vrančića, Frana Supila, Grge Novaka, Ignjata Đorđića, Ivana Gudelja, Ivana Gundulića, Ivana Lukačića, Ivana Paštrića, Ivana Raosa, Ivana Rendića, Ive Tijardovića, Jakova Gotovca, Josipa Pupačića, Josipa Jovića, Julija Klovića, Julija Nepota, Junija Palmotića, Jure Kaštelana, Jurja Barakovića, Jurja Kapića, Jurja Križanića, Jurja Plančića, Jurja Šižgorića, Kamila Tončića, Katarine Zrinski, Krste Odaka, Krune Prijatelja, Luke Botića, Ljube Karamana, Ljudevita Gaja, Milana Begovića, Mile Gojsalić, Maka Dizdara, Marina Držića, Marina Getaldića, Marka Marulića, Matije Gupca, Matije Ivanića, Mike Tripala, Mira Barešića, Miroslava Krleže, Natka Nodila, Nikole Šopa, Nikole Tesle, Pavla Šubića, Petra Kružića, Ruđera Boškovića, Stjepana Gunjače, Stjepana Sulimanca, Šime Ljubića, Tomasa Nigera, Vicka Andrića, Vladimira Čerine, Vladimira Gortana, Vatroslava Lisinskog, Vikora Vide, Vinka Draganje, Vjekoslava Paraća, Vjekoslava Spinčića, Vlahe Bukovca, Vojka Krstulovića.

(b) Dvostruko osobno ime + prezime

Tri su hodonima iz kojih se iščitava struktura dvostruko osobno ime + prezime. Nositelji dvostrukoga osobnoga imena poznati su hrvatski književnici (*Kranjčević*, *Matoš* i *Šimić*). Kao službeni hodonimi upisani su bez dodatnih apelativa, a u svakodnevnome govoru uglavnom su u uporabi pridjevski oblici od prezimena (s izostavljenim dvostrukim osobnim imenom): *Silvija Strahimira Kranjčevića*, *Antuna Gustava Matoša*, *Antuna Branka Šimića*.

(c) Osobno ime + dvostruko prezime

Za razliku od skupine hodonima od dvostrukih osobnih imena, u ovu su skupinu uvršteni hodonimi strukturirani od osobnoga imena i dvostrukoga prezimena: *Ivana Kukuljevića Sakcinskog*, *Pavla Rittera Vitezovića*. U prvome je hodonimu *Sakcinski* prezime, koje se odnosi na prezime hrvatske plemićke obitelji *Kukuljević*, podrijetlom iz Imotske krajine s kraja 16. stoljeća koja se poslije doselila u Senj, a čiji je glavni predstavnik povjesničar, književnik i političar Ivan Kukuljević (1816. – 1889.). Dvostruko prezime *Ritter Vitezović* u hodonimu *Pavla Rittera Vitezovića* dolazi od poznate senjske plemićke obitelji³⁵⁶.

³⁵⁶ Stara viteška plemićka obitelj još od 1365. godine imala je plemićki pridjevak "von Frenndorf". Početkom 16. stoljeća iz grada Alsasa, gdje je pripadala starom praplemstvu, doselila se u Senj. Obitelj Ritter u Senju je veoma rano kroatizirala svoje prezime. Plemstvo i grb dobili su 15. listopada 1652. godine od kralja Ferdinanda III. u Pragu, a dodijeljeno je Antunu Ritteru Vitezoviću, njegovoj ženi Doroteji, braći Jurju i Ivanu te sinu Pavlu. Plemstvo Rittera Vitezovića proglašeno je i potvrđeno u Hrvatskome saboru. Najistaknutiji član ove

U tome je prezimenu druga sastavnica – *Vitezović* – kroatizirana inačica izvorno njemačkoga prezimena *Ritter*.

(d) Dodatak + osobno ime/prezime

– **titula + osobno ime + prezime:** *Biskupa Jurja Dobrile, Blažene Marije Petković, Don Frane Bulića, Don Luke Jelića, Fra Bone Razmilovića, Fra Grge Martića, Fra Luje Maruna, Ivana plemenitog Zajca, Svetog Nikole Tavelića*

Većina titula koja se kao jedna od sastavnica pojavljuje u strukturi trojričnih hodonima (čije su druge dvije sastavnice osobno ime i prezime) vezana je uz crkvu (crkvenu hijerarhiju, crkvene redove i dr.): *biskup, don, fra, blažena, sveti*. Jedini splitski hodonim navedene strukture (u kojoj poredak sastavnica, doduše, nije identičan prethodno navedenim većinskim hodonimima) jest *Ivana plemenitog Zajca* (ponekad se *plemenitoga* navodi kraticom *pl.*). Svi su hodonimi motivirani poznatim osobama koje su svojim radom i zaslugama obilježile hrvatsku (*Dobrila, Martić, Tavelić, Zajc*) i dalmatinsku prošlost (*Petković, Bulić, Jelić, Razmilović, Marun*).

– **hodonomastički apelativ + osobno ime + prezime:** *Park Emanuela Vidovića, Prilaz Vladimira Nazora, Prolaz Ivana Lozice, Šetalište Alberta Marangunića, Šetalište Ivana Meštrovića, Šetalište Jurja Kolombatovića, Šetalište Marina Tartaglie, Trg Franje Tuđmana, Trg Gaje Bulata, Trg Mihovila Pavlinovića*

Od hodonomastičkih apelativa u ovoj se skupini pojavljuju: *park, prilaz, šetalište* i *trg*. Nositelji osobnih imena i prezimena koja iščitavamo iz hodonimskih struktura jesu osobe su koje su obilježile različita područja: likovnu umjetnost (slikar Vidović te kipari Lozica i Meštrović), književnost (Nazor), splitsku intelektualnu scenu (Marangunić i Kolombatović), politiku (Tartaglia, Tuđman, Bulat i Pavlinović).

– **hodonomastički apelativ + apozicija + prezime:** *Prilaz braće Kaliterna, Trg braće Radić*

U dvama se splitskim hodonimima pojavljuje apozicija *braća*: braća (Fabijan i Luka) Kaliterna obilježila su splitski nogomet, a braća (Stjepan i Antun) Radić zasigurno su najpoznatija braća u hrvatskoj povijesti. Apozicija *braća* se u hodonimiji vrlo rijetko pojavljuje.³⁵⁷

obitelji bio je povjesničar, arhivist, heraldičar, kartograf, tiskar, književnik i leksikograf Pavao Ritter Vitezović, rođen u Senju 1652. godine (Ljubović 2011: 25).

³⁵⁷ Zanimljiva je primjerice usporedba s apozicijom *sestre* koju pronalazimo u zagrebačkome hodonimu *Prolaz sestara Baković*. Na prostoru RH moguće je pronaći još hodonima sa sastavnicom *braća / sestre*.

Tablica 5. Brojčani prikaz zastupljenosti hodonima s osobnim imenom i prezimenom

osobno ime + prezime		85
dvostruko osobno ime + prezime		3
osobno ime + dvostruko prezime		2
dodatak + osobno ime/prezime	titula + osobno ime + prezime	9
	apelativ + osobno ime + prezime	10
	apelativ + apozicija + prezime	2
<i>Ukupno</i>		<i>111</i>

Razvidno je da su u ovoj skupini splitske hodonimije (v. Tablica 5.) najzastupljeniji hodonimi svedeni na osobno ime i prezime osobe te da je tek u malobrojnim ta dvorječna struktura dopunjena apelativnim dodatkom koji (u pravilu) prethodi osobnoimensko-prezimskoj formuli. Mnogi hodonimi iz ove skupine postali su sastavnicom splitske hodonimije nakon 1991. godine, a malobrojni su naslijeđeni iz prošlih vremena. Naime, *Splitski kašiput* (1913.) donosi jedan jedini hodonim s dvjema antroponimskim sastavnicama koje pripadaju različitim antroponimijskim kategorijama (*Matije Gupca*). Danas su takvi hodonimi brojniji (84 takva hodonima u promatranome razdoblju), a uz to su i najpodložniji promjenama zbog vezanosti uz preustroj društvenih i političkih odnosa.

U ostalim navedenim skupinama hodonima (osim one svedene na „golo“ osobno ime i prezime) koje sadržavaju dvije antroponimijske kategorije (uvijek su to osobno ime i prezime) primjetna je tendencija davanja imena ulicama po znamenitim i zaslužnim osobama iz nacionalne povijesti – ni u jedan hodonim tih skupina nije ugrađeno ime i prezime nositelja stranoga (nehrvatskoga) podrijetla. Znameniti i zaslužni „stranci“ u suvremenoj se splitskoj hodonimiji (uopće) rijetko pojavljuju (npr. *Roosweltova*, *Washingtonova*), a kada se i spominju, u pravilu se spominju samo prezimenom (tj. pridjevskim likom prezimena). Hodonimi s antroponimom stranaca osobito su česti u splitskoj hodonimiji od 1945. do 1990. godine – u najvećoj mjeri u tome je razdoblju riječ o osobama iz političkoga miljea tadašnjega SSSR-a (npr. *Staljinova obala*).

C. Hodonimi s trima antropnimskim sastavnicama (koje pripadaju različitim antropnimskim kategorijama)

Najmalobrojnija skupina s antropnimom u strukturi u splitskoj hodonimiji jesu trorječni hodonimi sastavljeni od triju različitih antropnimskih kategorija:

(a) Osobno ime + prezime + nadimak: *Blaža Jurjeva Trogirana, Hrvoja Vukčića Hrvatinića*

Oba se hodonima temelje na antropnimskoj formuli osoba koje su živjele prije vremena obveznoga bilježenja prezimena. Blaž Jurjev Trogirani jest slikar (rođen je oko 1390. godine)³⁵⁸, a *Hrvoje Vukčić Hrvatinić* veliki je vojvoda bosanski i herceg splitski (rođen oko 1350. godine).³⁵⁹ O životima i jednoga i drugoga malo se zna, pa su i njihova prezimena slabo poznata (*Vukčić* je, a prema podacima iz biografije,³⁶⁰ nastalo od očeva imena *Vuko/Vukac* jer u ta vremena prezime nije bilo obvezno).

(b) Osobno ime + nadimak + prezime: *Ivana Gorana Kovačića, Tonća Petrasova Marovića*

U primjerima dvaju hodonima (*Ivana Gorana Kovačića* i *Tonća Petrasova Marovića*) iščitavamo strukturu: osobno ime + nadimak + prezime. Riječ je o antropnimskoj formuli dvojice hrvatskih književnika. Osobni nadimak (*Goran* i *Petrasov*) pojavljuje se na drugome mjestu trorječnoga hodonima, između osobnoga imena i prezimena. Osobni nadimak *Goran* nastao je prema piščevu gorskokotarskome podrijetlu – prema podacima iz piščeve biografije Ivan Kovačić (1913. – 1943.) sam si je nadjenio taj nadimak 1935. godine.³⁶¹ Nadimak *Petrasov* književnika Tonća Marovića (1934. – 1991.) nastao je prema nekadašnjemu rodovskom imenu obitelji Marović (iz naselja Mravinci pored Splita) koji su se „zvali kućom“ Petrasovi (Šimunović 2006: 30).

³⁵⁸ Prema natuknici iz *Hrvatske enciklopedije* *Blaž Jurjev Trogirani*, hrvatski je slikar (Trogir ili Lapac, oko 1390 – Zadar, 1450), čiji je identitet potvrđen otkrićem potpisa na poliptihu iz crkvice sv. Jakova u Trogiru (1961.), osebujna je slikarska osobnost kasnogotičkoga stila. Prvi se put spominje u Splitu 1412., potom 1419. u Trogiru. U Dubrovniku je od 1421. do 1427. službeni slikar Republike, a 1431. ima radionicu u Korčuli. Vraća se 1433. u Trogir, gdje tijekom nekoliko godina slika poliptihe za crkve sv. Ivana Krstitelja i sv. Marije u Trogiru te sv. Jakova na Čiovu.

³⁵⁹ *Hrvatska enciklopedija* u opisu uz natuknicu *Hrvoje Vukčić Hrvatinić*, donosi da je veliki vojvoda bosanski i herceg splitski (? Kotor, danas Kotor Varoš, oko 1350. – ?, 1416.). Najstariji je sin vojvode Vukca Hrvatinića. Spominje se prvi put u ispravi iz 1376. kao knez i vjerni vitez hrvatsko-ugarskoga kralja Ludovika I. Anžuvina. Godine 1380. kralj Tvrtko I. Kotromanić dodijelio mu je naslov velikoga vojvode i darovao posjede u župi Lašvi. Nakon smrti kralja Ludovika I. sudjelovao u dinastičkim borbama kao protivnik kralja Sigismunda Luksemburgovca i bio pristaša Ladislava Napuljskoga, koji mu je povjerio na upravu banovine Dalmaciju i Hrvatsku (1391.).

³⁶⁰ Dostupno na: <<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=26387>>, zadnji pristup 5. siječnja 2017.

³⁶¹ Usp. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=33524>>, zadnji pristup 5. siječnja 2017.

(c) **Osobno ime + očestvo (patronim) + prezime:** *Lava Nikolajevića Tolstoja, Petra Iljiča Čajkovskog, Petra Petrovića Njegoša*

Dvije su splitske ulice ime dobile po znamenitim Rusima – književniku Lavu Nikolajeviću Tolstoju (1828. – 1910.) i skladatelju Petru Iljiču Čajkovskome (1840. – 1893.), a jedna je imenovana po crnogorskome vladiki i pjesniku Petru II. Petroviću Njegošu (1813. – 1851.). Tolstoj i Čajkovski imenuju se tipičnom ruskom antroponimijskom formulom – između osobnoga imena i prezimena „smjestilo se“ *očestvo* (patronim, ime po ocu). Istu formulu nalazimo i u crnogorskoga vladike.³⁶²

Tablica 6. Brojčani prikaz zastupljenosti hodonima s trima antroponimskim sastavnicama

osobno ime + prezime + nadimak	2
osobno ime + nadimak + prezime	2
osobno ime + očestvo + prezime	3
<i>Ukupno</i>	7

Hodonimi s trima antroponimskim sastavnicama u suvremenome se splitskom hodonimijskom korpusu pojavljuju rijetko, samo sedam puta. Integrirani su u hodonimijski mozaik Splita kao odraz sjećanja na istaknute pojedince iz različitih područja društvenoga djelovanja. Antroponimijske formule poznatih i zaslužnih osoba u ovoj skupini odražavaju u prvome redu sjećanje na prošlost (*Hrvoja Vukčića Hrvatinića*), sjećanje na kulturni razvoj lokalnoga prostora (*Blaža Jurjeva Trogiranina*), na krug (kulturnih i političkih) veza u prošlosti (*Petra Petrovića Njegoša*), na nacionalne (*Ivana Gorana Kovačića*) i regionalne književnike (*Tonća Petrasova Marovića*) te sjećanje na svjetski poznate osobe iz područja književnosti i glazbe (*Lava Nikolajevića Tolstoja, Petra Iljiča Čajkovskog*).

Sagledavajući u zajedničkome (završnome) popisu najveću skupinu splitskih hodonima koji sadržavaju antroponim, jasno se ističe da je unutar ove skupine dominantna struktura onih hodonima koji sadrže jednu antroponimsku sastavnicu:

³⁶² „U Srba (Crnogoraca i Rusa...), ako se navodi očevo ime (patronim), ono se umeće između imena i prezimena, dakle na drugo mjesto u imenskoj formuli: *Petar Petrović Njegoš, Stjepan Mitrov Ljubiša, Vuk Stefanović Karadžić* (...) (Šimunović 2006: 30).

- ukupno je s jednom antroponimskom sastavnicom 134 hodonima (53 % od ukupnoga broja hodonima s antroponimskom sastavnicom); s osobnim su imenom u strukturi 26 hodonima (19 %), s prezimenom 93 (70 %), s nadimkom 15 (11 %)
- s dvjema antroponimskim sastavnicama (osobno ime + prezime) zastupljeno je 111 hodonima (44 %)
- s trima antroponimskim sastavnicama potvrđeno je 7 hodonima (3 %).

Tablica 7. Hodonimi s antroponimskom sastavnicom

jedna antroponimska sastavnica	osobno ime	26
	prezime	93
	nadimak	15
dvije antroponimijske sastavnice		111
tri antroponimske sastavnice		7
<i>Ukupno</i>		<i>252</i>

Od dvjesto pedeset i dva (252) suvremena splitska hodonima iz kojih iščitavamo antroponim, vidljivo je da se najčešće pojavljuje jedna antroponimska sastavnica (osobno ime, prezime ili nadimak), a među njima je najviše hodonima s prezimskom sastavnicom. Takvo je stanje pretkazivo s obzirom na to da se prezime od svih antroponimijskih kategorija odlikuje najširim arealom prepoznatljivosti. Samo osobno ime potvrđeno je znatno rjeđe (uvijek se njime imenuje osoba iz razdoblja kada prezimena kao stalne, nasljedne i nepromjenljive kategorije još nije bilo – to je također pretkazivo ima li se na umu da imenovanje samo osobnim imenom razdoblju prezimenske ustaljenosti nije odlikom tradicije hrvatskoga imenovanja³⁶³). Najrjeđi je nadimak u splitskoj hodonimiji – što ne iznenađuje znamo li da je on neobvezna antroponimijska kategorija.

Hodonimi s antroponimskom sastavnicom odraz su složenih i slojevitih društvenih prilika, pa su time zanimljivi kao predmet istraživanja brojnih društvenih i humanističkih znanosti i disciplina (o čemu svjedoči brojna literatura). U tome smislu u sljedećemu poglavlju donosimo popis područja djelovanja osoba čiji su antroponimi „ušli“ u hodonimijski inventar današnjega Splita.

³⁶³ U tome se hrvatska antroponimija, uz ostalo, razlikuje od srpske (usp. Šimunović 2006: 29).

D. Područja djelovanja osoba čiji su antroponimi ugrađeni u splitsku hodonimiju

Šaroliku lepezu antroponima – osobnih imena i(li) prezimena i(li) nadimaka – iščitanu iz splitske hodonimije zasvjedočene 2013. – u nastavku razvrstavamo prema područjima uz koja vežemo njihove nositelje:³⁶⁴

(a) hrvatska povijest³⁶⁵

– hrvatski vladari (carevi, kraljevi, knezovi, banovi): *Dioklecijanova, Porinova, Teutina, Tvrtkova, Ban Mladenova, Kneza Mislava, Kneza Mutimira, Kneza Višeslava, Kralja Tomislava, Kralja Dmitra Zvonimira, Kralja Petra Krešimira IV, Kralja Stjepana Držislava, Obala kneza Branimira, Obala kneza Domagoja, Poljana kraljice Jelene, Poljana kneza Trpimira, Bana Berislavića, Bana Jelačića, Zrinsko – Frankopanska, Hrvoja Vukčića Hrvatinića, Kneza Ljudevita Posavskog, Nelipića*

– preporoditelji: *Ljudevita Gaja*

– ostale povijesne ličnosti: *Andrijice Šimića, Domaldova, Filipa Vukasovića, Brune Bušića, Julija Nepota, Katarine Zrinski, Matije Gupca, Matije Ivanića, Mile Gojsalić, Pavla Šubića, Petra Kružića, Piora Petra, Slovenićeva, Smiljanićeva, Trenkova*

– hrvatski branitelji: *Ivana Gudelja, Josipa Jovića, Generala Zadre*

– političari: *Ante Starčevića, Ante Trumbića, Eugena Kvaternika, Frana Supila, Jurja Kapića, Mike Tripala, Natka Nodila, Stjepana Sulimanca, Vladimira Gortana, Vjekoslava Spinčića, Vojka Krstulovića, Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Strossmayerov park,³⁶⁶ Trg Franje Tuđmana, Trg Gaje Bulata, Trg Mihovila Pavlinovića, Bajamontijeva, Bijankinijeva, Mikačićeva, Roosweltova, Terzićeva, Washingtonova, Trg braće Radić.*

(b) strana (nedomaća) prošlost

Pape Ivana Pavla II, Ćiril Metodova, Perivoj Majke Terezije, Petra Petrovića Njegoša, Marmontova

(c) vjerski život

³⁶⁴ U razvrstavanju hodonima u skupine nije ponekad lako svrstati pojedinu osobu u samo jednu skupinu jer je svojim životom i radom obilježila više područja (npr. Bartol Kašić, J. J. Strossmayer, Ivan Mažuranić ili don Frane Bulić).

³⁶⁵ Svaka osoba čije su osobno ime, prezime i(li) nadimak ugrađeni u splitsku pripada pojedinome dijelu povijesti. Stoga je u razvrstavanju antroponima područje povijesti trebalo razgraničiti i uvesti dodatne skupine. Tako se prva i najveća skupina (a) odnosi na pripadnost hrvatskoj povijesti dok se druga skupina (b) odnosi na pripadnost stranoj (nehrvatskoj, nedomaćoj) povijesti. Ostala područja prema pripadnosti nositelja odnose se također na povijest, ali unutar nje na pripadnost nositelja koja je: vjerski život (c); umjetnost (d); znanost (e); sport (f), pripadnost uglednoj splitskoj obitelji (g) te pripadnost javnome (društvenome i kulturnome) životu (h).

³⁶⁶ Mada bi svojim životom i radom mogao biti u skupini *crkveni velikodostojnici*, ipak je uvršten u skupinu *političari*.

– sveteći i blaženici: *Alojzija Stepinca, Blažene Marije Petković, Svetog Nikole Tavelića, Mandićeva*

– crkveni velikodostojnici, redovnici i sl.: *Bernardinova,*³⁶⁷ *Tomasa Nigera, Biskupa Jurja Dobrile, Don Frane Bulića, Don Luke Jelića, Fra Bone Razmilovića, Fra Grge Martića, Fra Luje Maruna, Cosmijeva, Dominisova, Oca Gabrića, Arhiđakonova, Poljana Grgura Ninskog, Merzova*

(d) umjetnost

– književnost: *Ante Kovačića, Antuna Mihanovića, Augusta Cesarca, Augusta Harambašića, Augusta Šenoa, Dinka Šimunovića, Drage Ivaniševića, Ignjata Đorđića, Ivana Gundulića, Ivana Raosa, Josipa Pupačića, Junija Palmotića, Jure Kaštelana, Jurja Barakovića, Jurja Križanića, Jurja Šižgorića, Luke Botića, Milana Begovića, Marka Marulića, Maka Dizdara, Marina Držića, Miroslava Krleže, Nikole Šopa, Vladimira Čerine, Viktora Vide, Antuna Gustava Matoša, Antuna Branka Šimića, Silvija Strahimira Kranjčevića, Pavla Rittera Vitezovića, Prilaz Vladimira Nazora, Ivekovićeva, Boktuljin put, Ivana Gorana Kovačića, Tonća Petrasova Marovića, Lava Nikolajevića Tolstoja, Jeretova, Hektorovićeva, Kavanjinova, Kumičićeva, Laginjina, Grabovčeva širina, Smojina, Šegedinova, Vetranićeva, Vrazova, Zoranićeva, Mažuranićevo šetalište, Preradovićeva šetalište, Ujevićeva poljana;*

– likovna umjetnost: *Ante Katunarića, Julija Klovića, Jurja Plančića, Vinka Draganje, Vjekoslava Paraća, Vlahe Bukovca, Park Emanuela Vidovića, Šetalište Marina Tartaglie, Jobova, Blaža Jurjeva Trogirana, Medovićeva, Mišina, Andrije Buvine, Ivana Rendića, Prolaz Ivana Lozice, Šetalište Ivana Meštrovića, Majstora Jurja, Majstora Radovana, Alješjeva, Studinova, Kamila Tončića, Vicka Andrića*

– glazbena umjetnost: *Borisa Papandopula, Ivana Lukačića, Ive Tijardovića, Jakova Gotovca, Krste Odaka, Vatroslava Lisinskog, Ivana pl. Zajca, Petra Iljića Čajkovskog, Hatzeov perivoj*

– plesna umjetnost: *Perivoj Ane Roje*

(e) znanost

– filozofija: *Frane Petrića, Ruđera Boškovića*

– filologija: *Bartola Kašića, Fausta Vrančića*

– matematika i fizika: *Marina Getaldića, Nikole Tesle*

³⁶⁷ Bernardin Splićanin (*Bernardin Drivodilić*), franjevac, priređivač hrvatskoga lekcionara (Brač, ? – Pula, 1499). Pod imenom *Lekcionar Bernardina Splićanina* otisnuta je u Veneciji 1495. u tiskari majstora Damjana iz Milana, jedna od najstarijih hrvatskih latiničnih inkunabula. Knjiga ima 104 lista a u njoj su evanđelja i poslanice, tj. tekstovi za čitanje kroz cijelu crkvenu godinu.

- povijest (znanstveno područje): *Ante Petravića, Grge Novaka, Klaićeva poljana*³⁶⁸
- arheologija: *Stjepana Gunjače, Šime Ljubića, Adamova, Carrarina poljana*
- povijest umjetnosti: *Cvite Fiskovića, Krune Prijatelja, Ljube Karamana*
- medicina: *Bože Peričića, Ilićev prolaz*

(f) sport: *Bernarda Vukasa, Prilaz braće Kaliterna*

(g) splitske obitelji (i rodovi): *Arapova, Babina, Bakotićeva, Barića, Bilanova, Biserova, Borčićeva, Brajevića prilaz, Bubalova, Čopova, Čulića dvori, Domilijina, Dumanića, Duplančića dvori, Dvornikova, Katalinićev prilaz, Komulovića put, Kragića, Krstulovića dvori, Kruševića gumno, Kukočeva, Kuzmanića, Kuzmića, Leština, Lovrića skale, Mandžerova, Marasovića, Matošića, Milićeva, Mrčelina, Ninčevića, Papalićeva, Penića, Perišića, Pervanova, Petrića, Radmilovića, Reića, Ružića, Sinovčića, Sirišćevića, Slavićeva, Šegvića, Tararina, Tomića stine, Uvodića širina, Vesanovića, Viskotina, Vrzov dolac, Vuškovićeva, Zlodrina poljana, Zupina, Zvizdina*

(h) javni (društveni i kulturni) život: *Anastasa Popovića, Ivana Paštrića, Šetalište Alberta Marangunića, Šetalište Jurja Kolombatovića, Ivankova, Morpurgova poljana, Račkog, Rodrigina, Severova, Tandarina*

Tablica 8. Područja u kojima su djelovale osobe čiji su antropnimi ugrađeni u splitsku hodonimiju

hrvatska povijest	62
strana (nedomaća) prošlost	5
vjerski život	18
umjetnost	80
znanost	19
sport	2
splitske obitelji (i rodovi)	55
javni (društveni i kulturni) život	11
<i>Ukupno</i>	252

Iz tabličnoga se prikaza (v. Tablica 8) jasno iščitava da je, kad su u pitanju područja u kojima su djelovale osobe čiji su antropnimi ugrađeni u splitsku hodonimiju, brojčano najzastupljenije područje umjetnosti (80 hodonima). Slijedi hrvatska povijest (62 hodonima)

³⁶⁸ Prema povjesničaru Vjekoslav Klaiću (1849.–1928.).

te splitske obitelji (i rodovi) (55 hodonima). Brojčano kudikamo zaostaju znanost (19 hodonima), vjerski život (18 hodonima) te javni život (11 hodonima), a pogotovo strana povijest (5 hodonima) i sport (2 hodonima).

Mora se posebno istaknuti kako je među splitskim hodonimima s antroponimskom sastavnicom izrazito slabo zastupljena skupina hodonima s imenom (i prezimenom) ženskih osoba: *Blažene Marije Petković, Perivoj Ane Roje, Perivoj Majke Terezije, Poljana kraljice Jelene i Teutina*. Svega ih je u korpusu zabilježenih pet (5). To nije specifičnost splitske hodonimije jer je tako i u većini hrvatskih naselja. O podzastupljenosti ženskih osoba u hodonimiji svakako bi trebalo voditi računa pri budućim imenovanjima ulica.³⁶⁹ Mnogo je znamenitih žena koje su ostavile trag i dale važan prinos hrvatskoj likovnoj umjetnosti, književnosti, glazbenoj umjetnosti, kazališnoj umjetnosti, filmskoj umjetnosti i dr. što se ne da iščitati iz njihove (pod)zastupljenosti u hodonimiji.

Uz izostanak ženskih osoba vidljiv je i neznatan broj zastupljenih stranih „zaslužnika“ koji su dobili svoju ulicu (*Washingtonova, Roosweltova, Lava Nikolajeviča Tolstoja, Petra Iljiča Čajkovskoga, Petra Petrovića Njegoša* i dr.).

U budućim bi predlaganjima imena ulicama i trgovima trebalo voditi o ove dvije nedovoljno zastupljene skupine u hodonimiji u kojoj je antroponim nositelj.

8.1.2. Hodonimi s toponimskom sastavnicom (II)

Velik se dio splitske hodonimije temelji na sastavnici koja pripada jednoj od toponimijskih kategorija: – ojkonomu (imenu naselja), hidronomu (vodnome imenu), oronomu (imenu uzvisina), mikrotoponomu (imenu zemljišnih čestica različite namjene i veličine). U nastavku se osvrćemo na svaku od tih skupina hodonima dijeleći ih dalje na podskupine.

A. Hodonimi u čijoj je strukturi ojkonom (ime naselja)

Splitska hodonimija s ojkonomskom sastavnicom može se podijeliti na podskupine ovisno o tome temelji li se na: imenu grada (a), imenu sela (b) ili imenu ostalih naselja (c).³⁷⁰

³⁶⁹ O izostanku nositeljica u hrvatskoj hodonimiji iscrpno govori Jasenka Kodrnja u knjizi *Rodno / spolno obilježavanje prostora i vremena u Hrvatskoj* u poglavlju *Rodna / spolna hijerarhija javnog prostora ili žene u nazivima ulica i trgova u RH* (2006: 74 – 101).

³⁷⁰ Pod skupinom *imena ostalih naselja* podrazumijevamo imenovana naseljena mjesta koja svojom strukturom, odnosno administrativnim i zakonskim određenjem, nisu kategorizirani kao grad, odnosno kao selo. U tu skupinu ubrajamo: a. imena četvrti; b. imenovane predjele unutar četvrti; i c. naseljena mjesta koja nije

(a) Hodonimi u čijoj je strukturi ime grada

Imena gradova kojima su motivirani hodonimi pripadaju hrvatskome ili stranome ojkonomijskom korpusu (dominiraju imena hrvatskih gradova). Ta su imena u splitsku hodonimiju uglavnom uvrštena u obliku posvojnih pridjeva,³⁷¹ i to bez pripadajućega hodonomastičkoga apelativa (tip *Požeška*). Niz je prepoznatljivih gradova koji se iščitavaju iz splitske hodonimije: neki se od njih nalaze na prostoru susjedne Bosne i Hercegovine (Bihać, Duvno, Kupres, Livno, Ljubuški, Mostar, Sarajevo, Široki Brijeg), Crne Gore (Kotor) ili Italije (Trst). Buduća bi istraživanja valjalo usmjeriti na otkrivanje razloga izbora baš tih gradova iz susjedstva i njihovo smještanje u splitski hodonimijski mozaik. Po mnogočemu taj izbor gradova upućuje na povijesne i političke okolnosti koje su mogle uvjetovati njihovu uključenost u splitsku hodonimiju.

U skupini hodonima temeljenih na imenima gradova nalaze se (također oblikom posvojni pridjevi) i imena gradova (uglavnom europskih) prijatelja (Dover, Odesa, Ostrava i Trondheim), a grad Antofagasta (Čile) izabran je za sastavnicu splitske hodonimije zbog velike hrvatske iseljeničke zajednice koja živi u tome gradu.

Preimenovanjem nekadašnje poznate i velike ulice *Braće Santini* (u gradskoj četvrti Plokite) u splitsku hodonimiju ulaze imena gradova istočne Hrvatske (Đakovo, Ilok, Požega, Valpovo, Vinkovci). Činjenica je da je većina hodonima temeljenih na imenu grada postala sastavnicom splitske hodonimije tek u novije vrijeme.

Od starih su hodonima motiviranih imenom grada ostali: *Bihaćka*, *Dubrovačka*, *Kninska*, *Livanjska*, *Mostarska*, *Sarajevska*, *Senjska*, *Sinjska*, *Solinska (cesta)*, *Šibenska*, *Trogirska*, *Zadarska*, *Zagrebačka*. Iz suvremene je hodonimije izbrisan (u *Kažiputu* 1913. zabilježen) hodonim *Rimska* (danas sjeverni dio *Dioklecijanove*).

Brojni su današnji splitski hodonimi sa sadržanim imenom grada te ih navodimo abecednim redom: *Antofagasta* (Antofagasta, Čile), *Benkovačka* (Benkovac), *Bihaćka*³⁷² (Bihać, BIH), *Biogradska* (Biograd), *Bjelovarska* (Bjelovar), *Doverska* (Dover, Engleska), *Drniška* (Drniš), *Dubrovačka* (Dubrovnik), *Duvanjska* (Duvno – Tomislavgrad, BIH), *Đakovačka* (Đakovo), *Grada*

moguće svrstati u skupinu grad, odnosno skupinu selo. Prve dvije podskupine unutar skupine *imena ostalih naselja* su razumljiva, a treća podskupina (*naseljena mjesta*) traži dodatno pojašnjenje i opis. Naime, u većini dalmatinskih govora jasna je razlika u razumijevanju što je (naseljeno) mjesto (*misto*) u odnosu na to što je grad, odnosno što je selo. Stoga bi u budućnosti trebalo terenski istražiti, a zatim i onomastički opisati i terminološki odrediti ojkonomijsku skupinu koja se u dalmatinskim govorima određuje (i razumije) kao *misto*.

³⁷¹ Uz iznimku nekoliko hodonima: strano ime grada Antofagasta koji se kao hodonim pojavljuje u formi izvanrečeničnoga nominativa (*Antofagasta*), dvoimeničkoga hodonima s objema genitivnim sastavnicama (*Grada Gospića*) te dvoimeničkoga hodonima u kojemu prva sastavnica ukazuje na smjer, a druga je ime grada (*Magistrala Solin*).

³⁷² Pod *Bihaćka* držimo da je motivacija imena po bosanskohercegovačkome gradu *Bihaću*, a ne po imenu davno naseljenoga lokaliteta *Bijaći* na području današnjih gornjih Kaštela.

Gospića (Gospić), *Iločka* (Ilok), *Imotska* (Imotski), *Karlovačka* (Karlovac), *Kninska* (Knin), *Kotorska* (Kotor, Crna Gora), *Kupreška* (Kupres, BIH), *Livanjska* (Livno, BIH), *Ljubuška* (Ljubuški, BIH), *Magistrala Solin* (Solin), *Makarska* (Makarska), *Mostarska* (Mostar, BIH), *Ninska* (Nin), *Novigradska* (Novigrad), *Odeska* (Odesa, Ukrajina), *Omiška* (Omiš), *Osječka* (Osijek), *Ostravska* (Ostrava, Češka), *Ozaljska* (Ozalj), *Pazinska* (Pazin), *Petrinjska* (Petrinja), *Požeška* (Požega), *Primoštenska* (Primošten), *Ramska* (Rama, BIH), *Riječka* (Rijeka), *Rovinjska* (Rovinj), *Sarajevska* (Sarajevo, BIH), *Senjska* (Senj), *Sinjska* (Sinj), *Skradinska* (Skradin), *Solinska* (Solin), *Stonska* (Ston), *Šibenska* (Šibenik), *Širokobriješka* (Široki Brijeg, BIH), *Triljska* (Trilj), *Trogirska* (Trogir), *Trondheimska* (Trondheim, Norveška), *Tršćanska* (Trst, Italija), *Valpovačka* (Valpovo), *Varaždinska* (Varaždin), *Vinkovačka* (Vinkovci), *Vinodolska* (Novi Vinodolski), *Vrgoračka* (Vrgorac), *Vukovarska* (Vukovar), *Zadarska* (Zadar), *Zagrebačka* (Zagreb).

(b) Hodonimi u čijoj je strukturi ime sela

Dva su sela, *Slivno* i *Zagvozd*, po kojima su postali hodonimi. Riječ je o selima u Imotskoj krajini, a oba se hodonima u svakodnevnoj komunikaciji bilježe dvojako: *Slivanska* i *Slivnjanska*, odnosno *Zagvozdsko* i *Zagvoška*. U oblicima *Zagvozdsko* i *Slivanska* ne provode se glasovne promjene te se (bolje) čuva veza s motivirajućim otkonimom. Postanak tih dvaju hodonima, koja se oba nalaze u gradskoj četvrti Barutana, upućuje na podrijetlo stanovnika koji su se krajem osamdesetih i početkom devedesetih godina prošloga stoljeća doselili iz sela iz okolice Zagvozda (u prvome redu to su sela *Slivno*, *Krstatica* i *Rastovac*).

(c) Hodonimi u čijoj su strukturi imena ostalih naselja:

– ime četvrti

Iz ove se skupine hodonima iščitavaju gotovo sva imena splitskih četvrti (od *Bilica* do *Žnjana*). Ono što karakterizira ovu skupinu jest činjenica da se hodonimi pojavljuju uglavnom uz apelative *prilaz*, *kupalište*, *kroz*, *put*, *uvala*, *vrh*. Pojavljuju se i uz rimske brojeve koji imaju službu dijeljenja jedne četvrti na dva dijela (*Bilice I*, *Bilice II*, *Mejaši I*, *Mejaši II*) ili više dijelova (hodonimi *Kocunarski prilaz* od I do III i *Kmanski prilaz* od I do VII). Posebno je u ovoj skupini zanimljivo pojavljivanje imenica (*put*, *vrh*) u službi prijedloga.³⁷³ O toj specifičnosti govorimo u poglavlju o gramatičkim posebitostima u splitske hodonimije.

³⁷³ U gramatici (Barić i dr. 1995: 278) takvi se prijedlozi („koji nastaju okamenjivanjem kakvoga oblika imenice“; u splitskim hodonimima od akuzativa imenice *put* i *vrh*) nazivaju izvedenicima.

Tako u ovoj skupini nalazimo sljedeće hodonime koji u svojoj strukturi sadržavaju ime gradske četvrti: *Bilice I, Bilice II, Blatine, Bolska, Brda, Brnik, Dračevac, Dragovode, Dražanac, Duje, Dujmovača, Firule, Gospinica, Kamenska, Kila, Kmanski prilaz (I – VII),*³⁷⁴ *Kocunarski prilaz (I – III),*³⁷⁵ *Kopilica, Križine, Kroz Smrdečac, Lovretska, Lovrinačka, Mejaši, Mejaši I, Mejaši II, Mostine, Neslanovac, Pazdigradska, Pojišanska, Poljudsko šetalište, Pujanke, Put Brda, Put Brodarice, Put Dragovoda, Put Duilova, Put Duja, Put Firula, Put Glavičina, Put Lore, Put Meja, Put Mertojaka, Put Mostina, Put Pazdigrada, Put Plokita, Put Radoševca, Put Ravnih njiva, Put Sirobuje, Put Sjeverne luke, Put Skalica, Put Smokovika, Put Stinica, Put Supavla, Put Trsetnika, Put Tršćenice, Put Žnjana, Radunica, Spinutska, Stinice, Sućidar, Sukoišanska, Sustipanski put, Sutroičin put, Šetalište Bačvice, Škrape, Table, Trstenik, Varoški prilaz, Visoka, Vrboran, Vrh Kmana, Vrh Lučac, Vrh Visoke, Žnjanska*

– predio unutar četvrti

Svaka gradska četvrt ima svoje manje imenovane dijelove. U splitskoj se mreži četvrti pojavljuju brojni manji imenovani prostori koji administrativno i fizički pripadaju pojedinoj od njih. Nekada je u Splitu to imenovanje manjih površina uglavnom bilo motivirano vidljivim objektom prema kojemu je nastajalo ime za prostor (*Branik Comaro, Branik Contarini, Đardin* i dr.) ili je jednostavno namjena prostora određivala postanak imena (*Lazarica, Lučica, Pistura* i dr.). U novija se vremena malo razmišlja o takvome modelu imenovanja manjih prostora unutar četvrti.³⁷⁶ U primjerima iz suvremene splitske hodonimije u ovoj se skupini mogu naći stariji oblici imenovanja sa zanimljivim izborom leksema u hodonimu (*Na Toć, Na Tupini, Stagnja* i dr.) kao i znatan broj manjih imenovanih površina unutar pojedine četvrti (*Dobrić, Gorica, Križice, Obrov, Podglavica, Kosa, Barine, Bonacinka, Borik, Gušćeri, Orišac, Podrgreda, Vidovača, Slanice, Stoci, Bene, Šperun, Vidilica* i dr.).

U našem korpusu nalazimo sljedeće hodonime iz ove skupine: *Dosud, Đardin, Gorička, Lazarica, Na Križice, Na Toć, Na Tupini, Obala Lazareta, Obrov, Park Lazarica,*

³⁷⁴ Hodonim *Kmanski prilaz* ponavlja se sedam puta uz oznaku od I do VII i za potrebe ovoga rada navodi se jednom, a ne sedam puta.

³⁷⁵ I hodonim *Kocunarski prilaz* pojavljuje se uz oznaku od I do III te se također navodi samo jednom.

³⁷⁶ Primjere takvih imenovanja svakako treba dodatno istražiti. Naime, u Splitu se i danas veliki dio gradskoga prostora unutar pojedine gradske četvrti imenuje prema nekadašnjim prepoznatljivim objektima koji su odredili (neslužbeno) ime okolnoga prostora. Takvi su objekti npr. nekadašnje robne kuće *Maja* i *Prima*, nekadašnje robne kuće *Koteks* i *Dalma*, nekadašnji dom JNA, zgrada u kojoj je bila nekadašnja Služba društvenoga knjigovodstva (prije *SDK*, danas *FINA*). *Splitski kažiput* (1913: 51–61). sadrži zanimljivo poglavlje u kojemu su popisani tadašnji prostori grada imenovani prema prepoznatljivome objektu (primjerice *Betica, Biskupija, Bulatova vila, Duhanski magazin, Plinara, Sirotište Martiniš-Marki* i dr.).

Peristil, Pistura, Podglavica, Pod Kosom, Podgorska, Put Barina, Put Bonacinke, Put Borika, Put Bunara, Put Guščera, Put iza nove bolnice, Put Orišca, Put Podgrede, Put Studenca, Put svete Mande, Put svetog Lovre, Put Vidovače, Put Vrbovnika, Slanice, Solurat, Sredmanuška, Stagnja, Stari Pazar, Stoci, Šperun, Trumbučac, Vidilica

– naseljeno mjesto

U većini je dalmatinskih govora jasna razlika u razumijevanju što je to (naseljeno) mjesto (*misto*), što je grad, a što selo. Bilo bi potrebno u budućnosti terenski istražiti i popisati, a zatim i onomastički opisati i terminološki odrediti, ojkonomijsku skupinu koja se u dalmatinskim govorima određuje (i razumijeva) kao *misto*. Takva *mista* koja su sastavnice splitskih hodonima jesu: Bribir, Drvenik, Igrane, Jelsa, Jesenice, Kaštela, Kijevo, Klis, Stobreč, Tučepi, Vranjic, Vrlika i Žrnovnica te (strano mjesto) Janjevo (na Kosovu) i hrvatsko mjesto u unutrašnjosti Plitvice.

Domaća (naseljena) mjesta u hodonimiji prepoznatljiva su, nalaze se na prostoru koji neposredno okružuje Split (hodonimi *Jesenička, Kaštelanska, Kliška, Stobrečka, Vranjički put, Žrnovnička*) ili su dio srednjodalmatinske toponimije (hodonimi *Bribirska, Drvenička, Igranska, Jelšanska, Kijevska, Tučepska, Vrlička*), jedan je hodonim koji se temelji na mjestu izvan Hrvatske vezan je uz hrvatsku zajednicu s prostora toga mjesta (*Janjevska*) i jedan s područja Like – *Plitvička*. U starome popisu, dakle, u *Kažiputu* (1913) pronalazimo tri hodonima motivirana naseljenim mjestom iz neposredne blizine Splita (*Bribirska, Kaštelanski put i Kliška*).

U našem su korpusu ovjereni: *Bribirska, Drvenička, Igranska, Janjevska, Jelšanska, Jesenička, Kaštelanska, Kijevska, Kliška, Stobrečka, Tučepska, Vranjički put, Vrlička, Žrnovnička*.

B. Hodonimi u čijoj je strukturi ime države

Od imena stranih država splitska hodonimija bilježi tek dva hodonima: *Bosanska i Hercegovačka*. U *Kažiputu* (1913: 16) pronalazimo dva hodonima koja se odnose na Bosnu: *Bosanska ulica* „po bosanskim trgovcima koji su tu imali svoje dućane“ i *Bosna ulica* „po zemlji Bosni iz koje se doselio velik dio Varošana“. Drugi hodonim iz ove skupine (*Hercegovačka*) nastao je nakon 1992. godine (prije *Put udarnika*).

C. Hodonimi u čijoj je strukturi ime pokrajine

Pokrajine čija se imena pojavljuju u splitskoj hodonimiji dio su hrvatskoga geografskog prostora. Hodonimi imaju oblik odnosnoga pridjeva izvedenoga iz imena pokrajine (*Istra, Krbava, Lika, Poljica, Slavonija, Srijem*). Gotovo se svi pojavljuju bez hodonomastičkoga apelativa (izuzev hodonima *Poljička cesta*): *Istarska, Krbavska, Lička, Poljička cesta, Slavonska, Srijemska*.

D. Hodonimi u čijoj je strukturi hidronim (vodno ime)

Vodna imena u splitskoj hodonimiji zastupljena su u devet (9) primjera. Riječ je o imenima rijeka, potoka i mora:

(a) ime rijeke

Prepoznatljiva imena hrvatskih rijeka (Cetine, Save i Neretve) dobila su i svoje pripadajuće hodonime u obliku odnosnoga pridjeva (*Cetinska, Neretvanska i Savska*). Pojavljuju se kao jednorječnice (bez hodonomastičkoga apelativa). Sva tri hodonima nastala su u kao rezultat preimenovanja u vremenu od 1992. godine. U splitskoj povijesnoj hodonimiji imena rijeka nisu zabilježena.

(b) ime potoka

Imena potoka najbrojnija su skupina unutar hidronimima motiviranih splitskih hodonima (*Harakovac, Kitožer, Kroz Smrdečac, Put Točila, Turnovac*). Dva su hodonima dvorječne (prijedložno-imeničke) strukture (u čijemu nastanku sudjeluju prijedlozi *kroz* i *put*), a tri se pojavljuju kao jednorječnice (nastale transtoponimizacijom od istoimenoga potoka).

(c) ime mora

Pretkaziv hodonim – *Jadranska* – motiviran imenom mora na čijoj je obali utemeljen Split, imenuje ulicu koja vodi prema moru, do glavne trajektne luke.

E. Hodonimi u čijoj je strukturi oronim (ime reljefnoga oblika)

Oronimi upisani u osnove malobrojnih splitskih hodonima uglavnom su imena planina i brda Marjan, a na primjeru splitske hodonimije to su:

(a) planina

Sve planine³⁷⁷ (izuzev jednoga dijela planine Velebit) čija imena nalazimo ugrađena u splitske hodonime (*Biokovska, Dinarska, Mosečka, Mosorska, Svilajska, Velebitska*), smještene su u Dalmaciji. Planina Mosor ušla je u hodonimijski mozaik (*Mosorska*) nakon 2. svjetskoga rata jer je to područje imalo važnu ulogu u ratu. Ostali hodonimi s planinom (*Dinarska, Mosečka, Svilajska i Velebitska*) postali su od 1992. godine izuzev hodonima *Biokovska* koji u četvrti Dobri postoji od sredine sedamdesetih godina prošloga stoljeća.

(b) brdo

Brdo Marjan nadvisuje zapadnu stranu Splitskoga poluotoka. Oronim je prvi put zabilježen u oporuci splitskoga priora Petra 1097. godine (Stipišić 1959: 177) kao *Marulianus*. Poslije se spominje u oblicima: *in Murnano, Murmiano, Murniano, Marnano, Mernan, Merlano, Mergnan, Mergnianum, Mrjan, Merjan* i dr. (usp. Kodrić, Marasović Alujević 2008: 102). Skok izvodi ime brda (uzvisine) iz predijalnoga imena *Marinianum (fundus Marinianum)* (posjed Marinianusa, antičkoga stanovnika Salone ili Aspalathosa na južnim obroncima Marjana) (Skok 1950: 19). Oronim *Marjan* u splitskoj se hodonimiji pojavljuje u oblicima *Marjanska strana, Marjanske skale, Marjanski put, Vrh Marjana*: triput oblikovan u odnosni pridjev kojemu su pridodani apelativi *strana, skale i put*, a jednom se pojavljuje u prijedložnoj sintagmi (u kojoj dolazi u genitivnome obliku) kao *Vrh Marjana*.

F. Hodonimi u čijoj je strukturi nesonim (ime otoka)

Otoci Brač, Čiovo, Hvar, Šolta i Vis čiji su pridjevski likovi ušli u splitsku hodonimiju (*Bračka, Čiovska, Hvarska, Šoltanska, Viška*), pripadaju srednjodalmatinskome prostoru i tek su iza 1992. godine njezinom sastavnicom. Hodonim *Viška* zabilježen je u Kažiputu (1913: 47), gdje čitamo da je ulica *Viška* imenovana „po ostrvu i gradu Visu iz kojega su došli u Split prvi grčki doseljenici, nazad 2000 i više godina“

³⁷⁷ Geogr. veliko kopneno uzvišenje iznad 500 m relativne visine koje obično ima više vrhova; gora.

Tablica 9. Hodonimi s toponimskom sastavnicom

ojkonim	grad	57	
	selo	2	
	ostala naselja	ime četvrti	81
		predio unutar četvrti	36
naseljeno mjesto		14	
ime države		1	
ime pokrajine		6	
hidronim	ime rijeke	3	
	ime potoka	5	
	ime mora	1	
oronim	ime planine	6	
	ime brda	4	
nesonim		5	
<i>Ukupno</i>		<i>221</i>	

U prethodnome su poglavlju popisani i opisani hodonimi koji sadrže toponimsku sastavnicu. Na osnovi provedene raščlambe te na osnovi brojčanih pokazatelja (v. Tablica 9.) zaključujemo da su ojkonomi (koje smo podijelili na imena gradova, imena sela i imena ostalih naselja) najzastupljenija toponimijska kategorija u splitskoj hodonimiji (slične rezultate pokazuje i istraživanje većine urbanih sredina u ostalim slavenskim zemljama (usp. Handke 1970: 10–11)³⁷⁸ te se pojavljuju u sto i devedeset (190) hodonima (86 % unutar kategorije toponima). U znatno manjemu broju u osnovama splitskih hodonima nalaze se imena voda (4 %), planina (4 %), pokrajina (oko 2 %), otoka (oko 2 %) i država (manje od 1 %). Hodonimi tvoreni od toponima uglavnom imaju oblik odnosnoga pridjeva iz čije je postave, kao zalihosni član, izostavljen hodonomastički apelativ *ulica*. Najveći dio toponima ugrađenih u splitske hodonime s hrvatskoga je prostora. Oronim *Marjan* jedini je toponim koji se pojavljuje u više splitskih hodonima – uvijek je sastavnicom dvorječne hodonimske sintagme u kojoj je u kombinaciji s različitim hodonomastičkim apelativima (*strana*, *skale* i *put*).

³⁷⁸ Handke na primjeru pregleda hodonimije pedeset i triju (53) gradova slavenskih zemalja (među kojima je i Dubrovnik) pokazuje da su toponimi (odnosno unutar toponimije ojkonomi) najzastupljeniji u hodonimiji do druge polovice 20. stoljeća, kada ih počinju „istiskivati“ antroponimi.

U ovu smo skupinu također ubrojili imena država i imena pokrajina koje su ušle u hodonimijski registar Splita, a od ostalih toponimskih sastavnica pojavljuju se one koje su geografski vezane uz prostor Splita i Dalmacije (nekoliko hidronima, oronima i nesonima).

8.1.3. Ostali hodonimi (III)

Hodonimi ove skupine vrlo su različite motivacije. Svojom strukturom ne pripadaju skupini antroponima i toponima pa ih donosimo klasificirane kao skupinu *Ostali hodonimi*. Među njima se uočavaju oni koji su s izravno motiviranim imenima (primjerice podskupina A u nastavku) i oni s neizravno motiviranim imenima (primjerice podskupina B u nastavku).³⁷⁹ Šarolika motivacija razlogom je njihova dijeljenja u manje podskupine.

A. Hodonim motivirani imenom ili nazivom izgrađenoga objekta

(a) Sakralni objekt

Ova podskupina hodonima (*Gospe od Karmela, Ispod Svetog Lovre, Kraj Gospe od Soca, Kraj Svetog Duje, Kraj Svetog Ivana, Kraj Svetog Luke, Kraj Svete Marije, Kraj Svetog Nikole, Križeva, Mandalinski put, Martinjski prolaz, Pomoćnice kršćana, Put Svetog Ižidora, Rokova, Svetog Liberana, Svetog Mihovila, Svetog Spasa*) svojim postankom ubraja se među najstarije. Naime, u *Splitskome je kašiputu* (1913.) najviše takvih hodonima. U prijašnja vremena motivacija se najčešće odnosila na prostor unutar kojega i oko kojega će poslije postati ulica/trg, a vidljivi objekt na tome prostoru bio je najčešći motiv ugrađen u sam hodonim. Od sagrađenih objekata isticali su se sakralni objekti oko kojih se organizirao život. Iz 18 splitskih hodonima jasno se iščitava sakralni objekt. To su u prvome redu zavjetne crkve u čast kojega svetca (stare i po nekoliko stoljeća). Uglavnom se radi o dvorječnim i trorječnim hodonimima (jednorječni i četverorječni vrlo su rijetki) koji nerijetko počinju prijedlogom (*spod, kraj, put*). Tim se prijedlogom opisuje položaj imenovane ulice u odnosu na sakralni objekt u njezinu imenu ili se pak označuje smjer protega ulice (do imenovanoga sakralnog objekta).

(b) Ostali objekti

³⁷⁹ Takva podjela (izravno i neizravno motivirana imena) jednim dijelom odgovara motivacijskoj podjeli kakvu predlažu Čilaš Šimpraga i Horvat (2014: 43).

Uz hodonime koji u svojoj strukturi imaju ime sakralnoga objekta (*Gat Svetog Duje, Gat Svetog Nikole, Gat Svetog Petra, Ispod Ure, Iza Lože, Iza Vestibula, Kod Zlatnih vrata, Obala Lazareta*), iz vremena tiskanja *Kažiputa* (1913.) ostali su do danas očuvani i hodonimi iz kojih se iščitava koji drugi poznati objekt iz neposredne blizine – zvonik (sa satom) na dnu Krešimirove ulice pri spajanju s Narodnim bio je poticajem hodonimu *Ispod ure*. U splitsku su hodonimiju ugrađeni i gradska loža (*Iza lože*) na Narodnome trgu (*Pjaci*), Vestibul (*Iza Vestibula*) koji se nalazi u blizini trga Peristil, znamenita zlatna vrata na sjevernoj strani Palače (*Kod Zlatnih vrata*), nekadašnji Lazareti od kojih se danas naziru samo dijelovi (*Obala Lazareta*). Gatovi,³⁸⁰ dijelovi splitske luke, pripadaju novoizrgrađenim objektima. Uz apelativ gat uvijek se pojavljuje ime svetca (Sveti Duje, Sveti Nikola i Sveti Petar). U ovoj su skupini svi hodonimi dvorječni ili trotrječni, a pri njihovu se navođenju ne izostavlja nijedna riječ.

B. Hodonimi motivirani nazivom crkvenoga reda

Naziv crkvenoga reda u hodonimiji se rijetko pojavljuje. U splitskoj su hodonimiji tri takva hodonima: *Kapucinska poljana, Sestara karmelićanki, Templarska*. Iz njihove se strukture iščitavaju nazivi *kapucini*³⁸¹ ('pripadnici reda franjevaca, nose smeđu odjeću s dugom kapuljačom, kapučino'), *karmelićanke* ('pripadnice katoličkoga prosjačkoga reda osnovanoga 1452. (muški ogranak 1156.); red je nazvan po brdu Karmelu, gdje je bila njihova prva pustinjačka kolonija' i *templara*³⁸² ('pripadnici katoličkoga viteškoga reda osnovanoga 1119. godine da bi štitio hodočasnike na Kristov grob'). Moglo bi se pomisliti da je hodonim s nazivom crkvenoga reda u strukturi nastao prema samostanu u kojemu su živjeli pripadnici pojedinoga crkvenoga reda ili prema kojemu drugom objektu u njihovu vlasništvu. Međutim, terenskim uvidom nije potvrđeno da se u prošlosti na mjestu današnje ulice u čije je ime ugrađen naziv crkvenoga reda nalazio kakav objekt uz koji bismo vezali kapucine, karmelićanke ili templare. Dakle, splitski hodonimi s nazivima crkvenih redova honorifikacija su povijesne važnosti tih crkvenih redova.

C. Hodonimi motivirani geomorfološkim značajkama (oblik, izgled, svojstva tla)

³⁸⁰ Gat 'a. lukobran; b. dio luke za pristajanje brodova; mo, mulo; c. šetalište uz obalu' dok u drugome izvoru najčestotnijih toponomastičkih naziva (Brozović Rončević 2011 43 – 44) nema apelativa *gat*.

³⁸¹ Naziv *kapucin* dolazi od tal. *cappuccino*.

³⁸² Naziv *templar* dolazi od „srlat. templarius: koji pripada hramu (Fratres militiae Templi, Pauperes commilitones Christi templique Salomonis“ (<http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>).

Među najstarije hodonime ubrajaju se oni koji su motivirani geomorfološkim značajkama. U splitskoj je hodonimiji zabilježenop šest takvih hodonima: *Bregovita*, *Gorski put*, *Kamenita*, *Mali put*, *Strmi put*, *Vijugasta*.³⁸³ Svojstvo tla iščitavamo iz hodonima *Kamenita*, a oblik, zatim i izgled ulice iz hodonima *Mali put*, *Strmi put*, *Vijugasta* i *Bregovita*.

D. Hodonimi motivirani nazivima i dijelovima biljaka

U *Splitskome kažiputu* prvi hodonim koji se navodi u imeniku ulica jest *Alojev put* (danas ga više nema), nazvan „po krasnome aloju što raste uz taj put“ (1913: 13). Iz toga je primjera očito da je već u prvome službenom splitskom hodonimikonu bilo hodonima motiviranih nazivima biljaka. U suvremenoj splitskoj hodonimiji pet je takvih hodonima: *Cvjetna* (< cvijet 'dio biljke iz kojega se razvija plod'), *Grabova* (< grab 'bjelogorično drvo (Carpinus) iz porodice brezovki (Betulaceae)'), *Maslinska* (< maslina 'primorski zimzeleno drvo (*Olea europaea*)'), *Palmina* (< palma 'biljka iz porodice *Palmae* tropskih i suptropskih krajeva'), *Rašeljkina* (< rašeljka 'gram ili stablo (*Prunus mahaleb*) iz porodice ruža (*Rosaceae*)'). Svi su hodonimi ove skupine jednoriječni te imaju oblik pridjeva.

E. Hodonimi motivirani gospodarskom djelatnošću

Gospodarska se djelatnost (koja je zasvjedočena na mjestima gdje će u novije vrijeme postati ulica) iščitava se iz triju splitskih hodonima (*Vinogradska*, *Mitnička*, *Plinarska*). *Plinarsku* (ulicu) bilježi već *Kažiput* (1913: 36), uz objašnjenje da je ulica ime dobila „po gradskoj plinari – fabrici gasa – koja je u ovoj ulici“. Hodonim *Vinogradska* upućuje na nekadašnje vinograde koji su se nalazili na mjestu današnje ulice, a hodonim *Mitnička* upućuje na mitnicu 'mjesto gdje se na ulazu u grad naplaćuju pristojbe ili trošarine'. Svi su hodonimi jednorječne pridjevske strukture.

F. Hodonimi motivirani nazivima djelatnosti, zanimanja i sl.

³⁸³ Za usporedbu sa splitskom hodonimijom valja istaknuti dubrovačku hodonimiju. Naime, prema izgledu i osobitostima terena danas su u Dubrovniku prepoznatljiviji hodonimi: *Dračasta*, *Grbava*, *Izvijačica*, *Kamenarska*, *Kriva*, *Mala*, *Pobijana*, *Puzljiva*, *Strma*, *Sunčana*, *Široka*, *Tiha* i *Uska*. (usp. <<http://www.karte.hr/dubrovnik>>, zadnji pristup 10. siječnja 2017. godine).

Težaci, poljoprivrednici te vlasnici (i čuvari) polja obilježili su razvoj splitskoga poluotoka u proteklih stotinu godina. Na mjestu znatnoga dijela današnjih gradskih četvrti donedavno su bila plodna splitska polja. Ostatci života vezanoga uz to vrijeme i prostor vidljivi su u splitskim hodonimima iz kojih se iščitava djelatnost: *Poljarski put* (< poljar 'onaj koji čuva polja'), *Težački put* (< težak 'ratar, poljoprivrednik; nadničar'), *Puntarska* (< *puntar* u splitskome govoru znači 'zemljoradnik')³⁸⁴, *Lovački put* (< lovac 'onaj koji lovi'; u splitskoj hodonimiji ime nastalo prema lovcu na ptice pjevice).³⁸⁵

G. Hodonimi motivirani povijesnim događajem, razdobljem i sl.

Hodonime motivirane povijesnim događajem ili razdobljem ne bilježi *Kažiput* iz 1913. godine. Taj se obrazac imenovanja prema počinje pojavljivati u splitskoj hodonimiji tek po završetku 2. svjetskoga rata. Tada nailazimo na hodonime poput *AVNOJ-a*, *Trg narodnog ustanka*, *Trg Oktobarske revolucije*. Ideologija je „glavni pokretač“ davanja imena toga tipa. Današnji hodonim *Bleiburških žrtava* i *Drinskih mučenica* (po motivaciji i strukturi može se usporediti s nekadašnjim *Mravinskih žrtava*, *Šibenskih žrtava*, *Trogirskih žrtava*, *Narodnih heroja* i sl.). Ta je skupina hodonima ujedno i najčešći predmet povijesnih i inih istraživanja. U hodonimima te skupine jasno se prepoznaju događaji koji čuvaju sjećanje na: povijesni događaj iz cetinske krajine (*Alkarska*), Domovinski rat (1991. – 1995.) (*Domovinskog rata*), dan stjecanja neovisnosti 1992. godine (*Hrvatske neovisnosti*), osnivanje institucija od nacionalnoga značenja (*Ilirske Akademije*, *Matice hrvatske*), sportske i političke događaje (*Mediterranskih igara*, *Obala Hrvatskog narodnog preporoda*). Svi navedeni primjeri komemoriraju sjećanje. Neki od njih sadrže odnosni pridjev hrvatski (*hrvatska/hrvatsko*). Uglavnom je se radi o višerječnim strukturama.

H. Hodonimi motivirani nazivom za skupinu ljudi nečim povezanu

³⁸⁴ Puntar se u rječniku suvremenoga hrvatskog jezika određuje kao historizam te se definira kao 'pov. pučki i seljački buntovnik u sjevernohrvatskim krajevima s kmetovsko-vlastelinskim odnosima' usp. <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=d11jXBM%3D>, zadnji pristup 10. siječnja 2017.

³⁸⁵ Do 2. svjetskoga rata na mjestu gdje je danas *Lovački put* bilo je „omiljeno lovište splitskih lovaca u doba tzv. oželandi (nestali običaj lova ptica pjevice koje bi se potom držale u kavezima zbog lijepa pjevanja)“ (Kečkemet 2009: 247).

Hodonimi s nazivom skupine ljudi koji su nečim povezani također se u splitskoj hodonimiji pojavljuju tek nakon 1945. godine, kada nastaje mnogo hodonimima prema nazivima za skupinu ljudi povezanih u ratnim postrojbama. Iz suvremenih splitskih hodonima iščitavamo povezanost uglavnom drukčijega tipa: iseljništvo (*Hrvatskih iseljenika*), hrvatski narod i zajednice izvan Hrvatske (*Moliških Hrvata* i *Trg Hrvatske bratske zajednice*), skupine ljudi iz starijih vremena (*Uskočka*), vojne postrojbe iz Domovinskoga rata (*Hrvatske mornarice*, *Hrvatskih redarstvenika*, *Zbora narodne garde*, *114. brigade*³⁸⁶, *141. brigade Hrvatske vojske*, *4. gardijske brigade*), mladež (*Park mladeži*). Iz starijega razdoblja „preživio je“ hodonim koji čuva sjećanje na narodne heroje iz 2. svjetskoga rata (*Narodnih heroja*).

I. Nerazvrstani

Hodonim *Židovski prolaz* čuva sjećanje na prve stanovnike toga prostora, *Cesta mira* i *Ulica slobode* sadrže apstrakne imenice (*mir*, *sloboda*) u svojoj postavi, *Stari put* kazuje dugovječnost svojega postojanja. Za hodonim *Krilava* nismo uspjeli utvrditi motivaciju.

Tablica 10. Ostali hodonimi (bez antropnimске ili toponimске sasatavnice)

izgrađeni objekt	sakralni	17
	ostali	8
naziv crkvenoga reda		3
geomorfološke značajke		6
nazivi biljaka i njihovih dijelova		5
gospodarska djelatnost		3
naziv zanimanja		4
povijesni događaj, razdoblje i sl.		9
povezana skupina ljudi		13
nerazvrstani		5
<i>Ukupno</i>		<i>73</i>

³⁸⁶ Stariji hodonimi koji su nastajali u razdoblju od 1945. do 1992. godine, a koji su sadržavali broj u svojoj strukturi, bilježili su ga rimskim brojem: IV. splitske udarne brigade, II. dalmatinske proleterske brigade, XX. dalmatinske divizije i dr. Ti su hodonimi uglavnom nestali nakon 1992. godine.

Hodonimi iz skupine Ostali hodonimi pokazuju šarolikost s obzirom na motivaciju te se dijele u devet (pod)skupina (v. tablicu 10). Najviše je hodonima iz čije se postave iščitava izgrađeni objekt (sakralni ili koji drugi).

Zaključno o motivacijskoj razredbi splitske hodonimije

Suvremene smo splitske hodonime podijelili u tri velike skupine (hodonimi s antroponimskom sastavnicom, hodonimi s toponimskom sastavnicom te ostali hodonimi). Među njima su najbrojniji hodonimi s antroponimskom sastavnicom (I) u svojoj strukturi kojih je zabilježeno dvjesto pedeset i dva (252), druga je po brojnosti skupina s toponimskom sastavnicom (II) s dvjesto dvadeset i jednim hodonimom (221), a najmalobrojniji su ostali hodonimi (III) kojih je zabilježeno sedemdeset i tri (73). To se iščitava iz tablice (Tablice 11):

Tablica 11. Hodonimi s obzirom na motivaciju

hodonimi s antroponimskom sastavnicom (I)	252
hodonimi s toponimskom sastavnicom (II)	221
ostali hodonimi (III)	73
<i>Ukupno</i> (I – III)	546

Nakon provedene analize motivacije, a s obzirom na vidljivost i prepoznatljivost osnovne sastavnice u hodonimu, u nastavku se istraživanja osvrćemo najprije na strukturu, a potom i na tvorbu hodonima. Kroz opis strukture obuhvaćeni su dvorječni i višerječni, a kroz tvorbeni opis obrađeni su jednorječni hodonimi.

8.2. Strukturna i tvorbeno raščlamba splitskih hodonima

8.2.1. Strukturna raščlamba

S obzirom na strukturu (broj riječi od kojih je građen hodonim), splitske hodonime dijelimo na četiri skupine:

- jednorječne (npr. *Perišića, Arhiđakonova, Teutina, Bjelovarska, Slivanjska, Borik*)
- dvorječne (npr. *Kneza Mislava, Oca Gabrića, Mažuranićevo šetalište, Vrzov dolac*)
- trorječne (npr. *Obala kneza Branimira, Poljana Grgura Ninskog, Fra Grge Martića*)
- višerječne (npr. *Kraj Gospe od Soca, 141. brigade Hrvatske vojske*)

8.2.1.1. Jednorječni hodonimi

Jednorječni su hodonimi najzastupljenija skupina u splitskoj hodonimiji. Takvo stanje može se tumačiti jezičnom ekonomijom (funkcionalnošću u komunikaciji – jezična se poruka prenosi s najmanjim mogućim brojem riječi). Znatan dio jednorječnih hodonima zapravo su eliptični oblici, nastali izostavljanje pretkazivoga člana identifikacije (*ulica*): npr. *Adamova (ulica), Alješijina (ulica), Arapova (ulica), Arhiđakonova (ulica), Babina (ulica), Sarajevska (ulica), Varaždinska (ulica), Velebitska (ulica), Vukovarska (ulica), Žrnovnička (ulica)* i dr.

S obzirom na vrstu riječi jednorječni su splitski hodonimi najčešće pridjevi – i to posvojni pridjevi od antroponima (npr. *Dvornikova, Vuškovićeve, Washingtonova, Smiljanićeve, Smojina, Vetranićeve*) ili odnosni pridjevi od toponima (npr. *Rovinjska, Savska, Šibenska, Tršćanska, Velebitska, Viška*). Dio se hodonima pojavljuje u genitivnome liku prezimena (npr. *Kragića, Marasovića*) kojim se iskazuje posvojnost.

Donosimo abecednim redom popis jednorječnih splitskih hodonima, a na temelju popisivanja iz izvornoga imenovanja i kasnijega upisa u registar hodonima bez pripadajućega apelativa *ulica*:

Adamova, Alješijina, Arapova, Arhiđakonova, Babina, Bačvice, Bajamontijeva, Bakotićeva, Barešića, Barića, Bene, Benkovačka, Bihačka, Bijankinijeva, Biogradska, Bilanova, Bilice, Biogradska, Biokovska, Biserova, Bjelovarska, Blatine, Blato, Bleiburška, Bol, Bolska, Borčićeva, Bosanska, Bračka, Brda, Brnik, Bregovita, Bribirska, Bubalova, Bulića, Buvinina, Cetinska, Cosmijeva, Cvjetna, Čiovska, Čopova, Dinarska, Dioklecijanova, Dobrić, Domaldova, Domilijina, Dominisova, Dosud, Doverska, Dračevac, Dragovode, Dražanac, Drniška, Drvenička, Dubrovačka, Duje, Dujmovača, Dumanića, Duvanjska, Dvornikova, Đakovačka, Đardin, Firule, Glagoljaška, Glavičine,

Gorička, Gospička, Gospinica, Gripe, Harakovac, Hercegovačka, Hvarska, Iločka, Imotska, Istarska, Ivekovićevo, Jadranska, Janjevska, Jobova, Josipova, Kamen, Kašjuni, Kamenita, Karlovačka, Kavanjinova, Kijevska, Kitožer, Kliška, Kman, Kninska, Kocunar, Kopilica, Kotorska, Kragića, Krbavska, Križine, Kukočeva, Kumičićeva, Kupreška, Kuzmića, Laginjina, Lazarica, Leština, Lička, Livanjska, Lokve, Lovret, Lovretska, Lučac, Lučica, Ljubuška, Makarska, Manuš, Marasovića, Marmontova, Matejuška, Medovićevo, Meje, Mertojak, Meterize, Mejaši, Milićevo, Mišina, Mitnička, Mosečka, Mosorska, Mostarska, Mostine, Mrčelina, Mandžerova, Neretvanska, Neslanovac, Ninčevića, Ninska, Novigradska, Obrov, Odeska, Omiška, Osječka, Ostravska, Ozaljska, Palmina, Papalićevo, Pazdigrad, Pazdigradska, Pazinska, Penića, Perišića, Peristil, Pervanova, Petrinjska, Pijat, Pistura, Plakaluša, Pleće, Plinarska, Plitvička, Plokite, Podgorska, Pojišanska, Poljud, Porinova, Požeška, Primoštenska, Prokurative, Pujanke, Puntarska, Račkog, Radmilovićevo, Radnička, Radunica, Ramska, Reića, Riječka, Rodrigina, Roosweltova, Rovinjska, Ružića, Sarajevska, Savska, Sedlo, Senjska, Severova, Sinjska, Sinovčića, Sirišćevića, Skalice, Skradinska, Slavićevo, Slavonska, Slovenićevo, Smiljanićevo, Smojina, Smokovik, Smrdečac, Solinska, Solurat, Splitska, Sredmanuška, Stinice, Stoci, Stonska, Studinova, Sućidar, Sukoišan, Sukoišanska, Supaval, Sustipan, Šegedinova, Šegvića, Širina, Širokobriješka, Škrape, Šoltanska, Šperun, Špinutska, Šubićevo, Šibenska, Table, Tandarina, Tararina, Telegrin, Teutina, Tolovica, Triljska, Trogirska, Trondheimska, Tršćanska, Trstenik, Trumbučac, Tvrtkova, Uskočka, Valpovačka, Varaždinska, Velebitska, Vesanovića, Vetranićevo, Vidilica, Vijugasta, Vinkovačka, Vinodolska, Vinogradska, Viška, Viskotina, Visoka, Vrazova, Vrboran, Vrgoračka, Vrlička, Vukovarska, Vuškovićevo, Washingtonova, Zadarska, Zagrebačka, Zagvoška, Zenta, Zoranićevo, Zupina, Zvzdina, Zvončac, Žnjan, Žnjanska, Žrnovnička.

8.2.1.2. Dvorječni hodonimi

Dvorječni su hodonimi druga skupina u splitskoj hodonimiji po zastupljenosti s obzirom na broj sastavnica od kojih su građeni. Najzastupljenija podskupna među njima jest ona koja se svodi na obrazac imenica + imenica, a u njoj dominiraju genitivne osobnoimensko-prezimenske sintagme.

Svi hodonimi dvorječnoga tipa (te jedini primjer pridjevsko-pridjevske strukture – *Zrinsko-Frankopanska*) zapravo su eliptični oblici, nastali izostavljanjem pretkazivoga člana identifikacije u hodonomastičkoj komunikaciji (*ulica*): npr. (*Ulica*) *Andrije Buvine*, (*Ulica*) *Ante Kovačića*, (*Ulica*) *Anastasa Popovića*, (*Ulica*) *Alojzija Stepinca*, (*Ulica*) *Ante*

Katunarića, (Ulica) Ante Petravića). Zapaža se da u ovim sktukturama (za razliku od jednorječnih) izostavljeni hodonomastički apelativ dolazi (tj. došao bi da je realiziran) na prvo mjesto u hodonimskoj postavi. U toj se podskupini brojnošću izdvajaju još hodonimi pridjevsko-imeničke strukture (npr. *Boktuljin put, Kapucinska poljana, Katalinićev prilaz, Mihovilova širina, Preradovićevo šetalište, Zagorski put, Zlatna vrata*). Zapažen je i udio prijedložno-imeničkih hodonima (npr. *Ispod ure, Iza lože, Put Žnjana, Vrh Kmana*), dok su imeničko-brojne hodonimske strukture (npr. *Bilice I, Mejaši II*) tek neznatno zastupljene, a brojno-imeničke te pridjevsko-pridjevske strukture u splitskoj su hodonimiji potvrđene samo u nekoliko primjera (*114. brigade, Zrinsko-Frankopanska*). Znatan dio pridjeva u obrascu pridjev + imenica jesu posvojni pridjevi tvoreni od antroponima (većinom prezimena) (npr. *Katalinićev prilaz, Klaićeva poljana, Mažuranićevo šetalište, Mihovilova širina*).

Donosimo ih podijeljene u skupine, a s obzirom na građu po jednome od ovih obrazaca (kriterij je vrsta riječi u sastavnici):

(a) imenica + imenica

Andrije Buvine, Ante Kovačića, Anastasa Popovića, Alojzija Stepinca, Ante Katunarića, Ante Petravića, Ante Starčevića, Ante Trumbića, Antuna Mihanovića, Augusta Cesarca, Augusta Harambašića, Augusta Šenoa, Ban Mladenova, Bana Berislavića, Bana Jelačića, Baruna Trenka, Bartola Kašića, Bernarda Vukasa, Borisa Papandopula, Bože Peričića, Brajevića prilaz, Branik Comaro, Branik Contarini, Brune Bušića, Cesta mira, Čulića dvori, Ćiril Metodova, Dinka Šimunovića, Duplančića dvori, Eugena Kvaternika, Frane Petrića, Filipa Vukasovića, Fausta Vrančića, Grge Novaka, Drage Ivaniševića, Ignjata Đorđića, Ivana Gudelja, Ivana Gundulića, Ivana Lukačića, Ivana Paštrića, Ivana Raosa, Ivana Rendića, Ive Tijardovića, Josipa Pupačića, Josipa Jovića, Julija Klovića, Julija Nepota, Junija Palmotića, Jure Kaštelana, Jurja Barakovića, Jurja Kapića, Jurja Križanića, Jurja Plančića, Jurja Šižgorića, Kamila Tončića, Kneza Mislava, Kneza Mutimira, Kneza Višeslava, Kralja Tomislava, Kralja Zvonimira, Krste Odaka, Komulovića put, Krstulovića dvori, Kruševića gumno, Lovrića (Lovrićeve) skale, Luke Botića, Ljube Karamana, Ljudevita Gaja, Milana Begovića, Mile Gojsalić, Magistrala Solin, Majstora Jurja, Majstora Radovana, Maka Dizdara, Marina Držića, Marina Getaldića, Marka Marulića, Matije Gupca, Matije Ivanića, Mike Tripala, Miroslava Krleža, Natka Nodila, Nikole Šopa, Nikole Tesle, Obala Lazareta, Obala pomoraca, Petra Kružića, Petra Hektorovića, Park Lazarica, Park mladeži, Park pomoraca, Piora Petra, Rt Sustipan, Ruđera Boškovića, Stjepana Gunjače, Stjepana

Sulimanca, Šime Ljubića, Šetalište Bačvice, Šetalište Bene, Tomasa Nigera, Tomića stine, Trg Dobri, Trg Republike, Ulica slobode, Uvala Bačvice, Uvala Baluni, Uvala Bene, Uvala Duje, Uvala Dujmovića, Uvala Firule, Uvala Ježinac, Uvala Kašjuni, Uvala Kalafati, Uvala Matejuška, Uvala Ovčice, Uvala Stinice, Uvala Trstenik, Uvala Zenta, Uvala Zvončac, Uvala Žnjan, Vicka Andrića, Vladimira Čerine, Vladimira Gortana, Vatroslava Lisinskog, Vinka Draganje, Viktora Vide, Vjekoslava Paraća, Vjekoslava Spinčića, Vlahe Bukovca, Vojka Krstulovića

(b) pridjev + pridjev

Zrinsko-Frankopanska

(c) pridjev + imenica

Boktuljin put, Catajin put, Carrarina poljana, Domovinskog rata, Gorski put, Gradišćanskih Hrvata, Grabovčeva širina, Gradska luka, Hatzeov perivoj, Hrvatske mornarice, Hrvatske neovisnosti, Hrvatskih iseljenika, Ilirske akademije, Kapucinska poljana, Katalinićev prilaz, Klaićeva poljana, Lovački put, Lubinski porat, Mali put, Mirni put, Manuška poljana, Marjanske skale, Marjanski put, Markov put, Martinjski prolaz, Matice hrvatske, Mažuranićevo šetalište, Mihovilova širina, Moliških Hrvata, Morpurgova poljana, Narodni trg, Poljička cesta, Preradovićevo šetalište, Ravne njive, Stari Pazar, Strossmayerov park, Strmi put, Sustipanski put, Sutroičin put, Svete Klare, Svetog Križa, Svetog Mihovila, Svetog Roka, Težački put, Ujevićeva poljana, Varoški prolaz, Vranjički put, Veli varoš, Vrzov dolac, Zagorski put, Zlatna vrata, Zlodrina poljana

(d) prijedlog + imenica

Ispod ure, Iza lože, Iza vestibula, Kroz Smiljanovac, Kroz Smrdečac, Na Križice, Na Toć, Na Tupini, Pod Kosom, Put Barina, Put Borika, Put Brda, Put Brodarice, Put Dragovoda, Put Duja, Put Firula, Put Glavičina, Put Meja, Put Mertojaka, Put Mostina, Put Pazdigrada, Put Plokita, Put Podgrede, Put Sirobuje, Put Skalica, Put Smokovika, Put Supavla, Put Trstenika, Put Tršćenice, Put Vidovače, Put Vrbovnika, Put Žnjana, Vrh Kmana, Vrh Lučac, Vrh Visoke

(e) imenica + broj

Bilice I, Bilice II, Mejaši I, Mejaši II

(f) broj + imenica

114. brigade

8.2.1.3. Trorječni hodonimi

Skupina trorječnih hodonima treća je po zastupljenosti u splitskoj hodonimiji s obzirom na broj sastavnica u hodonimskoj strukturi. Ta je skupina najraznovrsnija, što pokazuje velik broj obrazaca. Brojnošću se izdvajaju troimenički hodonimi među kojima su znatnim dijelom antroponimijske formule (npr. *Antuna Gustava Matoša, Andrije Kačića Miošića*) te hodonimi u kojima hodonomastička imenica prethodi osobnoimensko-prezimenskoj formuli (npr. *Šetalište Ivana Meštrovića, Poljana kneza Trpimira, Prolaz Ivana Lozice*). Hodonimi iz pojedinih skupina (npr. *Pavla Rittera Vitezovića, Blažene Marije Petković*) eliptične su (višerječne) strukture nastale izostavljanjem hodonomastičkoga apelativa *ulica* (pretpostavljeno je, a u ponekim popisima splitskih ulica i ovjereno, njegovo bilježenje na prvome mjestu hodonimske strukture, npr. (*Ulica*) *Pavla Rittera Vitezovića*).

Obrasci trorječnih hodonima podijeljeni su kako slijedi:

(a) kratica + imenica + imenica

Fra Bone Razmilovića, Fra Grge Martića, Fra Luje Maruna, Don Frane Bulića, Don Luke Jelića

(b) imenica + kratica + imenica

Ivana pl. Zajca

(c) imenica + imenica + imenica

Antuna Gustava Matoša, Andrije Kačića Miošića, Antuna Branka Šimića, Antuna Matije Reljkovića, Biskupa Jurja Dobrile, Blaža Jurjeva Trogiranina, Ivana Gorana Kovačića, Kralja Dmitra Zvonimira, Kralja Petra Svačića, Kralja Stjepana Držislava, Lava Nikolaja Tolstoja, Obala kneza Branimira, Obala kneza Domagoja, Petra Iljiča Čajkovskog, Petra Petrovića Njegoša, Park Emanuela Vidovića, Pavla Rittera Vitezovića, Perivoj Ane Roje, Poljana kraljice Jelene, Poljana kneza Trpimira, Prilaz braće Kaliterna, Prilaz Pomoćnice kršćana, Prilaz Vladimira Nazora, Prolaz Ivana Lozice, Silivija Strahimira Kranjčevića, Šetalište Alberta Marangunića, Šetalište Ivana Meštrovića, Šetalište Jurja Kolombatovića, Šetalište Marina Tartaglie, Trg Franje Tuđmana, Trg Gaje Bulata, Trg Mihovila Pavlinovića, Ulica grada Antofagaste,

(d) imenica + pridjev + imenica

Gat svetog Nikole, Gat svetog Duje, Gat svetog Petra, Hrvoja Vukčića Hrvatinića, Tonća Petrasova Marovića, Uvala Sjeverna luka, Zbora narodne garde

(e) pridjev + imenica + imenica

Svetog Nikole Tavelića, Blažene Marije Petković

(f) imenica + imenica + pridjev

Poljana Grgura Ninskog, Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Kneza Ljudevita Posavskog

(g) imenica + prijedlog + imenica

Gospe od Karmela

(h) prijedlog + pridjev + imenica

Ispod svetog Lovre, Kraj svetog Duje, Kraj svetog Luke, Kraj svete Marije, Put Ravnih njiva, Put sjeverne luke, Put svetog Lovre, Put svete Mande

(i) pridjev + imenica + pridjev

Svetog Petra Starog

(j) pridjev + prijedlog + broj

Kmanski prilaz I, Kmanski prilaz II, Kmanski prilaz III, Kmanski prilaz IV, Kmanski prilaz V, Kmanski prilaz VI, Kocunarski prilaz I, Kocunarski prilaz II, Kocunarski prilaz III

(k) imenica + broj + imenica

Ulica sedam Kaštela

(l) broj + pridjev + imenica

Četrte gardijske brigade

8.2.1.4. Višerječni hodonimi

Imajući u vidu jezičnu ekonomiju koja prati ljudsku komunikaciju, ne začuđuje činjenica da je u splitskoj hodonimiji (pretpostavljamo da je tako i u ostalome dijelu hrvatske hodonimije) najmanje hodonima sastavljenih od četiriju riječi. Na osnovi malobrojnih potvrda (ukupno njih šest raspodijeljenih u pet podskupina) ne mogu se donositi zaključci o značajkama pojedine od njih. Dijelimo ih prema sljedećem skupinama:

(a) imenica + imenica + imenica + broj: *Kralja Petra Krešimira IV*

(b) imenica + pridjev + pridjev + imenica: *Obala hrvatskog narodnog preporoda, Trg hrvatske bratske zajednice*

(c) prijedlog + prijedlog + pridjev + imenica: *Put iza nove bolnice*

(d) pokrata + imenica + veznik + pokrata + imenica: *Don Filipa i don Ante*

(e) imenica + broj + pridjev + imenica: *Ulica 8. mediteranskih igara*

(f) broj + imenica + pridjev + imenica: *141. brigade Hrvatske vojske*

Nakon provedene strukturne analize jednorječnih, dvorječnih, troriječnih i višerječnih hodonima vidljivo je da su jednorječni najbrojniji, a svi ostali su strukturni oblici manje zastupljeniji dok se višerječnost pojavljuju u svega nekoliko hodonima (v. Tablica 12.).

Tablica 12. Splitski hodonimi
s obzirom na broj riječi

jednorječni	251
dvorječni	198
troriječni	90
višerječni	7
<i>Ukupno</i>	<i>546</i>

Strukturnom je raščlambom (koja se temeljila na broju riječi od kojih je hodonim sastavljen) pokazano da su u suvremenoj splitskoj hodonimiji (stanje 2013. godine) najzastupljenija skupina jednorječnih hodonima, a slijed ostalih hodonima obratno je proporcionalan s brojem riječi u hodomiskoj strukturi. Daljnjom je raščlambom (prema vrsti riječi kojoj pripadaju pojedine sastavnice) pokazano da su imenice najzastupljenija vrsta riječi u splitskim hodonimima, i to vlastite imenice i opće imenice. Najveći dio općih imenica ugrađenih u splitske hodonimske strukture čine hodonomastičke imenice.³⁸⁷

Hodonomastičke su imenice (apelativi) prisutne od prvoga službenoga popisa iz 1913. godine.³⁸⁸ Slijedi prikaz hodonomastičkih imenica (apelativa) s definicijom preuzetom iz leksikografskoga izvora *Hrvatski jezični portal* (<http://hjp.znanje.hr/>):

³⁸⁷ U hrvatskome hodonimijskom registru „uz apelativ *ulica* javljaju se brojni apelativi: *aleja, avenija, bedem, borak, brijeg, brodarica, bunar, burak, cesta, čaršija, dol, dolac, draga, foša, gaj, gat, grana, gumno, gvozd, jarak, jarun, jazba, jazbina, jazina, kala, klanac, konec, korzo, kut, luka, lučica, magistrala, mandrač, mul, nasip, obala, obrež, obronak, odvojak, ogranak, park, perivoj, pijaca, pjaca, platea, pleso, poljana, ponikva, prečac, prečka, prilaz, pristanište, prolaz, prud, put, putina, rebar, riva, skale, sokak, splavnica, staza, strana, strmina, stube, stubište, surduk, šetalište, širina, škrapa, škrape, trg, ulica, uspon, utrina, uvala, varoš, vas / ves, vidikovac, vijenac, vrata, vrh, vrulja, zavoj, zdenac, zvijezda*“ (Šimunović: 2009: 264). Primjerice, taj registar apelativa donosi za grad Zagreb službeni dokument *Odluka o načelima, kriterijima i postupku za određivanje imena javnih površina na području Grada Zagreba* (donijela ga Skupština Grada Zagreba u lipnju 2012. godine). Sadrži popis i definicije apelativa u hodonimiji: *aleja, avenija, brijeg, cesta, dol, gaj, klanac (klanjec), lug, obala, obrež, obronak, odvojak, ogranak, otok, park, perivoj, poljana, potok, prečac, prilaz, prolaz, put, ribnjak, stube, šetalište, trg, ulica, vidikovac (vidikovec), vijenac (venec), vrt, zavoj (zavojek)*. Nažalost, za grad Split još uvijek ne postoji sličan javni dokument s popisom važećih apelativa u hodonimiji.

³⁸⁸ Neki apelativi koji su postojali u hodonimiji 1913. godine, ne pojavljuju se u suvremenoj hodonimiji. To su apelativi: *avlija* 'a. kućno dvorište ograđeno zidom; b. dvorište seoske kuće' (*Careva avlija*); *njiva* 'zemljište koje se obrađuje oranjem, sijanjem i sadnjom, oranica' (*Kraljeva njiva*); *kosa* 'blaga strana brijega ili planine, padina' (*Pod kosom*); *krug* 'zatvoren, ograničen prostor gdje se odvija neki skupni život; pren. zajednica

- **cesta** 'javna, uređena prometna površina veće širine za vozila i pješake' (*Poljička cesta, Solinska cesta*)
- **dvori** 'dvorište, zemljište oko kuće; kuća s više soba čvrste građe, u primorskim krajevima obično s portikom, gusternom i konobom' (*Duplančića dvori, Čulića dvori*)
- **dolac** 'manja krška udolina, obično takva koja se naseljuje i oblikom tla određuje oblik naselja i raspored kuća' (*Vrzov dolac*)
- **gat** 'ustava za vodu; lukobran, dio luke za pristajanje brodova; šetalište uz obalu' (*Gat svetog Nikole, Gat svetog Duje, Gat svetog Petra*)
- **gumno** 'mjesto na kome se vrši ili mlati žito' (*Kruševića gumno*)
- **lučica** 'dem. od luka; malo pristanište za čamce i manja plovila' (*Sportska lučica Spinut, Sportska lučica Zenta*)
- **obala** 'pojas zemlje uz more, rijeku ili jezero' (*Obala kneza Branimira, Obala kneza Domagoja*)
- **poljana** 'nepopločan prostor između kuća u gradu primorskog tipa' (*Poljana Grgura Ninskog, Poljana kraljice Jelene, Poljana kneza Trpimira*)
- **prilaz** 'ulica kojom se prilazi većoj ulici ili trgu (bez produžetka na drugoj strani)' (*Brajevića prilaz, Prilaz braće Kaliterna, Prilaz Vladimira Nazora*)
- **prolaz** 'poprečna uličica koja spaja dvije paralelne ulice' (*Židovski prolaz. Prolaz Ivana Lozice*)
- **put** 'utaban i utrt dio zemlje koji služi za prolaženje i kretanje; prostor po kome se ili kroz koji se odvija kretanje i javni promet' (*Mandalinski put, Težački put*)
- **skale** 'vodoravno položena ploča kao dio konstrukcije ili građevne kombinacije za svladavanje prostora u visinu hodanjem, stube, stepenice' (*Lovrića skale, Marjanske skale*)
- **stine** 'tvrda kamena masa, kamena litica' (*Tomića stine*)
- **strana** 'kraj, predio, područje jedne zemlje; dio od vrha do podnožja brda, strmina' (*Marjanska strana*)
- **širina** 'ravni predio velikih razmjera, polje, pučina, otvoren neograničen prostor' (*Mihovilova širina, Uvodića širina*)
- **trg** 'mjesto gdje se izravno prodaju ili kupuju poljoprivredni i drugi proizvodi, tržnica, pazar; slobodan i ravan javni prostor u gradu, obično na križanju ulica i okružen zgradama' (*Narodni trg, Trg Hrvatske bratske zajednice*)

ljudi' (*Petrića krug*); **prokop** 'duži iskopani prolaz u zemljištu između dva mora, prorov, kanal, jarak' (*Uz prokop*).

- **ulica** 'prometna uzdužna površina kroz naseljeno mjesto za pješake i vozila; prometna površina zajedno sa zgradama i drugim sadržajima s njezine obje strane' (*Ulica grada Antofagaste, Ulica sedam Kaštela, Ulica slobode*)
- **uvala** 'geograf. manji morski zaljev; razg. Udolina ravnoga dna obično kružna presjeka' (*Uvala Baluni, Uvala Trstenik*)
- **vrh** 'najviši, vidljivo uzdignut dio brda; sljeme' (*Vrh Lučac*)

Valja popisanim apelativima dodati i dva apelativa koja se rijetko službeno bilježe, ali su vrlo „živi“ u govoru: *riva* 'ozidana i uređena obala u gradskoj luci' i *mul* 'lučki nasip, izgrađeno mjesto za pristajanje i vez brodova, molo'.

Osim imenica u splitskoj su hodonimiji u znatnoj mjeri zastupljeni i pridjevi – posvojni (npr. *Boktuljin put, Carrarina poljana, Grabovčeva širina, Morpurgova poljana, Strossmayerov park*) tvoreni najvećim dijelom od antroponima, i odnosni (npr. *Kmanski prilaz, Manuška poljana, Marjanski put*) tvoreni najvećim dijelom od toponima.

Strukturnom sastavnicom splitske hodonimije jesu i prijedlozi. Brojnošću su zastupljeniji u hodonimiji 1913. godine pa navodimo najprije prijedloge koji se pojavljuju u prvome službenome popisu (a mnogi su ostali sačuvani i u novome popisa iz 2013. godine):

- **do** (*Dosud*)³⁸⁹
- **ispod** (*Ispod ure, Ispod Brda*)
- **iza** (*Iza lože, Iza Gospe od Pojišana, Iza kazališta*)
- **kod** (*Kod mosta, Kod Zlatnih vrata*)
- **kraj** (*Kraj svetog Frane, Kraj Gospe od Soca,*)
- **kroz** (*Kroz Gripe, Kroz Firule, Kroz Spinute*)
- **na** (*Na Toć, Na Kman, Na Glavičine, Na Križice*)
- **pod** (*Pod kosom, Pod Pijate*)
- **podan** (ispod) (*Podan Marjana*)
- **povrh** (*Povrh Gripa*)
- **put** (prema) (*Put Firula*)
- **u** (*U Brda, U Duje, U Jame*)
- **usred/sred** (*Usred geta, Sredmanuška*)³⁹⁰

³⁸⁹ *Kažiput* (1913: 19) bilježi hodonim kao *Dosud*, a „po imenu sačuvanu od starine, pisalo se *Dosud* i *Dosut*, a ne zna mu se pravo značenje“. Svojim značenjem hrvatski prijedlog *dō*, a vidljiv u hodonimu *Dosud*, ima više funkcija: neposredna blizina (kraj, uz), mjesto u čijoj blizini završava kretanje (do zemlje) i granica glagolske radnje u značenju granične izravnosti (doći do zida). Iz tih značenja prijedloga izvodimo da je splitski hodonim *Dosud* postankom od okolnoga prostora na kojemu se nalazi/-o zgrada suda ili uz neki drugi sud (mjesto na otvorenome na kojemu ili do kojega se sudilo).

- *uz* (*Uz kolosijek, Uz prokop*)
- *vrh*³⁹¹ iznad, povrh, više (*Vrhmanuška poljana, Vrh Marjana*).

U korpusu hodonima iz 2013. pojavljuju se i ovi prijedlozi:

- *ispod* (*Ispod svetog Lovre, Ispod ure*)
- *iza* (*Iza lože, Iza Vestibula*)
- *kraj* (*Kraj svetog Duje, Kraj svetog Luke*)
- *kroz* (*Kroz Smrdečac, Kroz Smiljanovac*)
- *na*³⁹² (*Na Križice, Na Toć, Na Tupini*)
- *pod* (*Pod Kosom*)
- *prilaz* (*Prilaz braće Kaliterna*)
- *put* (*Put Brda, Put Dragovoda,*)
- *vrh* (*Vrh Kmana,, Vrh Marjana, Vrh Visoke*).

Dvije se imenice pojavljuju u novome korpusu iz 2013. godine mada (s obzirom na razumijevanje smjera protezanja ulice) imaju službu prijedloga:

- *prilaz* (u službi prijedloga)³⁹³ (*Kmanski prilaz I, Kocunarski prilaz II, Varoški prilaz*)
- *put* (istodobno i prijedlog)³⁹⁴ (*Put iza nove bolnice, Vranjički put*)

³⁹⁰ U Kažiputu (1913: 41) je zapisan oblik *Sred-Manuška* „po tomu što prolazi kroz središte okružja Manuš“.

³⁹¹ Prijedlog *vrh* zabilježen je u obliku *Vrh-Manuška Ulica* (Kažiput, 1913: 48) „po položaju u vrh bivšeg zagradja Manuša“ mada se može promatrati i kao imenica m.r. vrh (koju smo ranije opisali kroz zabilježeni oblik *Vrh Lučac*) zabilježena i u suvremenome korpusu u oblicima *Vrhmanuška poljana* i *Vrh Marjana* gdje je istodobno imenica i prijedlog.

³⁹² Prijedlog *na* ima dva značenja: **1.** *na + ak.* (*Na Toć, Na Križice*) označava mjesto u kojemu je imenovan hodonim; **2.** *na + lok.* (*Na Tupini*) označava površinu na kakvoj je imenovan najprije prostor, a kasnije i hodonim (*Tupina* se donosi velikim slovom jer je to ime prostora postalo od vrste vapnenačkoga stijenja poznatoga u splitskome govoru kao tupina. Raniji oblik (1913) bio je *Na tupinu* što potvrđuje starost prostora na kojemu se prerađivala maslina imenovanome kao Tupina.

³⁹³ Imenica *prilaz* u standardnome jeziku ima tri značenja: (a) prilaženje, pristup, približavanje; (b) prostor po kojemu se prilazi, pristupa čemu; (c) ulica kojom se prilazi većoj ulici ili trgu. Dakle, iz tri značenja vidljiva je prostorna dimenzija imenice *prilaz* koja u hodonimijskoj sintagmi funkcionira kao prijedlog za opis prilaženja, približavanja većoj jedinici (četvrti) (*Kmanski prilaz* → *prilaz Kmanu* ili *Varoški prilaz* → *prilaz Varošu*).

³⁹⁴ Od velikoga broja značenja imenice (prijedloga) *put* u hrvatskim jednojezičnim rječnicima izdvajaju se značenjem ona u kojima se *put*, kao sastavnica nekih splitskih hodonima, može na razne načine iščitavati, primjerice: (a) utaban i utrt dio zemlje koji služi za prolaženje i kretanje (*Težački put, Put Sjeverne luke*); (b) prostor po kome se ili kroz koji se odvija kretanje i javni promet (*Put Sirobuje*); (c) cesta (*Poljarski put, Vranjički put*); (d) način, sredstvo, mogućnost da se dođe do čega (*Put iza nove bolnice*); (e) smjer kretanja (*Put Meja, Put Plokita*); (f) putanja, staza, trag koji se konstruira, zamišlja i predočuje kao kretanje (*Put svetog Lovre, Put svetog Iđidora*). Međutim, iako je *put* u navedenim primjerima morfološki imenica, značenjem je prijedlog i kao prijedlog bi trebao biti promatran u hodonimiji. Svojom starošću (za razliku od mlađih imeničkih apelativa *cesta* ili *ulica*) ukazuje na smjer, a ne na lokaciju što je u skladu s latinskim *via* i pripadajućim značenjima u hodonimiji: *put prema / put preko / put do* ili u splitskome primjeru *put iza*.

Od vrsta riječi, još su zastupljeni (u vrlo malom broju):

- **brojevi:**
 - **redni:** *114. brigade, 141. brigade Hrvatske vojske, 4. gardijske brigade*
 - **glavni:** *Ulica sedam Kaštela*

U pojedinim hodonima različito se bilježe brojevi pa ih pronalazimo upisane s točkom ili bez točke, ali i upisane i s arapskom i s rimskom brojkom (*Ulica 8. mediteranskih igara* i *Ulica VIII mediteranskih igara*) ili je brojka jednostavno izostavljena i zamijenjena riječju (*Ulica osmih Mediteranskih igara*). Prilikom donošenja odluka o imenovanju hodonima s brojem (glavnim ili rednim) vidljivo je da se nisu poštivale važeće pravopisne norme i priručnici hrvatskoga jezika pa zato nije jednoznačno određeno kako primjerice pisati hodonim *4. gardijske brigade* ili *IV gardijske brigade* ili možda *Četvrte gardijske brigade*.

8.2.2. Tvorbena raščlamba splitskih hodonima

Tvorbenoj raščlambi podvrgavaju se samo jednorječni hodonimi, a načini tvorbe jednorječnih su:

1. transonimizacija

(a) ime četvrti > ime ulice:

Bačvice, Bilice, Blatine, Bol, Brda, Brnik, Dračevac, Dragovode, Dražanac, Duje, Dujmovača, Đardin, Firule, Glavičine, Gospinica, Gripe, Kamen, Kašjuni, Kman, Kocunar, Kopilica, Križine, Lokve, Lovret, Lučac, Manuš, Meje, Mertojak, Meterize, Mejaši, Mostine, Neslanovac, Pazdigrad, Pijat, Plakaluša, Plokite, Poljud, Pujanke, Radunica, Skalice, Smokovik, Smrdečac, Solurat, Stinice, Sućidar, Sukoišan, Supaval, Sustipan, Škrape, Table, Trstenik, Visoka, Vrboran, Zenta, Zvončac, Žnjan

(b) ime predjela unutar četvrti > ime ulice:

Bene, Dobrić, Dosud, Gorička, Lazarica, Lučica, Obrov, Peristil, Pistura, Podgorska, Sredmanuška, Stoci, Šperun, Trumbučac, Vidilica

(c) ime potoka > ime ulice:

Harakovac, Kitožer

2. univerbizacija

(izostavljanjem manje obilježenoga člana nastaju jednorječne eliptične strukture): *Barešića, Barića, Bulića, Dumanića, Kragića, Kuzmića, Marasovića, Ninčevića, Penića, Perišića, Račkog, Reića, Ružića, Sinovčića, Sirišćevića, Šegvića, Vesanovića*

Univerbizacijom, tj. svođenjem prvotno dvorječnoga imena na samo jednu riječ, nastali su i hodonimi tipa *Adamova* (< *Adamova ulica*), s time da je član diferencijacije takve prvotno dvorječne sintagme pridjev tvoren od imenice ovim sufiksima:

- sufiks *-eva*: (sufiksom *-eva* tvore se pridjevi od antroponimskih osnova koje završavaju palatalom): *Bajamontijeva, Bakotićeva, Bijankinijeva, Borčićeva, Cosmijeva, Ivekovićeva, Kukočeva, Kumičićeva, Medovićeva, Milićeva, Papalićeva, Radmilovićeva, Slavićeva, Slovenićeva, Smiljanićeva, Šubićeva, Vetranićeva, Vuškovićeva, Zoranićeva*
- sufiks *-ina* (sufiksom *-ina* izvode se pridjevi od antroponima³⁹⁵ sa završnim *-a* (npr. *Teuta*), *-e* (npr. *Smoje*) i *-o* (npr. *Babo*): *Alješijina, Babina, Buvinina, Domilijina, Laginjina, Leština, Mišina, Mrčelina, Palmina, Rodrigina, Smojina, Tandarina, Tararina, Teutina, Viskotina, Zupina, Zvizdina*
- sufiks *-ova* (sufiksom *-ova* tvore se pridjevi od antroponimskih osnova koje završavaju nepalatalom): *Adamova, Arapova, Arhiđakonova, Bilanova, Biserova, Bubalova, Čopova, Dioklecijanova, Domaldova, Dominisova, Dvornikova, Jobova, Josipova, Kavanjinova, Marmontova, Mandžerova, Pervanova, Porinova, Roosweltova, Severova, Studinova, Šegedinova, Tvrčkova, Vrazova, Washingtonova*
- sufiks *-čka* (sufiks *-čka* dodaje se gotovo isključivo na toponimsku osnovu (npr. *Vrgoračka* < *Vrgorac*) ili na etničku osnovu (npr. *Hercegovačka* < *Hercegovac*): *Benkovačka, Bihačka, Bračka, Drvenička, Dubrovačka, Đakovačka, Gospička, Hercegovačka, Iločka, Karlovačka, Lička, Mitnička, Mosečka, Osječka, Plitvička, Radnička, Riječka, Uskočka, Vinkovačka, Vrgoračka, Vrlička, Zagrebačka, Žrnovnička*
- sufiks *-ska* (sufiks *-ska* dodaje se na toponimsku osnovu (npr. *Biogradska* < *Biograd*) ili na etničku osnovu (npr. *Bosanska* < *Bosan(ac)*), a u tvorbi katkad sudjeluju krnje osnove (npr. *Slavon(ija)-ska, Šiben(ik)-ska*): *Biogradska, Biokovska, Bjelovarska, Bolska, Bosanska, Bribirska, Cetinska, Čiovska, Dinarska, Doverska, Duvanjska, Hvarska, Imotska, Istarska, Jadranska, Janjevka, Kijevska, Kninska, Kotorska,*

³⁹⁵ Jedino se hodonim *Palmina* ne tvori od antroponima.

Krbavska, Livanjska, Lovretska, Makarska, Maslinska Mosorska, Mostarska, Neretvanska, Ninska, Novigradska, Odeska, Ostravska, Ozaljska, Pazdigradska, Pazinska, Petrinjska, Plinarska, Pojišanska, Primoštenska, Puntarska, Ramska, Rovinjska, Sarajevska, Savska, Senjska, Sinjska, Skradinska, Slavonska, Solinska, Splitska, Stonska, Sukoišanska, Šoltanska, Špinutska, Šibenska, Triljska, Trogirski, Trondheimska, Tršćanska, Varaždinska, Velebitska, Vinodolska, Vinogradska, Vukovarska, Zadarska, Žnjanska

- sufiks *-ška* (sufiks *-ška* dodaje se isključivo na toponimsku osnovu (izuzetak je hodonim *Glagoljaška*)): *Bleiburška, Drniška, Glagoljaška, Kliška, Kupreška, Ljubuška, Omiška, Požeška, Širokobriješka, Viška, Zagvoška*
- sufiks *-čka*:³⁹⁶ *Bihačka, Gospička, Mosečka*
- sufiks *-ačka* (sufiks *-ačka* dolazi pri izvođenju od ojkonima na *-ovo*, dakle onih ojkonima kojima osnova završava sonantom *-v*): *Đakovačka, Valpovačka*

Pri tvorbi pridjeva od ojkonima u množini čija osnova u nominativu završava dvama suglasnicama umeće se nepostojano *a* (npr. *Vinkovačka*) dok su malobrojni pak primjeri u kojima je pridjev tvoren jednim od ovih sufikasa: *-ovita* (*Bregovita*), *-ita* (*Kamenita*), *-na* (*Cvjetna*), *-asta* (*Vijugasta*).

Iz provedene analize vidljiva su dva isključiva tvorbena načina postanka jednorječnih hodonima: transonimizacija (1) i univerbizacija (2). U transonimizaciji sudjeluju imena gradskih četvrti, imena manjih dijelova četvrti te imena potoka. Ta imena bez ikakve formalne preinake preuzimaju hodonimsku funkciju. Time dolazi do homonimije (istim se imenom imenuju dva različita denotata), koja može rezultirati nesporazumom u komunikaciji. Univerbizacija daje mogućnost (osigurava) ekonomičniji izraz i komunikaciju jer je njome manje obilježeni član izostavljen (najčešće je to apelativ *ulica*) te tako dovodi do pojednostavljanja komunikacije, odnosno do postanka jednorječnih, eliptičnih, ali jasnih i svima razumljivih struktura.

³⁹⁶ Naglašavamo da su sufiksi *-čka, -čka* i *-ška* rezultat glasovnih promjena: (1) sufiks se *-ska* (napustivši *s*) stapa sa suglasnicima *c, k* u *čk* (*Benkovačka, Iločka*); (2) *ć* u *čk* (*Bihačka*); (3) *g, š, s* u *šk* (*Bleiburška, Omiška, Viška*), a donosimo ih po uzoru na Silić – Pranjaković (2005: 175).

8.3. Pravopisna obilježja splitske hodonimije

Administrativno normiranje (i službeni postanak) splitskih hodonima kronološki prati razdoblje od 1913. do 2013. godine. U tome je razdoblju Split bio u sastavu sljedećih državno-pravnih sustava:

- Austro-Ugarska Monarhija (1913. – 1918.)
- Kraljevina Jugoslavija (1918. – 1941.)
- Talijanska okupacija (1941. – 1943.)
- Nezavisna Država Hrvatska i njemačka okupacija (1943. – 1945.)
- Federativna Narodna Republika Jugoslavija i Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija (1945. – 1990.)
- Republika Hrvatska (od 1991.)

Nakon brojnih promjena vlasti (i državnih uređenja) – time i promjena jezičnih, društvenih i kulturnih politika – jezična slika splitske hodonimije pokazatelj je stabilnosti hrvatskoga jezika u imenima ulica i trgova (unatoč svim društvenim i političkim promjenama koje su grad zahvatile u proteklih sto godina). U današnjim se hodonimama iščitava opstojnost hrvatskoga jezika. Udio lokalnih idiomatskih posebitosti (hodonim *Na Toć*, *Petrića*, *Reića*) nije velik, a prisutnost se stranih riječi rijetko bilježi (oni strani elementi koji se i pojavljuju u pojedinim hodonimima preuzeti su transonimizacijom iz otprije postojećih imena kojima su se imenovali dijelovi grada). U hodonimima dominira hrvatski jezik, što je i jasno jer se hodonimija oblikuje na početku 20. stoljeća kada je pitanje i status korištenja jezika (u službenoj i neslužbenoj uporabi) gotovo riješen.³⁹⁷ To je doba kada je jezik komunikacije hrvatski, a povremeno političko-administrativno nametanje stranoga (bilo talijanskoga, bilo njemačkoga) jezika neće znatnije utjecati na izgled hodonimijske slike današnjega Splita. Međutim, iako je u hodonimiji dominantan hrvatski jezik, opaža se niz, moglo bi se reći, pravopisnih i jezičnih odstupanja od standardnoga hrvatskoga jezika.

³⁹⁷ U zborniku *Hrvatski jezik u XX. stoljeću* (2006) urednici Marko Samardžija i Ivo Pranjković donose pregled razvoja hrvatskoga jezika u 20. stoljeću. U radu Marka Samardžije opisan je i predstavljen položaj hrvatskoga jezika s prijelaza iz 19. u 20. stoljeće pa do 1945. godine, a u radu Ive Pranjkovića obrađeno je drugo razdoblje 20. stoljeća, tj. od 1945. do kraja 20. stoljeća. Ta su dva rada relevantna za prikaz jezičnoga stanja na području Splita čija se hodonimija glavninom odnosi upravo na razdoblja o kojima autori u zborniku govore.

8.3.1. Hrvatski jezikoslovci o pravopisu, gramatici i sintagmatici u hodonimiji

Šarolikost hodonima i nedosljednost njihova bilježenja čine ozbiljne teškoće u snalaženju na terenu, na planovima i u popisima gradskih ulica (usp. Šimunović 1970: 20). Takva je kod pojedinih hodonima i danas, a skoro pedeset godina od Šimunovićeve zapažanja, situacija sa splitskim hodonimima. Sustav hodonima u urbanome prostoru trebao bi biti jednostavan, jednoznačan, nedvosmislen, ujednačen i dosljedan u cilju brze i točne obavijesti. Međutim, na primjeru iz splitske hodonimije nerijetko se nailazi na nedosljedno bilježenje i korištenje pojedinoga hodonima. Primjerice, splitske ulice *Vetranovićeva* u službenoj je i neslužbenoj komunikaciji *Vetranićeva*, a ulica *Ignjata Đurđevića* je *Đorđićeva*,³⁹⁸ *Boktulijin put* je *Boktuljin put*, a *Ulica fra Bone Razmilovića* je *Fra Bonina* i sl. Korisnici nerijetko nisu sigurni koji je oblik hodonima pravilan, odnosno koji je služben, a dobar je nadalje i primjer koji je oblik hodonima ispravan – *Andrića ulica* ili *Andrićeua ulica*).

Pitanjima službenoga, jasnoga, jednoznačnoga i nedvosmislenoga određivanja i zapisivanja hodonima bavili su se još od sredine pedesetih godina prošloga stoljeća hrvatski jezikoslovci.³⁹⁹ Najprije Milan Moguš (1955), zatim Ljudevit Jonke (1956), a poslije, tijekom sedamdesetih godina Božidar Finka (1970) i Petar Šimunović (1970).

Moguš (1955: 79 – 81) ističe kako su pravila o pisanju imena ulica i trgova postala zaseban problem „kojemu će se, s obzirom na mnoštvo varijacija, morati poklanjati veća pažnja“ jer je poteškoća u tomu, kako dalje naglašava, „što su nazivi ulica i raznorodni i raznovrsni pa upute u pisanju naziva ulica i trgova zapravo idu u sklop svih ostalih pravopisnih pravila koja govore o pisanju velikih i malih slova. A budući da su se mnoga pravila o pisanju velikih i malih slova i prečesto mijenjala, mijenjale su se i upute o pisanju imena i trgova. Dodamo li k tomu i promjene u upotrebi samih pravopisa [...] onda nije čudo što je kod većine stvoren osjećaj pravopisne nesigurnosti“. U prilog Moguševu zapažanju iz 1955. godine idu primjerice suvremeni splitski hodonimi koji sadrže kratice *fra* i *don* pa se bilježe oblici pisani i velikim (*Ulica Fra Bone Razmilovića* i *Ulica Don Luke Jelića*) i malim

³⁹⁸ Šimunović piše o ovim dvama prezimenima (*Vetranović* i *Đurđević*) i navodi najprije za prezime *Vetranović* [...] kako su se „dugo rabili dvojaki oblici prezimena književnika Mavra *Vetranovića Čavčića* (1482–1576). Mnogi su njegovo prezime pisali *Vetranić*“, a prezime *Đurđević* pojašnjava da se [...] „umjesto ranijega prezimena *Ignjata Đorđića* (1675–1737), vjerojatno načinjenoga po talijanskoj grafiji od *Giorgi*, Hrvati već dugo rabe pravilni lik *Đurđević*, Srbi su uglavnom ostali pri liku *Đorđić*.“ [...] „Doista se čudim da unatoč prosvjedima (i mojim) ime zagrebačke *Đorđićeve ulice* već jednom nije preoblikovano u *Đurđevićevu ulicu*.“ (Šimunović, 2006: 244).

³⁹⁹ Od hrvatskih jezikoslovaca izdvajamo radove o hodonimiji Moguša (1955.), Jonkea (1956.), Finke (1970.) i Šimunovića (1970.)

slovom (*Ulica fra Bone Razmilovića*, *Ulica don Luke Jelića* bez obzira na to je li kratica stoji kao prva riječ višerječnoga hodonima.

Nerijetko su pravopisni problem hodonimi koji u svojem sastavu imaju crticu (–) ili spojnicu (-). Prvi je takav primjer hodonim *Ćiril–Metodova* koji je službeno zaveden kao *Ulica svetog Ćirila i Metoda*. Pojavljuje se u komunikaciji i kao *Ulica Ćirila i Metoda* i *Ulica svetih Ćirila i Metoda*. Oblik s crticom bez bjelina (*Ćiril–Metodova*) u aktivnoj je uporabi mada je pravopisno netočan kao što je pravopisno neispravan i drugi hodonim s crticom – *Zrinsko–Frankopanska*. U takvome se obliku pojavljuje od pedesetih godina jer je do postanka (danas jednoga hodonima) došlo nakon spajanja nekadašnje *Zrinske ulice* (na jugu) s *Frankopanskom ulicom* (na sjeveru). Tako je od nekadašnja dva hodonima nastao jedan s pravopisno neispravnim oblikom pridjeva – *Zrinsko* umjesto *Zrinskih*. U budućnosti bi zato bilo poželjno hodonim službeno promijeniti u gramatički i pravopisno ispravan oblik *Ulica Zrinskih i Frankopana*.

Genitivni oblik osobnoga imena u hodonimima poput *Brune/Bruna Bušića* te *Cvite/Cvita Fiskovića* primjer su (morfološke) dvostrukosti, a time i dvojbe koji je oblik ispravan i koji oblik valja koristiti u komunikaciji. Odgovor ni najmanje nije jednostavan jer imenodavci kod samoga nadijevanja imena nisu bili sigurni koji oblik izabrati te se u službenome glasniku navodi oblik *Bruna / Cvita*, a na uličnome je natpisu *Brune / Cvite*. Naravno, u svakodnevnoj komuikaciji dominira u govoru i pismu oblik *Brune / Cvite*.

Jonke (1956: 31–32) u dubrovačkoj hodonimiji izdvaja primjere imena *Zlatarića ulica / Zlatarićeva ulica* te *Đorđića ulica / Đorđićeva ulica*.⁴⁰⁰ Smatra da nije moguće dati jednoznačan odgovor koji je oblik hodonima ispravan jer „prema duhu suvremenoga književnog jezika spomenute se ulice mogu nazivati samo na dva načina: *Zlatarićeva ulica* ili *Ulica Zlatarićeva*. Posvojni genitiv mora se u takvu slučaju zamijeniti posvojnim pridjevom. Nazivanje tih ulica trećim načinom (*Ulica Zlatarića*) ili čak četvrtim (*Zlatarića*) starija je jezična osobina pa je stoga suvremeni književnici ne upotrebljavaju te je ni mi ne možemo preporučiti za upotrebu u književnom jeziku“. U suvremenoj splitskoj hodonimiji velik je broj primjera starijega načina bilježenja hodonima koji je do danas sačuvan, u prvome redu kod hodonima od prezimena starih splitskih obitelji, ponajprije u četvrtima Radunica (*Dumanića*, *Kuzmića*, *Ninčevića*, *Ružića*) i Varoš (*Reića*, *Radmilovića*, *Penića*, *Sinovčića* i dr.).

Finka (1970: 27 – 28) naglašava da je „potrebno upozoriti na pravopisnu nedosljednost jer takve i slične nejasnoće mogu katkad izazvati i krupnije posljedice, osobito pri testiranju

⁴⁰⁰ Uz ta dva hodonima navodi i hodonime *Boškovića ulica / Boškovićeva ulica*, *Getaldića ulica / Getaldićeva ulica* i *Palmotića ulica / Palmotićeva ulica*.

ili ocjenjivanju učeničkoga znanja iz pravopisa, kad bi se nastavnik pozivao samo na rječnički dio pravopisa, a ne bi uvažavao i teoretski dio s obrazloženjima“. Primjerice, u splitskome hodonimu *Ulica Bleiburških žrtava* uočavamo nedosljednosti na koje je Finka upućivao:

- u svakodnevnoj uporabi zabilježeni su brojni oblici za isti hodonim: *Ulica Blajburških žrtava*, *Ulica blajburških žrtava*, *Ulica bleiburških žrtava* te službeni oblik *Ulica Bleiburških žrtava* uz kraće zabilježene oblike *Blejburških žrtava* i *Blajburških žrtava*
- kako bilježiti pridjev (ako nije prvi član hodonimske sintagme): *Blajburški/Bleiburški* ili *blajburški/bleiburški*
- koji oblik pridjeva uzeti kao ispravan: *blajburški* ili *bleiburški*?

Postojeći pravopisi teško da će olakšati jednoznačno bilježenje i korištenje jer jedni nude oblik *blajburški* (Institutski pravopis, Matičin pravopis), a drugi nude *bleiburški* (Babić-Finka-Moguš).⁴⁰¹

Šimunović (1970: 19) predlaže da „treba usvojiti pravilo da ime (naziv) ulice bude što kraće [...]. Budući da imena (nazivi) ulica gube svoje značenje, oni su mnogo lakše od ostalih klasa leksika izloženi promjenama i čestotom upotrebe dobivaju najpogodniji i najprilagodljiviji oblik [...] jer praksa uvijek odabire prikladniji oblik“. Zbog toga je, da ne bi među govornicima dolazilo do zabune i nerazumijevanja, važno izabrati hodonimski lik koji se najlakše usvaja i koji nije podložan preinakama. Usto, jednostavan i kratak izbor hodonimskoga oblika ostavlja manju mogućnost pravopisnih nedosljednosti (npr. postavlja se pitanje kako pisati višerječni splitski hodonim: *Put iza nove bolnice* ili *Put iza Nove bolnice* te kako pisati hodonime s brojem kao sastavnicom⁴⁰²). U splitskoj hodonimiji i danas postoje problemi na koje je ukazivao Šimunović, a tiču se bilježenja hodonima s rimskim brojem, kakvi su primjerice hodonimi tipa *Kmanski prilaz I* (do *Kmanski prilaz VI*). Rimski broj donekle olakšava snalaženje iako bi za lakše snalaženje bolje poslužio drugačiji izbor imena. Šimunović je upozoravao i na veliku zastupljenost sadržajno i prostorno povezanih imena (1970: 23). Tako npr. u splitskoj hodonimiji postoje *Firule* i *Put Firula*, *Trstenik* i *Put Trstenika*, *Žnjanska* i *Put Žnjana*, *Josipova* i *Josipa Jovića*. Spomenimo još jedno zanimljivo Šimunovićevo zapažanje vezano uz hodonimiju, a odnosi se na tip hodonima s prijedlozima i imenicom u padežu (1970: 20). Autor smatra da takvi hodonimi „plastično izražavaju položaj objekta na koji se odnose te su, s obzirom na povijesni sadržaj vrlo zanimljivi, a s obzirom na

⁴⁰¹ Možda bi dobro načelo za buduća bilježenja ovakvih primjera (strana imena gradova) valjalo uskladiti s pisanjem i pravopisnim rješenjima kod frekventnih primjera kao što su njujorški, štokholmski ili neki drugi pridjev od imena stranoga grada, a koji je u češćoj uporabi.

⁴⁰² Primjerice teškoće u pravopisnoj dosljednosti kod hodonima *Ulica 114. brigade*, zatim *Ulica 141. brigade Hrvatske vojske* ili primjerice teškoće oko pisanja hodonima *Ulica sedam Kaštela*.

onomastički sadržaj vrlo precizni“ te zaključuje kako „takvi nazivi ulica nastaju na samome mjestu i nije ih moguće prenijeti na neku drugu ulicu ili na drugo gradsko područje“. Suvremeni splitski korpus obiluje hodonimima s prijedlogom i imenicom u padežu, među kojima je najzastupljeniji, mada možda ponekad onomastički i ne najprecizniji⁴⁰³, prijedlog *put* (*Put Brda, Put Mostina, Put Žnjana*). U hodonimskoj se strukturi pojavljuju još prijedlozi: *ispod* (*Ispod svetog Lovre, Ispod ure*), *iza* (*Iza lože, Iza Vestibula*), *kraj* (*Kraj svetog Luke, Kraj svete Marije*), *kroz* (*Kroz Smiljanovac, Kroz Smrdečac*), *na* (*Na Toć, Na Tupini*), *pod* (*Pod Kosom*), *od* (*Gospe od Karmela*) te ne baš u potpunosti jasan gramatički status prijedloga, odnosno imenice, *prilaz* (*Prilaz Pomoćnice kršćana*).

Analizom splitske hodonimije u prijašnjim poglavljima te pregledom i komentiranjem ranijih radova koji ukazuju na potrebu jasnoga jezičnoga (ali i društvenoga i političkoga) određivanja pojedinoga hodonima u urbanome prostoru, izvodimo nekoliko zaključka, a koji bi mogli pridonijeti kvalitetnijoj izradi prijedloga za imenovanje unutar gradske hodonimske mreže u budućnosti:

- imenovanje (i preimenovanje) u hodonimiji zakonski je regulirano
- postupak imenovanja u rukama je lokalne (i državne) uprave (najčešće vladajuće politike)
- svaki se hodonim, uz njegovu osnovnu orijentacijsku ulogu, uokviruje u prostoru kroz zadane odnose
- zadani odnosi hodonima u urbanome prostoru prezentiraju uvijek tri elementa: značenje, povijest i pamćenje
- u postupku donošenja odluka o novim imenovanjima (preimenovanjima) valja temeljito razmotriti svaki prijedlog s jezičnoga aspekta (predloženo novo ime mora biti usklađeno s važećim pravopisnim načelima i s normama standardnoga jezika)
- u povjerenstvima, a koja su ovlaštena za legitimiranje prijedloga novih hodonima, trebaju sjediti jezikoslovci (onomastičari) u službi savjetnika⁴⁰⁴

Ukoliko bi se prema navedenim zaključcima donositelji prijedloga o davanju imena ulicama i trgovima vodili u postupcima donošenja odluka (o postanku (i prestanku) pojedinoga hodonima) u budućnosti, vjerujemo da bi se uklonile danas vidljive pravopisne i gramatičke nedosljednosti, a smanjila bi se potreba za političkim „bitkama“ koje često izaziva hodonimijski registar nekoga grada.

⁴⁰³ Zbog ponekad nejasnoga značenja je li u službi prijedloga ili je u službi imenice.

⁴⁰⁴ Jezikoslovci onomastičari najbolji su poznavatelji funkcioniranja (i mogućih manipuliranja) imenima.

U nastavku donosimo abecedni popis splitskih hodonima kojemu je cilj dati cjelovit prikaz (na jednomu mjestu) isprepletenih odnosa (značenja, povijesti i pamćenja) splitskih hodonima ovjerenih 2013. godine u dvadeset i sedam gradskih kotareva.

8.4. Abecedni popis splitskih hodonima

Slijedi abecedni popis splitske hodonimije u kojemu donosimo popis suvremenih splitskih hodonima te druge važne informacije o pojedinome hodonimu. Članak je ovako oblikovan:

IME ULICE (kult./top.)⁴⁰⁵

simboli	
○	ostali zabilježeni oblici u suvremenoj komunikaciji
■	ime četvrti u kojoj se nalazi
□	otkad se imenuje sadašnjim imenom
●	preimenovanja (izostanak preimenovanja označen znakom –)
■	motivacija sadašnjega imena ⁴⁰⁶

A

ADAMA, ROBERTA (kult.)

- *Ulica Roberta Adama, Adamova ulica, Adamova*
- Grad
- 1992.
- –
- po Robertu Adamu (1728.–1792.), škotskome arhitektu, autoru prve strane znanstvene publikacije o Palači (*Ruins of the Palace of the Emperor Diocletian at Spalatro in Dalmatia* (1764) tiskane u Londonu).

ALJEŠIJA, ANDRIJE (kult.)

- *Ulica Andrije Alješija, Alješijina ulica, Alješijina*
- Grad
- 1948.
- za talijanske okupacije: *Via Aureliano Imeperatore*
- po Andriji Alješiju (Alessi) (1425.–oko 1505.), hrv. kiparu i graditelju albanskoga podrijetla

ANDRIĆA, VICKA (kult.)

- *Ulica Vicka Andrića, Andrićeva, Andrića ulica*
- Grad
- 1948.
- –
- po Vicku Andriću (1793. –1866.), arhitektu i konzervatoru, proučavatelju Dioklecijanove palače

ARAPOVA (kult.)

⁴⁰⁵ Uz hodonim se donose u zagradi pokrate koje su odrednice uvjetovanosti hodonima koja je: (a) kult. (kulturološka) ili (b) top. (topografska) prema prijedlogu za izradu hodonimijske rječničke natuknice koji nalazimo u poljske onomastičarke Danute Kopertowske (2001: 28–31).

⁴⁰⁶ Izvori korišteni za opis motivacije jesu *Hrvatski biografski leksikon* Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža i *Hrvatska enciklopedija* <<http://hbl.lzmk.hr/>> i <<http://www.enciklopedija.hr/>> (zadnji pristup 7. veljače 2017. godine).

- *Arapova ulica*
- Varoš
- 1913.
- –
- po nadimku (*Arap*) roda Sirotkovića

ARHIĐAKONA, TOME (kult.)

- *Arhiđakonova ulica, Arhiđakonova, Tome Arhiđakona*
- Grad
- 1913. (*Arcidjakonova ulica*)
- za talijanske okupacije: *Via Arcidiacono*
- po Tomi Arhiđakonu (oko 1200.–1268.), splitskome kleriku, povjesničaru i kroničaru

B

BABINA (kult.)

- *Babina ulica, Babinih*
- dijeli četvrt Varoš od četvrti Dražanac
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Pacifico Bizza*
- po nadimku *Babo* (*Babini*) obitelji Mrduljaš

BAJAMONTIJA, ANTONIJA (kult.)

- *Bajamontijeva ulica, Bajamontijeva*
- Grad
- 1919.
- za talijanske okupacije: *Via Antonio Bajamonti*
- po Antoniju Bajamontiju (1822.–1891.), splitskome liječniku i gradonačelniku

BAKOTIĆEVA (kult.)

- *Bakotićeva ulica, Bakotića*
- Spinut
- početkom 90-ih godina 20. stoljeća
- –
- po obitelji Bakotić (koja se nastanila u Splitu 1628.)

BAN MLADENOVA (kult.)

- *Ban Mladenova, Ulica bana Mladena, Mladenova*
- Varoš
- 1913.
- –
- po banu Mladenu (o. 1270.–1341. ili 1343.), velikašu iz obitelji knezova Šubića Bribirskih

BARAKOVIĆA, JURJA (kult.)

- *Ulica Jurja Barakovića, Barakovićeva*
- Plakaluša
- početkom 70-ih godina 20. stoljeća
- za talijanske okupacije: *Via Luigi Lapenna*
- po Jurju Barakoviću (1548.–1628.), zadarskome renesansnom pjesniku

BAREŠIĆA, MIRA (kult.)

- *Barešićeva ulica, Barešića i Barešićeva*
- Visoka
- 1992.
- –
- po Miri Barešiću (1950.–1991.), hrvatskome političkome emigrantu

BARIĆA (kult.)

- *Barića ulica*
- Varoš
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Vicolo dei Bottai*
- po rodovskome imenu *Barić* (koji se u Splitu spominju od 1658.)

BEGOVIĆA, MILANA (kult.)

- *Ulica Milana Begovića, Begovićeve*
- Meje
- 1992.
- od kraja 60-ih godina do 1992.: *Ulica Božidara Adžije*
- po Milanu Begoviću (1876.–1948.), hrvatskome književniku, kazalištaru i prevoditelju

BENKOVAČKA ULICA (top.)

- *Ulica grada Benkovca, Benkovačka*
- na spoju četvrti Kman i Kocunar
- 1992.
- 70-ih godina 20 stoljeća: *Ulica Alekse Šantića*
- po gradu Benkovcu

BERISLAVIĆA, PETRA BANA (kult.)

- *Ulica bana Petra Berislavića, Berislavićeve ulica*
- Spinut
- 1992.
- *Ulica narodnih žrtava (Narodnih žrtava)*
- po Petru Berislaviću (1475.–1520.), hrvatskome banu i biskupu

BERNARDINOVA (kult.)

- *Bernardova, Bernardina Splitsanina, Ulica Bernardina Splitsanina*
- Grad
- 1913. (oblik *Bernardov prolaz*)
- *Bernardov prilaz*
- po starome je tumačenju po „stojbini stare građanske porodice Bernarda“ (1913: 15), a kako je kasnije dodano određenje '*Splitsanina*' dolazi do novoga tumačenja po Bernardinu Splitsaninu (Bernardin Drvodilić) (? – 1499.), franjevcu, priređivaču jedne od najstarijih hrvatskih latiničnih inkunabula – lekcionara nazvanoga kasnije *Lekcionar Bernardina Splitsanina* (1495.)

BIHAČKA ULICA (top.)

- *Ulica grada Bihaća, Bihačka*
- Dobri
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Giulio Giordani*
- po bosansko-hercegovačkome gradu Bihaću dok Kažiput donosi „po Bijačima – staroj postojbini hrvatskih vladara u kaštelanskome polju“ (Kažiput, 1913: 15).

BIJANKINIJA, JURJA (kult.)

- *Bijankinijeva ulica, Bijankinijeva*
- Bačvice
- 1948.
- najprije *Beogradska ulica*; za talijanske okupacije: *Via Roberto Ghiglianovich*, potom *Via Gabriele d'Annunzio*
- po Jurju Bijankiniju (1849.–1928.), hrvatskome preporodnome političaru i novinaru

BILANOVA (kult.)

- *Bilanova ulica i Bilanovih*
- Varoš
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Giacomo Dragazzo*
- po nadimku *Bilani (Bilanovi)* staroga splitskoga roda Koceljčić

BILICE I (top.)

- *Ulica Bilice I*
- Bilice
- krajem 80-ih godina 20. stoljeća
- za talijanske okupacije: *Via Bilice*
- po imenu četvrti Bilice u kojoj se nalazi

BILICE II (top.)

- *Bilice II*
- Bilice
- krajem 80-ih godina 20. stoljeća
- za talijanske okupacije: *Via Bilice*
- po imenu četvrti Bilice u kojoj se nalazi

BIOGRADSKA (top.)

- *Ulica grada Biograda, Biogradska ulica*
- Žnjan
- –
- početkom 90-ih godina 20. stoljeća
- po gradu Biogradu na Moru

BIOKOVSKA (top.)

- *Biokovska ulica*
- Manuš
- 1948.
- –
- po planini Biokovo

BISEROVA (kult.)

- *Biserova ulica*
- Varoš
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Pasquale Opara*
- po pučkome pjesniku s nadimkom Biser, koji je pripadao varoškoj obitelji Smoje

BJELOVARSKA (top.)

- *Ulica grada Bjelovara, Bjelovarska ulica*
- Plokite
- 1992.
- od 60-ih godina 20. stoljeća do 1992.: *Braće Santini* (jedan dio bio je *Partizanskih kurira*)
- po gradu Bjelovaru

BLATINE (top.)

- *Ulica Blatine*
- Blatine
- početkom 80-ih prošloga stoljeća
- –
- po imenu četvrti Blatine u kojoj se nalazi

BLEIBURŠKIH ŽRTAVA (kult.)

- *Ulica Bleiburških žrtava, Blajburška i Blajburških žrtava*
- Bol
- početkom 90-ih godina 20. stoljeća
- *Ulica Sutjeska (Sutjeskina ulica)*
- po žrtvama masovnoga pogubljenja članova oružanih snaga nekadašnje NDH i velikoga broja civila u zbjegu kraj Bleiburga (Austrija) u svibnju 1945.

BOKTULJIN PUT (kult.)

- *Put Franje Boktul(i)je, Franje Boktulje*
- Kopilica
- 1992.
- –
- po Franji Boktuliji (*Bogtulija, Boktulić*) (prva pol. 16. st.–oko 1574.), pučkome pjesniku iz Splita

BOLSKA (top.)

- *Bolska ulica*
- na spoju četvrti Manuš i Bol
- 1913.
- –
- po imenu četvrti Bol u kojoj se jednim dijelom nalazi

BORČIĆEVA (kult.)

- *Ulica Borčića, Borčićeva ulica, Borčića ulica*
- Varoš
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Giovanni Antiquario*
- po varoškoj obitelji Borčić (koja se s Visa doselila u Split potkraj 17. stoljeća)

BOSANSKA (top.)

- *Bosanska ulica*
- Grad
- 1913.
- –
- po: a. susjednoj državi Bosni i po b. „bosanskim trgovcima koji su tu imali svoje dućane, ime je sačuvano od starine, a tako se zvalahu vrata na početku te ulice – *Bosanska vrata*“ (1913: 16)

BOŠKOVIĆA, RUĐERA (kult.)

- *Ulica Ruđera Boškovića, Boškovićeve*
- Split 3
- potkraj 70-ih godina 20. stoljeća
- –
- po Josipu Ruđeru Boškoviću (1711.–1787.), hrvatskome znanstveniku i filozofu

BOTIĆA LUKE (kult.)

- *Ulica Luke Botića, Botićeva ulica, Šetalište Luke Botića*
- Meje
- 1913. (*Botićeva poljana*)
- za talijanske okupacije: *Piazza Littorio*
- po Luki Botiću (1830.–1863.), hrvatskome književniku i političaru

BRAČKA (top.)

- *Bračka ulica*
- Žnjan
- krajem 80-ih godina 20. stoljeća
- –

- po otoku Braču

BRAJEVIĆA PRILAZ (kult.)

- *Brajevića*
- na spoju četvrti Varoš i Dražanac
- 1913.
- –
- po splitskoj obitelji Brajević (koja je doselila iz Poljica poč. 17. stoljeća)

BREGOVITA (top.)

- *Bregovita ulica*
- Bačvice
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Giovanni degli Alberti*; od 1948. do 1992. *Beogradska ulica*
- po bregovitu terenu na kojemu se nalazi

BRIBIRSKA (top.)

- *Bribirska ulica*
- Dobri
- 1913.
- –
- po naselju Bribir

BRNIK (top.)

- *Ulica Brnik*
- Brnik
- od druge polovice 80-ih godina 20. stoljeća
- –
- po imenu četvrti Brnik u kojoj se nalazi

BUBALOVA (kult.)

- *Ulica Bubalovih, Bubalova ulica*
- na spoju četvrti Radunica i Lučac
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Cale Antonio Rosaneo*
- po splitskome rodu Bubalovih (koji se prvi put spominju 1677. godine)

BUKOVCA, VLAHE (kult.)

- *Ulica Vlahe Bukovca, Vlaha Bukovca, Bukovčeva*
- Bačvice
- sredinom 20. stoljeća
- –
- po Vlaha Bukovcu (1855.–1922.), hrvatskome slikaru

BULIĆA, DON FRANE (kult.)

- *Ulica don Frane Bulića, Bulićeva*
- Grad
- 1978.
- –
- po don Frani Buliću (1846.–1934.) hrvatskome katoličkome svećeniku, arheologu i povjesničaru

BUŠIĆA, BRUNE (kult.)

- *Ulica Brune Bušića, Bruna Bušića, Bušićeva*
- prolazi kroz četvrti Blatine, Split 3, Lokve i Sućidar
- 1992.
- od prve polovice 70-ih do 1992.: *Proleterskih brigada*

- po Bruni Bušiću (1939.–1978.), hrvatskome političaru, emigrantu i publicisti

BUVINE, ANDRIJE (kult.)

- *Ulica Andrije Buvine, Buvinina*
- Grad
- 1913. (*Buvinova*)
- za talijanske okupacije: *Via del Buvina*
- po Andriji Buvini (13. st.), hrvatskome drvorezbaru i slikaru

C

CARRARINA POLJANA (kult.)

- *Poljana Frane Carrare, Carrarina*
- Grad
- 1992.
- *Latinska poljana* (1913.)
- po Frani Carrari (1812.–1854.), povjesničaru, arheologu i konzervatoru talijanskoga podrijetla

CATAJIN PUT (kult.)

- *Put Nikole Cata(n)je, Cata(ni)jina*
- na putu prema vrhu brda Marjan (pored *Marangunićeva šetališta* na Mejama)
- 1992. (*Catajin put*)
- –
- po Nikoli Cattaniju (Nicolo Cattani) (1813.–?), čiji je djed Nikola Selebam prvi počeo s iskorištavanjem splitskih sumpornih vrela u ljekovite svrhe (1821.). Cattani je povratkom u Split nasljedio od djeda kupalište, uredio ga i modernizirao. Predlagao je da se vrličke vode počnu iskorištavati u ljekovite svrhe

CESARCA, AUGUSTA (kult.)

- *Ulica Augusta Cesarca, Cesarčeva*
- Meje
- 1948.
- –
- po Augustu Cesarcu (1893.–1941.), hrvatskome književniku, publicisti i političkome djelatniku

CESTA MIRA (kult.)

- *Cesta mira*
- Visoka
- 1992. (nekadašnji neimenovani put između ulica *Nikole Tavelića* i *Poljičke ceste*)
- –
- po metafori koja se odnosi na mir

CETINSKA (top.)

- *Cetinska ulica*
- Dragovode
- 2011.
- *Težački put* (od početka 80-ih prošloga stoljeća)
- po rijeci Cetini

COSMIJA, STJEPANA (kult.)

- *Cosmijeva ulica, Cosmija, Cosmijeva*
- Grad
- 1948.
- –
- po Stjepanu Cosmiju (1629.–1707.), splitskome nadbiskupu

CVJETNA (top.)

- *Cvjetna ulica*
- Firule
- 1992.
- –
- po metafori od apelativa cvijet (cvijeće)

Č

ČAJKOVSKOG, PETRA ILJIČA (kult.)

- *Čajkovskog*
- Dobri
- 1948.
- –
- po Petru Iljiču Čajkovskome (1840.–1893.), ruskome kompozitoru

ČERINE, VLADIMIRA (kult.)

- *Ulica Vladimira Čerine, Čerinina ulica*
- Meterize (na spoju gradova Splita i Solina)
- 1992.
- –
- po Vladimiru Čerini (1891.–1932.), hrvatskome književniku

ČIOVSKA (top.)

- *Čiovska ulica*
- Žnjan
- 1992.
- –
- po otoku Čiovu

ČOPOVA (kult.)

- *Čopova ulica*
- Varoš
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via dei caretieri*
- po varoškom rodu Senjanovića (zvanih Čopo, koji tu od starine stanuju)

ČULIĆA DVORI (kult.)

- *Čulića*
- Manuš
- 1992.
- *Ulica Burića i Klarića* (od 1948. do 1992.) po narodnim herojima Ervinu Klariću i Slavenu Buriću, istaknutim rodoljubima koji su poginuli na tajnome zadatku 1942. godine
- po splitskoj obitelji Čulić (doseljenicima iz Kaštel Sućurca nakon kuge početkom 17. st.)

D

DINARSKA (top.)

- *Dinarska ulica*
- Kman
- 1992.
- –
- po planini Dinari

DIOKLECIJANOVA ULICA (kult.)

- *Dioklecijanova, Cara Dioklecijana*
- Grad
- 1913.

● –

■ po Gaju Aureliju Valeriju Dioklecijanu (lat. Gaius Aurelius Valerius Diocletianus), rimskome caru koji je vladao u razdoblju od 284. do 305. godine područjem koje danas prepoznajemo kao Split

DIZDARA, MAKA (kult.)

○ *Ulica Maka Dizdara, Dizdareva*

■ Kamen

□ 1992.

● –

■ po bosanskohercegovačkome pjesniku Maku (Mehmedeliji) Dizdaru (1917.–1971.)

DOBRIĆ (top.)

○ *Ulica Dobrić*

■ Grad

□ 1913.

● –

■ po bunaru i nekadašnjoj crkvi Gospe od Dobrića

DOBRILE, BISKUPA JURJA (kult.)

○ *Ulica biskupa Jurja Dobrile, Dobrilina, Biskupa Dobrile*

■ Split 3

□ 1992.

● od druge polovice 60-ih po narodnome heroju *Ulica Mirka Kaliterne*

■ po Jurju Dobrili (1812.–1882.), biskupu i preporoditelju istarskih Hrvata

DOMALDOVA (kult.)

○ *Domaldova ulica*

■ Grad

□ 1913.

● od 1948. do 1992.: *Ilegalaca*

■ po Domaldu, knezu cetinskome od roda Kačića, stolovao početkom 13. stoljeća, zadarskome i šibenskome knezu, velikašu na tadašnjemu jugu Hrvatske

DOMILIJINA (kult.)

○ *Domilijina ulica*

■ Varoš

□ 1913.

● –

■ po nadimku „Domilija za dio varoške loze Katunarića kojima je tu bila starina“

DOMINISA, DE MARKANTUNA (kult.)

○ *Dominisova, Dominisova ulica* (pravo mu je ime bilo Marko Antun Domnaić, odnosno Marko Antun Gospodnetić)

■ Grad

□ 1913.

● *Markantunova poljana*; za talijanske okupacije: *Via Imperatore Aureliano*

■ po Antunu Markantunu de Dominisu (1558.–1596.), senjskome biskupu

DOMOVINSKOG RATA (kult.)

○ *Ulica Domovinskog rata*

■ pruža se kroz četvrti Manuš, Sukoišan, Bol, Brodaricu, Kman, Kopilicu, Kocunar, Ravne njive do križanja s ulicom *Zbora narodne garde* na spoju četvrti Pujanke, Mostine i Mejaši, jedna od najdužih splitskih ulica

□ 1992.

- *Žrtava fašizma* (1948.–1992.)

- po sjećanju na obrambeno-osloboditeljski rat (1991.–1995.) za neovisnost i cjelovitost hrvatske države protiv agresije udruženih velikosrpskih snaga i nekadašnje Jugoslavenske narodne armije (u prvome redu ekstremista u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini (posebice Republike Srpske), JNA te Srbije i Crne Gore)

DON FILIPA i DON ANTE (kult.)

- *Ulica don Filipa i don Ante, Filipa i Ante, don Filipa i don Ante*

- Kamen

- 1992.

- –

- –

DOSUD (top.)

- *Ulica Dosud*

- Grad

- 1913.

- za talijanske okupacije: *Salita Radovano Scultore*

- po prostoru na kojemu se u središnjemu dijelu u prošlosti nalazila zgrada Općinskoga suda

DOVERSKA (top.)

- *Ulica grada Dovera, Doverska ulica*

- Mertojak

- 1982.

- –

- po engleskome gradu Doveru, gradu prijatelju Splita

DRAČEVAC (top.)

- *Ulica Dračevac*

- u istoimenoj četvrti Dračevac

- 1992.

- –

- po imenu četvrti u kojoj se nalazi

DRAGANJE, VINKA (kult.)

- *Ulica Vinka Draganje, Draganjina*

- Sućidar

- nekoć odvojak ulice *Sućidar*, današnje ime od 1992.

- –

- po Vinku Draganji (1856.–1926.), redovniku i slikaru porijeklom iz težačke obitelji s Lučca.

DRAŽANAC (top.)

- *Ulica Dražanac*

- Dražanac

- 1992.

- od 1948. do 1992.: *Duška Mrduljaša*

- po imenu četvrti u kojoj se nalazi

DRNIŠKA (top.)

- *Ulica grada Drniša, Drniška ulica*

- Brda

- 1992.

- prije *Ulica Tadije Škopljanca* (po tragično stradaloj splitskome mladiću 1941. godine u Ruduši kod Sinja, kasnije narodnome heroju, pripadniku postrojbe 1. splitski partizanski odred)

- po gradu Drnišu

DRVENIČKA (top.)

- *Drvenička ulica*
- Meje
- 1992. (u ranijim vremenima odvojak ulice *Put Meja*)
- –
- po otoku Drveniku

DRŽIĆA, MARINA (kult.)

- *Ulica Marina Držića, Držićeva*
- Manuš
- 1992.
- za talijanske okupacije: *Via Udine*, poslije *Smodlakina ulica*
- po Marinu Držiću (1508.–1567.), znamenitomu hrvatskome dramskome piscu i liriku

DUBROVAČKA (top.)

- *Ulica grada Dubrovnika, Dubrovačka ulica*
- prolazi od četvrti Firule, Plakaluša, Lokve, Plokite, Bol do spoja četvrti Brodarica i Kopilica
- 1992.
- za talijanske okupacije: *Via Zara*; od 1948. do 1992.: *Ulica AVNOJ-a (Avnojeva)*
- po gradu Dubrovniku

DUJMOVAČA (top.)

- *Ulica Dujmovača*
- Dujmovača
- 1992.
- –
- po imenu četvrti Dujmovača u kojoj se nalazi

DUMANIĆA (kult.)

- *Dumanića ulica*
- na spoju četvrti Lučac i Radunica
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Calle Simeone Gliubich*
- po starome splitskome rodu Dumanića

DUPLANČIĆA DVORI⁴⁰⁷ (kult.)

- *Duplančića ulica*
- Lučac
- 1913. (*Dupljančića dvori*)
- –
- po staroj splitskoj obitelji Duplančić

DUVANJSKA (top.)

- *Duvanjska ulica*
- Bačvice
- šezdesetih godina prošloga stoljeća
- –
- po bosanskome gradu Tomislavgradu (koji se ranije zvao Duvno)

DVORNIKOVA (kult.)

- *Dvornikova ulica*

⁴⁰⁷ Apelativ *dvori* upućuje na ograđeni nekadašnji privatni prostor koji je pripadao staroj splitskoj obitelji Duplančić (Dupljančić).

- na spoju četvrti Lučac i Radunica
- 1913.
- –
- po splitskoj obitelji Dvornik

Đ

ĐAKOVAČKA (top.)

- *Ulica grada Đakova, Đakovačka ulica*
- Plokite
- 1992.
- prije *Ulica braće Santini* (iz koje postaju: *Đakovčeka, Iločka, Požeška, Slavonska, Vinkovačka, Valpovačka*)
- po gradu Đakovu

ĐORĐIĆA, IGNJATA (kult.)

- *Ulica Ignjata Đorđića, Đorđićeva ulica, Đorđića, Đorđića ulica*
- Spinut
- početkom šezdesetih godina prošloga stoljeća
- –
- po Ignjatu Đurđeviću (Đorđiću) (1675.–1737.), hrvatskome pjesniku i povjesničaru

F

FIRULE (top.)

- *Ulica Firule*
- Firule
- od šezdesetih godina prošloga stoljeća
- –
- po imenu četvrti Firule u kojoj se nalazi

FISKOVIĆA, CVITE (kult.)

- *Cvita Fiskovića, Ulice Cvite Fiskovića, Fiskovića ulica, Fiskovićeve*
- Smrdečac
- 2009.
- –
- po Cviti Fiskoviću (1908.–1996.), hrvatskome povjesničaru umjetnosti i konzervatoru

G

GAJA, LJUDEVITA (top. / kult.)

- *Ulica Ljudevita Gaja, Gajeva ulica*
- Spinut
- 1948.
- –
- po Ljudevitu Gaju (1809.–1872.), hrvatskome političaru, jezikoslovcu, ideologu, novinaru i književniku, najistaknutijoj osobi Hrvatskoga narodnoga preporoda

GAT SVETOG DUJE (top. / kult.)

- *Gat svetog Duje*
- Grad
- 1992.
- za talijanske okupacije preimenovan: *Molo San Doimo*, poslije: *Gat španskih boraca*
- po svetome Dujmu, zaštitniku Splita, mučeniku i prvome salonitanskome biskupu (284.–304.)

GAT SVETOG NIKOLE (top. / kult.)

- *Gat svetog Nikole*
- Grad

- 1992.
- najprije *Pristan majora Stojana*; nakon 2. svjetskoga rata *Gat 26. listopada 1944.*
- po sv. Nikoli (270. – 343.), svetcu zaštitniku djece i pomoraca

GAT SVETOG PETRA (top. / kult.)

- Gat svetog Petra
- Grad
- 1992.
- za talijanske okupacije: *Molo San Pietro*, od 1945. do 1990.: *Gat proleterskih brigada*
- po sv. Petru (oko 30. – 64.), jednomu od dvanaest apostola, rimskome biskupu i prvome papi

GETALDIĆA, MARINA (kult.)

- *Ulica Marina Getaldića, Getaldićeva*
- Split 3
- 1992.
- prije *Ulica Ružice Markotić*
- po Marinu Getaldiću (1568.–1626.), hrvatskome matematičaru i fizičaru

GLAGOLJŠKA (Glagoljška ulica) (kult.)

- *Glagoljaška ulica, Ulica glagoljaša*
- na spoju četvrti Radunica i Manuš
- 1992.
- prije *Ulica glagoljaša* pa *Prilaz VIII korupsa*
- po glagoljašima, svećeničkome redu, u bogoslužju koristili glagoljicu i staroslavenski jezik

GLAVIČINE (top.)

- *Ulica Glavičine*
- na spoju četvrti Skalice i Glavičine
- 1992.
- –
- po istoimenoj četvrti Glavičine u kojoj se većim dijelom nalazi

GOJSALIĆ, MILE (kult.)

- *Ulica Mile Gojsalić, Gojsalića*
- Bačvice
- 1992.
- u Kažiputu je (1913: 21) *Gojsalića ulica* „po čuvenome rodu Gojsalića, starinom Poljičana koji su se ovdje naselili“. Promjena značenja (motivacije) u novijemu razdoblju uvođenjem (dodavanjem) ženskoga imena Mile. Ta je promjena značenja (motiviranosti imena) od nekada staroga roda Gojsalića do junakinje Mile Gojsalić rijedak primjer u hodonimiji
- po Mili Gojsalić, djevojci i mučenici (16. st.) koja je spasila Poljičku Republiku od Osmanlija poginuvši s osmanskim vođom Ahmed-Pašom pored sela Gata 1530. godine

GORIČKA (top.)

- *Gorička ulica*
- Manuš
- 1948.
- najprije *Na Gorici*; za talijanske okupacije: *Via Ancona*
- po brdovitome imenovanome terenu Gorica na kojemu se nalazi

GORSKI PUT (top.)

- *Gorski put*
- Varoš (Marjan)
- 1913.
- –

- po stazi, brdskome putu koji vodi prema vrhu brda Marjan

GORTANA, VLADIMIRA (kult.)

- *Ulica Vladimira Gortana, Gortanova*
- Meje
- od šezdesetih godina prošloga stoljeća
- –
- po Vladimiru Gortanu (1904. – 1929.), hrvatskome antifašistu simbolu nacionalne i antifašističke borbe Hrvata i Slovenaca u Istri protiv talijanskih okupacijskih vlasti

GOSPE OD KARMELA (kult. / top.)

- *Ulica Gospe od Karmela*
- Kamen
- 1992.
- –
- po staroj kapelici posvećenoj Gospi od Karmela koja se nalazi u blizini

GOSPIĆKA (top.)

- *Ulica grada Gospića*
- Dragovode
- 2002.
- ranije odvojak nekadašnje *Ulice narodnih heroja*
- po gradu Gospiću

GOSPINICA (top.)

- *Ulica Gospinica*
- Gospinica
- osamdesetih godina prošloga stoljeća
- za talijanske okupacije: *Via Alessandro Seleni*, poslije *Via de Masaryk*, pa *Ulica Senjanovića (Senjanovićeve)* i na opet *Gospinica*
- po imenu istoimene četvrti u kojoj se nalazi

GRABOVA (top.)

- *Grabova ulica*
- Kila
- 2002.
- –
- po biljci (drvu) grab (lat. *Carpinus betulus*), bjelogoričnome drvu iz porodice *Betulaceae*

GRABOVČEVA ŠIRINA (kult.)

- *Širina Filipa Grabovca, Grabovčeva*
- Grad
- 1913.
- –
- po Filipu Grabovcu (1697.–1749.), pjesniku, piscu, profesoru i franjevcu

GRADA ANTOFAGASTE (top.)

- *Ulica grada Antofagaste, Antofagaste, Antofagasta*
- na spoju četvrti Glavičine i Poljud
- druga polovica devedesetih prošloga stoljeća
- –
- po Antofagasti, čileanskome gradu s brojnim potomstvom hrvatskih iseljenika

GRADIŠĆANSKIH HRVATA (kult.)

- *Ulica Gradišćanskih Hrvata*

- Ravne njive
- 1992.
- prije *Put udarnika*
- po hrvatskoj iseljeničkoj zajednici Gradišćanaca (njem. Burgenlandkroaten) (skupni naziv za pet hrvatskih etničkih skupina nastanjenih na području Burgenlanda (Gradišća) u istočnoj Austriji i susjednim predjelima Mađarske i Slovačke)

GUDELJA, IVANA (kult.)

- *Ivana Gudelja, Gudeljeva*
- Mejaši
- 2011.
- ranije odvojak ulice *Mejaši I*
- po Ivanu Gudelju (1966.–1991.), poginulome branitelju, rođenome u četvrti Mejaši

GUNDULIĆA, IVANA (kult.)

- *Ulica Ivana Gundulića, Gundulićeva ulica*
- prolazi kroz četvrti Sukoišan i Table do četvrti Spinut i Dobri
- 1992.
- od 1948. do 1992.: *Radničko šetalište*
- po Ivanu Gjivi Gunduliću (1589.–1638.), znamenitome dubrovačkome baroknome pjesniku, epiku, liriku i dramatičaru, autoru znamenitoga Osmana

GUNJAČE, STJEPANA (kult.)

- *Ulica Stjepana Gunjače, Gunjačina*
- Meje
- 1992.
- prije *Ulica Ognjena Price* (1899.–1941.), po narodnome heroju, publicisti i političaru
- po Stjepanu Gunjači (1909.–1981.), hrvatskome povjesničaru, geografu i arheologu

GUPCA, MATIJE (kult.)

- *Ulica Matije Gupca, Gupčeva*
- Bačvice
- 1913.
- prije oblikom *Matije Gubca* (1913: 31)
- po Matiji (Ambrozu) Gupcu (oko 1548.–1573.), hrvatskome seljaku i vodi seljačke bune u Hrvatskoj i Sloveniji

H

HARAKOVAC (top.)

- *Ulica Harakovac*
- od četvrti Karepovac do četvrti Kila
- 1992.
- –
- po istoimenome potoku koji se nalazi u blizini

HARAMBAŠIĆA, AUGUSTA (kult.)

- *Ulica Augusta Harambašića, Harambašićeva*
- Varoš
- 1992.
- prije *Zmaj Jovanova, Zmaj Jovina*
- po Augustu Harambašiću (1861.–1911.), hrvatskome piscu, pjesniku, političaru i prevoditelju

HATZEOV PERIVOJ (kult.)

- *Perivoj Josipa Hatzea*
- Bačvice

- 1992.
- ranije neimenovana poljana na spoju *Matije Gupca* i *Šetalište Petra Preradovića*
- po Josipu Hatzeu (1879.–1959.), hrvatskome skladatelju, dirigentu i pedagogu

HEKTOROVIĆA, PETRA (kult.)

- *Ulica Petra Hektorovića, Hektorovićeve*
- Bačvice
- 1992.
- ranije neimenovani put koji je spajao *Spinčićevu* (Firule) i *Višku* (Bačvice)
- po Petru Hektoroviću (1487.–1572.), hrvatskome renesansnome pjesniku i eruditu

HERCEGOVAČKA (top.)

- *Hercegovačka ulica*
- polazi kroz četvrti Brodarica, Kopilica i Stinice do spoja četvrti Brda i Ravne njive
- 1992.
- ranije *Put udarnika*
- po susjednoj Hercegovini

HRVATSKE MORNARICE (kult.)

- *Ulica Hrvatske mornarice*
- prolazi kroz četvrti Brodarica, Glavičine i Skalice, a završava na spoju četvrti Poljud i Spinut, povezuje dvije važne prometnice – *Domovinskoga rata* i *Zrinsko-Frankopansku ulicu*
- 1992.
- prije *Ulica Splitskoga odreda* (*1. splitskog partizanskog odreda*)
- po grani oružanih snaga RH (HRM) koja štiti suverenitet RH na moru i s mora

HRVATSKE NEOVISNOSTI (kult.)

- *Ulica hrvatske neovisnosti*
- Barutana
- 2002.
- –
- po povijesnome događaju (8. listopada 1991.) kada Hrvatski sabor donosi povijesnu Odluku o raskidu državnopravnih sveza RH s ostalim republikama i pokrajinama SFRJ

HRVATSKIH DRAGOVOLJACA (kult.)

- *Ulica hrvatskih dragovoljaca*
- Kila
- 2002. (na mjestu prijašnjega uskoga puta čijim su proširenjem spojene ulice *Put svetog Ižidora* i *Ulica hrvatskih vitezova*)
- –
- po skupinama mladih ljudi (uglavnom muškaraca) koji se najprije spontano, a kasnije i organizirano od ljeta 1991. godine okupljaju u dobrovoljačke redove s ciljem obrane suvereniteta i cjelovitosti RH (iz tih će osnovanih dragovoljačkih vojnih jedinica kasnije nastati brojne službene vojne postrojbe unutar sustava oružanih snaga RH)

HRVATSKIH ISELJENIKA (kult.)

- *Ulica hrvatskih iseljenika*
- Bol
- 1992.
- prije *Ulica Jugoslavenskih iseljenika*
- po brojnim iseljeničkim zajednicama Hrvata diljem svijeta

HRVATSKIH VITEZOVA (kult.)

- *Ulica hrvatskih vitezova*
- Kila

□ 2002.

● –

■ nejasna motiviranost imena jer upućuje na kontroverze zbog umetanja pridjev *hrvatskih* koji u takvome kontekstu izravno upućuje na najviša odlikovanja dodjeljivana tijekom 2. svjetskoga rata, a u razdoblju zloglasne i nikada priznate NDH

HVARSKA (top.)

○ *Hvarska ulica*

■ Radunica

□ 1931.

● za talijanske okupacije: *Via Giulio Bajamonti*

■ po Hvaranima koji tijekom prvih desetljeća prošloga stoljeća naseljavaju prostor kojega danas zauzima ulica, a koji su otok napustili zbog epidemije filoksere

I

ILIRSKA AKADEMIJE (kult.)

○ *Ulica Ilirske akademije*

■ Grad

□ 1931.

● –

■ po prosvjetnoj ustanovi Ilirska akademija (danas Hrvatska akademija), osnovanoj u Splitu 1703. godine po uzoru na rimsku Arcadiu (1690.), značajnoj literarnoj instituciji koja je okupljala splitske intelektualne krugove, ali, nažalost, bez većega utjecaja na građanstvo

ILOČKA (top.)

○ *Ulica grada Iloka, Iločka ulica*

■ Plokite

□ 1992.

● prije *Ulica braće Santini*

■ po gradu Iloku (istočna Slavonija)

IMOTSKA (top.)

○ *Ulica grada Imotskog, Imotska ulica*

■ Brda

□ 1992.

● prije *Ulica Mate Golema*

■ po gradu Imotskome

ISPOD SVETOG LOVRE (top. / kult.)

○ *Ulica ispod svetog Lovre*

■ Žnjan

□ 1992.

● –

■ po neslužbeno imenovanome prostoru koji se nalazi ispod ckve svetoga Lovre u četvrti Žnjan

ISPOD URE (top. / kult.)

○ *Ulica ispod ure*

■ Grad

□ 1913. (oblik je *Ispod Ura*)

● za talijanske okupacije: *Sottoportico del' orologio*

■ po „gradskim urama koje su nad tom ulicom“ (1913: 23)

ISTARSKA (top.)

○ *Istarska ulica*

■ Manuš

- 1948.
- za talijanske okupacije: *Via Ragusa*
- po najvećemu hrvatskome (jadranskome) poluotoku

IVANIĆA, MATIJE (kult.)

- *Ulica Matije Ivanića, Ivanićeva*
- Sućidar
- kraj 80-ih prošloga stoljeća
- –
- po Matiji Ivaniću (oko 1445.–1523.), vođi ustanka Hvarana protiv Mletačke republike (1510.–1514.)

IVANIŠEVIĆA, DRAGE (kult.)

- *Ulica Drage Ivaniševića, Ivaniševićeva*
- Sućidar
- 1992. (na prostoru ranijega uskoga puta koji je bio odvojak od ulice *Sućidar*)
- –
- po Dragi Ivaniševiću (1907.–1981.), hrvatskome pjesniku, prevoditelju, književnome uredniku, slikaru i kazališnome djelatniku

IVEKOVIĆA, FRANJE (kult.)

- *Ulica Franje Ivekovića, Ivekovićeva*
- na spoju četvrti Barutana i Kamen
- druga polovica 90-ih prošloga stoljeća
- –
- po Franji Ivekoviću (1833.–1914.), jezikoslovcu i vjerskome piscu

IZA LOŽE (top. / kult.)

- *Ulica iza lože*
- Grad
- 1913. (zapisan u obliku *Iza Lože*)
- –
- po „položaju iza stare lože – gradske vijećnice“ (1913: 23)

IZA VESTIBULA (top. / kult.)

- *Ulica iza Vestibula*
- Grad
- 1948.
- za talijanske okupacije neslužbeni je naziv prostora *Grotte*
- po kružnome prostoru ulazne dvorane u Dioklecijanov stan (poznatome kao Vestibul

J

JADRANSKA (top.)

- *Jadranska ulica*
- Bačvice
- 1913.
- –
- „po tome što se odavde širi divan vidik na naše Jadransko more“ (1913: 23)

JANJEVSKA (top.)

- *Janjevska ulica*
- Visoka
- 1992.
- –

- po mjestu Janjevo na Kosovu (u kojemu je, prema popisu stanovništva 1991. godine, živjelo oko 60% stanovnika hrvatskoga podrijetla)

JELAČIĆA, JOSIPA BANA (kult.)

- *Ulica bana Josipa Jelačića, Jelačićeva*
- na spoju četvrti Grad i Varoš
- 1992.
- ranije po narodnome heroju *Ulica Ante Jonića*
- po Josipu Jelačiću Bužimskome (1801.–1859.), hrvatskome grofu (banu) i generalu

JELIĆA, DON LUKE (kult.)

- *Ulica don Luke Jelića, Jelićeva ulica*
- Meterize (vodi prema obližnjemu poluotoku Vranjicu)
- 1964. (povodom stote godišnjice rođenja don Luke Jelića)
- –
- po don Luki Jeliću (1864.–1922.), hrvatskome povjesničaru i arheologu

JESENIČKA (top. / kult.)

- *Jesenička ulica*
- Lučac
- 1948.
- –
- po mjestu Jesenice (udaljene petnaestak kilometara od Splita u smjeru Omiša) i njegovim stanovnicima Jeseničanima koji su u prošlosti naselili ovaj dio četvrti Lučac

JOBA, IGJATA (kult.)

- *Ulica Ignjata Joba, Jobova*
- Spinut
- sredinom 70-ih prošloga stoljeća
- –
- po Ignjatu Jobu (1895.–1936.), hrvatskome slikaru židovskoga podrijetla

JOSIPOVA (top. / kult.)

- *Josipova ulica*
- Barutana
- 2002. (na prostoru gdje se ranije nalazio uski prolaz koji je povezivao četvrti Barutanu i Kamen)
- –
- po zavjetnoj kapelici svetoga Josipa koja se u prošlosti nalazila u neposrednoj blizini

JOVIĆA, JOSIPA (kult.)

- *Ulica Josipa Jovića, Jovićeva*
- Mejaši
- 2005. (povodom obilježavanja desete obljetnice akcije Oluja)
- –
- po Josipu Joviću (1969.–1991.), prvome hrvatskome poginulome branitelju

K

KAČIĆA MIOŠIĆA, ANDRIJE (kult.)

- *Ulica Andrije Kačića Miošića, Kačićeva*
- Dobri
- 1913.
- –
- „po starome vlastelinskome rodu Kačića, od kojih se rodio Domaldo, silni knez splitski i franjevac fra Andrija Kačić Miošić (1704.–1760.), omiljeni pučki pjesnik hrvatski“ (1913: 24)

KAMEN (top.)

- *Ulica Kamen*
- Kamen
- 1992.
- –
- po istoimenoj četvrti u kojoj se nalazi

KAMENITA (top. / kult.)

- *Kamenita ulica*
- Varoš
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Vicolo delle Pietre*
- „po kamenitome zemljištu na obronku Marjana“ (1913: 24)

KAPIĆA, JURJA (kult.)

- *Ulica Jurja Kapića, Kapićeva*
- Plakaluša
- 1992.
- prije *Mihanovićeva ulica* (po Vicku Mihaljeviću (1861.–1911.), hrvatskome političaru i jednomu od osnivača društva Sokol u Splitu)
- po Jurju Kapiću (1861.–1925.), hrvatskome pučkome piscu, preporoditelju i političaru

KAPUCINSKA POLJANA (kult.)

- *Kapucinska poljana*
- Pojišan
- 1913. (oblik *Kapucinski prilaz*)
- *Ulica Ivana Lozice*
- „po samostanu Kapucina koji je ovdje bio“ (1913: 24)

KARAMANA, LJUBE (kult.)

- *Ulica Ljube Karamana, Karamanova*
- Spinut
- 70-ih godina prošloga stoljeća
- –
- po Ljubi Karamanu (1886.–1971.), hrvatskome povjesničaru umjetnosti i konzervatoru

KARLOVAČKA (top.)

- *Ulica grada Karlovca, Karlovačka ulica*
- Kman
- 1992.
- *Ulica Joze Petrića* (po stradalome Splićaninu iz postrojbe 1. splitski partizanski odred)
- po gradu Karlovcu

KAŠIĆA, BARTOLA (kult.)

- *Ulica Bartola Kašića, Kašićeva*
- Dražanac
- 1992. (na mjestu ranijega uskoga puta)
- –
- po Bartolu Kašiću (1575.–1650.), svećeniku i gramatičaru, autoru prve hrvatske gramatike i prvome prevoditelju Biblije i Rimskoga rituala na hrvatski jezik

KAŠTELANA, JURE (kult.)

- *Ulica Jure Kaštelana, Kaštelanova*
- Bačvice
- 1992.

- *Ulica Georgija Dimitrova (Dimitrova ulica)*
- po Juri Kaštelanu (1919.–1990.), hrvatskome pjesniku i književniku

KATALINIĆEV PRILAZ (top. / kult.)

- *Katalinićev prilaz* (kolokvijalno *Katalinko*)
- Bačvice i Katalinića brig
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Salita Giovanni Cattalinich*; poslije: *Prilaz XXVI dalmatinske divizije*
- „po uglednoj splitskoj porodici Katalinića, koji ovdje imaju svoj posjed“ (1913: 24)

KATUNARIĆA, ANTE (kult.)

- *Ulica Ante Katunarića, Katunarićeva*
- Sućidar
- 80-ih godina prošloga stoljeća (na mjestu ranijega uskoga pješačkoga prolaza)
- –
- po Anti Katunariću (1877.–1935.), splitskome profesoru i likovnome umjetniku

KAVANJINA, JEROLIMA (kult.)

- *Ulica Jerolima Kavanjina, Kavanjinova*
- Dobri
- 1948.
- prije (za talijanske okupacije): *Via Carlo Lusina* i *Via Carla Lesina*
- po Jerolimu Kavanjinu (1641.–1714.), hrvatskome pjesniku

KIJEVSKA (top.)

- *Kijevska ulica*
- Kocunar i Kman
- 1992.
- *Ruduška ulica*
- po mjestu Kijevu (preživjelo najveći napad pobunjenih Srba u stvaranju tzv. Republike Srpske Krajine u srednjoj Dalmaciji 1991.)

KITOŽER (top.)

- *Ulica Kitožer*
- Kila
- kraj 90-ih prošloga stoljeća (na mjestu ranijega uskoga pješačkoga prolaza)
- –
- prema istoimenome predjelu Kitožer (nekadašnjemu parceliranome polju u Kili)

KLAIĆEVA⁴⁰⁸ POLJANA (kult.)

- *Poljana Vjekoslava Klaića*
- Grad
- 1913.
- –
- po Vjekoslavu Klaiću (1849.–1928.), hrvatskome povjesničaru, književniku i muzikologu

KLIŠKA (top.)

- *Kliška ulica*
- Dobri
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Pietro Adreoli*

⁴⁰⁸ Čak se tri Klaića navode kao motivacija imena ulice: a. Miho (1829.–1896.), rodoljub i narodni prvak; b. Franjo, pedagog i pučki prosvjetitelj; c. Vjekoslav (1849. – 1928.), povjesničar. Kako se promatra suvremeni popis, hodonim je po povjesničaru Vjekoslavu Klaiću.

■ po „starodavnome gradu Klisu u blizini Splita, nekoć prijestolnici hrvatskih vladara, a koji je imao osobitu važnost za Split u doba ratova s Turcima“ (1913: 25)

KLOVIĆA, JULIJA (kult.)

○ *Ulica Julija Klovića, Klovićeva*

■ Škrape

□ 1992. (na mjestu ranijega pješačkoga prolaza)

● –

■ po Jurju Juliju Kloviću (1498.–1578.), slikaru minijaturistu (*Michelangelo minijature*)

KMANSKI PRILAZ I⁴⁰⁹ (top.)

○ *Kmanski prilaz*

■ Kman

□ 1992. (imenovana kao i ostalih šest Kmanskih prilaza (I–VI)⁴¹⁰)

● –

■ po (zajedno s šest ostalih Prilaza) smjeru kretanja prema središtu četvrti Kman (po čemu je jasno da se u središte četvrt Kman dolazi iz šest smjerova)

KMANSKI PRILAZ II (top.)

(v. *Kmanski prilaz I*)

KMANSKI PRILAZ III (top.)

(v. *Kmanski prilaz I*)

KMANSKI PRILAZ IV (top.)

(v. *Kmanski prilaz I*)

KMANSKI PRILAZ V (top.)

(v. *Kmanski prilaz I*)

KMANSKI PRILAZ VI (top.)

(v. *Kmanski prilaz I*)

KNEZA LJUDEVITA POSAVSKOG (kult.)

○ *Ulica Ljudevita Posavskoga, Ljudevita Posavskog*

■ Dobri

□ 1992.

● *Drvarska ulica* (1948.–1992.)

■ po Ljudevitu Posavskome, knezu Panonske Hrvatske (810.–823.)

KNEZA MISLAVA (kult.)

○ *Ulica Kneza Mislava*

■ Manuš

□ 1992.

● *Trpimirova ulica* (po knezu Trpimiru (845.–864.), knezu Primorske Hrvatske)

■ po knezu Mislavu (Mojislavu) iz 9. stoljeća, knezu Primorske Hrvatske u razdoblju (835.–845.)

KNEZA MUTIMIRA (kult.)

○ *Ulica Kneza Mutimira*

⁴⁰⁹ *Kmanski prilaz* dijeli se na sedam zasebenih hodonima. Razlikuju se po dodanome rimskome broju (od I do VII) i svi vode prema četvrti Kman s različitih strana: s južne, sjeverne, istočne i zapadne. Isti je obrazac imenovanja i kod hodonima *Kocunarski prilaz* (od I do III).

⁴¹⁰ Ostali hodonimi koji pripadaju hodonimskome krugu *Kmanski prilaz* neće se analizirati jer kod svih ista motivacija i postanak.

- Kamen
- kraj 90-ih prošloga stoljeća (ne mjestu ranijega pješačkoga prolaza)
- –
- po Mutimiru (Muncimiru), kneza Primorske Hrvatske (892.–910.), najmlađemu Trpimirovu sinu, nastavljaju dinastije Trpimirovića

KNEZA VIŠESLAVA (kult.)

- *Ulica kneza Višeslava*
- Manuš
- 1992.
- *Partizanska ulica* (1948.–1992.)
- nazvana je po Višeslavu (9. stoljeće), knezu primorskih Hrvata na području Primorske Hrvatske

KNINSKA (top.)

- *Ulica grada Knina, Kninska ulica*
- Dobri
- 1913.
- –
- po „starom hrvatskom gradu Kninu, znamenitom u povijesti hrvatskog kraljevstva“ (1913: 25)

KOCUNARSKI PRILAZ I⁴¹¹ (top.)

- *Kocunarski prilaz I*
- Kocunar
- 1992.
- –
- po smjeru (kao i *Prilazi II* i *III*) iz kojih se dolazi do središta četvrti Kocunar

KOCUNARSKI PRILAZ II (top.)

(v. *Kocunarski prilaz I*)

KOCUNARSKI PRILAZ III (top.)

(v. *Kocunarski prilaz I*)

KOMULOVIĆA PUT (kult.)

- *Put Aleksandra Komulovića*
- Kopilica
- 1992.
- dio ulice *Put udarnika*
- po Aleksandru Komuloviću (lat. Comuleo) (1548.–1608.), svećeniku i vjerskome piscu

KOPILICA (top.)

- *Ulica Kopilica*
- Kopilica
- prva polovica 80-ih prošloga stoljeća (nakon proširenja željezničke stanice u Kopilici)
 - za talijanske okupacije: *Sobborgo dell Acquedotto*
- po istoimenoj četvrti u kojoj se nalazi

KOTORSKA (top.)

- *Ulica grada Kotora, Kotorska ulica*
- Žnjan
- 2002.

⁴¹¹ Kao i kod hodonima *Kmanski prilaz* (od I do VI) iz susjedne četvrti Kman i kod hodonima *Kocunarski prilaz* (od I do III) isti je postupak imenovanja. Svi označuju uz rimski broj različite smjerove iz kojih se dolazi do četvrti Kocunar pa se stoga neće svaki posebno analizirati jer im je zajednička motivacija.

- –
- po crnogorskome gradu Kotoru (u kojemu je brojna hrvatska zajednica)

KOVAČIĆA, ANTE (kult.)

- *Ulica Ante Kovačića, Kovačićeva*
- Varoš
- 1913. (oblik *Kovačića ulica*)
- za talijanske okupacije: *Vielo Marino Lucas*
- tri su imenovanja u proteklih stotinjak godina: a. po „varoškom rodu Kovačića kojima je ovdje starina“ (1913: 25); b. po Ivanu (Ivi) Kovačiću, „poznatome Varošaninu, poznatome kao šjor Ivko, autentičnome Splitsaninu koji je autor zbirke proznih priča *Smij i suze starega Splita* (1971)“; c. (naknadnim dodavanjem osobnoga ime Ante), po književniku Anti Kovačiću (1854.–1889.), autoru najpoznatijega hrvatskoga realističkoga romana *U registraturi*

KOVAČIĆA, IVANA GORANA (kult.)

- *Ulica Ivana Gorana Kovačića, Kovačićeva ulica*
- Firule
- 60-ih godina prošloga stoljeća
- *Koruški put*
- po Ivanu Goranu Kovačiću (1913.–1943.), hrvatskome pjesniku, pripovjedaču i kritičaru

KRAGIĆA (kult.)

- *Ulica Kragića*
- Varoš
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Vicolo del muratori*
- po „postojbini Kragića, staroga varoškoga roda“ (1913: 26)

KRAJ SVETOG DUJE (top. / kult.)

- *Kraj Sv. Dujje, Kraj sv. Dujje*
- Grad
- 1913.
- –
- „po položaju“ (1913: 26) pored prvostolnice sv. Dujma

KRAJ SVETOG FRANE (top. / kult.)

- *Kraj Sv. Frane, Kraj sv. Frane*
- Varoš (predio Šperun)
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via San Francesco*
- po „samostanu franjevačkog reda, kojega je, po predaji, osnovao Sv. Franjo Asiški“ (1913: 26)

KRAJ SVETE MANDE (top. / kult.)

- *Kraj Sv. Mande, Kraj sv. Mande*
- Varoš
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Vicolo della Maddalena*
- „po položaju“ (1913: 26)

KRAJ SVETE MARIJE (top. / kult.)

- *Kraj Sv. Marije, Kraj sv. Marije*
- Grad
- 1992.
- *Šibenskih žrtava*
- po crkvi sveta Marije uz koju se naslanja i vodi prema *Marmontovoj ulici*

KRAJ SVETOG LUKE (top. / kult.)

- *Kraj Sv. Luke, Kraj sv. Luke*
- Varoš
- 1913.
- –
- „po položaju“ (1913: 26)

KRALJA PETRA KREŠIMIRA IV (kult.)

- *Ulica kralja Petra Krešimira IV, Krešimirova*
- Grad
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Niccolo de Cindro*
- po Petru Krešimiru IV (lat. Petrus Cresimir), kralju Hrvatske (1059. –1075.), posljednjemu velikome vladaru iz dinastije Trpimirovića

KRALJA PETRA SVAČIĆA (kult.)

- *Ulica kralja Petra Svačića, Svačićeva*
- Dobri
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Cesare Batisti*; kasnije *Ujevićeva ulica*
- po „Petru, od plemena Svačića, posljednjem kralju Hrvatske i Dalmacije od hrvatskog velikaškog roda“ (1913: 43)

KRALJA STJEPANA DRŽISLAVA (kult.)

- *Ulica kralja Stjepana Držislava, Stjepana Držislava*
- Sirobuja
- 1992.
- –
- po Stjepanu Držislavu, hrvatskome kralju (969.–996./997.), iz dinastije Trpimirovića, sin kralja Mihajla Krešimira II i kraljice Jelene

KRALJA TOMISLAVA (kult.)

- *Ulica kralja Tomislava*
- Grad
- 1992.
- *Ulica Ivana Lučića Lavčevića*
- po Tomislavu, knezu Primorske Hrvatske, prvi se put spominje oko 910 godine, proglašen kraljem 925. godine

KRALJA ZVONIMIRA (kult.)

- *Ulica kralja Zvonimira, Zvonimirova*
- proteže se kroz četvrti Plakaluša, Gospinica, Pojišan, Bačvice, Radunica do četvrti Grad
- 1992.
- najprije *Via Tartaglia*; za talijanske okupacije: *Via Giosuè Carducci* i *Corso Italia*; od 1948. *Ulica Prvoboraca (Prvoboraca)*
- po Dmitru Zvonimiru, hrvatskome kralju (1075.–1089.), jednome od najuspješnijih vladara srednjovjekovne Hrvatske

KRANJČEVIĆA, SILVIJA STRAHIMIRA (kult.)

- *Ulica S. S. Kranjčevića, Kranjčevićeva*
- Lokve
- 60-ih prošloga stoljeća
- –
- po Silviju Strahimiru Kranjčeviću (1865.–1908.), hrvatskome pjesniku

KRBAVSKA (top.)

○ *Krbavska ulica*

■ Visoka

□ 1992.

● –

■ po Krbavi, mikroregiji i istoimenoj rijeci u Lici, povijesno značajno mjesto zbog bitke koja se 9. rujna 1493. odigrala na Krbavskome polju u kojoj je bosanski beg Hadum Jakub–paša porazio hrvatsku feudalnu vojsku pod zapovjedništvom bana Emerika Derenčina. Krbavska bitka smatra se početkom stogodišnjega rata između hrvatskoga kraljevstva i Osmanlija

KRILAVA (top. / kult.)

○ *Krilava ulica*

■ Kamen

□ 2002.

● –

■ nije poznata motivacija

KRIŽANIĆA, JURJA (kult.)

○ *Ulica Jurja Križanića, Križanićeva*

■ Gripe

□ 60-ih prošloga stoljeća

● –

■ po Jurju Križaniću (između 1617. i 1619.–1683.), hrvatskome svećeniku, teologu, piscu, jezikoslovcu, glazbeniku, političaru i zagovorniku crkvenoga i slavenskoga jedinstva

KRIŽINE (top.)

○ *Ulica Križine*

■ Križine

□ krajem 80-ih godina prošloga stoljeća

● –

■ po istoimenoj četvrti u kojoj se nalazi

KRLEŽE, MIROSLAVA (kult.)

○ *Ulica Miroslava Krleže, Krležina*

■ Sućidar

□ 1992.

● *Ulica Ive Andrića (Andrićeva)*

■ po Miroslavu Krleži (1893.–1981.), hrvatskome književniku i enciklopedisti, po mnogima jednome od najvećih hrvatskih pisaca 20. stoljeća

KROZ SMILJANOVAC⁴¹² (top.)

○ *Kroz Smiljanovac*

■ Meterize

□ krajem 80-ih godina prošloga stoljeća

● –

■ po predjelu Smiljanovac u kojemu se nalazi

KROZ SMRDEČAC (top.)

○ *Kroz Smrdečac*

■ Smrdečac

□ 1992.

⁴¹² Prijedlog *kroz* aktivan je i u hodonimiji iz 1913. godine, a u službi označavanja položaja (nekadašnji hodonimi *Kroz Firule, Kroz Gripe, Kroz Spinute*)

- *Ulica Mirka Kovačevića Lale*
- po imenu četvrti kroz koju prolazi

KRSTULOVIĆA DVORI (kult.)

- *Krstulovića dvori*
- Manuš
- 1992.
- *Uz prokop*
- po splitskome rodu Krstulovića kojima je tu bila starina (Kuzmanić 2008: 156)

KRSTULOVIĆA, VOJKA (kult.)

- *Ulica Vojka Krstulovića, Krstulovićeva*
- Plakaluša
- 70-ih godina prošloga stoljeća
- –
- po Vojku Krstuloviću, znanome kao Švora (1918.–1944.), hrvatskome političkome radniku i novinaru iz redova HSS-a

KRUŠEVIĆA GUMNO (kult.)

- *Kruševića gumno, Kruševića guvna*
- Dobri
- 1913.
- –
- „po staroj gradjanskoj porodici Kruševića koji su ovdje imali kuću i guvna“ (1913: 28)

KRUŽIĆA, PETRA (kult.)

- *Ulica Petra Kružića, Kružićeva*
- Grad
- 1913.
- –
- po „slavnome junaku Petru Kružiću, kapetanu kliškome koji dugo suzbijaše Turke od splitske okolice, dok napokon pogibe junačkom smrću u Solinu godine 1537.“

KUKOČEVA (kult.)

- *Kukočeva ulica*
- Radunica
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Giacomo Puccini*
- po „porodici Kukoča, od plemena Ivaniševića, kojima je ovdje starina“ (1913: 28)

KUKULJEVIĆA SAKCINSKOG, IVANA (kult.)

- *Ulica Ivana Kukuljevića, Kukuljevićeva ulica*
- Sućidar
- 1992.
- *Ulica Ive Andrića*
- po Ivanu Kukuljeviću Saccinskome (1816.–1889.), hrvatskome povjesničaru, književniku i političaru

KUMIČIĆA, EUGENA (kult.)

- *Ulica Eugena Kumičića, Kumičićeva*
- Brda
- 1992.
- od 1948.: Pionirska ulica
- po Eugenu Kumičiću (1850. – 1904.), hrvatskome književniku i političaru

KUPREŠKA (top.)

- *Kupreška ulica*
- Brda
- 1992.
- *Ulica Veljka Neškovića (Neškovićinova)*
- po bosanskoj gradu Kupresu

KUZMANIĆA, ANTUNA (kult.)

- *Ulica Antuna Kuzmanića, Kuzmanićeva*
- Radunica
- 1913.
- –
- po „hrvatskome književniku i rodoljubi Antonu Kuzmaniću od plemenitoga roda Dikličića, Splitsaninu koji je živio u prvoj polu prošloga vijeka“ (1913: 28), ali i tumačenje da je po starome rodu Kuzmanića, iz kojega je potekao i Ante Kuzmanić

KUZMIĆA (kult.)

- *Kuzmića ulica*
- Radunica i Lučac
- 1913.
- –
- po „starini lučke porodice Kuzmića“ (1913: 28)

KVATERNIKA, EUGENA (kult.)

- *Ulica Eugena Kvaternika, Kvaternikova*
- Manuš
- 1992.
- od 1948. do 1992.: *Ulica Svetozara Markovića*
- po Eugenu Kvaterniku (1825.–1871.), hrvatskome političaru, piscu i revolucionaru

L

LAGINJE, MATKA (kult.)

- *Ulica Matka Laginje, Laginjina ulica, Matka Laginje*
- Gripe
- krajem 60-ih prošloga stoljeća
- –
- po Matku Laginji (1852. – 1930.), hrvatskome političaru i piscu

LAZARICA (top.)

- *Ulica Lazarica*
- Firule i Plakaluša
- 1992.
- *Park boraca*
- po istoimenome predjelu koji se nalazi dijelom u četvrti Firule, a dijelom u četvrti Plakaluša

LEŠTINA (kult.)

- Leština ulica
- Varoš
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Vicolo del forno*
- po „porodici Bonačića zvanih Lešte“ (1913: 29)

LIČKA (top.)

- *Lička ulica*
- Dobri

- 1948.
- *Držićev prilaz*
- po hrvatskoj regiji Lici

LISINSKOG, VATROSLAVA (kult.)

- *Ulica Vatroslava Lisinskog, Lisinskog*
- Varoš
- 1948.
- za talijanske okupacije: *Via Tunisi*
- po Vatroslavu Lisinskome(1819.–1854.), hrvatskome skladatelju i tekstopiscu

LIVANJSKA (top.)

- *Livanjska ulica*
- Dobri
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Mario Sonzini*
- po „gradu Livnu ili Hlijevnu u Bosni koji je od starina u živome trgovačkome saobraćaju sa Splitom te se livanjska kola obično u ovoj ulici zaustavljaju“ (1913: 29)

LOVAČKI PUT (kult.)

- *Lovački put*
- Dragovode
- 70-ih prošloga stoljeća (na mjestu ranijega lovačkoga prolaza koji je spajao četvrt Mertojak i četvrt Lovrinac)
- –
- po putu koji su ranije koristili lovci na ptice pjevice (koje su imale stanište na ovome prostoru)

LOVRETSKA (top.)

- *Lovretska ulica*
- Lovret
- 1913.
- –
- po „vrlo starome nazivu ovoga kraja Lovret, od latinskoga „lauretum“ – lovorika“ (1913. 29)

LOVRIĆA SKALE (kult.)

- *Lovrićeve skale*
- Varoš
- 1992.
- –
- po varoškomu rodu Lovrića koji su u ranije u blizini današnjih skala imali svoje posjede

LOVRINAČKA (top.)

- *Lovrinačka ulica*
- Mejaši
- 2012.
- *Mejaši I (dio)*
- po četvrti Lovrinac do koje vodi iz sjevernoga dijela četvrti Mejaši

LUČICA (top.)

- *Lučica*
- Spinut
- 2011.
- –
- po ranije izgrađenoj luci za male brodove uz padine sjeverne strane brda Marjan

LUKAČIĆA, IVANA (kult.)

○ *Ulica Ivana Lukačića, Lukačićeva*

■ Grad

□ 1948.

● –

■ po Ivanu Lukačiću (1575.–1648.), hrvatskome skladatelju rodom iz Šibenika

LJ

LJUBIĆA, ŠIME (kult.)

○ *Ulica Šime Ljubića, Ljubićeva*

■ Trstenik

□ 1992.

● *Ulica braće Borozan*

■ po Šimi Ljubiću (1822.–1896.), hrvatskome povjesničaru i arheologu

LJUBUŠKA (top.)

○ *Ulica grada Ljubuškog, Ljubuška ulica*

■ Brda

□ 1992.

● *Ulica Veljka Neškovića*

■ po hercegovačkome gradu Ljubuškom

M

MAGISTRALA SOLIN (top.)

○ *Solinska magistrala, Solinska cesta, Solinska*⁴¹³

■ početak je u četvrti Brda i prolazi kroz Ravne njive, Sjevernu luku, Meterize i račva se jednim dijelom prema četvrti Dračevac, a drugim prema gradu Solinu

□ 1913. (u obliku *Solinska cesta*)

● za talijanske okupacije: *Via Salonitana*

■ po „Solinu, nekoć velikom i slavnom gradu, danas selu splitske općine kamo vodi ova cesta“ (1913: 41)

MAJSTORA JURJA (kult.)

○ *Ulica majstora Jurja*

■ Grad

□ 1913.

● –

■ po Jurju (Matejevu) Dalmatincu (lat. Georgius Mathaei Dalmaticus) (početak 15. stoljeća – 1473. / 1475.), hrvatskome i talijanskome kiparu i graditelju

MAJSTORA RADOVANA (kult.)

○ *Ulica majstora Radovana, Radovanova*

■ Bačvice

□ 1913.

● za talijanske okupacije: *Via Andrea Mendola*

■ po „umjetniku Radovanu, Splićaninu koji je izradio divna vrata katedrale u Trogiru“ (1913: 39)

MAKARSKA (top.)

○ *Ulica grada Makarske, Makarska ulica*

■ Žnjan

□ 2002. (na mjestu nekadašnjega uskoga puta u žnjanskome polju)

● –

■ po gradu Makarska

⁴¹³ Brojni građani *Solinsku* smještaju u gradsku četvrti *Sukojišan* na mjesto gdje je *Sukojišanska ulica*.

MALI PUT (top.)

- *Mali put*
- Kamen
- 2011.
- –
- po ranijemu neimenovanome pješačkome putu u četvrti Kamen

MANGJERA (MANDERA), IVANA (kult.)

- *Mandžerova ulica, Mangjerova, Mandžerova*
- Dobri
- 19193. (oblik *Mangjerova ulica*)
- –
- po „staroj splitskoj porodici Mangjera kojima je ovdje starina“ (1913: 29), a kasnije je dodavanjem osobnoga imena Ivan po nazvana je po dr. Ivanu Mangjeru (1840.–1919.), splitskome odvjetniku, političaru i gradonačelniku Splita (1893.–1897.) koji je na toj funkciji naslijedio Gaju Bulata

MANUŠKA POLJANA (top.)

- *Manuška poljana*
- Manuš
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Piazza Nasario Sauro; Poljana 27. Marta* (1948.–1992.)
- po „bivšemu zagradju, a današnjemu gradskome okružju Manuš“ (1913: 30)

MARASOVIĆA (kult.)

- *Marasovića ulica*
- Dražanac i Meje
- 1913.
- –
- po „varoškom rodu Marasovića kojima je ovdje starina“ (1913: 30)

MARJANSKI PUT (top.)

- *Marjanski put*
- Varoš
- 1913. (oblik *Marjanska cesta*)
- *Ulicu Matije Ivanića* (1948.–1992.)
- po „cesti što vodi na prvi pa na drugi vrh“ (1913: 30)

MARJANSKE SKALE (top.)

- *Marjanske skale*
- Varoš
- 1913.
- –
- po „stubama od Židovskog groblja do navrh Marjana“ (1913: 30)

MARJANSKA STRANA (top.)

- *Marjanska strana*
- Varoš
- 2002.
- –
- po položaju kojim prolazi prema brdu Marjan

MARKOV PUT (top. / kult.)

- *Markov put*

- Barutana
- 90-ih prošloga stoljeća (na mjestu nekadašnjega uskoga pješačkoga puta)
- –
- motivacija nije poznata

MARMONTA, AUGUSTA (kult.)

- *Marmontova ulica, Marmontova*
- Grad i Varoš
- 1913. (oblik *Marmontova ulica*)
- –
- po „francuskom generalu Marmontu, koji bijaše upravitelj Dalmacije prije sto godina te je mnogo učinio za uredjenje i poljepšanje Splita, osobito u ovom položaju“ (1913: 31)

MARVIĆA, TONĆA PETRASOVA (kult.)

- *Ulica Tonća Petrasova Marovića, Petrasova Marovića*
- Meje
- 1992.
- *Ulica Otokara Keršovanija*
- po Tonću Petrasovu Maroviću (1934.–1991.), hrvatskome književniku rodom iz Mravinaca

MARTIĆA, FRA GRGE (kult.)

- *Ulica fra Grge Martića, Martićeva*
- Sućidar
- 1992. (na mjestu ranijega odvojka koji je pripadao *Ulici Sućidar*)
- –
- po fra Grgi Martiću (1822.–1905.), hrvatskome i bosanskohercegovačkome franjevcu, sakupljaču narodnih pjesama, preporodnome književniku te značajnome kulturnome i političkome radniku u 19. stoljeću

MARTINJSKI PROLAZ (top. / kult.)

- *Martinjski prolaz*
- Grad
- 1913.
- za vrijeme talijanske okupacije: *Via Giovanni Devich i Campiello Mica Madio*
- po „crkvici svetog Martina“ koja se ovdje nalazila u prošlosti (1913: 31)

MARULIĆA, MARKA (kult.)

- *Ulica Marka Marulića, Marulićeva*
- Grad
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Ognissanti*
- po „Marku Maruliću, Splitsaninu, književniku i učenjaku svjetskoga glasa koji je prvi pjevao umjetne pjesme u hrvatskom jeziku pa se zato zove otac hrvatske književnosti, živio je od godine 1450. do 1524.“ (1913: 31)

MARUNA, FRA LUJE (kult.)

- *Ulica fra Luje Maruna, Marunova*
- Manuš
- 1992.
- za talijanske okupacije u *Via Padova*; poslije *Sedejeva ulica*
- po fra Lujju Marunu (1857.–1939.), hrvatskome franjevcu, utemeljitelju moderne arheologije

MATICE HRVATSKE (kult.)

- *Ulica Matice hrvatske*
- početak u četvrti Plakaluša pa kroz četvrti Škrape, Lokve, Split 3 i Smrdečac do četvrti Visoka

□ 1992.

- *Ulica Veselina Masleše (Maslešina)* po novinaru i narodnome heroju Jugoslavije (1906.–1943.)
- po Matici hrvatskoj, najstarijoj hrvatskoj kulturnoj ustanovi utemeljenoj 1842. godine s ciljem promicanja hrvatske kulture, nacionalnoga i kulturnoga identiteta u područjima umjetničkoga, znanstvenoga i duhovnoga stvaralaštva te sa svrhom skrbi za društveni razvitak

MATOŠA, ANTUNA GUSTAVA (kult.)

○ *Ulica A.G. Matoša, Matoševa*

■ Dobri i Spinut

□ 1992.

● *Ulica Maksima Gorkoga*

■ po Antunu Gustavu Matošu (1873.–1914.), zamentiomu hrvatskome književniku

MATOŠIĆA (kult.)

○ *Matošića ulica*

■ Varoš

□ 1913.

● za talijanske okupacije: *Corso Umberto di Piemonte*, a od 1948. do 1992. *Ulica Ante Jonića*

■ po „varoškomu rodu Matošića kojima je ovdje starina“ (1913: 31)

MAŽURANIĆEVO ŠETALIŠTE (kult.)

○ *Mažuranićevo šetalište*

■ početak u četvrti Manuš dalje kroz četvrt Bol do četvrti Plokite

□ 1948.

● –

■ po Ivanu Mažuraniću (1814.–1890.), hrvatskome pjesniku, pravniku i političaru

MEDOVIĆA, CELESTINA (kult.)

○ *Ulica Celestina Medovića, Medovićevo, Medovića ulica*

■ Kamen

□ 90-ih prošloga stoljeća

● –

■ po Mati Celestinu Medoviću (1857.–1920.), hrvatskome slikaru

MEJAŠI I (top.)

○ *Mejaši I*

■ Mejaši

□ početak 80-ih prošloga stoljeća (na mjestu prijašnjega uskoga poljskoga puta kroz mejaško polje)

● –

■ po istoimenoj četvrti u kojoj se nalazi (zauzima središnji prostor povezujući zapadnu i istočnu stranu četvrti)

MEJAŠI II (top.)

○ *Mejaši II*

■ Mejaši

□ početak 80-ih prošloga stoljeća

● –

■ po istoimenoj četvrti u kojoj se nalazi (položena paralelno uz ulicu *Mejaši I*)

MIHANOVIĆA, ANTUNA (kult.)

○ *Ulica Antuna Mihanovića, Mihanovićevo*

■ Meje

□ 1992.

● *Ulica Rose Luxemburg*

■ po Antunu Mihanoviću (1796.–1861.), hrvatskome književniku i pravniku

MIHOVILOVA ŠIRINA (kult.)

- *Mihovilova širina*
- Grad
- 1913. (oblik *Mihovilov trg*)
- za talijanske okupacije: *Campielo San Michele*
- po „staroj crkvi sv. Mihovila koja je građena nazad hiljadu i dvjesto godina te je do nedavno stajala na ovom malom trgu“ (1913: 32), a po novim je tumačenjima po Mihovilu Pavlinoviću

MIKAČIĆA, DUJMA (kult.)

- *Ulica Dujma Mikačića, Mikačićeva*
- Dobri
- 1992. (na mjestu uskoga prolaza koji je povezivao današnju Gundulićevu i Slavićevu)
- –
- po Dujmu Mikačiću (1865.–1933.), dugogodišnjemu tajniku pohrvaćene splitske općine i suradniku gradonačelnika Gaje Bulata

MILIĆEVA (kult.)

- *Milićeva ulica*
- Varoš
- 1913.
- –
- po „splitskome načelniku Vicku⁴¹⁴ Miliću koji se rodio u Varošu te je prvi dao popločati ovu ulicu“

MIRNI PUT (top. / kult.)

- *Mirni put*
- Kamen
- 90-ih prošloga stoljeća
- –
- po pučkome tumačenju, od mira koji dolazi iz obližnje crkve Gospe od Karmela

MITNIČKA (kult. / top.)

- *Mitnička ulica*
- Plakaluša
- 1948.
- –
- po nekadašnjoj mitnici koja se na ovome mjestu nalazila u prošlosti

MOLIŠKIH HRVATA (kult.)

- *Ulica Moliških Hrvata*
- Križine
- 1992. (na mjestu prijašnjega uskoga prolaza prema četvrti Trstenik)
- –
- po Moliškim Hrvatima, potomcima hrvatskoga naroda koji žive u regiji Molise u Italiji kamo su došli kao izbjeglice iz Dalmacije u 17. st. bježeći pred Osmanlijama s područja srednje Dalmacije

MORPURGOVA POLJANA (kult.)

- *Poljana Vida Morpurga, Morpurgova*
- Grad
- 1948.
- –

⁴¹⁴ Pravim imenom Vinko Milić koji je bio gradonačelnik od 1900. do 1906. godine, a rodio se u Milićevoj ulici.

- po Vidu Morpurgu (1838.–1911.), hrvatskome nakladniku, tiskaru, knjižničaru i političaru židovskoga podrijetla

MOSEĆKA (top.)

- *Mosećka ulica*
- Kacunar i Kman
- 1992.
- *Ulica Ante Jakulja*, kasnije odvojak *Ulice Mosećkoga odreda*
- po planini Moseć (u Domovinskome ratu prirodni obrambeni objekt od napada pobunjenika iz tzv. Srpske krajine)

MOSORSKA (top.)

- *Mosorska ulica*
- Radunica
- 1948.
- za talijanske okupacije: *Via Marco Cavagna*
- po planini Mosor

MOSTARSKA (top.)

- *Mostarska ulica*
- Brda
- 1992.⁴¹⁵
- *Ulica Veljka Neškovića*
- po hercegovačkome gradu Mostaru

MOSTINE (top.)

- *Mostine*
- Mostine
- 1948.
- –
- po istoimenoj četvrti u kojoj se nalazi

MRČELINA (kult.)

- *Mrčelina ulica*
- Varoš
- 1913.
- –
- po „varoškoj porodici Katunarića zvanih Mrčela“ (1913: 32)

N

NA KRIŽICE⁴¹⁶ (top.)

- *Na Križice*
- Škrape i Blatine
- 1913.
- –
- po „kapelici na uglu toga poljskoga puta, stari pučki naziv“ (1913: 33)

⁴¹⁵ U Kažiputu je *Mostarska ulica*, ali u četvrti Lučac po „Mostaru, glavnome gradu Hercegovine, iz koje mnogi Splitski vuku lozu, a baš ovom ulicom vodi put u Hercegovinu, preko Poljica i Imotskoga“ (1913: 32).

⁴¹⁶ Prijedlog *na* susrećemo u prvome službenome popisu hodonima iz 1913. godine (*Na Glavičine, Na Kman, Na Križice, Na Stinicu, Na Toč i Na Tupinu*). Uspredbom značenja prijedloga *na* u starijem popisu s prijedlogom *put* koji se u velikome broju pojavljuje u suvremenoj hodonimiji moguće je promatrati sinoniman odnos ovih dvaju prijedloga jer 1913. bilježimo *Na Kman* koji se pojavljuje u popisu iz 2013. kao *Put Kmana* i isto tako *Na Glavičine* (1913.) koji je u novome zapisivanju *Put Glavičina* (2013.).

NA TOĆ (top.)

- *Na Toć*
- Bačvice
- 1913.
- –
- po „tome što je ovdje nekoć bio stari tisak za masline, 'toć' u splitskom govoru“ (1913: 33)

NA TUPINI (top.)

- *Na Tupini, Na Tupinu*
- Manuš
- 1913. (*Na Tupinu*)
- gramatička promjena: *Na Tupinu* (ak.) → *Na Tupini* (lok.)
- po „vrsti zemlje zvatoj u Splitu 'tupina' od koje se peče cemenat“ (1913: 33); u kasnijim vremenima predio dobiva i službeno ime Tupina

NARODNI TRG (kult.)

- *Pjaca*
- Grad
- 1948.; stoljećima ranije *Pjaca*
- za talijanske okupacije: *Piazza Vittorio Emanuele*
- po uzoru na talijansku tradiciju imenovanja glavnih gradskih trgova (*Piazza del Popolo*)

NELIPIĆA (kult.)

- *Nelipića ulica, Ulica kneza Nelipića, Ulica knezova Nelipića*
- Grad
- 1913. (oblik *Nelipića ulica*)
- *Foscolova poljana*
- po „hrvatskom velikaškom rodu Nelipića, knezova Cetinskih koji su vladali Splitom“ (1913: 34)

NEPOTA, JULIJA (kult.)

- *Ulica Julija Nepota, Nepotova*
- Grad
- 1992.
- *Vizantinska ulica (Bizantinska ulica)*; za talijanske okupacije: *Via Giulio Napote*
- po Juliju Nepotu (lat. Iulius Nepotus) (oko 430. do 475./480. godine), zadnjemu caru Zapadnoga Rimskoga Carstva

NERETVANSKA (top.)

- *Neretvanska ulica*
- Grad
- 1948.
- –
- po rijeci Neretvi (s obzirom na pojavljivanja (1948.): po sjećanju na veliku njemačku ofenzivu na rijeci Neretvi između siječnja i travnja 1943. godine)

NESLANOVAC (top.)

- *Ulica Neslanovac*
- Neslanovac
- 1992.
- –
- po istoimenoj četvrti u kojoj se nalazi

NIGERA, TOMASA (kult.)

- *Ulica Tomasa Nigera, Nigerova*
- Grad

□ 1948.

● *Pod bedemom* i oblikom *Ulica Tome Nigera Mrčića*

■ po Tomi Nigeru (1450.–1531.) (hrv. Crnić, Crnota, Črne i lat. Nigris, Negri), hrvatskome biskupu, diplomati, humanistu i piscu

NINČEVIĆA (kult.)

○ *Ninčevića ulica*

■ Lučac

□ 1913.

● –

■ po „starom splitskom rodu Ninčevića koji se ovdje najprije naseliše, a po njima se zove i poznata vrst splitskoga groždja *ninčuša*“ (1913: 34)

NINSKA (top.)

○ *Ninska ulica*

■ Visoka

□ 1992.

● –

■ po starohrvatskome gradu Ninu

NODILA, NATKA (kult.)

○ *Ulica Natka Nodila, Nodilova*

■ Grad i Dobri

□ 1913.

● –

■ po „Natku Nodilu (1834.–1912.), Splitsaninu i počasnome gradjaninu Splita, uzornom rodoljubu i čuvenom povjesničaru hrvatske i srpske starine, koji zadnjih godina, svakoga ljeta preko praznika, u ovoj ulici stanovaše, sve do svoje smrti, godine 1912.“ (1913: 34)

NOVAKA, GRGE (kult.)

○ *Ulica Grge Novaka, Novakova*

■ Sućidar

□ kraj 80-ih prošloga stoljeća

● *Ulica Sućidar*

■ po Grgi Novaku (1888.–1978.), hrvatskome povjesničaru i arheologu

NOVIGRADSKA (top.)

○ *Novigradska ulica*

■ Barutana

□ kraj 90-ih prošloga stoljeća

● –

■ po mjestu Novigrad u Zadarskoj županiji (oslobođenome od srpskoga okupatora u siječnju 1993. godine u vojno-redarstvenoj akciji *Maslenica*)

NJ

NJEGOŠA, PETRA PETROVIĆA (kult.)

○ *Ulica Petra Petrovića Njegoša, Njegoševa*

■ Meje

□ 1948.

● –

■ po Petru II Petroviću Njegošu (1813.–1851.), crnogorskome vladaru, vladiki, pjesniku i filozofu

O

OBALA ANTE TRUMBIĆA⁴¹⁷ (kult.)

- *Trumbićeva obala*
- Grad
- 30-ih prošloga stoljeća (*Trumbićeva obala*)
- za talijanske okupacije: *Riva Ciano Castanzo*; kasnije (do 1992.) *Saveznička obala*
- po Anti Trumbiću (1864.–1938.), hrvatskome političaru i pravniku, pravašu i kasnije jugoslavenski orijentiranome političaru koji se pred kraj života vraća ideji hrvatske državnosti

OBALA HRVATSKOG NARODNOG PREPORODA (kult.)

- *Riva*⁴¹⁸
- Grad
- 1992.
- za talijanske okupacije: *Riva Re Imperatore*; po završetku rata: *Wilsonova obala*; od 50-ih do početka 90-ih: *Titova obala*
- po Hrvatskome narodnome preporodu (1813.–1874.), nacionalno-političkome i kulturnome pokretu nastalom pod utjecajem prosvjetiteljstva i romantizma

OBALA KNEZA BRANIMIRA (kult.)

- *Branimirova obala*
- Dražanac i Meje
- 1992.
- *Obala Jugoslavenske narodne armije (JNA obala i Obala JNA)* (1948.–1992.)
- po Branimiru, knezu Primorske Hrvatske od 879. do 892. godine, posljednjemu vladaru iz dinastije Domagojevića

OBALA KNEZA DOMAGOJA (kult.)

- *Domagojeva obala*
- Bačvice
- 1992.
- *Obala bratstva i jedinstva*
- po Domagoju, knezu Dalmatinske Hrvatske (864.–876.), utemeljitelju uzurpatorske dinastije Domagojevića

OBALA LAZARETA (top. / kult.)

- *Lazareti*
- Grad
- 1913.
- –
- po položaju nekadašnjih lazareta⁴¹⁹ građenih krajem 16. st., a porušenih iza 2. svjetskoga rata

OBALA POMORACA (kult.)

- *Obala pomoraca*
- Grad
- 1992. (u podnožju Katalinića briga)
- –

⁴¹⁷ Kažiput ne donosi zasebne opise za svaku od imenovanih obala već ih svrstava u zajedničko ime *Obala* naglašavajući da u Splitu postoje sljedeće obale: „*Zapadna, Marjanska, Ilirska, Francuska, Dioklecijanova, Mletačka i Stosmajerova.*“ (1913: 34).

⁴¹⁸ Građani Splita znaju što prostorno podrazumijeva *Riva*, to je onaj najprepoznatljiviji uzvorski dio Splita od dna Marmontove ulice sa zapadne strane pa do tzv. Turističke palače (odnosno zgrade Lučke kapetanije) na istočnoj strani. Naravno, simbolika *Rive* je i u tome što je ona najpoznatiji politički poligon na kojemu se desetljećima iščitavaju smjene ideologija.

⁴¹⁹ Kompleks lazareta osmišljen je prema planu splitskoga Židova Daniela Rodriga iz 1556. godine, a za primanje i skladištenje robe u svrhu pretovara i karantene. Nakon dubrovačkih lazareta bili su najveći kompleks gospodarske i fortifikacijske arhitekture u Dalmaciji, Nazvani su prema svetome Lazaru, zaštitniku oboljelih

- po sjećanju na sve pomorce koji isplovljavaju iz luke koja je u neposrednoj blizini

OBROV (top.)

- *Obrov*
- Grad
- 1913.
- –
- po „obrovu što je ovdje bio ispod gradskih zidina kud je voda otjecala“ (1913: 34)

ODAKA, KRSTE (kult.)

- *Ulica Krste Odaka, Odakova*
- Škrape
- 1992.
- –
- po Krsti Odaku (1888.–1965.), hrvatskome skladatelju i glazbenome pedagogu

ODESKA⁴²⁰ (top.)

- *Odeska ulica*
- Mertojak
- početak 80-ih prošloga stoljeća
- –
- po ukrajinskome gradu Odesi, gradu prijatelju Splita

OMIŠKA (top.)

- *Omiška ulica*
- Radunica i Gripe
- 1948.
- za talijanske okupacije: *Via Epetium*
- po gradu Omišu

OSJEČKA (top.)

- *Osječka ulica*
- Plakaluša
- 1992.
- *Dvadesete dalmatinske divizije (XX. dalmatinske divizije, 20. divizije)*
- po gradu Osijeku

OSTRAVSKA (top.)

- *Ostravska ulica*
- Mertojak
- druga polovica 80-ih prošloga stoljeća
- –
- po češkome gradu Ostravi, gradu prijatelju Splita

OZALJSKA (top.)

- *Ozaljska ulica, Ozljanska*
- Visoka
- 1992. (na mjestu ranijega uskoga pješačkoga puta u četvrti Visoka)
- –
- po gradu Ozlju

⁴²⁰ Izgradnjom najvećega stambenoga kompleksa u povijesti Splita u četvrti Mertojak u prvoj polovici osamdesetih godina prošloga stoljeća, sve su nove ulice u tome kompleksu nazvane prema gradovima prijateljima Splita. Od toga vremena bilježimo sljedeće ulice takvoga imenovanja: *Doverska, Trondheimska, Odeska* i nešto kasnije *Ostravska*.

P

PALMINA (top. / kul.)

○ *Palmina ulica*

■ Varoš

□ 1913.

● –

■ po „starom palmovom drvetu koje ovdje raste u prisoju Marjana“ (1913: 35)

PALMOTIĆA, JUNIJA (kult.)

○ *Ulica Junija Palmotića, Palmotićeve*

■ Gospinica

□ 1992.

● prije *Ulica 14. kolovoza*

■ po Juniju (Džoni) Palmotiću (1607.–1657.), dubrovačkome baroknome pjesniku i dramatičaru

PAPALIĆEVA (kult.)

○ *Papalićeve ulica*

■ Grad

□ 1913

● –

■ po splitskoj obitelji Papalić (lat. Papali, tal. de Papalis) koja je u 14. st. doselila iz Poljica

PAPANDOPULA, BORISA (kult.)

○ *Ulica Borisa Papandopula, Papandopulova*

■ spaja četvrti Trstenik i Križine

□ 1992.

● prije *Ulica Henrika Znidarčića*

■ po Borisu Papandopulu (1906.–1991.), hrvatskome skladatelju i dirigentu

PARAĆA, VJEKOSLAVA (kult.)

○ *Ulica Vjekoslava Paraća, Paraćeve*

■ Sućidar

□ 1992.

● –

■ po Vjekoslavu Paraću (1904.–1986.), hrvatskome slikaru, rodenome Solinjaninu

PARK EMANUELA VIDOVIĆA (kult.)

○ *Vidovićeve park*

■ na spoju četvrti Dobri, Table, Skalice i Spinut

□ 1992.

● –

■ po Emanuelu Vidoviću (1870.–1953.), hrvatskome slikaru

PARK MLADEŽI (kult.)

○ *Park mladeži*

■ Glavičine

□ 1992.

● prije *Park skojevaca*

■ po mladeži koja se (ranije, a i danas) okupljala na ovome mjestu zbog nogometa i nogometnoga kluba *Split* čije je sjedište na ovome mjestu

PARK POMORACA (kult.)

○ *Park pomoraca*

■ Katalinića brig

□ 1992. (u sjećanje na morski napad JNA mornarice na Split u studenome 1991.)

● –

■ po svim pomorcima koji su stali u obranu Splita u studenome 1991. godine

PAŠTRIĆA, IVANA (kult.)

○ *Ulica Ivana Paštrića, Paštrićeva*

■ Visoka

□ 1992.

● –

■ po Ivanu Paštriću (1636.–1708.), hrvatskome svećeniku i kulturnome djelatniku

PAZDIGRADSKA (top.)

○ *Pazdigradska ulica*

■ Pazdigrad

□ 1992.

● –

■ po istoimenoj četvrti u kojoj se nalazi

PAZINSKA (top.)

○ *Pazinska ulica*

■ Visoka

□ 1992.

● –

■ po gradu Pazinu

PENIĆA (kult.)

○ *Penića ulica*

■ Varoš

□ 1913.

● za talijanske okupacije: *Via Girolamo Bernardi*

■ po „varoškom rodu Penića kojima je ovdje starina“ (1913: 35)

PERIČIĆA, BOŽE (kult.)

○ *Ulica Bože Peričića, Peričićeva*

■ Firule

□ 1992.

● –

■ po dr. Boži Peričiću (1865.–1947.), hrvatskome liječniku, jezikoslovcu i prevoditelju

PERISTIL (kult.)

○ *Peristil*

■ Grad

□ 1913.

● prije *Plokata sv. Duje, Pločata sv. Dujma* (najstariji je organizirani trg ne samo u Splitu već na cijeloj istočnoj strani Jadrana)

■ po apelativu iz grč. περιστύλιο (natkriveni prostor okružen stubovima)

PERIŠIĆA (kult.)

○ *Perišića ulica*

■ Varoš

□ 1913.

● –

■ po „kući Perišića, od koje je bio majstor Andrija, graditelj novoga zvonika svetoga Dujma“

PERIVOJ ANE ROJE (kult.)

- *Perivoj Ane Roje*
- Sućidar
- 1992.
- –
- po Ani Roje (Harmoš) (1909.–1991.), balerini, koreografkinji i plesnoj pedagoginji

PERVANOVA (kult.)

- *Pervanova ulica*
- Lučac
- 1913.
- –
- po „starom rodu Pervana, kojih jedan ogranak zovu i Kotromani“ (1913: 35)

PETKOVIĆ, BLAŽENE MARIJE (kult.)

- *Ulica blažene Marije Petković, Marije Petković*
- Mejaši
- 2011.
- prije odvojak ulice *Težački put*
- po Mariji Petković (1892.–1966.), blaženici, utemeljiteljici zajednice Kćeri milosrđa sv. Franje

PETRAVIĆA, ANTE (kult.)

- *Ulica Ante Petravića, Petravićeva*
- Brda
- 1992.
- –
- po Anti Petraviću (1874.–1941.), hrvatskome povjesničaru i književnome kritičaru

PETRIĆA (kult.)

- *Petrića ulica*
- Radunica
- 1913.
- –
- po „porodici Petrića kojima je ovdje starina“ (1913: 35)

PETRIĆA, FRANE (kult.)

- *Ulica Frane Petrića, Petrićeva*
- Lučac
- 1992.
- prije *Petrića krug* (1913: 35)⁴²¹
- po Frani Petriću (1529.–1597.), hrvatskome filozofu, humanisti i učenjaku

PETRINJSKA (top.)

- *Petrinjska ulica*
- Kman
- 1992.
- –
- po gradu Petrinji

PETROVA (top. / kult.)

- *Ulica svetog Petra, Petrova ulica*
- na spoju četvrti Bačvice i Lučac
- 1913. (*Kraj Sv. Petra*)
- –

⁴²¹ Isti obrazac promjene kao kod hodonima *Gojsalića ulica* u *Ulica Mile Gojsalić*.

- po „župskoj crkvi sv. Petra koja je bila na Lušču“ (razorena savezničkim bombardiranjem 1943.)

PISTURA (top.)

- *Pistura*
- Grad
- 1913.
- –
- po „davnom sredovječnom nazivu, od latinskoga Pesturio, bit će po pećima u kojima se ovdje pekao kruh“

PLANČIĆA, JURJA (kult.)

- *Ulica Jurja Plančića, Plančićeva*
- Spinut
- 1992.
- prije po narodnome heroju *Ulica Vinka Aljinovića (Aljinovićeve)*
- po Jurju Plančiću (1899.–1930.), hrvatskome slikaru

PLINARSKA (kult.)

- *Plinarska ulica*
- Varoš
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Piero Foscari*
- po „gradskoj plinari – fabrici gasa – koja je u ovoj ulici“ (1913: 36)

PLITVIČKA (top.)

- *Plitvička ulica*
- Brda
- 1992.
- prije *Boračko naselje*
- po mjestu Plitvice (u novijoj hrvatskoj povijesti zbog prve žrtve Domovinskoga rata policajca Josipa Jovića na Uskrs 1991. godine)

POD KOSOM (top.)

- *Ulica pod Kosom*
- Meje
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Piedemonte*
- po „položaju pod južnom kosom⁴²² Marjana, pučki naziv od starine“ (1913: 36)

PODGLAVICA (top.)

- *Pod glavica, Pod Glavica*
- Kamen
- 1992.
- –
- po prostoru ispod brijega (glavice⁴²³) na kojemu se nalazi

PODGORSKA (top.)

- *Pod Gorska, Pod gorska*
- Varoš
- 1913.
- –
- po „položaju ispod gore (šume) marjanske“ (1913: 36)

⁴²² *Kòsa* 'blaga strana brijega ili planine, padina'.

⁴²³ *Glàvica* 'brijeg ili vrh brijega oblog (ne oštrog) vrha, ob. pod šumom'.

POJIŠANSKA (top.)

- *Pojišanska, Poišanska*
- Pojišan
- 1913. (oblik *Iza Gospe od Pojišana* po „položaju iza Gospine crkve“)
- prije *Rade Končara (Ulica Rade Končara)*
- po položaju kojega zauzima u četvrti Pojišan

POLJANA GRGURA NINSKOG (kult.)

- *Ninskoga poljana, Grgureva poljana*
- Grad
- 1913. (oblik *Grgura Ninskoga Poljana*)
- –
- po „Grguru Zdraninu, slavnom biskupu hrvatskom, koji je u vrijeme kralja Tomislava, nazad ravnih hiljadu godina, na crkvenom saboru u Splitu vatreno branio hrvatsku službu božju protiv latinskih biskupa“ (1913: 21)

POLJANA KNEZA TRPIMIRA (kult.)

- *Kneza Trpimira, Trpimirova poljana*
- na spoju četvrti Grad, Lučac i Bačvice (između *Zagrebačke ulice* i *Zlodrine poljane*)
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Poljana bataljona Garibaldi*
- po Trpimiru, knezu Primorske Hrvatske (845.–864.), utemeljitelju dinastije Trpimirovića

POLJANA KRALJICE JELENE (kult.)

- *Jelenina poljana, Kraljice Jelene*
- Grad
- 1913.
- *Poljana kralja Tomislava*
- po Jeleni Slavnoj (? – 976.), hrvatskoj kraljici

POLJARSKI PUT (kult.)

- *Poljarski put*
- Mejaši
- sredinom 80-ih prošloga stoljeća
- –
- po splitskim težacima (poljarima) koji su ovim putem prolazili zaprežnim kolima do polja

POLJIČKA CESTA (top. / kult.)

- *Poljička*
- prolazi kroz četvrti Pojišan, Plakalušu, Firule, Blatine, Trstenik, Smredačac, Mertojak i završava na spoju četvrti Žnjan i Dragovode (jedna je od najdužih i najprometnijih splitskih ulica)
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via del Laurena*; poslije: 2. svjetskoga rata *Dvadesete dalmatinske udarne brigade* i *Ulica Rade Končara*; vraćeno staro ime 1992.
- po „tome što vodi u Poljica, staru hrvatsku župu slavne prošlosti, koja medjaši sa splitskom općinom“ (1913: 37)

POLJUDSKO ŠETALIŠTE (top.)

- Poljudsko šetalište
- Poljud
- 1931.
- za talijanske okupacije: *Via Paludi*
- po putu (šetnici) kroz nekadašnje polje u četvrti Poljud

POPOVIĆA, ANASTASA (kult.)

○ *Ulica Anastasa Popovića, Popovićevo*

■ Varoš

□ 1913.

● za talijanske okupacije: *Via Francesco de Difnico*; poslije izmjena motivacije (v. hodonime *Gojsalića, Mile i Petrića, Frane*)

■ po: a. „varoškom rodu Popovića kojima je ovdje starina, a ime im dokazuje da je među bosanskim doseljenicima bilo i sljedbenika istočne pravoslavne crkve“ (1913: 37) i b. Anastasu Popoviću (1786.–1872.), osnivaču prve novčarske ustanove u Hrvatskoj, Splitskaninu pravoslavne vjeroispovijesti

PORINOVA (kult.)

○ *Porinova ulica*

■ Dobri

□ 1913.

● –

■ po Porinu (9. stoljeće), prema legendi, vojskovođi Ljudevita Posavskoga

POŽEŠKA (top.)

○ *Ulica grada Požege, Požeška ulica*

■ Plokite

□ 1992.

● prije dio *Ulice braće Santini*

■ po gradu Požegi

PRERADOVIĆEVO ŠETALIŠTE (kult.)

○ *Šetalište Petra Preradovića*

■ Bačvice

□ 1948.

● –

■ po Petru Preradoviću (1818.–1872.), hrvatskome generalu, pjesniku i prevoditelju

PRILAZ BRAĆE KALITERNA (kult.)

○ *Prilaz braće Kaliterna*

■ Bačvice

□ 1992.

● prije *Kupališni prilaz*

■ po braći Fabijanu (1886.–1952.) i Luki (1893.–1984.) Kaliterna, legendarnim hrvatskim nogometašima i igračima Hajduka

PRILAZ JOSIPA VRANIĆA (kult.)

○ *Vranićev prilaz*

■ Kašjuni

□ 2011.

● –

■ po Josipu Vraniću (1969.–1991.), mladome pripadniku netom osnovanih Oružanih snaga RH, a na mjestu njegove pogibije (pogođen je s broda JNA mornarice 24. rujna 1991.)

PRILAZ POMOĆNICE KRŠĆANA (top. / kult.)

○ *Pomoćnice kršćana*

■ Kman

□ 1992.

● prije odvojak ulice *Oko Kmana*

■ po župnoj crkvi Pomoćnice kršćana u četvrti Kman

PRILAZ VLADIMIRA NAZORA (kult.)

○ *Nazorov prilaz*

■ Varoš

□ sredinom 60-ih prošloga stoljeća

● –

■ po Vladimiru Nazoru (1876.–1949.), književniku i političaru u vrijeme tzv. Nove Jugoslavije

PRIMOŠTENSKA (top.)

○ *Ulica grada Primoštena, Primoštenska ulica*

■ Žnjan

□ kraj 90-ih prošloga stoljeća

● –

■ po gradu Primoštenu

PRIORA PETRA (kult.)

○ *Petrova*

■ Grad

□ 1992.

● –

■ po prioru Petru, samostanske poglavaru i splitskome knezu i kapetanu (1089.–1097.)

PROLAZ IVANA LOZICE (kult.)

○ *Prolaz Ivana Lozice*

■ Pojišan

□ krajem 60-ih prošloga

● –

■ po Ivanu Lozici (1910.–1943.), tragično stradalome hrvatskome kiparu

PUJANKE (top.)

○ *Ulica Pujanke*

■ Pujanke

□ početak 80-ih prošloga stoljeća

● –

■ po imenu četvrti u kojoj se nalazi (Kažiput bilježi oblik *Pujanka* „po pučkom nazivu toga položaja, a kaže se da je ime došlo od toga što se ovdje sadila loza donesena iz Pulje“ (1913: 38))

PUNTARSKA (kult.)

○ *Puntarska ulica*

■ spoj četvrti Varoš i Spinut

□ 1992.

● –

■ po puntarima, pučkim buntovnicima, ustanicima, nezadovoljnicima (kolokvijalni naziv za pristaše ujedinjenja Dalmacije s ostatkom Hrvatske u 19. st.; od njem. *bund* 'savez')

PUPAČIĆA, JOSIPA (kult.)

○ *Ulica Josipa Pupačića, Pupačićeva*

■ Plakaluša

□ 1992.

● od 1948. do 1992.: *Ulica Georgi Dimitrova (Georgi Dimitrova, Dimitrova)*

■ po Josipu Pupačiću (1928.–1971.), hrvatskome književniku i sveučilišnome profesoru

PUT BARINA⁴²⁴ (top.)

⁴²⁴ U suvremenoj se splitskoj hodonimiji prijedlog *pút* pojavljuje uz čak trideset i šest hodonima dok se u Kažiputu iz 1913. taj isti oblik pojavljuje, ali kao imenica, u svega četiri hodonima (*Put ispod Meja, Put kroz*

- *Put Barina*
- Kamen
- kraj 90-ih prošloga stoljeća
- –
- po smjeru prema predjelu Barine u četvrti Kamen

PUT BONACINKE (top.)

- *Put Bonacinke*
- Kila
- kraj 90-ih prošloga stoljeća
- –
- po smjeru prema predjelu Bonacinka u četvrti Kila

PUT BORIKA (top.)

- *Put Borika*
- Kamen
- kraj 90-ih prošloga stoljeća
- –
- po smjeru prema predjelu Borik u četvrti Kamen

PUT BRDA (top.)

- *Put Brda*
- Kopilica i Brda
- sredinom 70-ih prošloga stoljeća
- –
- po smjeru od četvrti Kopilica do četvrti Brda

PUT BRODARICE (top.)

- *Put Brodarice*
- Glavičine i Brodarica
- 1992.
- –
- po smjeru od četvrti Glavičine do četvrti Brodarica

PUT BUNARA (kult. / top.)

- *Put Bunara*
- Kamen
- 2011.
- –
- po smjeru prema imenovanome predjelu Bunari u četvrti Kamen

PUT DRAGOVODA (top.)

- *Put Dragovoda*
- Mejaši i Dragovode
- početak 80-ih prošloga stoljeća
- –
- po smjeru od četvrti Mejaši prema četvrti Dragovode

Bačvice, Put od Firula i Put u Plokite). U hrvatskome standardnome jeziku prijedlog dolazi od imenice *pút* (*pwt*) koja opisuje 1. 'utaban i utrt dio zemlje koji služi za prolaženje i kretanje' i 2. 'prostor po kome se ili kroz koji se odvija kretanje i javni promet'. Iz nje će postati i istoliki prijedlog (*pwt*) u opisu 'pokazuje pravac prema komu, čemu; k, prema, u pravcu, u smjeru'. Kako su svi splitski hodonimi s prijedlogom *pút* pokazatelji pravca (*pút* + G), odnosno smjera u kojemu se protežu, isti se neće posebno analizirati jer im je zajednička motivacija postanka imena – nazvani su po prepoznatljivome smjeru prema (u) kojemu se protežu.

PUT DUILOVA (top.)

- *Put Duilova*
- Pazdigrad i Duilovo
- 70-ih godina prošloga stoljeća
- za talijanske okupacije: *Contrada della Madonina*
- po smjeru od četvrti Pazdigrad prema četvrti Duilovo

PUT DUJA (top.)

- *Put Duja*
- Kopilica i Duje
- 1992.
- –
- po smjeru od četvrti Kopilica prema četvrti Duje

PUT FIRULA (top.)

- *Put Firula*
- Bačvice i Firule
- 1913. (oblik *Put od Firula*)
- *Šetalište 1. maja*
- po smjeru od četvrti Bačvice prema četvrti Firule (za razliku od imena iz 1913. kada je isti smjer vodio od Firula)

PUT GLAVIČINA (top.)

- *Put Glavičina*
- Skalice i Glavičine
- 70-ih godina prošloga stoljeća
- –
- po smjeru od četvrti Skalice prema četvrti Glavičine

PUT GUŠĆERA (top.)

- *Put Guščera*
- Kila i Kamen
- kraj 90-ih prošloga stoljeća (uski prolaz koji povezuje *Put svetog Ižidora* i *Hrvatskih velikana*)
- –
- po smjeru prema predjelu Guščeri u četvrti Kamen

PUT IZA NOVE BOLNICE (top. / kult.)

- *Put iza nove bolnice*
- Firule
- kraj 90-ih prošloga stoljeća
- –
- po putu i smjeru kretanja prema prostoru koji se nalazi iza bolnice u Firulama

PUT LORE (top.)

- *Put Lore*
- Supaval i Lora
- kraj 60-ih prošloga stoljeća
- –
- po smjeru od četvrti Supaval prema četvrti Lora

PUT MEJA (top.)

- *Put Meja*
- Dražanac i Meje
- 1913. (oblik *Put ispod Meja*)
- za talijanske okupacije: *Via Nizza* i poslije *Contrada San Nicolo*

- po smjeru od četvrti Dražanac prema četvrti Meje

PUT MERTOJAKA (top.)

- *Put Mertojaka*
- Visoka i Mertojak
- 70-ih godina prošloga stoljeća
- –
- po smjeru od četvrti Visoka prema četvrti Mertojak (nekoć prolaz za težačka kola prema poljima na istoku grada)

PUT MOSTINA (top.)

- *Put Mostina*
- Smokovik i Mostine
- od sredine 70-ih prošloga stoljeća (na mjestu ranijega bezimenoga težačkoga puta koji je povezivao polja u Smokoviku i Mostinama)
- *Mosorskog odreda*
- po smjeru od četvrti Smokovik prema četvrti Mostine

PUT ORIŠCA (top.)

- *Put Orišca*
- Pazdigrad
- 90-ih prošloga stoljeća
- –
- po smjeru od Pazdigrada prema predjelu Orišac (nekoć polje koje je dijelilo splitsku općinu od susjedne općine Stobreč)

PUT PAZDIGRADA (top.)

- *Put Pazdigrada*
- Mertojak i Pazdigrad
- 90-ih prošloga stoljeća
- –
- po smjeru od četvrti Mertojak prema četvrti Pazdigrad

PUT PLOKITA (top.)

- *Put Plokita*
- Bol i Plokite
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Marco Polo*
- po smjeru od četvrti Bol prema četvrti Plokite

PUT PODGREDE (top.)

- *Put Podgrede*
- Kamen
- 2011. (na mjestu nekadašnjega uskoga puta (odvojka) *Ulice svetog Mihovila*)
- –
- po smjeru prema predjelu Podgrede u četvrti Kamen

PUT RADOŠEVCA (top.)

- *Put Radoševca*
- Trstenik i Radoševac
- kraj 90-ih prošloga stoljeća
- –
- po smjeru od četvrti Trstenik prema četvrti Radoševac

PUT RAVNIH NJIVA (top.)

- *Put Ravnih njiva*
- Kopilica i Ravne njive
- 70-ih godina prošloga stoljeća
- –
- po smjeru od četvrti Kopilica prema četvrti Ravne njive

PUT SIROBUJE (top.)

- *Put Sirobuje*
- Barutana i Sirobuja
- 70-ih godina prošloga stoljeća
- –
- po smjeru od četvrti Barutana prema četvrti Sirobuja

PUT SJEVERNE LUKE (top.)

- *Put Sjeverne luke*
- Kopilica i Sjeverna luka
- 1992. (ranije odvojak *Solinske ceste*)
- –
- po smjeru od četvrti Kopilica prema četvrti Sjeverna luka

PUT SKALICA (top.)

- *Put Skalica*
- Table i Skalice
- 60-ih prošloga stoljeća
- –
- po smjeru od četvrti Table prema četvrti Skalice

PUT SMOKOVIKA (top.)

- *Put Smokovika*
- Brda i Smokovik
- 1992.
- prije *Ulica Veljka Neškovića*
- po smjeru od četvrti Brda prema četvrti Smokovik

PUT STINICA (top.)

- *Put Stinica*
- Brodarica i Stinice
- 80-ih godina prošloga stoljeća
- –
- po smjeru od četvrti Brodarice prema četvrti Stinice

PUT STUDENCA (top.)

- *Put Studenca*
- Kila
- krajem 90-ih godina prošloga stoljeća (na mjestu nekadašnjega uskoga puta koji je vodio prema bunaru pitke vode Studenac)
- –
- po smjeru od četvrti Kila prema bunaru pitke vode Studenac

PUT SUPAVLA (top.)

- *Put Supavla*
- Brodarica i Supaval
- 1992.
- prije *Put udarnika*
- po smjeru od četvrti Brodarica prema četvrti Supaval

PUT SVETE MANDE (top. / kult.)

- *Put svete Mande*
- Varoš
- 1913. (oblik *Kraj Svete Mande*)
- *Ulica Vlade Bagata*
- po „položaju koji zauzima u vrhu Plinarske ulice“, a s promjenom prijedloga (kraj → put)

PUT SVETOG LOVRE (top. / kult.)

- *Put svetog Lovre*
- Mertojak i Žnjan
- 1992. (neslužbeno kao uski prolaz poznat u starijemu razdoblju)
- –
- po smjeru od četvrti Mertojak prema crkvi svetoga Lovre u Žnjanu

PUT TRSTENIKA (top.)

- *Put Trstenika*
- Križine i Trstenik
- 1992. (neslužbeno kao uski prolaz poznat u starijemu razdoblju)
- –
- po smjeru od četvrti Križine prema četvrti Trstenik

PUT TRŠĆENICE (top.)

- *Put Tršćenice*
- Lovrinac i Tršćenica (danas Dragovode)
- kraj 90-ih prošloga stoljeća (neslužbeno u starija vremena uski prolaz od Lovrinca prema Dragovodama)
- –
- po smjeru od četvrti Lovrinac prema četvrti Tršćenica

PUT VIDOVAČE (top.)

- *Put Vidovače*
- Kamen
- kraj 90-ih prošloga stoljeća
- –
- po smjeru od četvrti Kamen prema predjelu Vidovača

PUT VRBOVNIKA (top.)

- *Put Vrbovnika*
- Kamen
- 90-ih prošloga stoljeća (zadnja splitska ulica na istoku koja dijeli Split od susjedne Žrnovnice)
- –
- po smjeru od četvrti Kamen prema predjelu Vrbovnik (koji pripada Žrnovnici)

PUT ŽNJANA (top.)

- *Put Žnjana*
- Mertojak i Žnjan
- 1992. (neslužbeno poznati stari uski put kojim su splitski težaci dolazili do polja u Žnjanu i Pazdigradu)
- –
- po smjeru od mertojačkoga polja prema poljima u današnjim četvrtima Žnjan i Pazdigrad

R**RAČKOGA, FRANJE** (kult.)

- *Ulica Franje Račkog, Račkog*

- Manuš
- 1948.
- za talijanske okupacije: *Via Francesco Cripsì*
- po Franji Račkome (1828.–1894.), hrvatskome povjesničaru, jezikoslovcu, publicisti i političaru

RADMILOVIĆA (kult.)

- *Radmilovićeve ulica*
- Varoš
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Marco Flori*
- po „varoškom rodu Radmilovića kojima je ovdje starina“ (1913: 39)

RADNIČKA (kult.)

- *Radnička ulica*
- Gripe
- 1948.
- –
- po organiziranoj društvenoj klasi ljudi (radnika) (slične oblike bilježe i druge hodonimije po počasti radničkoj klasi)

RADUNICA (top.)

- *Radunica*
- Radunica
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Antonio Radman*; od 1948. do 1992.: *Trumbićeva ulica*
- po istoimenoj četvrti u kojoj se nalazi (mada Kažiput donosi jedan zanimljiv (ali nepotvrđen) opis motivacije „po vodi Radunici koja je bila u ovoj ulici, a ime je vodi od staroga hrvatskoga roda Raduna“ (1913: 39).

RAMSKA (top.)

- *Ramska ulica*
- Brda
- 1992.
- *Pionirska ulica*
- po bosanskohercegovačkome gradu Rami (s Hrvatima kao većinskim stanovništvom)

RAOSA, IVANA (kult.)

- *Ulica Ivana Raosa, Raosova*
- Brda
- 1992.
- –
- po Ivanu Raosu (1921.–1987.), hrvatskome književniku

RAZMILOVIĆA, FRA BONE (kult.)

- *Ulica fra Bone Razmilovića, Razmilovića ulica, Fra Bonina*
- Spinut
- 1992.
- *Ulica Bruna Ivanovića*
- po fra Boni Razmiloviću (Radmiloviću) (1626.–1678.), hrvatskome minijaturisti

REIĆA (kult.)

- *Reića ulica*
- Varoš
- 1913. (oblik *Rejića ulica*)
- za talijanske okupacije: *Vicolo dei Reich*

- po „starome rodu Reljića, po splitskome izgovoru Rejića koji su se ovdje naselili“ (1913: 39)

RELJKOVIĆA, ANTUNA MATIJE (kult.)

- *Antuna Matije Reljkovića, Reljkovićeva*
- Manuš
- 1948.
- za talijanske okupacije: *Via Vittorio Veneto; Ulica Svetozara Markovića* (1968.–1992.)
- po Antunu Matiji Reljkoviću (1732.–1798.), hrvatskome književniku, gramatičaru i prevoditelju

RENDIĆA, IVANA (kult.)

- *Ulica Ivana Rendića, Rendićeva*
- Spinut
- kraj 60-ih prošloga stoljeća (*Rendićevo stubište*)
- *Aljinovićeva ulica*
- po Ivanu Rendiću (1849.–1932.), hrvatskome kiparu

RIJEČKA (top.)

- *Riječka ulica*
- Manuš
- 1948.
- –
- po gradu Rijeci

RITTERA VITEZOVIĆA, PAVLA (kult.)

- *Ulica Pavla Rittera Vitezovića, Vitezovićeva*
- Sućidar
- 1992. (na mjestu ranijega pješačkoga uskoga puta)
- –
- po Pavlu Ritteru Vitezoviću (1652 –1713.), hrvatskome književniku, povjesničaru i jezikoslovcu

RODRIGE, DANIELA (kult.)

- *Rodrigina ulica, Rodrige*
- Grad
- 1948.
- –
- po Danielu Rodrigezu (Rodrigi), splitskome Židovu i poduzetniku (inicirao podizanje carinarnice i proširivanje Lazareta (1549. – 1592.); bio konzul židovskoga stanovništva u Splitu; zaslužan za razvoj Splita kao važnoga trgovačkoga središta od 1645. do 1669.)

ROOSVELTA, FRANKLINA DELANA (kult.)

- *Roosveltova ulica, Ruzveltova*
- Bačvice
- 70-ih prošloga stoljeća
- –
- po Franklinu Delanu Roosveltu (1882.–1945.), 32. američkom predsjedniku (1933.–1945.)

ROVINJSKA (top.)

- *Rovinjska ulica*
- Žnjan
- kraj 80-ih prošloga stoljeća (na mjestu nekadašnjega poljskoga puta u žnjanskome polju)
- –
- po gradu Rovinju

RUŽIĆA (kult.)

- *Ružića ulica*

- Varoš
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Vincenzo Drago*
- po „rodu splitskih pučana Ružića kojima je ovdje starina“ (1913: 40)

S

SALONITANSKIH MUČENIKA (kult.)

- *Ulica salonitanskih mučenika, Ulica Salonitanskih mučenika*
- Smokovik i Meterize
- 2003.
- –
- po starokršćanskim mučenicima (zbog vjere uhićeni i pogubljeni za cara Dioklecijana (304. godine) u solinske amfiteatru na Kapljuču).⁴²⁵

SARAJEVSKA (top.)

- *Ulica grada Sarajeva, Sarajevska ulica*⁴²⁶
- Brda i Smokovik
- 1992.
- –
- po „Sarajevu, glavnom gradu Bosne u koju vodi ova cesta preko Klisa i Sinja“ (1913: 40)

SAVSKA (top.)

- *Savska ulica*
- Bol
- 60-ih prošloga stoljeća
- –
- po rijeci Savi

SENJSKA (top. / kul.)

- *Ulica grada Senja, Senjska ulica*
- Varoš
- 1913.
- od 1948. do 1992.: *Lenjingradska ulica*
- po „Senjanima koji se naseliše u ovome dijelu Varoša“ (1913: 40)

SEVERA, FLAVIJA VALERIJA (kult.)

- *Severova ulica, Severova*
- Grad
- 1913. (oblik *Severora ulica*)
- za talijanske okupacije: *Via Severo Magno*
- po Flaviju Valeriju Severu (lat. Flavius Valerius Severus), imenovanome cezaru u vrijeme Dioklecijana (305.–307.), povjesničari do danas nisu suglasni tko je bio i kada je živio Sever⁴²⁷

SINOVIČIĆA (kult.)

- *Sinovčića ulica*
- Varoš
- 1913.

⁴²⁵ Među mučenicima su bili: biskup Dujam, svećenik Asterije, đakon Septimije te svjetovni vjernici Anastazije, Antiohijan, Gajan, Telije i Paulijan i svi se danas slave kao sveci mučenici.

⁴²⁶ V. *Mostarska* zbog istoga koncepta izmjesta hodonima.

⁴²⁷ Kažiput, uz ime ulice, donosi opis da je „po Severu, latinskom vlastelinu iz Solina koji poslije porušenja Solina povraća s Brača solinske bjegunce te ih dovede u Dioklecijanovu palaču, i tako osnova grad Split te mu bi prvim načelnikom godine 630.“ (1913: 40). Kako službena povijest nema potvrda za ovakvo tumačenje, ono se neće uzimati kao relevantno za tumačenje antroponima zatečenoga u hodonimu *Severova*.

- za talijanske okupacije: *Via Marco Sinovicich*
- po „starom splitskom rodu Sinovčića, ovdje naseljenih“ (1913: 40)

SINJSKA (top.)

- *Ulica grada Sinja, Sinjska ulica*
- Dobri
- 1913.
- *Ulica sinjskih žrtava (Sinjskih žrtava)* (1948. do 1992.)
- po „varošu Sinju u zagorskoj Dalmaciji, s kojim je Split od pamtivjeka u trgovačkom saobraćaju“ (1913: 40)

SIRIŠĆEVIĆA (kult.)

- *Sirišćevića ulica*
- Varoš
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Feliciano Bettera*
- po „varoškome rodu Sirišćevića, kojima je ovdje starina“ (1913: 41)

SKRADINSKA (top.)

- *Ulica grada Skradina, Skradinska ulica*
- Žnjan
- kraj 90-ih prošloga stoljeća (na mjestu nekadašnjega uskoga težačkoga puta u žnjanskome polju)
- –
- po gradu Skradinu

SLANICE (top.)

- *Ulica Slanice*
- Kamen
- 90-ih prošloga stoljeća
- –
- po istoimenome predjelu u četvrti Kamen na kojemu se nalazi

SLAVIĆEVA (kult.)

- *Slavićeva ulica*
- Dobri
- 1913.
- –
- po „staroj splitskoj porodici Slavića koji su ovdje imali svoj posjed“ (1913: 41)

SLAVONSKA (top.)

- *Slavonska ulica*
- Plokite
- 1992.
- *Ulica Đordana Borovčića Kurira*
- po hrvatskoj regiji Slavoniji

SLIVNJANSKA (top.)

- *Slivanska, Slivanjska*
- Barutana
- 1992.
- –
- po selu Slivno u Imotskoj krajini

SLOVENIĆA, MARKULA (kult.)

- *Slovenićeve ulice*

- Gripe
- 1948.
- –
- po Markulu Sloveniću⁴²⁸

SMILJANIĆA, ILIJE (kult.)

- *Smiljanićeva ulica*
- Bol
- kraj 60-ih prošloga stoljeća
- –
- po Iliji Smiljaniću (?–1654.), hrvatskome protuosmanskome ratniku, najistaknutijemu potomku serdarske obitelji Smiljanića, jednomu od zaslužnijih boraca u Kandijskome ratu (1645.–1669.) kada mu mletačka vlast dodjeljuje počasni naslov serdara i haramaše

SMOJE, MILJENKA (kult.)

- *Ulica Miljenka Smoje, Smojina ulica*
- Varoš
- 2002. (na mjestu nekadašnjega prolaza koji je spajao *Senjsku* i *Jerinu*)
- –
- po Miljenku Smoji (1923.–1995.), „varoškome ditetu“, hrvatskome novinaru i književniku

SOLURAT (top.)

- *Solurat*
- Varoš i Dražanac
- 1913.
- *Banjo Polo* (od kraja 1. svj. rata do 1948.); poslije *Ulica Ignacija Brajevića*
- po položaju koji je oblikom rt uz morsku (slanu) obalu

SPINČIĆA, VJEKOSLAVA (kult.)

- *Ulica Vjekoslava Spinčića, Spinčićeva*
- Firule
- 60-ih prošloga stoljeća
- –
- po Vjekoslavu Spinčiću (1848.–1933.), hrvatskome političaru, povjesničaru i publicisti

SPINUTSKA (top.)

- *Spinutska ulica, Špinutska ulica*
- Spinut
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Nicolo Giani*
- po „prastarome imenu položaja Spinuti“ (1913: 41)

SREDMANUŠKA (top.)

- *Sredmanuška ulica*
- Manuš
- 1913. (oblik *Sred-Manuška ulica*)
- za talijanske okupacije: *Via Trieste*
- po „tome što prolazi kroz okružje Manuš“ (1913: 41)

STAGNJA⁴²⁹ (top.)

⁴²⁸ Unatoč brojnim pokušajima i kontaktiranju niza (pisanih i usmenih) izvora, podatci o tomu tko je bio Markul Slovenić nisu pronađeni. Jedini Slovenić koji se spominje u povijesti bio je Vjekoslav Slovenić, brački liječnik i sudionik NOB-e od 1941. do 1944. godine.

- *Stagnja*
- Varoš
- 1913.
- *Jerina stagnja*
- po „starohrvatskome, do danas sačuvanom nazivu toga položaja, bit će da znači stajalište, sastajalište“ (1913: 41)

STADLERA, JOSIPA

- *Stadlerova, Ulica Josipa Stadlera*
- Kamen
- 90-ih prošloga stoljeća
- –
- po Josipu Stadleru (1843.–1918.), hrvatskome svećeniku, vrhbosanskome nadbiskupu

STARČEVIĆA, ANTE (Ulica Ante Starčevića; Starčevićeva) (kult.)

- *Starčevićeva, Starčevića ulica*
- Dobri i Skalice
- 1913. (oblik *Starčevića ulica*)
- za talijanske okupacije: *Via Michele Bianchi*
- po hrvatskome političaru, publicisti i književniku (1823–1896)

STARI PAZAR (kult. / top.)

- *Pazar*
- Grad
- 1913. (oblik *Stari Pazar*)
- za talijanske okupacije: *Mercato Vecchio*; poslije (1948.– 1992.) je *Trg narodnog ustanka*
- po sajmištu – pazaru – koje je tu bilo od starina (1913: 42)

STEPINCA, ALOJZIJA (kult.)

- *Ulica Alojzija Stepinca, Stepinčeva*
- Lokve
- 1992.
- *Paićeva ulica*
- po Alojziju Stepincu (1898.–1960.), zagrebačkome kardinalu, političkome uzniku i mučeniku

STINICE (top.)

- *Ulica Stinice*
- Stinice
- 1913. (oblik *Na Stinicu*)
- 1948. iz oblika *Na Stinicu* u oblik *Stinice*
- po istoimenoj četvrti u kojoj se nalazi, odnosno po „položaju, zvatu Stinica, a to je kameni rt navrh malenoga poluotoka koji dijeli Sjevernu luku od Vranjica“ (1913: 33)

STOCI (top.)

- *Ulica Stoci*
- Mostine
- 1992.
- –
- po istoimenome predjelu na kojemu se nalazi unutar četvrti Mostine

STONSKA (top.)

- *Ulica grada Stona, Stonska ulica*

⁴²⁹ Opis apelativa *stagna* donosi Šimunović kao 'širok seoski put'; 'prošireni put u naselju' (2009: 889), poslije iscrpno Lozić Knezović i Marasović-Alujević (2012: 127).

- Žnjan
- kraj 90-ih prošloga stoljeća (na mjestu nekadašnjega težačkoga prolaza u žnjanskome polju)
- –
- po gradu Stonu

STRMI PUT (top.)

- *Strmi put*
- Kamen
- 90-ih prošloga stoljeća
- –
- po položaju terena na kojemu se nalazi u četvrti Kamen

STROSSMAYEROV PARK (kult.)

- *Dardin, Park J. J. Strossmayera, Strossmayerov park*
- Grad i Manuš
- 1992.
- *Dardin; Perivoj gradski*
- po Josipu Jurju Strossmayeru (1815.–1905.), đakovačkome biskupu, najznačajnoj hrvatskoj političkoj i kulturnoj ličnosti 19. stoljeća

STUDINA, MARINA (kult.)

- *Ulica Marina Studina, Studinova ulica*
- Pujanke
- 80-ih prošloga stoljeća (na mjestu nekadašnjega uskoga pješačkoga prolaza)
- –
- po Marinu Studinu (1895.–1960.), hrvatskome kiparu

SUĆIDAR (top.)

- *Ulica Sućidar*
- Sućidar
- 30-ih godina prošloga stoljeća
- –
- po istoimenoj četvrti u kojoj se nalazi (vremenom će se iz ove „arterije“ četvrti Sućidar stvarati najprije putevi i prolazi, potom i ulice (ogranci) koje će dobivati imena“

SUKOIŠANSKA (top.)

- *Sukoišanska ulica*
- Sukoišan
- 1913. (oblik *Sukojišanska ulica*)
- za talijanske okupacije: *Via Lepanto*; od 1948. do 1992.: *Put graničara*
- po „porušenoj crkvi Sukojišanu, prema latinskome svetom Kasijanu, puk je prozvaov ovaj položaj Sukojišan, a po tom se sad zove i ulica“ (1913: 42)

SULIMANCA, STJEPANA (kult.)

- *Ulica Stjepana Sulimanca, Sulimančeva*
- Dragovode
- 2002. (na mjestu nekadašnjega uskoga pješačkoga prolaza, odvojka ulice Lovački put)
- –
- po Sjepanu Sulimancu Štefini (1915.–1994.), hrvatskome piscu, političaru i jednomu od utemeljitelja današnje najveće političke stranke HDZ

SUPILA, FRANA (kult.)

- *Ulica Frana Supila, Supilova*
- Meje
- 1948.

- *Put Ivana Meštrovića*
- po Franu Supilu (1870.–1917.), hrvatskome novinaru, političaru i publicistu

SUSTIPANSKI PUT (top.)

- *Sustipanski put*
- Sustipan
- 1913. (oblici *Sustjepanska ulica* i *Sustjepanski put*)
- za talijanske okupacije dva preimenovanja: *Via San Stefano* i *Valle dei cipressi*
- po „naselju Sustjepan u kojem se nalazi“ (1913: 43)

SUTROČIN PUT (top.)

- *Put Sutrojice, Sutrojičin put*
- Glavičine i Sutrojica
- 1913.
- –
- po „drevnoj crkvi Sutrojice, gradjenoj nazad više od tisuću godina, danas ruševini“ (1913: 43)

SVETOG ĆIRILA I METODA⁴³⁰ (kult.)

- *Ćiril Metodova ulica, Ulica Ćirila i Metoda, Ćirila i Metodija, Ćiril-Methodova* (sa spojnicom bez bjelina), *Ćiril – Metodova* (s crticom i bjelinama)
- Dobri
- 1913. (oblik *Ćiril-Methodova ulica*)
- za talijanske okupacije: *Via Beata Maria Crocifisa di Rosa*: kasnijim vraćanjem staroga imena niz različitih zapisa (od kojih je službeni oblik *Ulica svetog Ćirila i Metoda*)
- po „slavenskim svetim ocima i prosvjetiteljima braći Ćirilu i Metodu iz Soluna, po kojima su Hrvati i Srbi dobila svoja slova, prve knjige u svom jeziku i narodnu liturgiju, koja se do danas očuvala u splitskoj okolici“ (1913: 18)

SVETE KLARE (top. / kult.)

- *Klarina ulica*
- Bačvice
- 1913. (oblici *Sveta Klara stara* i *Sveta Klara nova*)
- za talijanske okupacije: *Via Santa Clara*; od 1948. do 1992. je *Gundulićeva ulica*
- po samostanu svete Klare koji se nalazi u blizini

SVETOG KRIŽA (top. / kult.)

- *Križeva ulica*
- Varoš
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Santa Croce*; poslije je *Ulica Jerka Ivančića*
- po varoškoj crkvi Svetoga Križa koja se tu nalazi

SVETOG LIBERANA (kult.)

- *Liberanova ulica, Ulica svetog Liberana*
- Mejaši
- početak 80-ih prošloga stoljeća (na mjestu ranijega uskoga težačkoga prolaza koji je vodio prema splitskim poljima u Smokoviku i Mostinama)
- –
- po položaju pored istoimene župne crkvi svetoga Liberana u četvrti Mejaši

SVETOG MIHOVILA (top. / kult.)

⁴³⁰ S uključivim pridjevom *sveti* zabilježeno je više splitskih hodonima. Motivirani su s blizinom crkve nazvane prema svetcu, osim hodonima *Svetoga Ćirila i Metodija* u kojemu pridjev nije u vezi s crkvom iz neposredne blizine već se odnosi na dvojicu svete braće – Ćirila i Metodija.

- Mihovilova ulica
- Kamen
- 1992.
- –
- po položaju pored istoimene župne crkva svetoga Mihovila u četvrti Kamen

SVETOG NIKOLE TAVELIĆA (kult.)

- *Tavelićeva*
- Visoka
- 1992. (ranije odvojak ulice *Put Visoke*)
- –
- po Nikoli Taveliću (oko 1340.–1391.), prvome hrvatskome svetcu, franjevcu i mučeniku

SVETOG PETRA STAROG (top. / kult.)

- *Ulica svetoga Petra, Petrova*
- Lučac
- 1913. (oblik *Kraj Svetog Petra*)
- za talijanske okupacije: *Via San Pietro*; od 1948. do 1992. je *Ulica Rade Končara*
- po „župskoj crkvi svetog Petra na Lušču“ (1913: 26) (koje danas nema jer je porušena u savezničkome bombardiranju 1943.)

SVETOG ROKA (top. / kult.)

- *Rokova ulica*
- spoj četvrti Lučac i Manuš
- 1913. (oblik *Rokova ulica*)
- od 1948. do 1992. je *Ulica Frana Supila*
- po „crkvi svetog Roka, koju sagradiše noviji hrvatski doseljenici na Lušču“ (1913: 40)

SVETOG SPASA (top. / kult.)

- *Svetog Spasa*
- Mejaši
- 2002.
- –
- po istoimenoj župnoj crkvi u Mejašima

Š

ŠEGEDINA, PETRA (kult.)

- *Šegedinova ulica*
- Dragovode
- 2002. (ranije odvojak ulice Lovački put)
- –
- po Petru Šegedinu (1909.–1998.), hrvatskome književniku i kulturnome djelatniku

ŠEGVIĆA (kult.)

- *Šegvića ulica*
- Bačvice
- 1913.
- –
- po „rodu pučana Šegvića, starinom Šegovića, koji se naprije ovdje naseliše“ (1913: 43)

ŠENOE, AUGUSTA (kult.)

- *Ulica Augusta Šenoe, Šenoina*
- Varoš
- 20-ih godina prošloga stoljeća (Radica 1931: 148) kao prolaz iz današnje *Milićevu* u *Senjsku*
- za talijanske okupacije: *Via Tommaso Negri*

- po Augustu Šenoi (1838.–1881.), hrvatskome romanopiscu, pripovjedaču, pjesniku i kritičaru

ŠETALIŠTE ALBERTA MARANGUNIĆA (kult.)

- *Marangunićevo šetalište*
- Meje
- 1948. (kao dva hodonima: prvi dio *Marangunićevo šetalište* i drugi dio *Šetalište Alekse Dundića*)
- vremenom se gasi drugi dio imena unutar iste ulice (*Šetalište Alekse Dundića*)
- po Albertu Maranguniću, meceni i dobrotvoru, hrvatskome iseljeniku u Južnu Ameriku koji je financirao dvadesetih godina prošloga stoljeća veliki projekt pošumljavanja brda Marjan

ŠETALIŠTE BAČVICE (top.)

- *Šetalište Bačvice*
- Bačvice
- 60-ih prošloga stoljeća (ali samo u funkciji pješačke staze)
- 70-ih i 80-ih je *Šetalište 1. maja*
- po istoimenoj četvrti u kojoj se nalazi

ŠETALIŠTE IVANA MEŠTROVIĆA (kult.)

- *Meštrovićevo šetalište*
- Meje
- imenovano za života samoga Meštrovića (u blizini njegovoga obiteljskoga doma)
- 70-ih i 80-ih je *Šetalište Moše Pijade*
- po Ivanu Meštroviću (1883.–1962.), najpoznatijemu hrvatskome kiparu koji je u ovome dijelu dao sagraditi svoju obiteljsku kuću (danas nadaleko poznatu Galeriju Meštrović)

ŠETALIŠTE JURJA KOLOMBATOVIĆA (kult.)

- *Kolombatovićevo šetalište*
- Meje
- 1948. (uski put koji vremenom postaje šetnica)
- osim „prelaska“ *puta u šetalište*
- po Jurju Kolombatoviću (1843.–1908.), splitskome zoologu, prirodoslovcu i matematičaru

ŠETALIŠTE MARINA TARTAGLIE (kult.)

- *Tartaglijino šetalište [Tartaljino šetalište]*⁴³¹
- Meje
- 1948. (po bivšemu načelniku Ivi); druga polovica 80-ih (po slikaru Marinu)
- promjena nositelja honorifikacije (najprije je Ivo, a potom je Marin)
- po Marinu Tartaglii (1880.–1949.), hrvatskome slikaru

ŠIBENSKA (top.)⁴³²

- *Šibenska ulica*
- Kman
- 1992.
- *Ulica Alekse Šantića; Oko Kmana*
- po gradu Šibeniku

ŠIMIĆA, ANTUNA BRANKA (kult.)

- *Ulica Antuna Branka Šimića, Šimićeve*

⁴³¹ Još jedan zanimljiv postupak imenovanja: prva je motiviranost po Ivi Tartaglia (1880.–1949.), nekadašnjemu splitskome načelniku. Drugi je put pri (pre)imenovanju motivacija, umjesto ranijega Ive, rođak mu Marin (1894.–1984.). Tim je promjenama nekadašnje šetalište posvećeno bivšemu načelniku Ivi postalo šetalište posvećeno slikaru Marinu

⁴³² Prvi je put u četvrti Grad kao *Šibenska ulica* (1913: 44) (za talijanske okupacija *Via Giovanni Lucio*) na mjestu gdje je danas ulica *Kraj svete Marije*.

- Blatine
- 80-ih prošloga stoljeća
- –
- po Antunu Branku Šimiću (1898.–1925.), hrvatskome pjesniku, esejistu, kritičaru i prevoditelju

ŠIMUNOVIĆA, DINKA (kult.)

- *Ulica Dinka Šimunovića, Šimunovićevo*
- Smrdečac
- 70-ih prošloga stoljeća
- –
- po Dinku Šimunoviću (1873.–1933.), hrvatskome književniku

ŠIROKOBRIJEŠKA (top.)

- *Širokobriješka ulica*
- Brda
- 1992.
- *Ulica Mate Golema*
- po hercegovačkome Širokome Brijegu

ŠIŽGORIĆA, JURJA (kult.)

- *Ulica Jurja Šižgorića, Šižgorićeva*
- Lokve
- 1992.
- *Paićeva ulica*
- po Jurju Šižgoriću (oko 1445.–1509.) (lat. Georgius Sisgoreus, Georgius Sisgoritus), hrvatskome latinističkome pjesniku

ŠKRAPE (top.)

- *Ulica Škrape*
- Škrape
- 1992.
- –
- po istoimenoj četvrti u kojoj zauzima središnje mjesto

ŠOLTANSKA (top.)

- *Šoltanska ulica*
- Žnjan
- 1992.
- *Mravinskih žrtava*
- po otoku Šolti

ŠOPA, NIKOLE (kult.)

- *Ulica Nikole Šopa, Šopova*
- Visoka
- 1992.
- –
- po Nikoli Šopu (1904.–1982.), bosanskohercegovačkome i hrvatskome pjesniku

ŠPERUN (top.)

- *Ulica Šperun*
- Varoš
- 1913. (bastion Šperun)
- za talijanske okupacije: *Via Giuseppe Garibaldi*

- po istoimenome nekadašnjemu bastionu *Šperun*⁴³³

ŠUBIĆA, PAVLA (kult.)

- *Šubićeva ulica, Pavla Šubića*

- Grad

- 1913. (množinski oblik *Šubića ulica*)

- 1992. (dodano ime Pavao)

- po prvome je imenovanju (1913.) po „slavnom rodu Šubića, velikaša hrvatskih, koji prije šest ili sedam stotina godina kraljevskom moću vladahu u Hrvatskoj, Dalmaciji i Bosni, a više je njih stolovalo u Splitu, kojemu bijahu knezovima“ (1913: 44). Međutim, od 1992., po dodavanju osobnoga imena Pavao, je po Pavlu I Bribirskome (oko 1245.–oko 1312.), banu Hrvata i gospodaru Bosne, najstarijemu sinu bribirskoga kneza Stjepka, po majci potomku kraljevske obitelji Arpadovića, spominje se kao vladar od 1272. godine

T

TABLE (top.)

- *Ulica Table*

- Table

- 1913.

- –

- po „starom pučkom nazivu ovoga položaja, koji je doista ravan kao tabla“ (1913: 44)

TANDARE, BRUNE (kult.)

- *Tandarina ulica*

- Kamen

- 1992.

- –

- po Anti Brunu Tandari (1937.–1989.), hrvatskome liječniku, domoljubu i uzniku

TARARINA (kult.)

- *Tararina ulica*

- Lučac

- 1913.

- za talijanske okupacije: *Via del Borgo*

- po „porodici Trumbića zvanih Tarara kojima su ovdje kuće“ (1913: 44)

TERZIĆA, VELIMIRA (kult.)

- *Ulica Velimira Terzića, Terzićeva*

- Brodarica

- kraj 90-ih prošloga stoljeća

- –

- po Velimiru Terziću (1929.–1995.), hrvatskome političaru, intelektualcu i jednome od najznačajnijih predstavnika liberalne struje u suvremenoj Republici Hrvatskoj

TESLE, NIKOLE (kult.)

- *Ulica Nikole Tesle, Teslina*

- Spinut

- 1948.

- –

- po Nikoli Tesli (1856.–1943.), hrvatsko-američkome fizičaru, znanstveniku i izumitelju

TEUTINA (kult.)

- *Teutina ulica*

⁴³³ V. Marasović-Alujević i Vuković (2007: 190).

- Grad
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Filippo Corridoni*
- po „ilirskoj kraljici Teuti koja se borila da otme Dalmaciju rimskome gospodstvu“ (1913: 44)

TEŽAČKI PUT (kult.)

- *Težački put*
- Mejaši i Dragovode
- početkom 80-ih prošloga stoljeća
- –
- po ranijemu putu kojim su iz smjera grada prolazili splitskih težaci prema svojim poljima

TIJARDOVIĆA, IVE (kult.)

- *Ulica Ive Tijardovića, Tijardovićeve*
- Pujanke
- 80-ih prošloga stoljeća
- –
- po Ivi Tijardoviću (1895.–1976.), hrvatskome skladatelju

TOLSTOJA, LAVA (kult.)

- *Ulica Lava Nikolajeviča Tolstoja, Tolstojeva ulica*
- Manuš
- 1948.
- –
- po Lavu Nikolajeviču Tolstoju (1828.–1910.), ruskome književniku

TOMIĆA STINE (kult.)

- *Tomića stine*
- Varoš
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Trifone Bisanti*
- po „kamenitom položaju uz kuće staroga splitskoga roda Tomića“ (1913: 44)

TONČIĆA, KAMILA (kult.)

- *Ulica Kamila Tončića, Tončićeva*
- Grad
- 1992. (na mjestu prolaza između *Marmontove* i *Matošića ulice*)
- *Omladinska ulica*
- po Kamilu Tončiću Sorinju (1878.–1961.), poznatome arhitektu secesije u Dalmaciji

TRENKA, FRANJE BARUNA (kult.)

- *Ulica baruna Trenka, Trenkova*
- Barutana
- 90-ih prošloga stoljeća
- –
- po Franji Trenku (1711.–1749.) (njem. Franz von der Trenck), austrijskome pukovniku

TRG BRAĆE RADIĆ (kult.)

- *Radićev trg, Voćni trg*
- Grad
- 1992.
- *Trg preporoda*
- po braći Antunu (1868.–1919.) i Stjepanu (1871.–1928.) Radiću, znamenitim hrvatskim političkim prvcima, značajnim ličnostima hrvatskoga političkoga i društvenoga prostora prvih desetljeća prošloga stoljeća

TRG FRANJE TUĐMANA (kult.)

- *Tuđmanov trg*
- Grad
- 2002.
- –
- po dr. Franji Tuđmanu (1922.–1999.), prvome hrvatskome predsjedniku

TRG GAJE BULATA (kult.)

- *Bulatov trg*
- Grad
- 1992.
- –
- po Gaji (Filomeni) Bulatu (1836.–1900.), hrvatskome političaru, vođi Narodne stranke od 1874. godine, splitskome gradonačelniku (1885.–1893.) i velikome borcu za uvođenje hrvatskoga jezika u službenu uporabu

TRG HRVATSKE BRATSKO ZAJEDNICE (kult.)

- *Trg HBZ-a, Hrvatske bratske zajednice* (gotovo uvijek u neslužbenome obliku *Kraj školske (poliklinike) / Kraj dječjeg (dispanzera)*)
- Skalice i Sukoišan
- 1992.
- *Trg Marxa i Engelsa*
- po najstarijoj organizaciji Hrvata u SAD-u *Hrvatska bratska zajednica* (eng. *Croatian Fraternal Union*), bratskome dobrotvornome društvu osnovanome 1894. godine u Pittsburghu, Pennsylvania

TRG MIHOVILA PAVLINOVIĆA (kult.)

- *Pavlinovićev trg*
- Bačvice
- 1992.
- *Trg Oktobarske revolucije* (od 1948. do 1992.)
- po Mihovilu Pavlinoviću (1831.–1887.), hrvatskome političaru i književniku, jednome od najistaknutijih predstavnika hrvatskoga narodnoga preporoda i Narodne stranke u Dalmaciji

TRG REPUBLIKE (kult.)

- *Prokurative*
- Grad i Varoš
- 1992.
- –
- po širokome (vidljivome i nevidljivome) značenju riječi republika (po uzoru na sličan koncept zabilježen u brojnim talijanskim gradovima u kojima također središnje mjesto u gradu komemorira republiku (*Piazza della Repubblica* u gradovima Firenzi, Milanu, Padovi, Rimu i dr.)

TRILJSKA (top.)

- *Ulica grada Trilja, Triljska ulica*
- Brda
- 1992.
- *Ulica Četvrte splitske udarne brigade (IV. splitske udarne brigade)*
- po gradu Trilju

TRIPALA, MIKE (kult.)

- *Ulica Mike Tripala, Tripalova*
- Brodarica
- kraj 90-ih prošloga stoljeća
- –

- po Miki Tripalu (1926.–1995.), hrvatskome političaru

TROGIRANINA, BLAŽA JURJEVA (kult.)

- *Ulica Blaža Jurjeva Trogiranina, Blaža Trogiranina*
- Meje
- 1992.
- *Brankov prilaz*
- po Blažu Jurjevu Trogiraninu (tal. Biagio di Giorgio da Traù) (oko 1412.–oko 1448.), kasnogotičkome slikaru iz Dalmacije

TROGIRSKA (top.)

- *Ulica grada Trogira, Trogirska ulica*
- Grad
- 1913.
- (od 1948. do 1992.) *Ulica trogirskih žrtava (Trogirskih žrtava)*
- po „staro-drevnom gradu Trogiru, slavnome u povijesti hrvatskoj“ (1913. 45)

TRONDHEIMSKA (top.)

- *Ulica grada Trondheima, Trondheimska ulica*
- Mertojak
- prva polovica 80-ih prošloga stoljeća
- –
- po norveškome gradu Trondheimu, gradu prijatelju Splita

TRSTENIK (top.)

- *Ulica Trstenik*
- Trstenik
- 80-ih prošloga stoljeća (na mjestu nekadašnjega poljskoga puta prema trsteničkome polju)
- –
- po istoimenoj četvrti u kojoj se nalazi

TRŠĆANSKA (top.)

- *Tršćanska ulica*
- Bol i Plokite
- 1948.
- *Držićev prilaz*
- po talijanskome gradu Trstu (odigrao važnu ulogu u povijesti hrvatsko (jugoslavensko) – talijanskih kulturnih i političkih odnosa)

TRUMBUČAC (kult. / top.)

- *Ulica Trumbučac*
- Lučac
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Vicolo Illirico*
- po „starom pučkom nazivu neizvjesna značenje, koji su vjerojatno donijeli sa sobom doseljenici iz Poljica, iz sela Trnbuha (danas Trnbusa)“ (1913: 45)

TURNOVAC (top.)

- *Ulica Turnovac*
- Kila
- 2002.
- –
- po istoimenome potoku iz neposredne blizine

TVRTKOVA (kult.)

○ *Tvrtkova ulica*

■ Grad

□ 1913.

● *Đački prilaz*

■ po „silnom kralju Tvrtku, posljednjem vladaru naše krvi koji bijaše gospodar Splita, a pisaše se kao nijedan do njega ni poslije njega – *Kralj Srblijem, Bosni, Dalmacije i Hrvat*“ (1913: 45)

U

UJEVIĆEVA POLJANA (kult.)

○ *Poljana Tina Ujevića, Cankareva, Cankareva poljana*

■ Dobri

□ 1992.

● *Cankarova poljana*

■ po Tinu (Augustinu) Ujeviću (1891.–1955.), jednome od najznačajnijih hrvatskih književnika

ULICA VIII. MEDITERANSKIH IGARA (kult.)

○ *Ulica VIII. mediteranskih igara, 8. mediteranskih igara, Osmih mediteranskih igara, Mediteranskih igara*

■ Lora

□ kraj 70-ih prošloga stoljeća

● –

■ po VIII. Mediteranskim igrama (VIII. MIS) koje su u rujnu 1979. godine održane u Splitu

ULICA 114. BRIGADE (kult.)

○ *114. Brigade, 114. brigade*

■ Ravne njive

□ 2002.

● *Put Ravnih njiva*

■ po *114. brigadi Hrvatske vojske*, utemeljenoj 1. lipnja 1991. godine od ranije stvorenih bojni koje su uglavnom činili radnici (dragovoljci) iz splitskoga brodogradilišta i drugih poduzeća (*Brodomercur, Dalma, Dalmacijacement, Diokom, Koteks, Promet* i dr.) pa je stoga bila poznata i kao radnička brigada, bila je to prva pričuvna postrojba Hrvatske vojske iz koje će se kasnije ustrojiti niz drugih bojni (omiška, solinska, trogirski i dr.)

ULICA 141. BRIGADE HRVATSKE VOJSKE (kult.)

○ *141. Brigade, 141. brigade*

■ Mejaši

□ 2002.

● –

■ po *141. brigadi Hrvatske vojske*, službeno oformljenoj 12. studenoga 1991. godine Odlukom Predsjednika RH, sastavljenoj od pripadnika splitske i kaštelanske dobrovoljačke bojne organizirane iz redova Odreda narodne zaštite pri tadašnjim mjesnim zajednicama, a s ciljem zaštite važnijih objekata, blokiranja i oslobađanja vojarni i pripremanja i uvježbavanja novopridošlih dragovoljaca za odlazak na bojišnicu

ULICA 158. BRIGADE HRVATSKE VOJSKE (kult.)

○ *158. Brigade, 158. brigade*

■ Mejaši

□ 2016. (na mjestu nekadašnjega odvojka ulice *Mejaši I*)

● –

■ po *158. brigadi Hrvatske vojske*, ustrojenoj u prosincu 1991., formiranoj mahom od pripadnika ranije osnovane 114. brigade (tzv. „škverske bojne“). Brigada od travnja 1992. dobiva zadaću osiguranja državne granice na širem području Buškoga blata i planine Kamešnice na livanjskoj bojišnici.

ULICA 4. GARDIJSKE BRIGADE (kult.)

- *4. gardijske brigade, 4. brigade HV-a*
- Kamen
- 2002.
- –
- po 4. gardijskoj brigadi Hrvatske vojske, poznatije pod ratnim imenom Pauci, osnovanoj 28. travnja 1991. godine od skupine mladih redarstvenika na samome početku ustrojavanja Zbora narodne garde (ZNG-a), elitna postojba HV-a s nemjerljivim doprinosom u vrijeme Domovinskoga rata

ULICA SEDAM KAŠTELA (top.)

- *Kaštelanska*
- Spinut
- 1992.
- *Ulica Josipa Poduje*
- po sedam kaštelanskih mjesta (*Sučurac, Gomilica, Kambelovac, Lukšić, Stari, Novi, Štafilić*)

ULICA SLOBODE (kult.)

- *Slobode*
- početak u četvrti Pojišan, dalje kroz Bol, Gripe i Plokite do četvrti Sukoیشان
- 1992.
- (od 1948. do 1992.) *Ulica oslobođenja (Oslobođenja)*
- po najvrednijemu što čovjek može društveno posjedovati – pravu na slobodu

USKOČKA (kult.)

- *Uskočka ulica*
- Plakaluša
- 1992. (na mjestu ranijega uskoga prolaza)
- za talijanske okupacije: *Via Tripoli*
- po organiziranoj skupini hajduka sačinjenoj uglavnom od katoličkih bjegunaca s područja koja su se nalazila pod Osmanlijama, javljaju se od 16. stoljeća i najviše su se okupljali u Dalmaciji na posjedima Petra Kružića (1491.–1537.) u Klisu i okolici

V

VALPOVAČKA (top.)

- *Ulica grada Valpova, Valpovačka ulica*
- Plokite
- 1992.
- *Ulica braće Santini*
- po gradu Valpovu

VARAŽDINSKA (top.)

- *Ulica grada Varaždina, Varaždinska ulica*
- Kman
- 1992.
- *Zvonimira Jakaše*
- po gradu Varaždinu

VAROŠKI PRILAZ (top.)

- *Varoški prilaz*
- Varoš
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Salita al Borgo*
- po „tome što se iz Varoša ovuda salazi na obalu“ (1913: 46)

VELEBITSKA (top.)

- *Velebitska ulica*
- od Mertojaka vodi prema sjeveru prolazeći kroz četvrti Visoka, Smredačac, Sućidar, Kocunar, Kman, Plokite do četvrti Bol (jedna od najduljih splitskih ulica)
- 1992.
- *Ulica Druge dalmatinske proleterske brigade; Ulica Sutjeska*
- po planini Velebit

VESANOVIĆA (kult.)

- *Vesanovića ulica*
- Radunica
- 1913.
- –
- po „rodu pučana Vesnovića kojima je ovdje starina“ (1913: 46)

VETRANOVIĆA, MAVRA (kult.)

- *Vetranićeva ulica*
- Meje
- 1948.
- –
- po Mavru Vetranoviću (1482.–1576.), dubrovačkome i hrvatskome književniku

VIDE, VIKTORA (kult.)

- *Ulica Viktora Vide, Vidina*
- Pujanke
- kraj 80-ih prošloga stoljeća
- –
- po Viktoru Vidi (1913.–1960.), hrvatskome pjesniku i poznatome bokokotorskome Hrvatu

VIDILICA (top.)

- *Vidilica*
- Varoš
- 70-ih prošloga stoljeća
- *Ulica Kozara*
- po vidikovcu u četvrti Varoš odakle vodi put prema vrhu brda Marjan

VIJUGASTA (top.)

- *Vijugasta ulica*
- Varoš
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Andrea Moliacich*
- po „tome što se vijuga uzbrdo, zakrećući više puta na desno i na lijevo“ (1913: 47)

VINKOVAČKA (top.)

- *Ulica grada Vinkovaca, Vinkovačka ulica*
- Plokite
- 1992.
- *Ulica braće Santini*
- po gradu Vinkovcima

VINODOLSKA (top.)

- *Ulica grada Vinodola, Vinodolska ulica*
- Visoka
- 1992.
- –

- po gradu Novome Vinodolskome (Vinodolu), a u hrvatskoj povijesti i kulturi prepoznatljivome po Vinodolskome zakoniku (1288.), najstarijem u cjelosti sačuvanome zapisu običajnog prava pisanoga glagoljicom

VINOGRADSKA (kult.)

- *Vinogradska ulica*
- Pazdigrad
- kraj 90-ih prošloga stoljeća
- –
- po ranijemu pazdigradskome vinogradu

VISKOTINA (kult.)

- *Vickotina, Viskotina ulica*
- Lučac
- 1913.
- *Vickotina ulica* → *Viskotina ulica*
- po „rodu pučana Čulića zvanih Vickota kojima je ovdje starina“ (1913: 47)

VISOKA (top.)

- *Ulica Visoka*
- Visoka
- druga polovica 60-ih prošloga stoljeća
- –
- po istoimenoj četvrti Visoka u kojoj se nalazi

VIŠKA (top.)

- *Viška ulica*
- Bačvice
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Giorgio Orsini*
- po „ostrvu i gradu Visu iz kojega su došli u Split prvi grčki doseljenici“ (1913: 47)

VRANČIĆA, FAUSTA (kult.)

- *Ulica Fausta Vrančića, Vrančićeva*
- Smrdečac
- 1992.
- *Ulica Pavla Papa Šilje*⁴³⁴
- po Faustu Vrančiću (1551.–1617.) (tal. Fausto Veranzio; lat. Faustus Verantius), hrvatskome polihistoru, jezikoslovcu, izumitelju, diplomati, inženjeru, svećeniku, biskupu

VRANJIČKI PUT (top.)

- *Vranjički put*
- Meterize (vodi prema (polu)otoku Vranjicu)
- 1948.
- *Stari put*
- po (polu)otoku Vranjicu prema kojemu vodi

VRAZA, STANKA (kult.)

- *Vrazova ulica*
- Pujanke
- 80-ih prošloga stoljeća
- –

⁴³⁴ Po članu Centralnoga komiteta KPJ-u, sudioniku NOB-a i narodnome heroju Jugoslavije Pavli Papu Šilji (1914.–1941.)

- po Stanku Vrazu (Jakobu Frassu) (1810.–1851.), hrvatskome i slovenskome preporodnome pjesniku

VRBORAN (top.)

- *Ulica Vrboran*
- Vrboran
- početak 80-ih prošloga stoljeća
- –
- po istoimenoj četvrti u kojoj se nalazi

VRGORAČKA (top.)

- *Ulica grada Vrgorca, Vrgoračka ulica*
- Pazdigrad
- druga polovica 90-ih prošloga stoljeća
- –
- po gradu Vrgorcu

VRH KMANA (top.)

- *Vrh Kmana*
- Kman
- 1948.
- –
- po položaju kojega zauzima u četvrti Kman

VRH MARJANA (top.)

- *Vrh Marjana*
- Varoš
- 1992.
- –
- po položaju koji se pruža prema vrhu brda Marjan

VRH LUČAC (top.)

- *Vrh Lučac*
- Lučac
- 1913. (oblik *Vrh-Lučac* (s crticom bez bjelina))
- –
- po „položaju u vrh bivšeg zagrada Lušca, stari pučki naziv“ (1913: 48)

VRH VISOKE (top.)

- *Vrh Visoke*
- Visoka
- 70-ih prošloga stoljeća
- –
- po položaju kojega zauzima u četvrti Visoka

VRLIČKA (top.)

- *Vrlička ulica*
- Brda
- 1992.
- *Ulica Mirka Buljana*
- po mjestu (općini) Vrlika

VRZOV DOLAC (top.)

- *Ulica Vrzov dolac*
- Gripe

- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Giorgio Politeo*
- po „vrlo starom pučkom nazivu naizvjesna značenja“ (1913: 47)

VUKASA, BERNARDA (kult.)

- *Ulica Bernarda Vukasa, Vukasova*
- Sućidar
- 1992. (na mjestu ranijega odvojka *Ulice Sućidar*)
- –
- po Bernardu (Bajdi) Vukasu (1927.–1983.), legendarnome hrvatskome nogometašu

VUKASOVIĆA (kult.)

- *Vukasovićeve ulica, Vukasovića*
- Manuš
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Via Riccardo Vucassovich*; 1948.–1992. *Kragujevačka ulica*
- po „staroj splitskoj porodici Vukasovića kojima je ovdje starina“ (1913: 48)

VUKČIĆA HRVATINIĆA, HRVOJA (kult.)

- *Hrvojeva, Ulica Hrvoja Vukčića Hrvatinića, Uz pazar*
- Grad
- 1913.
- –
- po „bosanskome velikašu Hrvoji, koji vladaše kraljevskom moći u Dalmaciji i Bosni“ (1913: 22)

VUKOVARSKA (top.)

- *Ulica grada Vukovara, Vukovarska ulica*
- (najduža splitska ulica) obuhvaća sljedeće četvrti: Manuš, Bol, Gripe, Plokite, Sućidar, Pujanke, Mejaši, Dragovode, Vrboran i četvrt Brnik
- 1992.
- 1913. *Balkanska ulica*; za talijanske okupacije: *Via Roma*; u vrijeme njemačke vlasti i NDH (1943.–1944.) *Ustaški put*; opet *Balkanska ulica* (jedan dio je *Prve dalmatinske proleterске brigade*)
- po gradu heroju Vukovaru

VUŠKOVIĆEVA (kult.)

- *Vuškovićeve ulica, Vuškovića*
- Grad
- 1992.
- –
- po: 1. hrvatskome glazbeniku, opernome pjevaču, baritonu Marku Vuškoviću (1877.–1940.); 2. hrvatskome kasnogotičkome slikaru Dujmu Marinovu Vuškoviću (1400.–1458./1459.); 3. po starome rodu Vuškovića koji su se naselili u ovome dijelu Palače

W

WASHINGTONA, GEORGEA (kult.)

- *Washingtonova ulica, Ulica Georgea Washingtona*
- Manuš i Bol
- 60-ih prošloga stoljeća
- –
- po Georgeu Washingtonu (1732.–1799.), američkome vojskovođi i državniku, prvome predsjedniku SAD-a (1789.–1797.)

Z

ZADARSKA (top.)

- *Ulica grada Zadra, Zadarska ulica*
- Grad
- 1913.
- za talijanske okupacije: *Calle del Paradiso*
- po „Zadru, glavnom gradu Dalmacije, čuvenom u historiji našega naroda i u srpsko-hrvatskoj narodnoj pjesmi“ (1913: 48)

ZAGORSKI PUT (kult.)

- *Zagorski put*
- Neslanovac i Smokovik
- 80-ih prošloga stoljeća (na mjestu ranijega uskoga put kojim se kretalo prema izlazu iz grada)
- –
- po smjeru kretanja (prema Dalmatinskoj zagori od grada Splita preko Klisa i dalje u unutrašnjost)

ZAGREBAČKA (top.)

- *Ulica grada Zagreba, Zagrebačka ulica*
- Grad i Manuš
- 1913.
- *Ulica Ivana Gorana Kovačića; Ulica Ive Lole Ribara*
- po „Zagrebu, glavnom gradu Kraljevine Hrvatske“ (1913: 48)

ZAGVOŠKA (top.)

- *Zagvozdsko, Zagvodsko*
- Barutana
- druga polovica 90-ih
- –
- po selu Zagvozd u Imotskoj krajini

ZAJCA, IVANA PL. (kult.)

- *Ulica Ivana pl. Zajca, Zajčeva*
- Firule
- 1992.
- –
- po Ivanu Dragutinu Stjepanu Zajcu (1832.–1914.), hrvatskome skladatelju i dirigentu

ZBORA NARODNE GARDE (kult.)

- *Ulica Zbora narodne garde, ZNG-a*
- Mejaši i Dragovode
- 1992.
- *Ulica narodnih heroja*
- po prvoj profesionalnoj, oružanoj i vojnoj formaciji osnovanoj u travnju 1991. godine za obavljanje obrambeno-redarstvenih dužnosti u RH, preteći današnje Hrvatske vojske

ZLATNA VRATA (top. / kult.)

- *Zlatna vrata*
- Grad
- 1992. (neslužbeno ime stoljećima ranije)
- za talijanske okupacije: *Campiello Porta Aurea*
- po istoimenome prostoru na sjevernoj strani (ulazu) u Palaču

ZLODRINA POLJANA (kult.)

- *Zlodrina poljana*
- Grad i Bačvice
- 1913.
- *Ulica Ljubomira Krausa*

- po „Splićaninu Antunu Zlodri , žarkome rodoljubu poduzetnoga duha u doba posljednje narodne borbe, koji je shvatio važnost morske plovidbe i radi za podignuće brodarstva u Splitu kao nijedan Splićanin do tada“ (1913: 49)

ZORANIĆA, PETRA (kult.)

- *Zoranićeva ulica*
- Dobri
- 50-ih prošloga stoljeća
- –
- po Petru Zoraniću (1508.–oko 1569.), znamenitome hrvatskome književniku

ZRINSKO - FRANKOPANSKA (kult.)

- *Zrinskih i Frankopana*
- dijeli četvrti Table i Spinut, a povezuje četvrti Dobri i Poljud
- 1913. (*Ulica Zrinjska*) i 1948. (*Frankopanska*) (od 50-ih prošloga stoljeća dolazi do stapanja u jednu ulicu – *Zrinjsko–Frankopansku*)
- *Zrinjska ulica* za talijanske okupacije: *Via Guglielmo Oberdan*
- po Petru IV Zrinskome (1621.–1671.) i Franu Krsti Frankopanu (1643.–1671.), znamenitim hrvatskim uglednicima, vojskovođama i plemićima

ZUPPE, ANTUNA (kult.)

- *Zupina ulica*
- Pujanke
- 80-ih prošloga stoljeća
- –
- po Antunu Zuppi (1897.–1969.), hrvatskome slikaru i grafičaru

ZVIZDINA (kult.)

- *Zvizdina ulica*
- Radunica
- 1913.
- –
- po „porodici Trumbića zvanih Zvizda kojima je tu starina“ (1913: 49)

Ž

ŽELJEZNIČARSKA (kult.)

- *Željezničarska ulica*
- Mostine i Meterize
- 2011. (na mjestu gdje željeznička pruga spaja četvrti Mostine i Meterize)
- –
- po željezničkoj prugi koja tuda prolazi

ŽIDOVSKI PROLAZ (top. / kult.)

- *Židovski prolaz*
- Grad
- 1913. (oblik *Žudinski prolaz*)
- *Žudinski prolaz* → *Židovski prolaz* (iza 1948.)
- po „tome što su u staro vrijeme samo ovuda smjeli prolaziti Židovi, dolazeći iz Geta“ (1913: 50)

ŽNJANSKA (top.)

- *Žnjanska ulica*
- Žnjan
- 90-ih prošloga stoljeća
- –
- po istoimenoj četvrti Žnjan u kojoj se nalazi

ŽRNOVNIČKA (top.)

○ *Žrnovnička ulica*

■ Gospinica

□ 1948.

● –

■ po mjestu Žrnovnica

9. ZAKLJUČAK

U radu je *Onomastički opis splitske hodonimije* nekoliko ciljeva bilo postavljeno: pregledno prikazati dosadašnja istraživanja vezana uz ime *Split*, prikazati i onomastički analizirati imena splitskih gradskih četvrti te, a kao najvažniji cilj, korpusno i analitički (u skladu s metodama onomastičkih istraživanja) prikazati povijesnu i obraditi suvremenu splitsku hodonimiju. Ovim se radom željelo ispuniti prazninu na toponomastičkoj karti Splita s pokušajem oblikovanja prikaza suvremene splitske hodonimije (ponajprije motivacijskoga te potom strukturnoga i tvorbenoga prikaza oblikovanja). S obzirom na to da na oblikovanje imena utječu jezični i nejezični čimbenici (zemljopisni, povijesni, sociološki, kulturološki i dr.), interdisciplinarnost se kao imperativ nametnula u ovome istraživanju.

Raščlambi splitskih hodonima svjesno smo predmetnuli pregled povijesti ojkonima *Split* i dosadašnje rezultate istraživanja imena splitskih gradskih četvrti jer su nam mnogi podatci koje smo prikupili proučavajući postojeću literaturu o navedenim imenima olakšali kasnije razumijevanje etiologije splitskih hodonima.

Grad je Split – od svojega osnutka u 4. stoljeću pa do početka 20. stoljeća, kada se ustaljuje današnje ime – različito imenovan: *Aspaláthos*, *Spalatum*, *Spaletum*, *Spljet*, *Split*. Razvivši se „iz carske Dioklecijanove palače koja se nalazila između rimskih predjela: *Mrjana* (: Maranum), *Poišana* (: Pansianum), *Žnjana* (: Junianum) na položaju mikrotoponima *Aspaláthos* (rom. **spelet* s alternacijom *a/e*: **spalatum* ~ *spaletum* > **splět* > *Split*; odnosno **aspalátu* > *Sp(a)lätъ* > *Splětъ*) (Šimunović 2009: 231), u njemu se s vremenom oblikuju gradske četvrti koje su također imenovane.

U imenima se četvrti odlikava jezično-povijesni razvoj (*Lovret*, *Spinut*, *Lora*), gospodarske i političke prilike u prošlosti (*Barutana*, *Brodarica*, *Meterize*) te značajke terena na kojemu su nastajale četvrti (*Blatine*, *Gripe*, *Lokve*, *Škrape*). Većina je imena gradskih četvrti jednorječna (npr. *Bačvice*, *Barutana*, *Bilice*, *Blatine*, *Bol*, *Brda*, *Brnik*, *Brodarica*, *Dobri*, *Dračevac*, *Dragovode*, *Dražanac*, *Duilovo*), a samo malobrojna imaju dvorječnu strukturu (npr. *Istočna obala*, *Katalinića brig*, *Ravne njive*, *Sjeverna luka*). Neka su se imena tijekom vremena promijenila (nekadašnji *Logorun* danas je četvrt *Glavičine* koja se kolokvijalno naziva *Turska kula*), neka su pripojena susjednoj, većoj četvrti pa se time njihovo izvorno ime polako zaboravlja (npr. *Smrdečac* je postao *Split tri*, *Radoševac* je danas dio četvrti *Trstenik*), neka su u potpunosti iščezla i više nisu u aktivnoj uporabi (npr. *Remetin most*, *Podremetin*, *Antoniničevi miri*). Imena se splitskih četvrti temelje na leksemima slavenskoga podrijetla (primjerice *Brda*, *Dragovode*, *Glavičine*, *Ravne njive*) i romanskoga

podrijetla (primjerice *Plokite*, *Skalice*, *Table*). Romanski je utjecaj pretkaziv u imenima četvrti čije ime seže dublje u prošlost (primjerice *Spinut*), a tako imenovane četvrti nalaze se bliže Palači (primjerice *Bol*). Osim iz osnova, slavenski se biljeg iščitava i iz toponimijskih sufikasa kojima su tvorene izvedenice (primjerice *-ica / -ice*: *Bačvice*, *Bilice*, *Brodarica*, *Kopilica*, *Ovčice*, *Radunica*, *Skalice*, *Stinice*, *Tršćenica* ili primjerice *-ac*: *Dračevac*, *Dražanac*, *Lovrinac*, *Lučac*, *Radoševac*, *Smrdečac*, *Zvončac*). U nekim su imenima u početnomu dijelu svojega lika sadržani odrazi staroga dalmatoromanskog pridjeva *sanctus*, a jezičnim promjenama svedenoga uglavnom na slijed *Su-* (npr. *Supaval*, *Sutrojica*). Imena splitskih gradskih četvrti pregledno smo prikazali nižući ih abecednim redom te dodajući uz ime podatak o prostornome smještaju četvrti, etimologiji i etiologiji njezina imena te ukratko opisujući njezin današnji izgled.

Nakon prikaza posvjedočenosti pojedinih povijesnih hodonima, usredotočili smo se na prvi službeni dokument – *Splitski kažiput* iz 1913. – u kojemu su abecednim redom popisana imena tadašnjih dvije stotine i devedeset (290) splitskih ulica s objašnjenjima povoda njihova imenovanja.

S vremenom se broj hodonima povećava pa tako godine 2013. njihov broj raste na petsto četrdeset i šest (546) što ukazuje na širenje grada u proteklome stoljeću. Razvoj splitske hodonimije (preimenovanja, nova imenovanja) pratili smo i iz dostupnih mapa i planova grada nastalih u razdoblju od 1948. do 2008. godine, a kao izvor za suvremenu splitsku hodonimiju poslužila nam je interaktivna karta grada Splita iz 2013. godine.

U usporednoj se analizi od prvoga službenoga imenovanja (1913.) do 2013. godine pokazalo da se hodonimiji u početcima nije pridavala potrebna skrb. U to vrijeme nisu postojala radna tijela, komisije i povjerenstva koja bi na sebe preuzela tu važnu ulogu imenovanja. Tek se od najnovijih vremena (otprilike negdje od kraja devedesetih godina prošloga stoljeća) može pratiti rad (i razumijevanje) izabranih (postavljenih) povjerenstava za usvajanje prijedloga i davanje imena ulicama i trgovima.⁴³⁵ Bez obzira na vrijeme imenovanja (i na politički podobne i nepodobne imenodavatelje), splitske su ulice imena dobivale najčešće prema prvim stanovnicima, prema pripadnosti gradskoj četvrti ili je jednostavno izgled prostora diktirao izbor hodonima. Prva desetljeća službene hodonimije odraz su nesustavnoga i neplanskoga imenovanja gradskih ulica i trgova. Tek se od 1945. godine može donekle pratiti sustavno pristupanje hodonimiji, a posebice to vrijedi za razdoblje planske

⁴³⁵ Službeni naziv radnoga tijela koje skrbi o imenima ulica i trgova na administrativnome području Grada Splita je *Komisija za imena ulica, trgova i za spomenike*. Valjalo bi provesti istraživanje o načinima i povijesnim kontekstima imenovanja članova ove komisije kroz proteklih nekoliko desetljeća.

izgradnje stambenih naselja u nekadašnjim plodnim splitskim poljima (od zapada prema istočnim dijelovima grada – od četvrti *Bol* dalje istočno prema *Plokitama*, *Sučidru* i *Pujankama* i s južne strane od četvrti *Firule* prema *Blatinama*, *Smrdečcu* i dalje istočno i jugoistočno prema današnjemu prostoru *Visoke*, *Mertojaka*, *Dragovoda*, *Mejaša*, *Kile* i dalje prema istoku kroz *Barutanu*, *Sirobuju*, *Šine* i *Kamen* do izlaza iz grada u smjeru Omiša).

O hodonimiji se u nas najčešće pisalo s obzirom na ideološke razloge koji su poticali imenovanja i (još češće) preimenovanja. Ni splitska hodonimija nije bila lišena takvih promjena. Na taj smo se aspekt splitske hodonimije samo kratko osvrnuli, ostavljajući opširnije rasprave povjesničarima, sociolozima i politolozima. Središte našega interesa bili su hodonimi prvenstveno kao onomastička kategorija. Suvremenu splitsku hodonimiju analizirali smo motivacijski, strukturno i tvorbeno (potonjoj analizi podvrgnuti su samo jednorječni hodonimi).

Motivacija je analizirana s obzirom na prisutnost antroponimske sastavnice, toponimske sastavnice te ostalih sastavnica u hodonimskoj postavi. Zaključeno je da se pretežiti dio splitske hodonimije (skoro 86%) temelji na antroponimima i toponimima.

Strukturna je analiza pokazala da su najbrojniji dvorječni hodonimi (oko 45%), slijede jednorječni (oko 38%) te trojječni (nešto manje od 17%), a četverorječnih je samo nekoliko (manje od 1%).

Tvorbena je analiza jednorječnih hodonima rezultirala zaključkom da su tvoreni najčešće transnimizacijom (od imena četvrti, od imena predjela unutar četvrti ili od imena potoka) i univerbizacijom (izostavljanjem manje obilježenoga člana, uglavnom pretkazivoga apelativa *ulica*, čime su nastale jednorječne eliptične strukture).

Univerbizacijom nastali jednorječni hodonimi većim dijelom imaju oblik posvojnoga pridjeva (tvorenoga sufiksima *-ova*, *-eva*, *-ina*, npr. *Adamova*, *Kukočeva*, *Smojina*) ili odnosnoga pridjeva (tvorenoga najčešćim sufiksima *-čka*, *-ska*, *-ška*, npr. *Plitvička*, *Ozaljska*, *Kliška*).

Onomastički smo opis splitske hodonimije zaključili abecednim popisom splitske hodonimije, ujedno prvim preglednim prikazom suvremenih splitskih hodonima u kojemu su uza svaki hodonim dani podatci o njegovim varijantnim oblicima pojavnosti u suvremenim vrelima, o prvome spomenu, o preimenovanjima (ako ih je bilo tijekom povijesti) te o motivaciji.

Iako smo ovim radom nastojali obuhvatiti najvažnije aspekte onomastičkoga opisa splitske hodonimije prikazujući motivaciju, tvorbu i strukturu njezinih sastavnica, svjesni smo da je još podosta pitanja vezanih uz splitsku hodonimiju ostalo načeto i bez konačnoga

odgovora, što potiče na daljnje bavljenje ovom iznimno zanimljivom onomastičkom temom koja, kao i svaka druga onomastička tema, pretpostavlja interdisciplinarni pristup uvjetovan činjenicom da je ime sociolingvistički znak (npr. gubljenje u vremenu pretkazivoga apelativa *ulica*, postanak, razumijevanje i prestanak neslužbene hodonimije, pitanje sklonidbe osobnih imena tipa *Bruno*, *Cvito* ili *Vlaho* u hodonimskome liku, odabir jednoga od više zasvjedočenih prezimena povijesnih osoba, potrebu obveznoga navođenja osobnoga imena osobe po kojoj je ulica dobila ime u primjerima kada više poznatih povijesnih osoba nosi isto prezime (*Ivo Andrić* i *Vicko Andrić*), bilježenja naveska u hodonimskome liku i dr).

Baveći se u ovome radu splitskom hodonimijom osvjedočili smo se u tvrdnju da je u imenima (njihovu izrazu i doimenskome sadržaju) sažeta povijesna istina o vremenu u kojemu su nastali i jeziku (jezicima) kojim(a) su oblikovani, shvatili smo da oni „nose priču“ o stanovništvu i povijesti Splita, svjedoče o dodiru i prožimanjima Splicišana s drugim etnitetima, njihovim kulturama, jezicima, običajima i vjerovanjima, kazuju o imenovateljima i preimenovateljima splitskih ulica. Unatoč činjenici da hodonimija ima praktičnu namjenu kao neizbježan medij komunikacije u svakome većemu naselju (pogotovo u gradskoj sredini) i pomoć pri snalaženju u njegovu prostoru – ona je puno više od „običnoga“ znaka identifikacije gradskih ulica i trgova. Stoga hodonimija zaslužuje da se njome bavimo i u budućnosti, a onda kada se ukaže potreba za novim imenovanjima u naseljenome prostoru da tomu iznimno odgovornome zadatku pristupimo savjesno, svjesni pritom poruke koju šaljemo svojim odabirom.

10. LITERATURA

- Achmanova, Olga; Belenkaja, Viktorija; Nikonov, Vladimir (1967). *Mikrotoponimija*. Moskovski Univerzitet: Moskva, 71–97.
- Alderman, Derek (2003). Street names and the scaling of memory: the politics of commemorating Martin Luther King, Jr within the African American community. *Area*, 35(2), 163–173.
- Antifašistički Split: ratna kronika 1941.–1945.* (2010). Udruga antifašističkih boraca grada Splita. Split; ur. Ante Adorić.
- Antkowiak, Zygmunt (1970). *Ulice i place Wrocławia*. Ossolineum: Wrocław.
- Azaryahu, Maoz (1997). German reunification and the politics of street names: the case of East Berlin. *Political Geography*, 16(6), 479–493.
- Babić, Stjepan i dr. (1991). *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika – Nacrti za gramatiku*. HAZU i Nakladni zavod Globus. Zagreb.
- Babić, Stjepan (2002). *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*. NZ Globus – HAZU.
- Babić, Stjepan; Moguš, Milan (2010). *Hrvatski pravopis*. Školska knjiga. Zagreb.
- Badurina, Lada; Marković, Ivan; Mićanović, Krešimir (2007). *Hrvatski pravopis*. Matica hrvatska. Zagreb.
- Balowski, Mieczysław (2010). Zmiana funkcji nazw ulic i placów (od funkcji orientacyjnej do funkcji symboliczno-lokalizacyjnej). Zbornik radova *Miasto w perspektywie onomastyki i historii*. 281–296.
- Barić, Nikica (1998). Uspostava i djelovanje uprave NDH u dijelovima Dalmacije nakon kapitulacije Italije (od rujna 1943. do studenoga 1944.). *Radovi – Zavod za hrvatsku povijest*, 31. 55–79.
- Barić, Eugenija i sur. (1997, 2003). *Hrvatska gramatika*. Školska knjiga. Zagreb.
- Bartková, Magdaléna (2009). Historické názvy ulic a náměstí v Opavě (Historical names of streets and places in Opava). *Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra bohemistiky*. Ondřej Bláha (ur.), (magistarski rad).
- Basić, Ivan (2012) Spalatum – ager Salonitanus? Prilog tumačenju pravnoposjedovnoga položaja priobalja Splitskoga poluotoka u preddioklecijanskome razdoblju. *Povijesni prilozi* 42, 9 – 42.
- Bayerova, Naděžda; Šrámek, Rudolf (1988). Podíl onomastiky při standardizování urbanonymie. *Zbornik radova Onomastika a škola: Urbanonymia (prednášok z celoštátneho onomastického seminára Modra – Piesky 8.–10. oktobra 1986)*. Univerzita Komenského: Bratislava, 10–20.
- Begonja, Zlatko (2006). Odonimi kao ideološke manifestacije na primjeru Zadra u XX. stoljeću. *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* 48, 703–720.
- Belamarić, Joško (1998). *Od carske palače do grada*. Grad Split.
- Belchnerowska, Aleksandra; Białecki, Tadeusz (1987). *Toponimia miasta Szczecina*. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Uniwersytet Szczeciński: Szczecin.

- Bertoša, Miroslav (2008). Puljsko ulično nazivlje: civilizacijski slojevi, tragovi identiteta. *Stradarij Grada Pule – Stradario della Citta' di Pola*, ur. Krizmanić, Attilio. Pula : Histria Croatica: C.A.S.H. Pula. 5–29.
- Biolik, Maria (1982). Typy semantyczne współczesnych nazw ulic i placów Olsztyna. *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*, 1–2, 51–61.
- Biolik, Maria (ur.) (2003). *Metodologia badań onomastycznych*. Towarzystwo Naukowe: Olsztyn.
- Bjelanović, Živko (1996). O jednom tipu splitskih prezimena. *Folia onomastica Croatica* (5), 7–16.
- Blicha, Michal (1976). Názvy ulíc mesta Prešova. *Nové obzory*, 18, 323–357.
- Blicha, Michal (1976). Odraz mimojazykových aspektov v názvoch ulíc: z hodonymie okresných miest Východoslovenského kraja. *Zborník Pedagogickej fakulty v Prešove Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach*, 12, 23–54.
- Blicha, Michal (1980). *Mimojazykový aspekt i názva ulíc*. Zborník Pedagogickej fakulty v Prešove Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, 15/3. (Novák, M., ur.). Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 69–101.
- Blicha, Michal (1980). *Pomenívanie ulíc podľa osobností*. Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, Philologica, (Mistrík, J. Ur.). Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 37–41.
- Blicha Michal (1981). *Z hodonymie okresných miest Východoslovenského kraja*. Zborník Pedagogickej fakulty v Prešove Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 14/2, Spoločenské vedy, (Lokaj, A. Ur.). Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 15–54.
- Borysiak, Elżbieta (2001). Nazwy ulic i placów trzech miast w województwie lubelskim. *Toponimia i oronimia*, Krakow, 373–381.
- Breza, Edward (2001). *Ulica Nad Dworcem*. Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego.
- Brozović Rončević, Dunja (2010). Toponomastičko nazivlje između jezikoslovlja i zemljopisa. *Folia onomastica Croatica*, (19), 37–46.
- Buczyński, Marcin (1962). Nazwy dzielnic i przedmieść Lublina. *Rocznik Lubelski*, 5, 251–268.
- Buczyński, Marcin (1966). Nazwy ulic i placów Lublina. *Onomastica*, XI 1–2, 136–181.
- Chłudziński, Andrzej (1999). Nazwy miejscowe i terenowe a nazwy ulic Białogardu. *Zbornik radova s Ogólnopolskiej konferencji naukowej Nazewnictwo pogranicza Polski, Świnoujście – Szczecin*, 22. – 25. svibnja 1999. godine. 119–133.
- Crljenko, Ivana (2007). Gradska toponimija kao pokazatelj u suvremenim geografskim istraživanjima, *Zbornik radova 4. hrvatskog geografskog kongresa*, ur. Lj. Bajs i dr., Hrvatsko geografsko društvo Zagreb, 57–72.
- Crljenko, Ivana (2008). Izraženost identiteta u gradskoj toponimiji kvarnerskih i istarskih gradova. *Hrvatski geografski glasnik* 70/1, 67–90.
- Czechorowska, Magdalena; Szewczyk, Łucja Maria (ur.). *Onomastyka polska a nowe kierunki językoznawcze* (2000). Zbornik radova s XI. Ogólnopolskiej Konferencji Onomastycznej, Bydgoszcz – Pieczyska, 15.–17. lipnja 1998. Wyższa Szkoła Pedagogiczna Bydgoszcz.

- Čarek, Jiří; Hlavsa, Václav; Janáček, Josef; Lím, Václav (1958). *Ulicemi mesta Prahy od 14. století do dneška* (Názvy mostu, nábřeží, ostrovu, sadů a ulic hřtavního mesta Prahy, jejich zmeny a výklad). Orbis: Prag.
- Čebušnik, Mira (2012). *Ulice grada Samobora*. Studio Grozić: Samobor.
- Čelić, Željka; Lewis, Kristian (2012). Aktivacija sufiksa *-uša* u hrvatskome jeziku. *Kategorizacija dejstvitel'nosti v jazyke i kul'ture*, ur. Jevgenij Jevgenjevič Stefanskij, Samara : Samarskaja gumanitarnaja akademija, 169–175.
- Čilaš Šimpraga, Ankica (2006). *Antroponimija i toponimija Promine*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu (doktorski rad, rukopis).
- Čilaš Šimpraga, Ankica (2006). Obiteljski nadimci u Promini. *Folia onomastica Croatica*, 15, 39 – 69.
- Čilaš Šimpraga, Ankica; Horvat, Joža (2014). Iz hrvatske zoonimije: imenovanje krava. *Folia Onomastica Croatica*, 23, 39 – 75.
- Damjanović, Stjepan (2002). *Slovo iskona, Staroslavenska / Starohrvatska čitanka*. Matica hrvatska: Zagreb.
- Duplančić, Arsen (2008). Pečat splitskog i šibenskog kneza Domalda. *Archaeologia Adriatica*, 2(1), 243 – 249.
- Dvořáková, Žaneta (2009). Baker Street, Diagon Alley and Street of Cunning Artificers – three Sorts of Urbanonyms in Narrative and their Function. *Acta Onomastica*, 1, 80 – 87.
- Dzikowski, Władisław; Kopertowska, Danuta (1976). *Toponimia Kielc: nazwy części miasta i obiektów fizjograficznych oraz nazwy ulic i placów*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe: Warszawa.
- Finka, Božidar (1970). O pisanju imena trgova i ulica. *Jezik : časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 18(1), 27-28.
- Finka, Božidar; Moguš, Milan (1981). Karta čakavskog narječja. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 5, 49–58. Zagreb: JAZU.
- Firica, Camelia (2007). Onomastica romaneasca. Probleme teoretice privind categoriile antroponimice: porecía si supranume. *Studia Romanica et Anglica Zagrebiensia*, 52, 215 – 257.
- Flodrová, Milena 2009. *Názvy brněnských ulic, náměstí a jiných prostranství v proměnách času*. Šimon Ryšavý: Brno.
- Frančić, Anđela (2006). Što je osobno ime?. *Folia onomastica Croatica*, 15, 71–80.
- Frančić, Anđela; Pezelj, Tamara (2013). Slavonija u imenima zagrebačkih ulica. *Šokačka rič 10: Slavonski dijalektolozi*. Bilić, A. (ur.). Vinkovci, 283–302.
- Gačić, Jasna (1979). Romanski elementi u splitskom čakavskom govoru. *Čakavska rič*, 1, 3–54, 107–155.
- Galović, Filip (2013). Štokavsko i čakavsko: iz jezika splitskoga dijalekatskoga pjesništva. *Čakavska rič*, XLI, 1–2, 121–138.
- Gilić, Stanislav (2004). Riječka hodonimija. *Zbornik 12. znanstveni skup Povijesno znakovlje Rijeke*, Munić, D. (ur.). Sveti Vid, 9, 149–167.
- Górniewicz, Hubert (1964). Toponimia Gdyni. *Gdańskie Zeszyty Humanistyczne*, VI, 135–169.

- Górny, Halszka (2006). Struktura nazw ulic i placów Rzeszowa. *Acta Onomastica*, XL–VII, 197–205.
- Górny, Halszka (2008). Podstavy leksykalne w platonimii Rzeszowa. *Annales Academiae Paedagogicae Crasoviensis, Studia Linguistica*, IV, 94–105.
- Gregl, Zoran (1994). *Zagrebačke ulice*. Naklada Zadro i Muzej grada Zagreba.
- Grgin, Borislav (2007). Primjer selektivnog pamćenja: hrvatski srednjovjekovni vladari u nazivlju ulica i trgova najvažnijih hrvatskih gradova. *Povijesni prilozi*, 32, 283–295.
- Handke, Kwiryna (1970). *Semantyczne i strukturalne typy nazw ulic Warszawy*. Zakład narodowy ossolinskih i Wydawnictwo polskiej akademii nauk: Wrocław–Warszawa–Kraków.
- Handke, Kwiryna (1989). Nomenclature Municipale. *Nazewnictwo miejskie*, 7–34.
- Handke, Kwiryna (1992). *Polskie nazewnictwo miejskie*. Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy: Warszawa.
- Handke, Kwiryna (1992). *Słownik nazewnictwa Warszawy*. Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy: Warszawa.
- Handke, Kwiryna (1992). Na marginesie rozważań Marii Karpluk o warszawskich nazwach ulic w książkach I.B. Singera: do ilustracji żydowsko-polskiego kontaktu językowego. *Słowiańskie pogranicza językowe: zbiór studiów*, 69–72.
- Handke, Kwiryna (1998). Nazewnictwo miejskie. *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, Rzetelska-Feleszko, Ewa (ur.), 283–307.
- Handke, Kwiryna (2011). *Dzieje Warszawy nazwami pisane*. Muzeum Historyczne Warszawy: Warszawa.
- Harvalik, Milan (2004). *Synchronní a diachronní aspekty české onymie*. Academia: Praha.
- Holzer, Georg (2007). *Historische Grammatik des Kroatischen. Einleitung und Lautgeschichte der Standardsprache*. Peter Lang: Frankfurt am Main.
- Hrvatski pravopis* (2013). (ur. Jozić, Ž. i sur.). Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.
- Jelaska Marijan, Zdravka (2009). *Grad i ljudi: Split 1918.–1941*. Zagreb: Hrvatski institut za povijest.
- Jelaska Marijan, Zdravka (2014). Službena imenovanja i preimenovanja ulica u Splitu (1912–1928). *Studia ethnologica Croatica*, 26, 229–252.
- Jelaska, Joško (1979). Hrvatska prezimena i toponimi u katasticima splitskog kaptola na početku 17. stoljeća. Čakavska rič: polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi IX (1), 55 – 66.
- Jelaska, Joško (2002). Predio Dobri u Splitu: od varoša do gradskog kotara Grad. *Grada i prilozi za povijest Dalmacije*, 18, 239–294.
- Jelić, Roman (1993). *Imena ulica i trgova na zadarskom poluotoku*. Družba „Braća hrvatskoga zmaja“, Zmajski stol, sv. 1: Zadar.
- Jireček, Konstantin (1904). *Die Romanen in den städten Dalmatiens während des mittelalters*. Denkschriften der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, Philosophisch – Historische Classe & C. Gerold's Sohn: Beč.
- Jonke, Ljudevit (1956). Zlatarićeva ulica ili Zlatarića ulica?. *Jezik : časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 5(1), 31–32.

- Jordan, Peter; Bergmann, Hubert; Cheetham, Catherine; Hausner, Isolde (ur.). 2009. *Geographical Names as a Part of the Cultural Heritage*. Institut für Geographie und Regionalforschung der Universität Wien: Kartographie und Geoinformation.
- Jurić, Ante; Skračić, Vladimir (2006). *Suvremena toponimija*. u: Skračić, V. (ur.), Toponimija otoka Pašmana. Sveučilište u Zadru / Centar za jadranska onomastička istraživanja : Zadar, 117–127.
- Jurić, Ante; Vuletić, Nikola (2006). *Toponimija naselja Sv. Filip i Jakov*. Folia onomastica Croatica, 15, 81–112.
- Jurić, Ivan (2006). *Ulice, trgovi i mostovi Grada Metkovića*. Gradsko kulturno središte Metković: Metković.
- Jutronić, Dunja (2010). *Spliski govor: od vapura do trajekta, po čemu će nas pripoznavat*. Naklada Bošković: Split.
- Jutronić, Dunja; Tomelić Ćurlin Marijana; Runjić-Stoilova Anita (2016). *Libar o jeziku Marka Uvodića Splićanina*. Filozofski fakultet u Splitu.
- Kadmon, Naftali (1992). *An introduction to toponomy. Theory and practice of geographical names*. University of Pretoria: Pretoria.
- Kaluszkova, Lenka (2007). Problematika dvojjazyčných česko-německých hodonym. *Acta Oeconomica Pragensia*, 14/4, 69–75.
- Kapović, Mate (2004). Jezični utjecaj velikih gradova. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 30, 97–105.
- Karakaš Obradov, Marica (2008). Saveznički zračni napadi na Split i okolicu i djelovanje Narodne zaštite u Splitu tijekom Drugog svjetskog rata. *Historijski zbornik LXI/2*, 323–349.
- Karpluk, Maria (1992). Nazwy ulic Warszawy w książkach I.B. Singera: do ilustracji żydowsko-polskiego kontaktu językowego. *Słowiańskie pogranicza językowe: zbiór studiów*, 63–67.
- Katičić, Radoslav (1964). Suvremena istraživanja o jeziku starosjedilaca ilirskih provincija – Die neuesten Forschungen über die einheimische Sprachschicht in den illyrischen Provinzen. U: O teritorijalnom i hronološkom razgraničenju Ilira u praiistorijsko doba (zbornik), Benac, A. (ur.), 9 – 58.
- Katičić, Radoslav (1987). Vetustiores ecclesiae Spalatensis Memoriae. *Starohrvatska prosvjeta 17/1987*, 17–51.
- Katić, Lovro (1956). Reambulacija dobara splitskog nabiskupa 1397. *Starohrvatska prosvjeta*, vol. 3, no. 5, 135–177.
- Kečkemet, Duško (2009). *Stari Split od kantuna do kantuna*. AGM: Zagreb.
- Klarić, Mirko (2004). Određivanje granica između naselja te imena ulica i trgova u hrvatskom zakonodavstvu. *Informator: Zagreb*, 5296, 7–23.
- Klempić, Sanja (2003). Razvoj stambenih naselja Splita nakon Drugog svjetskog rata. *Hrvatski geografski glasnik*, 66/2, 95–120.
- Kodrić, Ana; Marasović Alujević, Marina (2008). Toponimi romanskoga podrijetla na splitskom poluotoku. *Školski vjesnik*, 57 (1–2), 91–126.

- Kodrnja, Jasenka (2006). Rodna/spolna hijerarhija javnog prostora ili žene u nazivima ulica i trgova RH, u: *Rodno/spolno obilježavanje prostora i vremena u Hrvatskoj*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja, 81–106.
- Kopertowska, Danuta (2001). *Kielce: historia i współczesność w nazewnictwie*. Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej: Kielce.
- Kosyl, Czesław (2001). Modele onimiczne w nazewnictwie ulic. *Toponimia i oronimia* (ur. Ciślikowa, A. i Czopek Kopciuch, B.), 49–57.
- Krištof, Štefan (1979). Nacionalistické tendencie pri pomenúvaní ulíc. *Zborník z II. českej onomastickej konferencie*: Prag, 6–7.
- Kukoč, Višnja (2010). Razvoj Splita III od 1968. do 2009. godine. *Prostor*, 1(39), 166–177.
- Kurtović, Ivana (2004). Neka prozodijska obilježja kopnenih čakavskih govora splitskoga područja, *Čakavska rič*, 30 (1–2), 349–360.
- Kurtović Budja, Ivana (2010). Kopneni čakavski govori u okolici Splita, Šibenika i Zadra. *Prinosi hrvatskoj dijalektnoj fonologiji*, 77–157. Književni krug Split: Split.
- Kuzmanić, Mario (1998). *Splitski plemići, prezime i etnos*. Književni krug Split: Split.
- Kuzmić, Marin i sur. (2010). *Antifašistički Split – ratna kronika 1941.–1945*. Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Splita: Split.
- Light, Duncan; Nicolae, Ion; Suditu, Bogdan (2002). Toponymy and the communist city: Street names in Bucharest (1948–1965), *GeoJournal* 56/2, 135–144.
- Lisac, Josip (2003). Fonologija novoštokavskog ikavskog dijalekta, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 29, 173–180.
- Lisac, Josip (2003). *Hrvatska dijalektologija 1. - Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja*. Golden marketing – Tehnička knjiga: Zagreb.
- Lisac, Josip (2010). Južnočakavski dijalekt i njegov leksik, *Croatica et Slavica Iadertina*, 5, 79–85.
- Lisac, Josip (2012). Govori Dalmatinske zagore kao dio novoštokavskog ikavskog dijalekta. *Dvije strane medalje*, Split, 113–121.
- Lisac, Josip (2012). Moliškohrvatski govori i novoštokavski ikavski dijalekt. *Dvije strane medalje*, Split, 122–127.
- Lozić Knezović, Katarina; Marasović Alujević, Marina (2012). Toponimija mjesta Mravince. *Folia onomastica Croatica*, 21, 121–146.
- Lukežić, Iva (2003). Čakavsko u štokavskome govoru Imotske krajine. *Čakavska rič*, 31 (1–2), 5–25.
- Ljubović, Enver (2011). Grbovi senjskih Rittera Vitezovića i heraldika u djelima Pavla Rittera Vitezovića. *Senjski zbornik: prilozi za geografiju, etnologiju, gospodarstvo, povijest i kulturu*, 38(1), 25–39.
- Majtán, Milan (1974). Názvy ulíc a iných verejných priestranstiev. *Kultúra slova*, 8, 2–128.
- Majtán, Milan (1979). Z urbanonymie mesta Krupiny (Názvy krupinských ulíc v minulosti a dnes). *Slovenská reč*, 44, 71–82.

- Malić, Dragica (1980–1981). Akademijin rječnik i njegove dopune. *Rasprave Instituta za jezik*, 6–7, 121–139.
- Marasović Alujević, Marina; Vuković, Siniša (2007). Zaboravljeni toponimi u povijesnoj jezgri Splita. *Zbornik Filozofskog fakulteta u Splitu*, 1, 183–193.
- Marasović, Tomislav (1997). *Split 1700 godina razvitka*. Buvina: Zagreb.
- Marić, Tamara; Jakšić, Nataša (2011). Petrinjska ulica u Zagrebu. Arhitektonskourbanistički slojevi od druge polovice 18. do kraja 20. stoljeća. *Prostor*, 42/2, 322–335.
- Marjanović, Bojan (2007). Promjena vlasti, promjena ulica. *Diskrepancija*, 8/12, 105–127.
- Marović, Ivan (2006). O godini razorenja Salone. *Vjesnik za povijest i arheologiju dalmatinsku (VAPD)*, 1/99, 253–273.
- Mataija, Ivica (2014). Gospićka hodonimija. *Folia onomastica Croatica*, 23, 143–158.
- Menac, Antica; Menac Mihalić, Mira (2011). *Frazeologija splitskoga govora s rječnicima*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje: Zagreb.
- Menac-Mihalić, Mira; Celinić, Anita (2016). *Završni m i n u hrvatskim govorima*. Zbornik radova Šestoga hrvatskoga slavističkoga kongresa (ur. Nikolić, D.). Hrvatsko filološko društvo, 323 – 333.
- Mirošević, Lena (2011). Imena ulica i trgova kao odraz zajedničkoga kulturno-povijesnog naslijeđa. *Kartografija i geoinformacije* 10 (16), 56–71.
- Mirošević, Lena, Borzić, Marin (2014). Ulična nomenklatura grada Splita kao odraz političkih i kulturnih promjena. *Etnološka tribina : Godišnjak Hrvatskog etnološkog društva*, 44(37), 187–201.
- Mirošević, Lena, Vukosav, Branimir (2010). Prostorni identiteti otoka Paga i južnoga podvelebitskog primorja, *Geoadria*, 15 (1), 81–108.
- Moguš, Milan (1955). O pisanju imena ulica i trgova. *Jezik : časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 4(3), 79–81.
- Muljačić, Žarko (2001). Kriteriji za kronološku stratifikaciju hrvatskih toponima kasnolatinskog i romanskog podrijetla. *Riječ – časopis za slavensku filologiju*, 7 (1), 63–70.
- Myszka, Agnieszka (2011). Ewolucja motywacji współczesnych nazw ulic województwa podkarpackiego. *Jednotlivé a všeobecne v onomastiké*, Ološtiak, M. (ur.). Wydawnictwo Uniwersytetu Preszowskiego: Preszów, 251–262.
- Myszka, Agnieszka; Wisz Piotr (2012). *Nazwy ulic Rzeszowa. Historia i współczesność*. Wydawnictwo naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego: Rzeszow.
- Nigoević, Magdalena (2011). Neka načela određivanja diskursnih oznaka. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 37/1, 121–145.
- Nikonov, Andreivič Vladimir (1965). *Vvedenie v toponimiku*. Nauka: Moskva.
- Nikonov, Andreivič Vladimir; Superanskaja, Vasilevna Aleksandra (1970). *Antroponimika*. Nauka: Moskva.

- Nosowicz, Jan Franciszek (2000). Semantyczne typy nazw ulic województwa białostockiego. *Nazewnictwo na pograniczach etniczno-językowej: materiały z Międzynarodowej Konferencji Onomastycznej*. Białystok – Supraśl (26.–27. listopada 1999.), 227–236.
- Novak, Franjo (2007). *Ulice Ludbrega*. Pučko otvoreno učilište Dragutin Novak i Nakladnička kuća Tonimir: Ludbreg.
- Novak, Grga (1949). Gradski bedemi, javne zgrade i ulice u srednjovjekovnom Splitu. *Starohrvatska prosvjeta*, 3 (1), 103–114.
- Novak, Grga (1957). *Povijest Splita*. Split: Matica hrvatska.
- Novak, Grga (1978). *Povijest Splita (I – IV)*. Splitski književni krug i Čakavski sabor: Split.
- Novak, Grga (2005). *Povijest Splita (I – III)* (izbor ilustracija, izrada povijesnih planova i indeksa Kečkemet, D.; Vrsalović, N.; Brekalo, I.) (knj. 1.: *Od prehistorijskih vremena do definitivnog gubitka pune autonomije 1420. godine*; knj. 2.: *Od 1420. do 1797. godine*; knj. 3.: *Od 1797. do 1882. godine*). Škuna: Split.
- Odaloš, Pavol (2004). Konotativnost proprií. Slovencina na zaciatku 21. storocia. *Na pocest profesora Ivora Ripku*, Imrichová, M. (ur.). Prešovská univerzita: Prešov, 293–297.
- Odaloš, Pavol (2005). Funkčná stratifikácia urbanonymie. *Profesor Lumír Klimeš jubilující. Sborník Pedagogické fakulty Západočeské univerzity v Plzni*. Pedagogická fakulta Západočeské univerzity v Plzni: Plzen, 61–68.
- Odaloš, Pavol (2005). Nominacný systém v urbanonymii. *Jazyk a komunikácia v súvislostiach*. Univerzita Komenskéh: Bratislava, 268–274.
- Odaloš, Pavol (2005). Poznámky k sémantickým stratifikáciám urbanonymie. *Nazewnictwo na pograniczach* (ur. Ignatowicz-Skowronska, J.). Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczenskigo: Szczecin, 57–64.
- Odaloš, Pavol (2006). Dynamika premien urbanonymie. *Sociálny kontext onymie* (ur. Krško, J.; Imrichová, M.; Odaloš, P.). Univerzita Mateja Bela i Prešovská univerzita: Banská Bystrica – Prešov, 74–121.
- Pegov, A. M. (ur.) (1975). *Имена московских улиц* [Imena moskovskih ulic] 1975. Moskva: Moskovskij rabočij (Московский рабочий).
- Pera, Miroslav (1978). Kuga u Splitu 1526 – 1527. *Kulturna baština*, 7–8, 78–80.
- Petrić, Perislav (1984). Splitski toponimi. *Čakavska rič: Polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi*, XII(1-2), 3-27.
- Petrić, Perislav (1984). Fitonimi u topografiji Splita. *Kulturna baština*, 15, 87–95.
- Petrić, Perislav (1985). Splitski toponimi (nastavak). *Čakavska rič: Polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi*, XIII(1), 79–98.
- Petrić, Perislav (1985). Prilozi topografiji Splita za vrijeme mletačke uprave. *Kulturna baština*, 16, 30–37.
- Petrić, Perislav (1986). Splitski toponimi (nastavak). *Čakavska rič: Polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi*, XIV(1), 131–167.

- Petrić, Perislav (1987). Topografske bilješke splitskog polja. *Kulturna baština*, 17, 135–142.
- Petrić, Perislav (1989). Sakralna topografija u staroj gradskoj jezgri. *Kulturna baština*, 19, 272–287.
- Petrić, Perislav (2005). Trišćenica i Pazdigrad ista zona gromova. *Kulturna baština*, 32, 163–175.
- Piplović, Stanko (1999). Preobrazba Splita na razmeđu XIX. i XX. stoljeća. *Građa i prilozi za povijest Dalmacije*, 15, 291–350.
- Piplović (2006). Ranokršćanski Split. *Građa i prilozi za povijest Dalmacije*, 21, 141–172.
- Piplović, Stanko (2008). Ranokršćanski Split. *Građa i prilozi za povijest Dalmacije*, 21, 117–140.
- Piplović, Stanko (2015). *Izgradnja Splita u 19. stoljeću*. Društvo prijatelja kulturne baštine: Split.
- Pletzer, Karol (1983). Vývoj názvu českobudějovických ulic. *Zpravodaji Místopisné komise ČSAV (ZMK)*, 4, 316–324.
- Putanec, Valentin (1963). Refleksi starodalmatskog pridjeva *sanctus* u onomastici obalne Hrvatske. *Slovo*, 13, 137–175.
- Putanec, Valentin (1978). Odras starohrvatskog paganizma u splitskoj toponomastici 12. i 13. stoljeća. *Filologije: časopis Razreda za filologiju Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu*, 8, 265–272.
- Radica, Bogdan (2001). *Vječni Split*. Marjan tisak: Split.
- Radica, Branislav (1931). *Novi Split: monografija grada Splita 1918–1930*.
- Radović, Srđan (2014). Politike simbola na gradskim ulicama: obrasci preimenovanja javnih prostora u postjugoslavenskim zemljama. *Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku*, 51(2), 117–132.
- Rešetar, Milan (1887). *Ime grada Spljeta*. Velika gimnazija u Spljetu šk. god. 1886/1887. Dostupno na: <https://issuu.com/gkmm/docs/ime_grada_spljeta/3> (zadnji pristup 24. svibnja 2015. godine).
- Rihtman Auguštin, Dunja (2000). *Ulice mog grada*. Biblioteka XX. vek: Beograd.
- Rismondo, Vladimir (1977). Iz knjiga splitskih srednjovjekovnih notara. *Građa i prilozi za povijest Dalmacije*, 9, 203–225.
- Romanow, Zenon (2001). Nazwy ulic Słupska w XX wieku. *Zbornik radova 6. konferencje Kaszubsko-Pomorske: rozwój nazwownictwa lokalnego na Pomorzu Zachodnim (Pomorska onomastyka i toponomastyka na przestrzeni dziejów)*, 97–117.
- Rospond, Stanisław (1964). *Patronimiczne nazwy miejscowe na Śląsku*. Zakład narodowy im. Ossolińskich: Opole.
- Rospond, Stanisław (1984). *Słownik etymologiczny miast i gmin PRL*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich: Wrocław.
- Roubík, František (1972). Soupis označení domů v pražských městech. *Zpravodaji Místopisné komise ČSAV (ZMK)*, 13, 103–158.
- Rutkiewicz Hanczewska, Małgorzata (2006). Nazwa własna jako tekst. *Polonica*, 26/27, 299–317.
- Rutkiewicz Hanczewska, Małgorzata (2007). The Intertextual Dimension of Polish Urban Nomenclature. *Onoma*, 42, 155–170.

- Rutkiewicz Hanczewska, Małgorzata (2008). Intertekstualny dyskurs nazewniczy we współczesnej przestrzeni miejskiej. *Spisane słowa, formy i myśli* (zbornik radova posvećen profesoru Zygmuntu Zagórskiem povod 80-og rođendana, ur. Graf, M. i Mikołajczak, S.), 89–99.
- Rutkiewicz, Małgorzata (1999). Typy motywacyjne i strukturalne nazw dróg w miejscowościach zachodniej Wielkopolski (Sémantická analýza názvů drog). *Brněnská polonica*, 179–195.
- Rymut, Kazimierz (1971). *Patronimiczne nazwy miejscowe w Małopolsce*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich: Wrocław.
- Rymut, Kazimierz (1980). *Nazwy miast Polski*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich: Wrocław.
- Rzetelska Feleszko, Ewa; Duma, Jerzy (1991). *Dawne słowiańskie nazwy miejscowe Pomorza Szczecińskiego*. Instytut Sławiści Polskiej Akademii Nauk: Warszawa.
- Sagan Bielawa, Mirosława (2000). Nazewnictwo ulic w ujęciu socjolingwistycznym: na przykładzie plateonimii Przemysła. (u: *Zbornik radova s XI. Ogólnopolske Konferencje Onomastyczne Onomastyka polska a nowe kierunki językoznawcze*), Bydgoszcz – Pieczęyska – Bydgoszcz, 387–392.
- Samardžija, Marko; Pranjković, Ivo (ur.) (2006). *Hrvatski jezik u XX. stoljeću*. Matica hrvatska: Zagreb.
- Saňka, Henrik (1983). Názvy brněnských ulic. *Zpravodaji Místopisné komise ČSAV (ZMK)*, 4, 325–334.
- Sapunar, Ante (1983). Toponimi Splita sakralnog porijekla. *Kulturna baština*, 14, 37–45.
- Sapunar, Ante (1990). Toponimi splitskog poluotoka turske i austrijske provenijencije. *Kulturna baština*, 20, 141–156.
- Sardelić, Mirko (2005). *Kratka povijest Splita*. Ex libris: Zagreb.
- Sarkišjan, Sarkisovič Konstantin (†1968, †1973) (sa Stavincer, F. M.). *Ulicy rasskazyvajut*. Majak: Odessa.
- Silić, Josip; Pranjković, Ivo (2005). *Gramatika hrvatskoga jezika*. Školska knjiga: Zagreb.
- Skok, Petar (1950). *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima*. Jadranski institut JAZU: Zagreb.
- Skok, Petar (1952). Postanak Splita. *Anali Historijskog instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku*, 1, 19–62.
- Skračić, Vladimir (2011). *Toponomastička početnica – osnovni pojmovi i metoda terenskih istraživanja*. Sveučilište u Zadru: Zadar.
- Smolickaja Petrovna, Galina (1999). *Названия московских улиц*. Муравей : Moskva.
- Sršan, Stjepan (2001). *Ulice i trgovi grada Osijeka: povijesni pregled*. Državni arhiv Osijek: Osijek.
- Stanić, Jelena; Šakaja, Laura; Slavuj, Lana (2009). Preimenovanja zagrebačkih ulica i trgova. *Migracijske i etničke teme*, 25 (1–2), 89–124.
- Stipišić, Jakov (1959). Oporuka priora Petra. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, 2, 173–182.
- Stolac, Diana (1996). Nazivi ulica u Rijeci u prošlosti i danas. *Urbanonymá a kontexte histórie a súčasnosti*, 235–242.

- Superanskaja, Vasil'evna Aleksandra (1966). Naimenovanija i pereimenovanija v goroda. *Voprosy geografii*, 70, 86–96.
- Supranowicz, Elżbieta (1995). *Nazwy ulic Krakowa*. Instytut Języka Polskiego i Polska Akademia Nauk: Krakow.
- Sytin, Petar Vasilevič (1958). *Iz istorii moskovskih ulic*. Moskovskij rabočij: Moskva.
- Szczygieł, Katarzyna (2002). *Mikrotoponimia miasta Świątniki Górne w wojewódstwie małopolskim*. Instytut Języka Polskiego: Krakow.
- Šakaja, Laura (2003). Imaginativna geografija u hrvatskim ergonimima, *Hrvatski geografski glasnik*, 65(1), 25–45.
- Šentija, Josip; Zadro, Božena (1994). *Zagrebačke ulice*. Naklada Zadro: Zagreb.
- Šimpraga, Saša (2011). Ulice tuđih mrtvaca. U knjizi: *Javni prostor*. Porfirogenet: Zagreb, 467–479.
- Šimunović, Petar (1970). O pisanju naziva zagrebačkih ulica. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 18(1), 14–27.
- Šimunović, Petar (1970). Struktura nazivlja u regiji. *Onomastica Jugoslavica*, 2, 12–29.
- Šimunović, Petar (1982–1983). Split / Spljet – osvrt na polemiku s početka stoljeća (u povodu 100-te godišnjice pohrvaćivanja splitske općine 1882 – 1982). *Rasprave Zavoda za jezik*, 8–9, 215–230.
- Šimunović, Petar (1982–1983). Zemljopisna imena kao spomenička baština materijalne i duhovne kulture. *Rasprave Zavoda za jezik*, 8–9, 231–252.
- Šimunović, Petar (1984). Prvotna simbioza Romana i Hrvata u svjetlu toponimije. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 10–11(1), 147–200.
- Šimunović, Petar (1986). *Istočnojadranska toponimija*. Logos: Split.
- Šimunović, Petar (1996). Sakralni toponimi sa sut- + svetačko ime u razdoblju kasne antike do predromanike. *Folia onomastica Croatica*, 5, 39–62.
- Šimunović, Petar (2004). *Bračka toponimija*. Golden marketing – Tehnička knjiga: Zagreb.
- Šimunović, Petar (2005). *Toponimija hrvatskoga jadranskog prostora*. Golden marketing – Tehnička knjiga: Zagreb.
- Šimunović, Petar (2006). *Hrvatska prezimena*. Golden marketing – Tehnička knjiga: Zagreb.
- Šimunović, Petar (2008). Ranosrednjovjekovna toponimija splitskog poluotoka. *Archeologia Adriatica*, 11, 587–599.
- Šimunović, Petar (2009). *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Golden marketing - Tehnička knjiga: Zagreb.
- Šimunović, Petar (2013). Predantički toponimi u današnjoj (i povijesnoj) Hrvatskoj. *Folia onomastica Croatica*, 22, 147–214.
- Škaljić, Abdulah (2014) (obnovljeno izdanje). *Turcizmi u našem jeziku*. Karika: Sarajevo.
- Šmilauer, Vladimír (1963). *Úvod do toponomastiky (nauky o vlastních jménch zeměpisných)*. Státní pedagogické nakladatelství: Prag.
- Šmilauer, Vladimír (1991). *Průvodce našimi jmény – uvodem* (ur. Kopečný, F.). Academia Praha: Prag, 9–35.

- Špoljarić, Branimir (2008). *Stari Zagreb od vugla do vugla*. AGM Zagreb.
- Šrámek, Rudolf (1999). *Úvod do obecné onomastiky*. Masarykova univerzita Brno: Brno.
- Šupuk, Ante (1989). Turske riječi u šibenskom govoru. *Čakavska rič: polugodišnjak za proučavanje čakavske riči*, XVII (1), 71–82.
- Taszycki, Witold (1948). Nazwy wrocławskich dzielnic i przedmieść. *Rozprawy i Studia Polonistyczne*, 5, 334–338.
- Taszycki, Witold (1951). *Patronimiczne nazwy miejscowe na Mazowszu*. Prace Onomastyczne PAU: Kraków.
- Urbańczyk, Stanisław (1999). Polska i czeska praktyka w nazywaniu ulic: szkic porównawczy. *Język Polski: organ Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego*. 223–226.
- Van Langendonck, Willy (2007). A Pragmatic-Semantic-Syntactic Analysis of Names. *Acta Onomastica*, XLVIII, 165–176.
- Vidović, Domagoj (2009). Prilog proučavanju odraza svetačkog imena Ivan u hrvatskoj antroponimiji. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 35, 347–364.
- Vidović, Domagoj (2011). *Antroponimija i toponimija Zažablja*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu (doktorski rad, rukopis).
- Vidović, Radovan (1990). Rječnik žargona splitskih mlađih naraštaja. *Čakavska rič: polugodišnjak za proučavanje čakavske riči*, XVIII (1), 51–87.
- Volnec, Veno (2013). *Intervokalsko j u hrvatskome govoru*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu (diplomski rad, rukopis).
- Vulić, Sanja (2012). O imenici *varoš* u čakavštini, štokavštini i kajkavštini. *Čakavska rič*, XL (1–2), Književni krug Split, 13–20.
- Vulić Vranjković, Sanja (2008). Sociolingvistička situacija u Splitu i okolici. *Miasto w kulturze chorwackiej. Urbano u hrvatskoj kulturi*. Falski, Maciej; Kryśka Mosur Malgorzata (ur.). Instytut Slawistyki Zachodniej i Południowej: Warszawa, 329–338.
- Zirdum, Andrija (1989). *Ulice nekada i sada* (sur. Čurić, I. i Matanović, P.). Župni ured Slavonski Brod – Plamen: Slavonski Brod.
- Znika, Marija; Znika, Maja (2014). Neke zamjedbe uz sintaksu imena. *Folia onomastica Croatica*, 23, 267–276.
- Žepić, Stanko (1970). Izvedenice sa sufiksima za tvorbu mjesnih imenica. *Jezik : časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 18(3), 83–91.
- Żuraszek Ryś, Iwona (2009). *Nazwy miejscowe powiatu zielonogórskiego*. Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego: Zielona Góra.

a. Konzultirana rukopisna ostavština i pretisci građe o razvoju grada Splita:

- Arhidakon, Toma (1960). *Kronika* (pretisak). Muzej grada Splita: Split.
- Arhidakon, Toma (2003). *Historia Salonitana*. Književni krug Split: Split.

- Bajamonti, Juraj (1975). *Zapisi o gradu Splitu* (rukopis). Muzej grada Splita: Split.
- Bego, Krunoslav (1927). *Grad Split i njegova općina* (rukopis). Muzej grada Splita: Split.
- Cvitanić, Antun (1964). *Pravno uređenje splitske komune po Statutu iz 1312. godine*. Split: Muzej grada Splita: Split.
- Kečkemet, Duško (1986). *Splitski predjeli* (feljtoni 1–26, *Slobodna Dalmacija*, siječanj – veljača 1986).
- Marun, Luj (1998). *Starinarski dnevnik*. Muzej hrvatskih arheoloških spomenika Split: Split.
- Radica, Branko (1985). *Salona i Split, epizode iz prošlosti*. Muzej grada Splita: Split.
- Rubić, Ivo (1930). *Split i njegova okolica*. Jadranske straže: Split.

b. Konzultirani rječnici i enciklopedijska izdanja:

- Anić, Vladimir (1998). *Rječnik hrvatskoga jezika* (3. izdanje). Novi liber: Zagreb.
- Anić, Vladimir; Goldstein, Ivo (1999). *Rječnik stranih riječi*. Novi Liber: Zagreb.
- Boerio, Giuseppe (1993). *Dizionario del dialetto veneziano*. Firenze: Giunti.
- Doria, Mario (1987). *Grande dizionario del dialetto triestino*, Il Meridiano: Trieste.
- Jojić, Ljiljana; Matasović, Ranko (ur.) (2002–2004). *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Novi Liber: Zagreb.
- Hrvatska enciklopedija Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža*, <<http://www.enciklopedija.hr/>>, zadnji pristup 27. kolovoza 2017.
- Hrvatski jezični portal*, <<http://hjp.znanje.hr/>>, zadnji pristup 5. svibnja 2017.
- Kadmon, Naftali (ur.) (2002). *Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names* 2002. United Nations New York, United Nations Publications: New York.
- Kartografsko-geoinformatički rječnik*, <<http://www.kartografija.hr/nzz/images/Rjecnik.pdf>>, zadnji pristup 5. ožujka 2014.
- Matoković, Berezina (2004). *Ričnik velovaroškega Splita*. Denona: Zagreb.
- Moguš, Milan (2001). *Rječnik Marulićeve Judite*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje: Zagreb.
- Nigoević, Magdalena (2007). *Romanizmi u Berekinu*. Hrvatsko kulturno društvo Napredak: Split.
- Opća i nacionalna enciklopedija u 20 svezaka* (2007). Pro Leksis i Večernji list: Zagreb.
- Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika. Osnovnaja sistema i terminologija slavjanskoj onomastiki. Grundsystem und Terminologie der slawischen Onomastik* (1983). Skopje.
- Podolskaja, N. V. (1988). *Словарь русской ономастической терминологии* [Slovar' ruskoj onomastičeskoj terminologii]. Akademija nauk SSSR – Institut jazykoznanija.
- Skok, Petar (1971–1974). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–IV. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Treccani – la cultura Italiana* (ur. Romani, Luigi), <<http://www.treccani.it/>>.
- Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika* (2015). Školska knjiga: Zagreb.
- Vidović, Radovan (1990). Rječnik žargona splitskih mladih naraštaja. *Čakavska rič. Polugodišnjak za proučavanje čakavske riči*, XVIII (1), 51–87.

Vinja, Vojmir (1998–2004). *Jadranske etimologije (Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku)* (knj. 1.: A–H (1998); knj. 2.: I–Pa (2003); knj. III.: Pe–Ž (2004)). Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti i Školska knjiga: Zagreb.

Izvori:

a. Generalni urbanistički planovi, prostorni planovi, službeni glasnici i popisi stanovništva:

Generalni urbanistički plan Splita 1971. Knjiga 1.: Dokumentacija. Urbanistički zavod Dalmacije, Split.

Generalni urbanistički plan Splita 1972. Knjiga 3. : Konceptija. Urbanistički zavod Dalmacije, Split.

Generalni urbanistički plan Splita 1977. Knjiga 3.: Prijedlog plana. Urbanistički zavod Dalmacije, Split.

Generalni urbanistički plan Splita. 1971. Knjiga I. – dokumentacija. Split: Urbanistički zavod Dalmacije.

Generalni urbanistički plan Splita. 1972. Knjiga II. – konceptija. Split: Urbanistički zavod Dalmacije.

Generalni urbanistički plan Splita. 1977. Knjiga III. – prijedlog plana. Split: Urbanistički zavod Dalmacije.

Popis stanovništva 1948, Konačni rezultati popisa stanovništva od 15. marta 1948. godine: Stanovništvo po polu i domaćinstva, knjiga I. Savezni zavod za statistiku i evidenciju, Beograd, 1951.

Popis stanovništva 1961, Popis stanovništva 1961: stanovništvo i domaćinstva u 1948., 1953. I 1961., knjiga X. Savezni zavod za statistiku, Beograd, 1965.

Popis stanovništva 1981, Stanovništvo, domaćinstva i stanovi po mjesnim zajednicama (stanje popisa 31. 3. 1981.). Centar za ekonomski razvoj grada Zagreba – Zavod za statistiku, Zagreb, 1982.

Popis stanovništva 2001, Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001, Državni zavod za statistiku: <<http://www.dzs.hr/>> (zadnji pristup 17. listopada 2012).

Popis stanovništva u RH (neslužbeni rezultati popisa stanovništva 2011). Zagreb: Državni zavod za statistiku: <<http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results>> (zadnji pristup 17. listopada 2012).

Posebno obrađene tablice popisa 2001. za gradske četvrti Splita po statističkim krugovima, Državni zavod za statistiku, Zagreb.

Projekat splitski poluotok 1975, program za provedbeni urbanistički plan. Urbanistički zavod Dalmacije.

Prostorni plan općine Split do 2000. godine 1976, završni izvještaj. Urbanistički zavod Dalmacije.

Službeni glasnik Grada Splita 1992, 7/A.

Službeni glasnik Grada Splita 1998, 11.

Službeni glasnik Grada Splita 2000, 4.

Smjernice društveno-ekonomskog razvoja Splita 1971. *Institut za pomorsku, turističku i obalnu privredu:* Split.

Smjernice za stambenu izgradnju u Solinu i Stobreču 1978. *Poduzeće za izgradnju grada i Urbanistički zavod Dalmacije:* Split.

Smjernice za stambenu izgradnju u Solinu i Stobreču 1978. Poduzeće za izgradnju grada i Urbanistički zavod Dalmacije, Split.

Splitski almanah za godinu 1925/1926. 1927. (s ilustracijama i kartom općine Split).

Srednjoročni plan uređenja prostora općine Split 1986–1990 (anlitičko planska osnova). 1986. *Urbanistički zavod Dalmacije.*

Srednjoročni plan uređenja prostora općine Split 1986-1990. 1986., knjiga 2, Analitičko planska osnova, Urbanistički zavod Dalmacije, Split.

Srednjoročni plan uređenja prostora općine Split 1986-1990., 1986., knjiga 2a, Prilozi, Urbanistički zavod Dalmacije, Split.

b. Službeni dokumenti s popisom hodonima:

Splitski kašiput (1913) (priredili Smodlaka, J. i Barač, J.). Općinsko upraviteljstvo Split

Elenco Ufficiale (degli abbonati al telefono delle provincie di Spalato e cattaro e dei territori annessi alla provincia di Zara (aggiornato al 31. marzo 1942.) (1942). Azienda di stato per i servizi telefonici.

Plan Splita i okolice (1948) (priredili Zidić, A. i Pešl, P.). Gradski n.o. Split: Hridografski institut JRM i Nabavljač Split.

c. Geografske mape i planovi grada:

Pianta della città di Spalato (višejezična karta *Tloris grada Splita – Plan de la ville de Spalato – Plan der Stadt Spalato*) (1912). Justus Perthes Gothe (ur.). Knjižara Morpurgo: Split, mjerilo 1: 4300.

Split i okolica (1953). Majkopet, J. (ur.). Učila: Zagreb, mjerilo 1: 50 000.

Orientacioni plan grada Splita s popisom ulica (1984). Mehović, A. (ur.). Turistički biro Split: Split, mjerilo 1: 7500.

Plan grada Splita (1994). Mehović, A. (ur.). Turistička zajednica Splita: Split, mjerilo 1: 5000.

Karta grada Splita (1996). Geodetski zavod d.d. Split: Split, mjerilo 1: 15 000.

Split – planovi gradova iz edicije Trsat (2008). Župan, R. (ur.). Geodetski fakultet u Zagreb: Zagreb, mjerilo 1: 10 000.

Interaktivni plan grada Splita (dostupno na: <http://www.modal.hr/plan/st.swf>), pristupljeno 12. prosinca 2016.)

d. Ostali izvori za potrebe izrade korpusa hodonima:

Derado, Klement 1980. Suvremeni procesi povezivanja zagorskog pojasa s primorjem, posebno Splitom. *Spomen - zbornik proslave obljetnice GDH 1947–1977*. GDH, 61–67.

Derado, Klement 1995. Povijesno-geografske faze razvoja i novi razvojni izazovi Splita. *Geografski horizonti*, 2, 21–27.

Družević, Milorad 1957. Pregled regulacionih planova Splita. *Urbanistički biro Split (URBS)*, 23–27.

Jelavić, Ante; Kečkemet, Duško 1995. *Split sa starih razglednica*. Marjan tisak: Split.

Kalogjera, Berislav 1966. Razvitak direktivnog plana od 1951. do 1961. za područje grada. *URBS Urbanistički biro Split*, 45–54.

Kečkemet, Duško 1956. *Bibliografija o Splitu*, I.–II. Split.

- Kečkemet, Duško 1962. Urbanistički razvoj splitske luke. *Pomorski zbornik II*. JAZU : Zagreb, 1393–1437.
- Korenčić, Mirko 1979. *Naselja i stanovništvo SR Hrvatske 1857–1971*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Kovačić, Mihaela; Krolo Petar (ur.) 2014. *Ostavština profesora Josipa Barača (1871–1939)*. Zbirka starih knjiga i rukopisa Sveučilišne knjižnice u Splitu: Split.
- Kudrjavcev, Anatolij 1985. *Vječni Split*. Marjan tisak: Split.
- Kudrjavcev, Anatolij 2002. *Ča je pusta Londra....* Marjan tisak: Split.
- Marasović, Tomislav 1966. Prostorni razvoj Splita. *Geografski horizonti*, 2, 28–46.
- Muljačić, Slavko 1958. Kronološki pregled izgradnje Splita u XIX. i XX. stoljeću. *Zbornik Društva inženjera i tehničara*, 81–97.
- Muljačić, Slavko 1961. Historijat izgradnje priobalnog pojasa u splitskoj luci, od Matejuške do Sustipana (1850–1960). *Urbanistički biro Split (URBS) 1959–1961*, 43–66.
- Muljačić, Slavko 1966. Urbanistički razvitak Splita i regulacionih planova od početka XIX. stoljeća do 1944. *URBS Urbanistički biro Split*, 6, 25–33.
- Muljačić, Slavko 1969. Izgradnja Splita 1944–1969. *URBS Urbanistički biro Split*), 8, 7–101.
- Osnove korištenja i zaštite prostora za grad Split i općine Podstrana i Šolta 1996. (knjiga 1 i 2). *Zavod za urbanizam i zaštitu okoliša*: Split.
- Pervan, Budimir 1966: Direktivni urbanistički plan iz 1951. godine. *URBS Urbanistički biro*, 6, 35–43.
- Smoldaka, Josip 1946. Imena mesta i meštana na tlu Jugoslavije. *Prilog vjesnika za arheologiju i historiju dalmatinsku*, 52, 1–160.
- Tušek, Darovan 1994. *Arhitektonski natječaji u Splitu 1918–1941*. Građevinski fakultet Sveučilišta u Splitu i Društvo arhitekata Splita.
- Tušek, Darovan 1996. *Arhitektonski natječaji u Splitu 1945–1995*. Građevinski fakultet Sveučilišta u Splitu i Društvo arhitekata Splita.
- Tušek, Darovan 2001. Marjan u splitskim urbanističkim planovima. *Marjane naš Marjane*, ur. Lozić, Ivo, Društvo za zaštitu i unaprjeđenje Marjana, 106–116.
- Vresk, Milan 1998. Satelitizacija splitske aglomeracije. *Hrvatski geografski glasnik*, 60, 31–48.

11. MAPE I KARTE

11.1. Mapa 1: Split 1912. godine

Mapa 1: *Split 1912. godine*

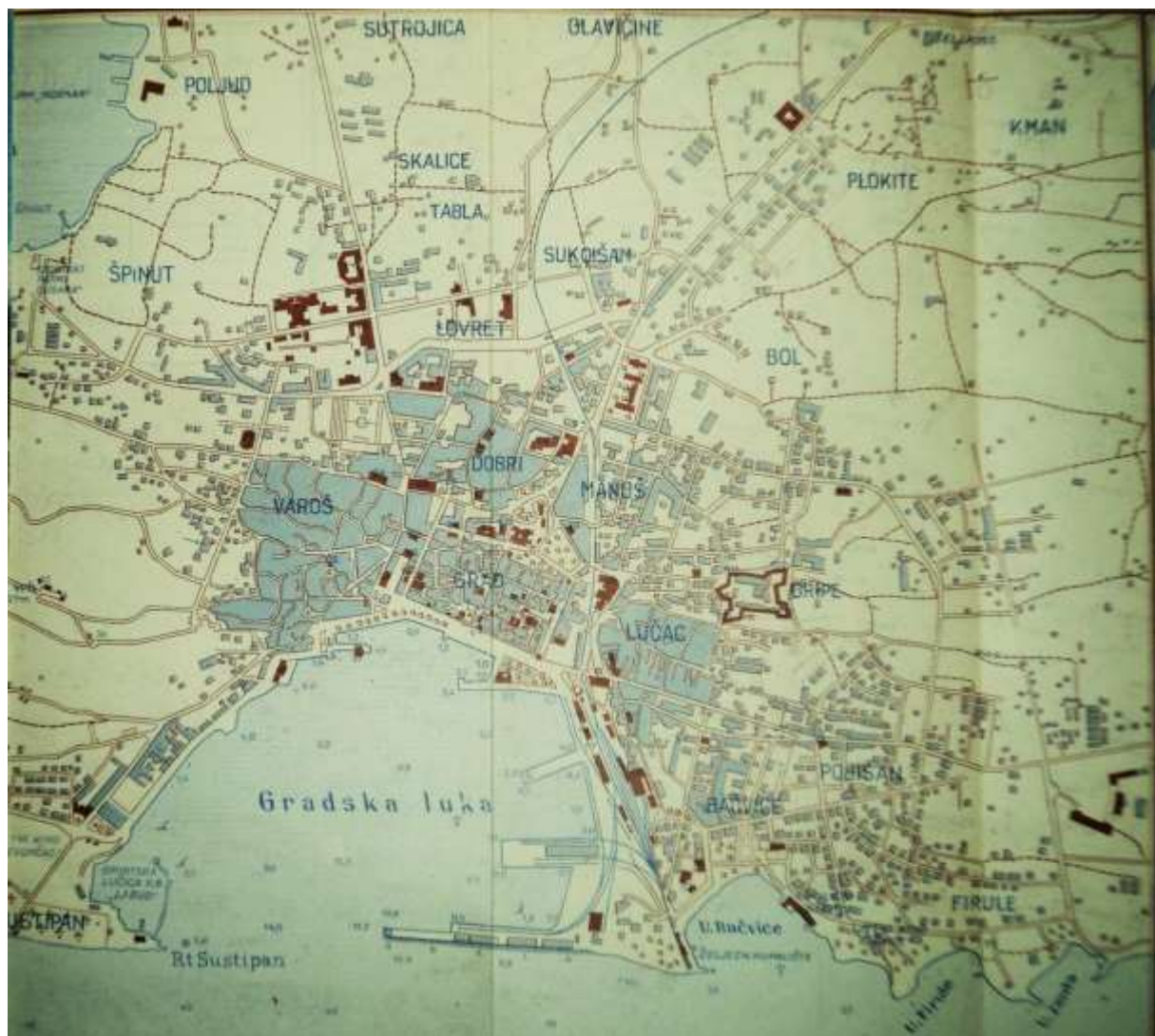
11.2. Mapa 2: Split 1948. godine

Mapa 2: Split 1948. godine

11.3. Mapa 3: Split 1953. godine

Mapa 3: Split 1953. godine

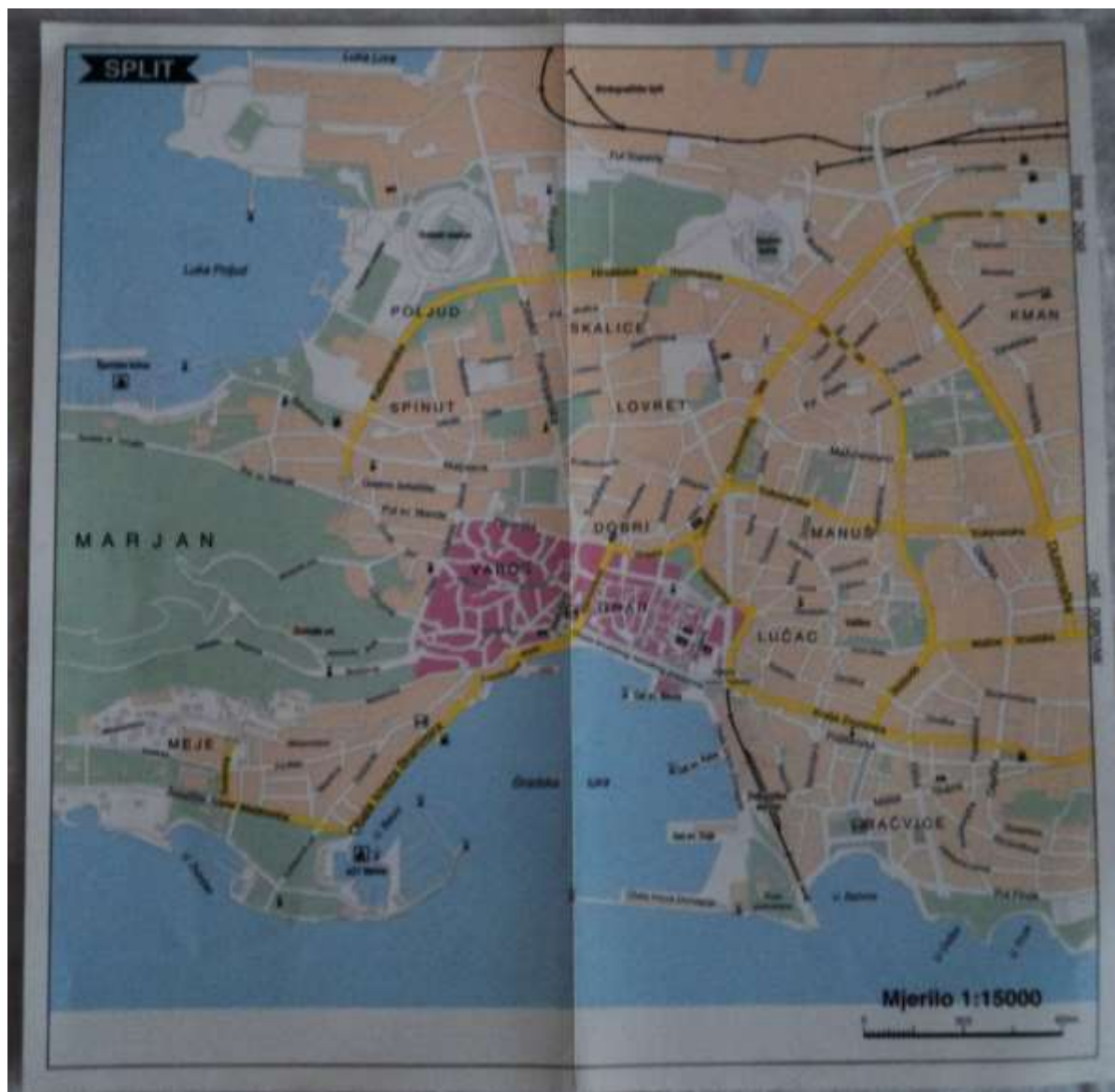
11.4. Mapa 4: Split 1984. godine

Mapa 4: Split 1984. godine

11.5. Mapa 5: Split 1993. godine

Mapa 5: Split 1993. godine

11.6. Mapa 6: Split 2008. godine

Mapa 6: Split 2008. godine

Životopis autora s popisom objavljenih radova

Josip Lasić rođen je 1974. godine u Splitu. Diplomski studij kroatistike završio je 2001. godine, a u prosincu 2008. godine upisao je Poslijediplomski sveučilišni doktorski studij kroatistike na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 2004. do 2007. godine radio je kao predavač kroatističkih jezikoslovnih kolegija na Sveučilištu u Varšavi (Poljska). Od srpnja 2007. zaposlen je na Filozofskome fakultetu u Splitu, najprije kao lektor, a od lipnja 2012. godine u nastavnome je zvanju višega lektora. Od ak. god. 2006./2007. do danas voditelj je jezičnoga dijela *Ljetne škole hrvatskoga jezika i kulture* za strane polaznike, bio je nositelj kolegija *Pravopisna i gramatička norma* te kolegija *Lektura i korektura*, izvodio je nastavu iz kolegija *Jezična kultura* na Odsjeku za pedagogiju i kolegija *Hrvatski jezik u prevoditeljskoj struci* na Odsjeku za anglistiku, a od 2012. do danas nositelj je i izvođač kolegija *Croatian for foreigners* na Medicinskome fakultetu Sveučilišta u Splitu (studij na engleskome jeziku). Bio je (od 2010. do 2016.) suradnik u izvođenju nastave seminara na preddiplomskome i diplomskome studiju kroatistike unutar kolegija *Metodika nastave književnosti*, *Metode istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima* i kolegija *Morfologija i tvorba riječi*. Od 2014. godine suradnik je na međunarodnome znanstvenome projektu Hrvatske zaklade za znanost (2014–2018) *KOMPAS–Komparativne jezične i kulturne teme u slavenskim jezicima* (voditeljica prof. dr. Neda Pintarić). Govori poljski (C1 po CEF-u) i engleski jezik (B2 po CEF-u) i član je *Hrvatskoga filološkog društva*.

Bibliografija (izbor)

Poglavlja u knjizi:

- Lasić, Josip (2013). *Está bien, entiendo ... ili... kako kroz kulturu do komunikacije?*. Prvi, drugi, ini jezik: Hrvatsko-makedonske usporedbe, Cvikić, L.; Petroska, E. (ur.). Zagreb : Hrvatsko filološko društvo.
- Lasić, Josip; Domazet, Mladenko (2011). *Mikrohistorija – kaštelanska naselja u vrtlogu promjena i suprotstavljanja francuskoj upravi*. Dalmacija za francuske uprave (1806. – 1813.), Trogrlić, M., Vrandečić, J. (ur.). Split: Književni krug Split.

Udžbenici i skripta:

- Lasić, Josip; Skenžić, Staša (2008, 2016). *Rozmowki chorwackie z przewodnikiem* / Baranowska, Marzena (ur.). Warszawa, Poljska: Langenscheidt.
- Lasić, Josip; Skenžić, Staša (2006). *Rozmowki chorwackie ze slowniczkiem*. Warszawa, Poljska: Berlitz Langenscheidt.

Znanstveni i stručni radovi:

- Lasić, Josip; Bogdan, Nives (2014). Pripremna i dopunska nastava na hrvatskome jeziku za inojezične učenike. *LAHOR: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*. Vol. 2 /16, 206–218.
- Lasić, Josip; Burić, Helena (2013). Kolokacije u inojezičnome hrvatskom. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*. Vol. 5, 233–249.
- Lasić Josip; Zakarija Mirčeta, Margita (2012). Vincenzo Formaleoni i dalmatinska toponimija u 18. stoljeću. *Peti hrvatski slavistički kongres: zbornik radova*. Turk, Marija Srdoč Konestra, Ines (ur.). Rijeka : Filozofski fakultet, 365–374.
- Lasić, Josip; Burić, Helena (2012). Materinski jezik u multikulturalnom prostoru Australije. *Bosanskohercegovački slavistički kongres : zbornik radova*, Halilović, Senahid (ur.). Sarajevo : Slavistički komitet, 221–229.
- Lasić, Josip; Nigoević, Magdalena (2012). Pridjevi romanskog podrijetla u govorima Zabiokovlja. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. 38/2; 401–431.
- Lasić, Josip (2011). „Guest“ Culture in the „Host“ Language. *Croatian Studies Review*. vol. 6, 377–389.
- Lasić, Josip (2010). Jezični identitet hrvatske iseljeničke zajednice u Čileu. *Croatian Studies Review*. vol. 5, 163–172.
- Lasić, Josip (2009). Priložne oznake u novijim hrvatskim priručnicima. *LAHOR: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*. Vol. 2 / 8; 183–194.

Curriculum Vitae of the Author

Josip Lasić was born in Split. He graduated in Croatistics from the Faculty of Philosophy in 2001. In December 2008 he enrolled in the Postgraduate university doctoral studies in Croatistics at the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb.

From 2004 till 2007 he worked as lecturer of courses in Croatian linguistics at the University of Warsaw, Poland. Since July 2007, he works at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Split, first as lector and since June 2012, as senior lector. Since academic year 2006/2007 until today, he manages the linguistic part of the *Summer school of Croatian language and culture* for foreigners. He was head lecturer of courses *Spelling and grammar norm* and *Proofreading and correction*. He taught courses *Linguistic culture* at the Department of Pedagogy and *Croatian language for Interpreters* at the Department of Anglistics. From 2012 till today, as head lecturer he teaches the course *Croatian for foreigners* at the School of Medicine, University of Split (Medical Studies in English). From 2010 till 2016 he was an associate in seminars at the undergraduate and graduate study programme Croatistics for the courses *Methodology of teaching literature*, *Methods of research in social sciences and humanities* and *Morphology and formation of words*.

Since 2014, he cooperates on the international scientific project of the Croatian Science Foundation entitled *Komparativne jezične i kulturne teme u slavenskim jezicima (KOMPAS) (Comparative linguistic and cultural topics in Slavic languages)* (2014-2018) (project leader: Professor Neda Pintarić, PhD). He speaks Polish (C1 according to CEF) and English (B2 according to CEF). He is member of Croatian Philological Society.